

Алишер НАВОИЙ

ҒАРОЙИБ УС-СИҒАР

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИДАН

Алишер Навоий лирик меросининг мукамал наشري илк бор 1959-1960 йилларда Ўзбекистон Фанлар академиясининг А. С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институти томонидан тайёрланган ва Ўзбекистон ФА нашриёти томонидан амалга оширилган эди. «Хазойин ул-маоний» девонлари наشرينи Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, Беруний мукофоти лауреати, филология фанлари доктори, профессор Ҳамид Сулаймон тайёрлаган эди. 1956-1960 йилларда тайёрланган илмий-танқидий текст ва транслитерация асосан собиқ Иттифокдаги фондларда сақланаётган қўлёзмалар (Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номи Давлат халқ кутубхонаси, инв. Хаников-55, 904- 1498-1499 й., Тошкент, Ўзбекистон ФА ШИ, инв. № 677, XVI аср ва Ленинград, ДХК, инв. Дорн-558, 1001-1004-1592-1596 й.) ва бошқа нусхалар асосида тузилган эди. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Давлат адабиёт музейи, Ўзбекистон ФА Қўлёзмалар институтининг директори, профессор Ҳамид Сулаймоннинг фаолияти билан кейинчалик Алишер Навоийнинг мўътабар икки куллийтининг фотонусхаси қўлга киритилди. Булар Алишер Навоий куллийтининг Истанбулда, Тўпқопи саройи фондида (инв. № 808) сақланаётган нусхаси, 901-902-1495-1497 йиллари хаттот Дарвеш Муҳаммад Токий томонидан Ҳиротда кўчирилган ҳамда Париж Миллий кутубхонасида (инв. № 316—317) сақланаётган, 930—933-1525—1527 йилларда котиб Али Ҳижроний томонидан Ҳиротда кўчирилган икки жилдлик куллийёт фотонусхаларидир. Ҳар иккала куллийёт композиция ва мундарижа жиҳатидан бир-бирига яқин.

Шундан сўнг «Хазойин ул-маоний» илмий-танқидий текстини профессор Ҳамид Сулаймон Ленинград, Душанба, Истанбул, Париж қўлёзма нусхалари асосида қайта тузиб чиқди. Алишер Навоий «Хазойин ул-маоний»сининг ушбу тўлиқ наشرينи ўша илмий-танқидий текст ҳамда аввалги нашр ва юқорида зикр этилган тўрт қўлёзмага муқояса қилиб чиқилди ва босмага тайёрланди. Биринчи нашрда турли сабабларга биноан йўл қўйилган айрим нуқсонлар шу иш жараёнида имкон борида бартараф этилди.

Мазкур нашрнинг I ва II томларидаги асарлар кейинчалик шоир томонидан «Хазойин ул-маоний»га киритилган. Шунинг учун айрим шеърларда шоир томонидан қилинган тузатиш ва ўзгаришлар бўлиши мумкин.

Алишер Навоийнинг «Хазойин ул-маоний» асари Ўзбекистон «Фан» нашриёти томонидан чоп этилмоқда бўлган 20 жилдлик шоир асарларининг тўлиқ нашрида III («Ғаройиб ус-сиғар»), IV («Наводир уш-шабоб»), V («Бадойиъ ул-васат»), VI («Фавойид ул-кибар») жилдларни ташкил этади.

«Хазойин ул-маоний»га кирган девонларнинг қайта кўрилган ва тўлдирилган мазкур наشرينи филология фанлари кандидати Ф. Қ. Сулаймонова раҳбарлиги остида филология фанлари кандидатлари М. Ш. Ҳамидова, Ш. У. Шарипов, Л. Н. Серикова ва илмий ходимлар М. Иноғомхўжаева, М. Баҳодирова, М. Хайруллаевалар амалга оширдилар.

ҒАРОЙИБ УС-СИҒАР

ДЕБОЧА

Шукру сипос ул кодирғаким, чун адам осойишгоҳидин вужуд оройиши огоҳлариға жилва берди, инсонни сойир махлукотдин нутқ шарафи била мумтоз қилди.

Р у б о и я:

Улким, чу жаҳон хилқатин оғоз этти,
Сунъи килкини нақшпардоз этти.
Инсон хайлин нутқ ила мумтоз этти,
Нутқ аҳлини назм ила сарафроз этти.

Ва ҳамди беҳадду киёс ул сониъғаким, чун иборат жавоҳирин назм силкига тортди, ул гулшани Эрамойинни назм аҳли хомаи гавҳарафшони била рашки нигорхонаи Чин ва ғайрати хулди барин ясади.

Р у б о и я:

Чун хайли башарға нутқ комин берди,
Ул нутқ ила назм ихтиромин берди.
Назм ичра балоғат интизомин берди,
Таркибида эъжоз мақомин берди.

Жаллат олоуху ва аммат нуамоуху ва ло илоҳа ғайруху.

Ва дуруди номаъдуд ул анбиё ҳалқасининг хотамиғаким, инн аш-шеъра лаҳикматун ва инн ал-баёна ласихрун нуктаси била шуаро поясин ҳукамо мартабасиға чектию баён рутбасин сеҳр манзиласиға тортти.

Р у б о и я:

Улким чу балоғат этти даъво, иъроб
Кўргуздилар ул даъво аро кўп итноб.
Чун нуктасида қилди аъён гавҳари ноб,
Даъвогари гавҳарлари бўлди сиймоб.

Ва саллоллоху алайҳи ва ало олиҳи ва асҳобиҳи ва саллам.

Аммо баъд сўз байт ул-ҳарамининг бодияпаймойи ва назм шоҳбайтининг зевароройи алфакир-ул-ҳакир Алишер ул-мутахаллис би-н-Навоий сутираъуюбуху ва ғуфира зунубух, андоқ арз қилурким, бу хоксори паришонрўзгор кичик ёшдин ўзумни шеърнинг паришон савдосиға гирифтор бўлғанимнию туфулийят замонидин кўнглумни[нг] назмнинг пароканда вавосиға машъуфу шефтавор бўлғанин ва мотақаддам шуароси малик ул-каломлари дастури била жамъу тартибида саъй қилғанимнию неча мартаба анинг тадвинида мураттаблар иртиқоб қилиб ҳар синф шеърға зебу тазйин ва оройишу ойин берганимнинг кайфиятин бурунги девоним фихрастидаким, «Бадойиъ ул-бидоя»-ға мавсумдур, шарҳ била арз қилиб эрдим. Андин

сўнгра дағи ул жамъу тартибдин бошқа яна ҳар тақриб била ҳар навъ абётким, айтилиб эрдию ҳар навъ ғазалиётким, йиғилиб эрди, ул хаёл шабистонининг дурахшон ахтарларину ул кўнгул махзанининг дурахшон гавҳарларин дағи иккинчи девонимдаким, «Наводур ун-ниҳоя»ға машҳурдур, рабту тартиб бериб, дебочасинда шарҳ била аиззайи асҳобу ажиллайи аҳбоб хидматларида арз қилиб эрдим. Андин сўнгра хаёлимға келур эрдию кўнглумға эврулур эрдиким, —

Р у б о и я:

Шоирлиғ ила шуҳра қилиб отимни,
Зойиъ қилдим шеър ила авқотимни.
Эмди тузайин тенгрига тоотимни,
Кўп элга мушавваш этмай абётимни.

Р у б о и я:

Чунким қаридим, умрни барбод этмай,
Кўнглумни йигитлар ғамидин шод этмай,
Ҳар лаҳза биров ишқида фарёд этмай,
Ҳолим шарҳин назм ила бунёд этмай!

Р у б о и я:

Эллик била олтмишқа етти қадамим,
Не маъноким, бўлмади эркин рақамим,
Не турфаки, сабт этмади эркин қаламим
Ким, йўқ биридин хотир аро жуз аламим.

— агарчи бу нигориш топқан икки девон тартибида ва гузоришқа кирган икки дафтар тадвинида ҳам бу фақири номуроду ҳақири ношодға ҳеч ихтиёр йўқ эрди, невчунки барчаси султоний ҳукмлару эҳсону таҳсинлар ва ҳоқоний амрлару таълиму талқинлар била эрди, андин сўнгра худ хотирға келмас эрдиким, бир ғазал ҳусн баҳори ғазолалари таърифида ё ишқ оташкасида ша-роралари тавсифида тугатгаймен, балки бир байт бир шўхнинг жамоли дилфурузи бобида ё ўз кўнглумнинг дарду сўзи шарҳида назм силкига киюра олғаймен ё хаёлимға кечура олғаймен.

Р у б о и я:

Комин қилур эрмиш одамейзод хаёл,
Нақш айлар эмиш кўнглига юз фикри маҳол,
Мундин ғофил қолибки, ҳайи мутаол
Келтургуси тонгла анинг оллиға не ҳол.

Р у б о и я:

Ҳам демагида йўқ эътиборе кишига,
Ҳам қилмоғида йўқ ихтиёре кишига.
Такдир аро чун йўқ иқтидоре кишига,

Не қилганиға не эрк боре кишига.

Яна рўзгор ҳаводисидин ул фикрлар барча кўнглумдин борди ва ишқи ожизкуш зулму бедоди ул хаёлларни хотиримдин чиқарди, оллимға онча душворлиғлар юзландию теграмга онча саъб гирифторлиғлар айланди ва сипехр бошимға онча бало тоши оттию ишқ сипоҳининг лагадкўби заиф пайкарим била сўнгақларимни онча оёқ остида ушаттиким, не сўзумдин хабариму не ўзлугимдин асарим қолди. Ишқим ошуби туғёнида ҳар суубатким юзланур эрди, чун бир ҳамдард рафиқим йўқ эрдиким, дардимдин шаммае изҳор қилғаймен, бирор байт бирла ул ҳол мазмунин назм қилиб кўнглумни холий қилур эрдим ва жунунум шиддати ғалаёнида ҳар ошубким, оллимға келур эрди, чун ҳамзабон мушфиқим йўқ эрдиким, махфий ўтумни ошқоро этғаймен, бирор матлаъ била ул маънони адо қилиб, қаттиғ ҳолимни шарҳ этар эрдим. Бу восита била кўнглум ўтиға ороме ва ишқим бедоди ноҳамворлиғиға андоме ҳосил бўлур эрди.

Бу навъ била оз вақтда кўп шеър айтилдию ҳар навъ назм теграмга йиғилди. Ишқим шўру ғавғоси вақтида ва жунунум торожу яғмоси фурсатида худ қайда онча таскину сомоним бор эрдиким, айтилған паришон абётқа жамъу тартиб бера олғаймен ва йиғилған пароканда шарҳи ҳолотқа рабту қоида кўя олғаймен. Чун ул таърихдин муддате ўттию ул вақтдин фурсате ароға кирди, фалак ҳаводисининг ул қаттиғ эсадурғон сарсари таскин тутти ва ул ранжу ташвирдин йиллар ранжурлуқ тортқан тандек, балки жонидин маҳжур қолған бадандек чиқтим, набзимға ҳаракат маъдуму нафасимнинг кирар-чиқари номаълум, таним ўн қатла андин заифроқким нол ва кўнглум бир замон ўз ҳолида бўлса, яна ўн соат беҳол.

Ва икки мураттаб бўлған девонлардин янги айтилған абёт адади аксар ва ҳар байти лафзу маъно била даржлиғ гавҳар демайким шуълалиғ озар; хотирға келур эрдиким, агар бу авроққа рабту тартиб берилмаса, бир ҳаводис тундбоди эскач, ҳар сахфасин бир ён совурғай ва агар бу гулбаргларни зебу ойин била бир гулдаста боғланмаса, бир навойиб насими еткач, ҳар варақин бир ён учурғай. Ва агар рабту тартибини ҳавас қилсам, ҳавасимға қайда ул қувватки, икки байтни бир-бирига марбут боғлаштура олғай ва хаёлимда қайда ул жамияту ҳолатки икки лафзин бир-бирига яраштура олғай. Бу ажздин хомам тили лолу бу забунлуқдин ўз тилим шикаста мақол эрдиким, ногаҳ иноят насими ҳидоят гулшани ройиҳасин еткура киришти ва саодат мунҳийси давлат равзаси муждасин келтура бошлади, яъни ҳукми қазожараёну фармони вожиб ул-изъон бу банда отиға ул Султони соҳибқирондин етиштиким, қуллари ҳукмидин азим уш-шаън салотин бош торта олмаслар ва бандалари фармонидин нофизи фармон ҳавоқин бўюн тўлғай олмаслар.

Р у б о и я:

Шоҳики, фалакка етса фармони анинг,
Топмоққа сукун суръати даврони анинг.
Гар ҳашрға тегру бўлса поёни анинг,
Қилмоқ ҳаракат бўлмағай имкони анинг.

Р у б о и я:

Минг бандаси хоқон била қайсар янглиғ,
Юз чоқари Дорову Сикандар янглиғ.
Ҳам тахтиға поя чархи аҳзар янглиғ,
Ҳам тожиға кубба меҳри анвар янглиғ.

Р у б о и я:

Маврусий қул жинси баний Одам анга,
Мерос ила мулк жумлайи олам анга,
Ҳайрон қараму жуд ишида Ҳотам анга,
Нўширвон адл ичинда тобиъ ҳам анга.

Р у б о и я:

Фаъёли қазо ҳукмиға анбоз келиб,
Ғаддори қадар амриға дамсоз келиб,
Базми аро Зухра нағмапардоз келиб,
Анжومي замон давриға оғоз келиб.

Р у б о и я:

Ҳақ кўнглин анинг биликка махзан айлаб,
Ҳар фанда ариф зотини якфан айлаб,
Жоҳи тахтин[и] чархи мусамман айлаб,
Туфроқдек ул ўзин фурутан айлаб.

Р у б о и я:

Иқбол анга давлат майи пайваст тутуб,
Бу бода била жонин анинг маст тутуб,
Ҳақ ани сипеҳрдин забардаст тутуб,
Туфроғдин ул вале ўзин паст тутуб.

Р у б о и я:

Ҳам қиблайи иқбол ҳарими жоҳи,
Ҳам Каъбайи омол бийик даргоҳи,
Шаҳларнинг дардмандию огоҳи,
Бу турфаки, дардмандларнинг шоҳи.

Ас-султон-убну-с-султон ва-л-хоқону-бну-л-хоқон, муизз-ус-салтана ва-д-дунё ва-д-дин
Абулғози Султон Хусайн Баҳодурхон халлада-л-лоҳу таёло мулқаҳу ва султонаҳ ва афозаъл-
ал-оламин бирраҳу ва ихсонаҳ.

Р у б о и я:

Бўлганча сипеҳр даври коми бўлсун,
Афлок уза базм ихтишоми бўлсун.
Ҳам дарғаҳи шоҳлар мақоми бўлсун,
Йилда бир аларға бори оми бўлсун.

Р у б о и я:

Ҳар лаҳза қил анга юз иноят, ё раб,

Оллиға ёрут шамъи ҳидоят, ё раб,
 Ҳам умрини айла бениҳоят, ё раб,
 Ҳам давлатиға етурма ғоят, ё раб.

Бу янглиғ фалактазийин даргоҳдину бу навъ аршойин баргоҳдин хитоби садматомизу ҳукми хайратангиз етишти. Мазмуни буким, эй қадимий бандаи хосу эй бойирий ходими завий-ул-ихтисос, бурунғи икки девонким, бизнинг ҳукму хитобимиз била мураттаб қилдинг ва куллийту жузвийётин бизнинг машварату таълиму истисвобимиз била тузаттингким, бирининг ишқомиз абётидин бу эски дайрнинг рафиъ тоқида ушшоқнинг шўру ғавғосидур ва яна бирининг шавқангиз ғазалиётидин бу қадимий маниъ гунбад равоқида муҳаббат аҳлининг хўйу алолоси. Андин сўнгра йиғилган ашъорнинг назм риштасиға тортилган дурри шахворнинг адади бурунғи девонлардин ортқан чоғлиғдур ва бу латофати сифоти хўблар ва малоҳати симоти маҳбублар била яна икки девон тартиб берса бўлурдек маълум бўладур. Нетгунгдурким, бу ишдин дилбандроқ бўлғайу не қилгунгдурким, бу шуғлдин судмандроқ бўлғай. Эмди авло будурким, бу ғариб ишға кўнгул келтургайсен, балки ҳукм бу эрурким, бу ажиб амрға хома сургайсену тафаккур хилватгоҳида хаёл шўху раънолари била базм тузгайсен ва то фалак гардиш қилур башар жинсининг хаёлиға келмаган аъжубани элга кўргузгайсен. Ўзунг билурсенким, назм ҳаримининг хосларию шеър баҳрининг ғаввослариким, руҳпарвар наволиғ анфосларидин замона базми тўлубтур ва хаёл дарёсидин чиқаргон қийматий гуҳарларидин даврон либоси жаҳоҳир била мурассаъ бўлубтур, ҳеч қайси оламнинг рубъи маскунин ола олмайдур ва тўрт гавҳардин мураккаб бўлган башар хайли ҳеч қайсидин тўрт девон ёдгор қолмайдур. Бир ўз асрида ганжи маънавий Амир Хусрав Деҳлавийни дерларким, султон Маликшоҳ Алп Арслон отиға тўрт девон мураттаб қилмиш бўлғайу хотимасини анинг оти била музайял этмиш бўлғай ва бу иши ул замоннинг яхши-ёмони қулоғиға етмиш бўлғай, агарчи бу сўз мазкурдур, аммо ул девонлар маъдумдур ва ул маъдумларнинг агарчи асомийси мавжуддур, аммо вужуди номаълумдур. Хаёлиға ўтқариб, вараққа нигориш қилмаганму эркин, ё тилиға кечуруб, тартиб юзидин насаққа гузориш бермаганму эркинким, «Ҳамса»сию сойир манзум кутубу расоили ўз ҳоли била мавжуддур. Бу тўрт девони замон аҳлидин меҳру вафо ва инсофу муруватдек нобуд. Чун сенга тавфиқ мадад қилиптуру бу мақсуднинг ҳеч кимга йиғилмаган моддаси йиғилиптур, тиларбизким, фурсатни ғанимат билгайсену бу муддао ҳусулиға рағбат қилгайсен.

Бу ҳукм чун қулоғимға етишти, ажзу забунлуқ ўтининг дуди кўнглумдин димоғимға етиштиким, ҳукм қавий эрдию маҳкум заиф ва амр бағоят куллий эрдию маъмур асру наҳиф ва раъша пайкаримға тазалзул солдию хавосу хаёлим хайли бир-биридин кўзғалди. Не узр айтурға захраву журъатим ва не қабул қилурға ҳавсалаву қувватим, агарчи узр дилпазир эмас эрди, аммо ўз ажзи ҳолимни арзға еткурмакдин ҳам гузир эмас эрди.

Р у б о и я:

Дедимки, бу ишдаким, бўлурмен маъмур,
 Ҳар нечаким тутмасам ўзумни маъзур,
 Лек иштаки, аждаҳоға келтургай зўр,
 Зўр эткай ўзига, истаса қилмоқ мўр.

Ул ҳумоюн замирнинг ойинаи гетийнамоида равшану пайдодур ва ул покиза кўнгулнинг жоми жаҳоноройида мубархану ҳувайдоким, бу бандаи фақирға не нотавонлиғлар шикаст бердию бу заррайи ҳақирға не саргардонлиғлар даст берди. Агарчи маразимға сихҳат умиди пайдо бўлуптур, аммо хануз ғизо била шарбатким, ичилур, ейилур, мисқол тарозуси била

тортилуру ва тонгдин ақшомғача соат шишасиға кўз тикилуру ва агарчи заъ-фимға қувват имкони зоҳир бўлуптур, аммо хануз бузуғ кошонамдин чиқарға қўпмоқ тиласам, осилған идбори анкабут торлари дастгирим бўлуб мадад еткурмагунча, тебранмакка тобу тавон ва ҳаракатқа мақдур, балки имкон йўқтур; пашша юз пили дамон торта олмаған юкни нечук тортқай, батахсиским, мажруҳу ранжур дағи бўлғай, мўрча минг шери жиён қила олмаған ишни нечук қила олғай, хусусанким, бемору сиххат тариқидин маҳжур дағи бўлғай.

Р у б о и я:

Аввал икки девонға чу қилдим рағбат,
Ҳам эрди йигитлик мададим, ҳам сиххат,
Бўлдум чу қарию хаста, йўқ ул қувват
Кўргузгали андоқ нималарга журъат.

Куллийраги буким, ул давовин тартибида Султони соҳибқироннинг олий табъининг ислоҳу ихтимоми беҳад ва ҳар жузвий нуктада тағйиру таълими мо ло каломи беадад эркан жиҳатдин ул иш саранжом сувратин пайдо қилди ва ифтоҳидин ихтитомига дегунча тартиб рақами чекилди. Бу заъфу нотавонлиғим замонида бу ажзу забунлуқу бесомонлиғим туғенида Султони соҳибқироннинг раъйи оламорийю замири хуршидтаъсири гўёким баъзи авқотда олам кишвари фатҳиға азмсозу баъзи ҳолотда кишвар аҳли ободонлиғиға сеҳрпардоз ва баъзи замонда айшу нишот била илиги зарпошу баъзи авонда тоату ибодат била кўзи гуҳарпошлиққа мутааммилу муштағил учун бу хошок дарёдек кўнглига кирмасу бу зарра қуёшдек замириға пайдо эрмас. Ва Султони соҳибқироннинг ҳиммат юзидин ихтимомию саъй ғоятидин таълими бардавоми бўлмаса, мундоқ душвор иш илгари бормоғи мутаассир, балки хаёлимға кечурмағи мутааззирдур.

Мундоқ ҳукм бўлғандин сўнгра гаҳ-гоҳи ҳолимдин огоҳ бўлмаса неткаймену лаҳза-лаҳза аҳволимдин хабар тутмаса нета олғаймен. Қумурсқа Сулаймоннинг хотириға келмаса, не маҳалли таажжубу таҳайюр, Суҳо чархи гардон сатҳида кўрунмаса, не маҳалли ҳайрату тааззур. Бу хоксор чун бу дарди дилларимни изҳору номуродлиғларимни ошкор қилдим ва мазаллат туфроғиға тазаллум била йиқилдим, иноят боргоҳидин садо келдию ҳидоят коргоҳидин нидо етиштиким, кўнглунгни солма ва бу навъ савдову васвос хаёлиға қолмаким, биз ҳеч ҳолда сенинг ҳолингдин ғофил эмас эркандурбиз, аммо бу ҳолдин сен ғофилу кўнглумиздин ҳаргиз ёдинг зойил эрмас эркандур ва бу маъно сенинг кўнглунгдин зойил. Андоқки бурунги икки девонинг такмилида риоятдин ҳеч навъ тағофул воқия бўлмади ва раҳнамолиғу иноятдин ҳеч турлуг такосул суврат боғламади, эмди дағи ҳамул дастур била, балки андин ҳам ортуғроқ, мунда ҳам ҳамул қонун била, балки андин ҳам афзунроқ, аҳволингдин хабар тутулғусидур ва ҳароз вақтда сарвақтингға етилғусидур. Чун заъфи ҳолинг бизга зоҳиру пайдодур, шафқату банданавозлиғлар била не ерда қолсанг ўтқарилғусидур ва чун шикаст аҳволинг бизга равшану хувайдодур, марҳамату навосозлиғлар била ҳар мушкилинг бўлса ҳал қилинғусидур.

Р у б о и я:

Шаҳдин чу бу навъ лутфу эҳсон топтим,
Уммид дағи беҳаду поён топтим,
Зулмат аро эрдим, оби ҳайвон топтим,
Йўқ-йўкки, ўлуб эрдим, янги жон топтим.

Кўнглумга ўзга қувват кирди ва табъимға ўзга жавдату жалодат ҳосил бўлди, килким

жардайи тезкомиға ўзга равонлиғу хаёлим саҳоби барқхиромига ўзга гавҳарафшонлиғ юзланди. Қабули бармоғин кўзумгаву миннат илигин кўксумгаву жонпарвар сўзумга қўйдум ва замир хилватгоҳини хавотир ғавғосидин муаррову кўнгул зистгоҳини васовис хужумидин мубарро қилдим. Хома учин тез эттиму таъби оби ҳаётин оташангиз. Ва ўтган айёмда айтилган матлаълар субҳи бидоятин мақтаълар шомини ниҳоятига пайваставу кечкан хангомда битилган паришон абёт гавҳарларин такмил риштасига тортмоқ била пайваста қила бошладим.

Р у б о и я:

Кун бор эрдиким бир ғазалу икки ғазал,
Бал уч ғазалу тўрт ғазал баъзи маҳал.
Маҳвашлардек бори латофатда масал,
Боғлаб кийибон юзга ҳила тўнға ҳулал.

Бу назоҳат шабистонининг парданишинлари юз минг зебу зийнат била таъби хилватхонасидин жилваи ноз қилиб чиқиб, сойир абнойини жинс силкига кирарлар эрди ва бу малоҳат нигористонининг нозанинлари минг туман оройишу намоиш била хаёл хилватхонасидин хироми дилнавоз била ҳаракат кўргузуб, яна абкори фитнаосорға қўшулурлар эрди. Чун бу мавзун ҳаракатлик дилкашлару бу матбуъ сифатлик шўхвашлар эллик, олтмиш ё юзга яқин бўлсалар эрди, бу фақир савдойий бир тожирдекким, малик-ут-тужжор деса бўлғай,—

Р у б о и я:

Юз ҳур сифат барчасининг нозу фани,
Кашмирийю румийю хитоу ҳўтаний,
Ким бир шаҳ учун кетургай ул тойифани,
Тожир ўзин айларга баҳо бирла ғани.

— кашмирийси сеҳрсозлиғда дилрабову дилкаш ва румийси турктозликда кофироину фарангийваш ва хитойиси хунрезлиғда новакзану шершикор ва ҳўтанийси фитнаангизлиғда шерафкану ғизолакирдор, бу шамойилу ойин била ва бу зеболиғу тазйин била Султони соҳибқироннинг ҳарами саройига кияур эрдим ва бирин-бирин ул ҳазратнинг кимёасар назариға еткуруб эрдим.

Ва ул ҳазрат иноят кўзи била ул раъноларни кўруб ва илтифот назарин ҳар бирига еткуруб, қайси бирининг ҳариру хулласида қусуре кўрунса ё ул хуллаву ҳарирни мурассаъ қилган жавахирда адами муносабат сабабидин футуре зоҳир бўлса, ул либосларни чиқариб, хизонайи хосдин муносиб ранглиғ хазу дебо либослар барча қийматий гавҳарлар била тарсиъ қилгон келтуруб ул шўхларға кийдуруб эрди ва ҳар қайсини ўз муносабатиға кўра тартиб била ўз олий мажлисида ўлтуртур эрди, яъни айтилган абёт барча латойифосор ва сабт бўлган ашъор барча заройифшиорким, эллик, олтмиш ё юз ғазалға яқин йиғилса эрди, ҳазрати Султони соҳибқироннинг фирдавсосо суҳбатидаву сипеҳрфарсо ҳазратида ҳозир қилиб арзға еткуруб эрдим ва ул ҳазрат аларға шафқат юзидин боқиб, қайси маъно шўхинингким таркиби хилъатида ва алфози кисватида бетакаллуфлуқ кўрса, ўз ганжинайи замири хизонасидин муносиб алфоз била ул либосларға тағйир бериб ва ул алфоз кисватида санойиъ жавахиридин номуносиблиғ маълум қилса, ўз хизонайи хоотири ганжхонасидин ёкуту лаъли рангин ва гавҳару дурри самин била ул зебу зийнатқа табдил еткуруб, ҳар ғазални тартиб юзидин ўз ўрниға рақам қилур эрди.

Ва бу фақирини бебизоату бу фақирини беиститоат ул таълимларни ўзумга дастур қилиб ҳамул

дастур била ул забту тартибга шуруъ қилур эрдим. Мундин бошқа дағи ул ҳазратнинг кўп хосса маънолари ҳаёлотину ғариб мазмунлари мақолотин ва дилпазир ташбиҳлари назокатину беназир танбиҳлари жазолатин бурунғи икки девоним дебوحасида шарҳ била мазкур қилиб эрдиму тафсил била мастур этиб эрдим. Бу девонларда дағи ҳамул дастур била маоний жавахори шоҳворидин ва алфоз нақшу нигоридин ва таркиб салосату латофатидин ва чошний ҳолату ҳароратидин ҳеч жузве жузъийётдин йўқтурким, ул ҳазратнинг муборак таъбининг анда куллий дахли бўлмамиш бўлғай. Балки асли ҳаёл ул ҳазратнинг бўлуб, бу банда ҳам ул ҳазратнинг буйруғи таълими била анда жузвий дахле қилмиш бўлғаймен. Бу жиҳатдин бўлаолғайки, бу девонлар ул ҳазратнинг адилсиз таъбидек беназиру ҳар шоҳ байти ўз ҳумоюн зотидек оламгир бўлғай. Чун бу маъно гавҳарлари барча ул ҳазратнинг таъби баҳридину зеҳни конидин ҳосил бўлди ва алфозу иборат ҳазойини ҳамул маънолар гавҳаридин тўлди, бу маънодин анинг отин **Х а з о й и н у л-м а о н и й** қўюлди.

Р у б о и я:

Ё, раб, бу ҳазойинки, мен эттим маъмур
Ким, хозини жаннат анга хуштур ганжур.
Чун келди футурлуқ кўнгулларга сурур,
Берма андин кўнгул сурурига футур.

Р у б о и я:

Бу баҳрки, ганжи ломаконий дедилар,
Ҳар қатрасин оби зиндагоний дедилар.
Шаҳ махзани таъбидин нишони дедилар
Ким, ани «Хазойин ул-маоний» дедилар.

Агарчи хуршиди оламтобнинг фалакни бир давра қилган замониға йил от қўюптурлар ва йилким, иборат тўрт фаслдиндур, ҳар фаслға дағи бир от таъйин қилибдурлар. Бу наййири аъзам фалакни бир давра қилганининг монандиким, баҳрий(у) конийу наботийу ҳайвонийнинг натоийжи анда зоҳир бўлур, мунда дағи жамиъ ул натоийждин далилу асар топса бўлур. Тўрт фаслининг муқобаласидаким, тўрт девон воқеъ бўлуптур, ҳар қайсиға бир — муносиб от дарбойист эди, ул сабабдин аввалғи девонниким, туфулийят баҳори ғунчасининг ажиб гуллари ва сиғар гулзорининг боғчасининг ғариб чечаклари била ороста бўлуб эрди, «**Ғ а р о й и б у с-сиғар**» дейилди. Ва иккинчи девонниким, йиғитлику ошуфталиғ ва шабобу олифталиғ ёзию даштида юзланган нодир вақойиъ била пийроста бўлуб эрди, «**Н а в о д и р у ш-ш а б о б**» аталди. Ва учунчи девонниким, васат-ул — ҳаёт майхонасида ишқ била шавқ паймонасидин юзланган бадиъи нишотлар кайфиятин ёзилиб эрди. «**Б а д о й и ь у л-в а с а т**» от қўюлди. Ва тўртунчи девонниким, умрнинг охирларида юзланган ишқ дарду ранжи фойдалариким, жонсўз оҳ урмоқу жон топшурмоқдурким, анда сабт бўлубтур, «**Ф а в о й и д у л-к и б а р**» лақаб берилди.

Умид улким, бу тўрт девонким, Султони соҳибқирон оти била музайялдуруру алқоби била мутарраз, ҳам анинг отидек рубъи маскунда тўлғайу ҳам анинг алқобидек тўртунчи кўкка дегинча мунташир бўлғай. Шукрим, бу банда назм василасию шеър воситаси била тамом умрумни ул ҳазратнинг мадҳи била кечурдум ва барча ҳаётимни анинг дуоси била ўткардим.

Туфулийят авониким, етти — секкиз ёшдин йигирма ёшқача чинаса бўлғайким, умр фусулининг навбаҳори ва ҳаёт гулшанининг шукуфаву гулзоридур, анинг мадҳида «**Фаройиб ус-сиғар**» била сарф қилдим.

Шабоб замониким, йигирмадин ўттуз бешгача деса бўлғайким, ҳам бу фусулнинг ёзидурурким, йигитлик чашмасорининг ҳаётбахшлигининг оғозидур, анинг васфида «Наводир уш-шабоб» била кечурдим.

Ва кухулат айёмиким, ўттуз бешдин қирқ бешга дегинча қиёс қилса бўлғайким, бу фусулнинг ҳазонидурким, тириклик боғининг баргрезининг нишонидур, анинг таърифида «Бадойиъ ул-васат» била ўткардим.

Ва қирқ бешдин — олтмиш яқиниғачаким таъйин қилса бўлғайким, бу фусулнинг қишидурким, кишининг ҳам қад била адам йўлиға кириб, замон аҳли била хайрбод қилишидур, анинг дуосида «Фавойид ул-кибар» била ниҳоятқа еткурдум.

Р у б о и я:

Сарф эттим анга умр баҳорин дағи,
Бўстони ҳаёту лолазорин дағи,
Оллида ҳазони зарнисорин дағи,
Кофурфишон қиш била қорин дағи.

Ва бу авқот мобайнида ҳар миқдорким, фурсат топтим, хоҳ «Хамса» назмидину хоҳ «Назм ул-жавоҳир» ва «Мажолис ун-нафойис»у «Зубдат ут-таворих» ва сойир таснифлар иштиғолидин ҳам ул ҳазрат дуойи давлатиға авқотимни сарф қилдим. Ва биҳамдиллоҳ андоқ муродлар касб эттимким, менинг абнойи жинсимнинг юзидин бирига муяссар бўлмайду ва андоқ мақсудларға еттимким, аларким, мендек юз, балки минг қуллари бор эрди, бирининг соғари орзуси менга нишот еткурған май била тўлмайду. Биҳамдиллоҳи таолоки, бу авқотдаким умр водийсининг кўпрагин анинг давлатидин муродлар била қатъ этибмен ва ҳаётнинг ниҳоятиға комлар, балки комронлиғлар била этибмен, ҳеч турлуг армон хотиримда қолмайду ҳеч навъ орзу кўнглумда синғанин ҳаёлим топа олмайду. Ҳар не дунё муродио зоҳир комронлиғидур сурубмен ва сўзумнинг сийту садосин анинг мадҳида етти фалакка еткурубмен. Улча орзу ҳайсийятидину армон жинсидин қолиптур, охират йўлининг суҳулату осонлиғи ва ботин мулкининг иёлату комронлиғидур. Ва ул вобастадур ҳақ субҳонаху ва таолонинг тавфиқи била амри итоатиға ва расул саллаллоҳу алайҳи ва саллам шафоатию шариатининг мутобаатиға. Умидим улдурким, ул ҳазрат давлатидин бу иқболға дағи сарбаланду бу саодатқа дағи баҳраманд бўлғаймен.

Бу бобда бир неча сўз ўз арзи ҳолимни тиларменким, зоҳир қилғаймену ул нишотим гули очилғандин мен ҳам нишотдин ғунчадек очилғаймен ва ул арзадоштим саводин бу дебоча зайлида сабт эткаймену битқучиларға ҳам бу фикрастдин бу арзадоштни айирмасқа васийят эткаймен, то кун сўнги бу дебочани ўқуған элга бу арзадоштим била бу муддаомға етканим нишонае бўлғай возиҳу далиле бўлғай лойиҳ. Бу жиҳатдан то олам инқирози бўлғусидур Султони соҳибқирон давлатиға дуо қилғайлар ва шафқату бандапарварлиғиға сано дегайлар.

Қуллуқ арзадошт улким, бу бандаға ёш улғайған чоғда заъфе юзланди, ва ул заъф риштаси риштадек заъфлиғ пайкаримға андоқ чирмандиким, ул куёшдек замирға равшандур. Ҳоло мизожим истиқоматдин мунҳарифу баданимда неча марази мухталифдур ва атиббо иложимдин ожизу маъзул ва аҳиббо мизожимдин мутаажжибу малул. Димоғим паришонлиғидин сўзум номарбуту ҳаёлим ошуфталиғидин ҳолим номазбут. Бағрим кизиганидин жисмимда ҳуммойи лозим ва кўнглум озғанидин бошим айланмоғию кўзум қорармоғи дойим. Не тонгдин ақшомғача ўзумга бир дам ғизодин ком, не ақшомдин тонгғача тарфат-ул-айне кўзумга уйқудин ором. Хотирим савдоомиз ҳаёллардин мушавваш, бесарудиллиқдин ҳар неча дилкаш сўз бўлса кўнглумга нохуш. Меъдамнинг ҳазм қилур ғизоси замона аҳлининг изоси, кўнглумнинг нишот базмида майи ноби фалак тийғи оқизған бағир хуноби. Нотавонеким, юқори мазкур бўлғандек ғизо қилур, оши мисқол тоши била бўлғай, агар гоҳи заиф хоотири шарбат майли қилғай, ул дағи

бу тош тарозуси била тортилғай, киши қўлдамайин ердин қўпарида кўп озор бўлғайу асо мадади бўлмағунча ердин кадам кўтармаги душвор, сайр ҳавосин қилса ики инсонға отландурур — тушурурида ҳаммолвашлику отланғандин сўнгра пайкари юкидин бир ҳайвонга мурдакашлик, тушкандин сўнгра бу сайр кўфтидин аъзоси нокор, бу озурдалиғдин яна бир кеча-кундуз тебрана олмай, андоқки бир йиллиқ бемор, иссиғ нафасларидин ҳаётининг гули пажмурдаву нафасининг оғир кирар-чиқаридин заиф тани озурда.

Р у б о и я:

Ҳар шому саҳарға тегру ингранмоқ иши,
Бу ёнидин ул ёниға айланмоқ иши.
Гаҳ-гоҳ иситма ўтидин ёнмоқ иши,
Гаҳ тўнгдуруридин яна чирманмоқ иши.

Р у б о и я:

Не жисмида тобу не танида қувват,
Не кўнглида хушлуқ, не ўзида сиҳҳат.
Мундоқ кишининг муносибидур узлат,
Вайронасидин чиқмоқ анга не нисбат.

Султони соҳибқироннинг инъоми бағоятидину эҳсони бенаҳоятидин умрин бу давлатлиғ даргоҳдаву ҳаётин бу саодатлиғ боргоҳда юқори ўткан шарҳ била сарф эткан банданин илтимоси будурким, мазкур бўлган тараддуду машаққатлардин озод бўлғай ва ғамгин кўнгли бу навъ заъф айёмида нисбатсиз қайғулардин шод, мундоқ умрдаким, букун тонглалиғ маълум эрмас,—

М и с р а ъ:

Иш тенгрига тавбаю инобат бўлғай,

— ва ўткан умр маъсият била узр таксирида тоату надомат. Бу ҳолатда дағи авқотнинг покизасида ул ҳазратнинг дуосиға машъуф бўлғусидур ва дуову ниёзи нақдининг хулосаси анинг фархунда рўзгориға масруф.

Умид улким, ул ҳазрат давлатидин андоқким дунё иқболу комидин мустафид бўлдум, охират кому иқболидин ҳам ноумид бўлмағай[мен]. Ул остоннинг қулларининг бу қул била ёрлиғ нишони улдурким, Султони соҳибқирон иноятидин бир ёрлиғ нишони битилғай ва бу бандани султоний иморатнинг байт-ул-мағфирасида сойир жорубкашларидин бирининг ўрниға мансубу сарафроз этилғайким, бу уфтодалиғ айёмида боре ул остонада йиқилғаймен. Қувватим бўлғанда супургу олиб, илгим била ва қувватим бўлмағанда супургу ўрниға кирпигим била ул остонани супурур баҳонаси била кўзумни ул мунаввар равза туфроғидин ёрутғаймен ва ул остонани бу супургу бирла ариғу бу уйин ул сурма била ёруғ тутқаймен ва бу хидматни дунёву охиратим шарафи билғаймен.

Сўзум узалдию адо қиладурған мақсудум йироқ қолди. Агарчи хомамнинг гавҳарафшонлиғиға ниҳоят йироқдур ва лекин дуо гавҳарфишонлиғи била ихтисор қилмоқ яхшироқ.

Р у б о и я:

То даҳр уза бу гунбади даввор ўлғай,
Ул гунбад уза собиту сайёр ўлғай,
То собиту сайёрға осор ўлғай,
Тенгри бори ҳолингда ниғаҳдор ўлғай.

Р у б о и я:

Тахтинг бўлсун сипеҳри аҳзар чоғлиғ,
Чатринг рифъатда меҳри анвар чоғлиғ.
Мулкунг бару баҳр аро Сикандар чоғлиғ,
Лекин умрунг Нуҳ паямбар чоғлиғ.

Р у б о и я:

Ҳам дарғаҳинг иқбол макони, ё раб,
Ҳам бошинг уза тожи Каёнӣ, ё раб.
Жомингда зилоли зиндагонӣ, ё раб,
Андин санга умри жовидонӣ, ё раб.

ҒАЗАЛЛАР

АЛИФ ҲАРФИНИНГ ОФАТЛАРИНИНГ ИБТИДОСИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

1

Ашрақат мин акси шамсил-каъси анворул-худо,
«Ёр аксин майда кўр» деб, жомдин чиқти садо.

Ғайр нақшидин кўнгул жомида бўлса занги ғам,
Йўктур, эй сокий, майи ваҳдат масаллик ғамзудо.

Эй, хуш ул майким, анга зарф ўлса бир синған сафол,
Жом ўлур гетийнамо, Жамшид, ани ичкан гадо.

Жому май гар буйладур, ул жом учун қилмоқ бўлур,
Юз жаҳон ҳар дам нисор, ул май учун минг жон фидо.

Дайр аро хуш аҳли расво бўлғали, эй муғбача,
Жоми май тутсанг мени девонадин қил ибтидо.

Токи ул майдин кўнгул жомида бўлғач жилвагар
Чехрай максуди маҳв ўлғай ҳам ул дам моадо.

Ваҳдате бўлғай муяссар май била жом ичраким,
Жому май лафзин деган бир исм ила қилғай адо.

Сен гумон қилғандин ўзга жому май мавжуд эрур.
Билмайин нафй этма бу майхона аҳлин, зоҳидо.

Ташналаб ўлма, Навоий, чун азал соқийсидин
«Ишрабу, ё айюҳал-атшон» келур ҳар дам нидо.

2

Зихе хуснунг зуҳуридин тушуб ҳар кимга бир савдо,
Бу савдолар била кавнайи бозорида юз ғавго.

Сени топмоқ бәсе мушқилдурур, топмаслиғ осонким,
Эрур пайдолиғинг пинҳон, вале пинҳонлиғинг пайдо.

Чаман оташғаҳига оташин гулдин чу ўт солдинг,
Самандардек ул ўтдин кулга ботти булбули шайдо.

Не ишка бўлди беором кўзгу аксидек Мажнун,
Юзи кўзгусида аксини гар кўргузмади Лайло.

Қуёшқа гаҳ қизармоқ, гоҳе сарғармоқ эрур андин
Ки, сунъунг боғида бор ул сифат юз минг гули раъно.

Недин юз гул очар ишқ ўтидин булбул каби Вомиқ,
Вомиқ Юзингдин гар узори боғида гул очмади Азро.

Каломингни агар Ширин лабида қилмадинг музмар
Недин бас лаъл ўлур Фарходнинг қон ёшидин хоро.

Жамолнинг партавидин шамъ ўти гар гулситон эрмас,
Недин парвона ўт ичра ўзин солур Халилосо.

Малоҳат бирла туздунг сарвқадлар қоматин, яъни
Ки, мундоқ зеб бирла ул алифни айладинг зебо.

Қаноатнинг далилин инзиво қилдинг яна бир ҳам
Далил ушбуки қониъ ҳарфидин халқ айладинг анқо.

Навоий қайси тил бирла сенинг ҳамдинг баён қилсун,
Тикан жаннат гули васфин қилурда гунг эрур гўё.

3

Эй, сафҳайи рухсоринг азал хаттидин иншо,
Дебочайи ҳуснунгда абад нуктаси туғро.

Заррот аро ҳар зарраки бор, зикринга зокир,
Амтор аро ҳар қатраки, бор, ҳамдинга гўё.

Машшотайи сунъунгдурур улким, нафас ичра
Кун кўзгусин ақшом кулидин қилди мужалло.

Кун шакли юзинг саждасидин бўлди мушаккал,
Тун турраси қаҳринг елидин бўлди мутарро.

Сунъунг қилибон субҳни ул навъ мушаъбид
Ким, меҳр ўтин оғзидин этар ҳар нафас ифшо.

Гўёки куяр оғзи ул ўт ҳирқатидинким,
Анжумдин ўлур обилалар гирдида пайдо.

Муҳтож сенинг дарғаҳинга хусраву дарвеш.
Парварда сенинг неъматинга жоҳилу доно.

Гул юзида булбул сенинг асроринга нотик,
Шамъ ўтида парвона сенинг ҳуснунга шайдо.

Ушшоқ аро, ё рабки, Навоийға мақоме
Бергилки, сенинг ҳамдинга бўлсун тили гўё.

4

Эй ҳамд ўлуб маҳол фасоҳат билан санга,
Андоқки, қурб тақвову тоат билан санга.

Топмоқ ажиб фикру таҳайюл била сени,
Етмак маҳол ақлу фаросат билан санга.

Чун койинот зубдаси ожиз кўруб ўзин,
Ҳамд айта олмас онча балоғат билан санга.

Изҳори ажз биздин адаб таркидур, басе
Юз минг қусуру нуқсу касофат билан санга.

Ҳар тийра рўзгорки, васлингға йўл топиб
Сендин, етиб чароғи ҳидоят билан санга.

Лутфунг рафиқим ўлмаса не ҳадки еткамен
Бошдин аёғ гуноҳу залолат билан санга.

Лутф айлагилки мумкин эмас қилмасанг қабул,
Етмак тамоми умр ибодат билан санга.

Чун сендин ўзга йўқ панаҳим қочмайин нетай
Журму гунаҳдин оҳу надомат билан санга.

Исёни кўп Навоийнингў йўқ уётиким,
Истар етишса мунча хижолат билан санга.

5

Илоҳо, подшоҳо, кирдигоро,
Санга очуғ ниҳону ошкоро.

Сабур исми била қилсанг тажаллий,
Қилиб Намрудға юз минг мудоро.

Қачонким зоҳир этсанг «танзиъ-ул-мулк»,
Сикандарнинг бўлуб мағлуби Доро.

Йўлунг мухлик тоши ёқути аҳмар,
Эшигинг тийра гарди мушки соро.

Суҳо бўлса шабистонингда толиъ,
Бўлуб нури қуёшдек оламоро.

Навоий нафс зулмотиға қолмиш,
Сен ўлмай Хизри раҳ чиқмоқ не, ёро?!

Қиёматда гуноҳин афв этарга
Расулингни шафиъ эт, кирдгоро.

6

Эй, нубувват хайлиға хотам баний Одам аро,
Гар алар хотам, сен ул отким, эрур хотам аро.

Юз эшигинг туфроғиға сурта олғайменму деб,
Чарх қасридин куёш ҳар кун тушар олам аро.

Анжум ичра оразинг меърож шоми уйлаким,
Тушса дурри шабчароғе ҳар тараф шабнам аро.

Не учун киймиш қора ҳарён солиб жайбиға чок,
Фурқатингдин Каъба гар қолмайдурур мотам аро,

Соф кўнглида юзунг меҳрини гўё асрамиш,
Туш чоғи ҳар кун куёш акси эмас Замзам аро.

Машъале бўлмиш малак илгида равзанг бошиға,
Ой чароғи кечалар бу нилгун торам аро.

Қум эмас Батҳодаким, меҳри жамолинг ҳажридин
Зарра-зарра жисми бир-бирдин тўкулди ғам аро

Йўл эмас, Ясрибда йиртибдур юзин тирноғ ила
Мақдаминг то етмади ул водийи хуррам аро.

Итларинг махсусу маҳзундур Навоий, кошки
Кирса бу маҳрум ҳам ул зумрайи маҳрам аро.

7

Зиҳе жавлонгаҳинг афлок уза майдони «ав адно»,
Буроқингга тўқуз гунбад бу тўққуз гунбади хазро.

Қилиб чун хай гулоби майл наълайнинг, бўлуб андин
Малак раъноларининг жабҳасиға чарх сандалсо.

Эсиб раҳмат насими чун дамодам сунбулунг сари,
Бўлуб рухонийлар жайби лаболаб анбари соро.

Фалак қолиб буроқингдин, эмас васфи фалаксуръат,

Қамар ёруб жамолингдин, эмас наътинг қамарсиймо.

Юзунгдин анжум, анжумдин куёш нур иктисоб айлаб
Анингдекким, куёшдин ою ойдин қийргун ғабро.

Фалак водийлари қатъиға азминг чун суруб маркаб,
Хирад пайкига ҳам аввал қадамда ранж ўлуб пайдо.

Рафикинг тойир андоқким Сулаймон оллида худхуд,
Буроқинг сойир анжум шоҳи устинда сипехросо.

Қилиб бу сайр аро маъшук васли кўйида манзил,
Тилаб саргашта ушшоқиға ҳам раҳмат уйин маъво.

Навоий хуш кўрар оламни отинг зикридин, йўқса,
Анга дўзах аро ўтдекдурур дунёву мо фиҳо.

8

Ҳар гадоким, бўрёи фақр эрур кисват анга,
Салтанат зарбафтидин ҳожат эмас хилъат анга.

Ким фано туфроғиға ётиб кўяр тош узра бош,
Тахт уза эрмас музаҳҳаб муттако ҳожат анга.

Шаҳ юруб олам очар, дарвеш оламдин қочар;
Ҳам ўзунг инсоф бергилким, бу не нисбат анга

Ҳар не, шаҳ мақсудидур, дарвешнинг мардудидур!
Кўр не ҳимматдур мунга, не навъ эрур ҳолат анга.

Фақр кўйи туфроғин шаҳ мулкига бермас фақир,
Мулк кўрким, тенг эмас туфроғ ила қиймат анга.

Шаҳ сипах чекса, фақир аҳволиға етмас футур.
Бу вале чеккач нафас, барбод ўлур хашмат анга.

Шаҳ эмастур бир нафас осуда дўзах ваҳмидин,
Эй хушо дарвешким, мардуд эрур жаннат анга.

Шаҳға сидқ аҳли дамидин машъали давлат ёрур,
Меҳрдекким, субҳ анфоси очар талъат анга.

Шоҳға шахлиғ мусалламдур, агар бўлғай мудом,
Шоҳлиғ таркин қилиб, дарвеш ўлур нийят анга.

Мумкин эрмас шахлар ичра буйла ниятлиғ, магар
Шоҳи Ғозийким, муяссар бўлди бу давлат анга.

Шоҳлар дарвешию дарвешлар шоҳики, бор
Шоҳлиғ суврат анга, дарвешлик сийрат анга.

То шаҳу дарвеш бўлғай айлагил, ё раб, аён,
Шоҳдин хидмат мунга, дарвешдин ҳиммат анга.

Ғар Навоий сўз узатти факрдин эрмас деманг,
Бўлмағунча ҳукм шаҳдин қайда бу журъат анга?!

9

Ул паривашким, бўлубмен зору саргардон анга,
Ишқидин олам менга хайрону мен хайрон анга.

Ўқларингдин дамбадам таскин топар кўнглум ўти,
Бордурур бир қатра су гўёки ҳар пайкон анга.

Бир диловардур кўнгулким, ғам сипоҳи қалбида,
Оҳи новак, тоза доғидур қизил қалқон анга.

Новакининг парру пайконида рангин тус эрур
Ёки кўнглумдин чу паррон ўтти юқмиш қон анга.

Номаи шавқум не навъ ул ойға еткай, чунки мен
Эл отин ўқур ҳасаддин ёзмадим унвон анга.

Хизри хаттингнинг ажаб йўқ сабзу хуррам бўлмоғи,
Лаббалаб чунким берур су чашмаи хайвон анга.

Эй хушо, муғ кўйиким, рифъат била зийнатда бор
Меҳр анга бир шамсаву қўк тоқидур айвон анга.

Истамиш булбул вафо гулдин магарким жоладин
Бағри қотмиш ғунчанинг, баским эрур хандон анга.

Қилмамиш жонин фидо жононға етмас дер эмиш,
Эй Навоий, ушбу сўз бирла фидо юз жон анга

10

Синса кўнглумда ўқунг суртуб исиг қондин анга,
Пай масаллик чирмағаймен риштаи жондин анга.

Бодайи лаълинг мизожи руҳпарвардур баса,
Гўйиё мамзуж этибсен оби хайвондин анга.

Ўқи кўнглум шуъласин гаҳ сокин этти, гоҳ тез,

Гаҳ ўтун бўлди, гаҳе су урду пайкондин анга.

Дарду ғам бўстонининг товусидур кўнглум куши,
Гул бўлуб жисмимда кескан наъл ҳар ёндин анга.

Не кабутар ета олур ул қуёшқа, не насим,
Эй кўнгул, холингни эълон айла афғондин анга.

Кўзга то кирмиш хаёлинг совуғ оҳим ваҳмидин,
Боғламиш мен кўре ҳар сори мужгондин анга.

Эй Навоий, йиғламоқ оҳимға таскин бермади,
Ваҳ, бу не ўтдурки, йўқ таъсир тўфондин анга.

11

Ваҳки ишқинг зоҳир этсам ваҳм эрур ўлмак манга,
Гар ниҳон тутсам дағи жон хавфидур бешак манга.

Келган эрмиш ул Масиҳ ўлганларин тиргузгали,
Мен тириг, ваҳ, яхшироқ бу умрдин ўлмак манга.

Жузв-жузвумни, фиғонким, мунфак этти тийғи ҳажр
Бир-биридин лек ўзидур жузви лоянфак манга.

Кўнглум ўтидин йиғоч кулдур, башок бир қатра су.
Ногаҳ ул шўхи жафокеш отса бир новак манга.

Олтун эзиниб-эриб куйган «сою» холис бўлур,
Не ажаб сарғарса юз, еткан сою эмгак манга.

Чок айлармен ёқа ул қоши ёни кўргач-ўқ,
Ким хадангин отса ҳойил бўлмағай кўнглак манга.

Бода ҳажридин оқармиш кўзларим, эй пири дайр,
Айлагил май шишасидин синдуруб айнак манга,

Сарсари ҳижрон, вужудум хирманин андоқ совур
Ким, фано йўлида сарсар бўлмасун ҳамтак манга.

Эй Навоий, гар манга кўпрак эмас уммиди васл,
Бас нағу ушшоқидин жаври эрур кўпрак манга.

12

Гарчи ҳажрингдин эрур юз ғаму озор манга,
Ғам эмас васлингга уммид агар бор манга.

Бир бузуғ узра жунун қушлари қўнған кебидур,
Тошким, ёғдурур ул шўхи ситамгор манга.

Зоҳид учмоғни этар васфу мен ул ой қўйин,
Гулшани хулд анга, ул гулли рухсор манга.

Телба андоғки парий жилвасидин олдарағай,
Ўт солур ҳар тараф ул турфа намудор манга.

Баски қонимни яларлар, адади кўп ярадин,
Итларин қилди мулойим тани афгор манга.

Қўнглум истар яна мақсуд жамоли аксин,
Соқие, тут қадаҳи ойнакирдор манга.

Субҳа торини йиғ, эй шайхки, бир лаҳза бурун
Тақтилар муғбачалар риштаи зуннор манга.

Солғил, эй ишқ, вужудумға фано ўтиниким,
Ёпти мақсуд юзин пардаи пиндор манга.

Чун вафо аҳли замон зотида йўқтур, не ажаб,
Ҳар замон қилса жафо ул бути айёр манга.

Ғаразим бир неча кун шохиду майдур, йўқ эса,
Эй Навоий, бу фано дайрида не бор манга?

13

Ул малоҳат ганжи ҳажрида бузуғ маскан манга,
Уйладурким, жондин айру юз яралиғ тан манга.

Меҳр ила маҳ партавидин кўзни равшан қилмадим,
Бўлғали меҳри рухунг моҳийяти равшан манга.

Бўлди равзан-равзан ул қотил хадангидин қўнгул,
Жон қуши чиқмоққа бир йўл англа ҳар равзан манга.

Мен ўлармен ғамдину, йиғлаб куюб бошимда шамъ
Дудидин чирмаб қора ҳар тун тутар шеван манга.

Раҳм этиб ҳолимға душман дўст бўлмоқ, ваҳ, не суд.
Дўст чун раҳм айламай бўлмиштурур душман манга.

Ғам туни зулмида хандон бўлмади ҳолимға субҳ,
Субҳдек не тонгки, бўлғай чок пирохан манга.

Эй Навоий, ишқ мушкил деб нечук таркин тутай,
Элга гар бу иш хунар бўлса, бўлуптур фан манга.

14

Шаҳр бир ой фурқатидин байт ул-аҳзондур манга,
Бир гули раъно ғамидин боғ зиндондур манга.

Базми ишрат ичра сиз май нўш этинг, эй дўстлар
Ким, насиб ул лаъли лаб хижронидин кондур манга.

Чикти аҳлу фаҳм ила сабру кўнгул тан мулкидин,
Чикмайн ҳар лаҳза заҳмат бергучи жондур манга.

Ўқи баским тандадур, тегмас танимға ўзга заҳм,
Улки ўқ деб нола қилдим, эмди қалқондур манга.

Уйла расвоменки, кўю кўчада ҳолим кўруб,
Баъзи эл гирёну баъзи халқ хандондур манга.

Ҳажридин бағрим судур, ул су аро болиғ кеби,
Дарду меҳнат ўкидин бир неча пайкондур манга.

Хур мужгонин агар суртай деса қилман қабул
Ким, аёғда орзу хори муғийлондур манга.

Май ичиб тоатни фавт этмангки ул ўт тобидин,
Неча боксам баҳра ҳоло дағи ҳирмондур манга.

Эй Навоий, халқ дер: жон беру ё кеч ишқидин,
Гарчи бу душвор эрур, лекин ул осондур манга.

15

Менмудур менким сенинг васлинг муяссардур манга,
Бахти гумрахдин қачон бу қисса бовардур манга.

Ҳақ тануқтурким, тирикликдин манга сенсен мурод,
Йўкса оламнинг йўқи-бори баробардур манга.

Эй кўнгул, ғаввоси баҳри васл ўлубмен, не ажаб,
Гар насиб эмди ўшул покиза гавҳардур манга.

Не учун базми висол нчинда ичмай бодаким,
Кўзию оғзи бугун бодому шаккардур манга.

Ою хуршидингни йиғ, эй чархи гардунким, бу дам
Ҳамдам ул ой чехралиғ хуршидпайкардур манга.

Сарвни ўртаб, суманни елга бер, эй боғбон
Ким, бугун ҳамсухбат ул сарви суманбардур манга.

Қўрқарам ҳирмон саҳобин ёлмағай фаҳм этса чарх
Ким, шабистон меҳр шамъидин мунаввардур манга.

Эй Навоий, ҳеч билмонким топибмен васлини,
Ё магарким жумлайи олам мусаххардур манга.

16

Қўргали ҳуснунгни зору мубтало бўлдум санга,
Не балолиғ кун эдиким, ошно бўлдум санга.

Ҳар неча дедимки кун-кундин узай сендин кўнгул,
Ваҳки, кун-кундин батаррак мубтало бўлдум санга.

Мен қачон дедим вафо қилғил, манга зулм айладинг,
Сен қачон дединг фидо бўлғил манга, бўлдум санга.

Қай пари пайкарға-дерсен-телба бўлдунг бу сифат,
Эй парийпайкар, не қилсанг қил манга, бўлдум санга.

Эй кўнгул, тарки насихат айладим аввора бўл,
Юз бало етмаски, мен ҳам бир бало бўлдум санга.

Жоми Жам бирла Хизр суйи насибимдур мудом,
Соқиё, то тарки жоҳ айлаб гадо бўлдум санга.

Ғусса чангидин навое топмадим ушшоқ аро,
То Навоийдек асиру бенаво бўлдум санга.

17

Қаҳринг ўлса, барча ишимдин малолатдур санга,
Лутфунг ўлса, юз менингдекдин фароғатдур санга.

Эй мени саргаштадин гаҳ фориғу гоҳи малул,
Қаҳринг ул, лутфунг бу, ёрабким, не одатдур санга?

Лутфунг ози жон олур, қаҳринг кўпи ҳам ўлтурур,
Булғажаб ҳоледурур, оё не ҳолатдур санга.

Панд эшитмай севдинг ани, эй кўнгул, чек дарду ранж,
Оздурур ҳар лаҳза гар юз мунча офатдур санга.

Ваҳм эт оҳим ўтидин, эй гулки, даврон боғида

Кўз ёшимдин бу қадар лутфу тароватдур санга.

Эй қуёш, меҳр аҳлини куйдурма бу водийдаким,
Гармравлар оҳидин мунча ҳароратдур санга.

Эй Навоий, истама васл ул қуёшдин заррадек,
Чун неча ул қилса истиғно, ҳақоратдур санга.

18

Эй алифдек қоматинг майли бузулган жон аро
Ганжи ҳуснунг жавҳари бу хотири вайрон аро.

Кулмагинг ичра малоҳат уйладурким, шўхлар
Ўйнамоқдин юз ёшурурлар гули хандон аро.

Гар каломингни Масих анфоси дедим, эй ҳабиб,
Айб қилмаким, ғалат гоҳе тушар Қуръон аро.

Ўқларингдин жон топармен, гўйиё пайконлари
Су ичарда ғўта топмиш чашмаи ҳайвон аро.

Хаста кўнглум оҳи кўнглунга дедим қилғай асар,
Қайда ўлтурсун вале бемор ўқи сандон аро.

Бошта гавҳар гўйининг фикридин ортар дардисар
Кимки, кечти бошидин гўй урди бу майдон аро.

Уйки, адно тебранур сокинга хотир жамъ эмас,
Не ажаб, гар амн йўктур гунбади гардон аро.

Лаълинг олган кўнглум аҳволин мунажжим чун кўрар,
Айтур ул аввора бўлган ғойибингдур қон аро.

Эй Навоий, ишқ дарди кўрган эл кўнглин бузар,
Ҳар хорошеким, унунг зоҳир қилур афғон аро.

19

Кимки кўрса мушки ноб ул сунбули сероб аро,
Бир қора туфроғ дегайким тушти мушки ноб аро.

Қошинг ичра риштаи жонимға чирманган кўнгул,
Анкабутедурки, айлабдур ватан меҳроб аро.

Ул қуёшдин айру ашким ёмғурининг барқидур,
Ўт туташқан ришта янглиғ жисми печу тоб аро.

Ул лаби уннобгун кўнглумга эккан тухми меҳр,
Кўнглум ичра ёшурундур дондек унноб аро.

Уйку сайди қасдиға отқан тошингдиндур нишон,
Кўз қораси демагил бу дийдаи бехоб аро.

Чархи дойир баҳридин эл тутмасун соҳил умид,
Ким қутулмас ҳар кишиким, тушти бу гирдоб аро.

Ғар Навоий ёдини қилмоқ ҳабиб имкон эмас,
Басдурур мазкур ҳам бўлса гаҳе аҳбоб аро.

20

Заврақ ичра ул қуёш сайр айламағ Жайхун аро,
Ахтари саъде ҳилол ичра кезар гардун аро.

Англамон Жайхунда ул ой кема бирла сайр этар
Ё ҳилолу меҳр аксин эл кўрар Жайхун аро.

Кемадин ҳар дам чиқиб рангин су кўзум қонидек,
Анда ёр андоқки мардум дийдаи пурхун аро.

Борғил, эй Мажнунки, ул ой заврақидек тез эмас,
Жунгким Лайло аморийсин чекар ҳомун аро.

Олма хум гирдобидин бир лаҳза соғар заврақин,
Баҳри ғамдни истасанг махлас бу даҳри дун аро.

Баҳр мавжидин мушавваш бўлмасун деб хотиринг,
Мавж урар юз баҳри ғам бу хотири маҳзун аро.

Дур бўлур баҳр ичра пинҳон, назмидин шаҳ мадҳида
Баҳр ёшурмиш Навоий ҳар дури макнун аро.

21

Минг захм урди ханжари ишқинг бу тан аро,
Бу танни ҳажр ташлади юз минг тикан аро.

Лек ул тиканлар ичра ҳаёлинг била кўнгул
Ўйнар магар гул узраю ағнар суман аро.

Жисм ўйидин кўнгул тилар ул кўйни, валек
Ғурбат суубатин киши билмас ватан аро.

Эрмас учуғ лабингдаки ул юз Суҳайлидин
Ранг олмади бу қатра ақиқи Яман аро.

Жоним лабинг шаҳиди эканга тонуг дурур
Ҳар ол ришта қонға бўялган кафан аро.

Булбул не куймасунки, бир ўт ёқти қасдиға
Ҳар оташин гул ушбу вафосиз чаман аро.

Кўрдунг Навоий ул сари зулф узра юз шикан,
Кўр эмди юз шикаста кўнгул ҳар шикан аро.

22

Икки бармоғ бирла туттум лаълин ул рухсор аро,
Уйлаким булбул тутар гул яфроғин минқор аро.

Хатда рухсоринг су эркинму ёшунган сабзада,
Йўкса кўзгудурки, қолмиш ҳар тараф зангор аро.

Кўҳи ғам тортарға хасдек жисм ила бел боғладим,
Остиға қолмишмен андоғким самон девор аро.

Май дема кушлар қанотининг елидин бўлғуси
Нахли қаддинг мойил ўлмоқ ҳар тараф рафтор аро.

Шаккари лаъли хаёлидин саросар мўрдурур.
Сочида эрмас тугун узра тугун ҳар тор аро.

Кофири ишқ ўлган авло демаса иймон сўзин,
Хўб эмас тасбиҳ тори риштайи зуннор аро.

Вусма узра зарварақлиқ икки қошинг юз уза,
Жилвагар бўлган ики товус эрур гулзор аро.

Қоматим гуллар очилган бир тикан шохи дурур,
Тўлғали пайконларинг қонлиғ тани афгор аро.

Гулшан ичра чун бутар гул, шўра ердин шўразор,
Ғайри ғадр аҳли не бўлғай олами ғаддор аро.

Давр эли бедодидин гар махлас истарсен, мудом
Куп аёғидин бош олма кулбайи хаммор аро.

Ҳақ тилар бўлсанг Навоий силк дунёдин этак,
Ишқинг ўлса пок, ўзни қўйма бу мурдор аро.

23

Кўнглум ўртансун агар ғайрингға парво айласа,

Ҳар кўнгул ҳамким сенинг шавқунгни пайдо айласа.

Ҳар киши васлин таманно айласам навмид ўлай,
Ҳар киши ҳамким сенинг васлинг таманно айласа.

Ўзгалар ҳуснин тамошо айласам чиқсун кўзум,
Ўзга бир кўз ҳамки ҳуснунгни тамошо айласа.

Ғайр зикрин ошкоро қилса лол ўлсун тилим,
Қайси бир тил ҳамки зикринг ошкоро айласа.

Рашкдин жонимға ҳар наргис кўзи бир шуъладур,
Боғ аро ногаҳ хиром ул сарви раъно айласа.

Йўқ оғиздин нукта айтур маҳвашимдек бўлмағай,
Гар куёш ҳар заррасидин бир Масиҳо айласа.

Офият жонимға етти, эй хуш ул муғким, мени
Бир қадаҳ бирла харобот ичра расво айласа.

Келтурунг дафъи жунунумға парийхон, йўқ табиб
Ким ул ансабдур пари ҳар кимни шайдо айласа.

Субҳдек бир дамда гардун қўймағай осорини,
Ногаҳ аҳли сидқ кўнгли меҳрин ифшо айласа.

Даҳр шўҳиға, Навоий, сайд бўлма нечаким,
Кун узори узра тун зулфин мутарро айласа.

24

Эрур ишқ аҳли гўристонию юз минг мазор анда,
Фано шаҳрию лавҳу мийлдин тоқу манор анда.

Ажаб шаҳреки уй гўр ўлгаю суккони жонсиз тан,
Муошир мотамийлар, навҳа аҳли нағмагор анда.

Кўнгуллар тоза-тоза доғ ила қон ичра айланган,
Кўрарсен лоладин гаҳ-гаҳ гузар қилсанг баҳор анда.

Гиёҳ эрмаски ишқ аҳли шаҳиди бағриға қонғон,
Бўлуптур барча захролуд ништар ошкор анда.

Магар тавсан миниб, санчиб этак, тортиб қилич ҳар дам,
Улус қатлиға жавлон қилмиш ул чобуксувор анда.

Бу ўлганларга умри Хизр бергай, гар яна ногаҳ,
Масиҳим оби ҳайвон янглиғ этса бир гузор анда.

Кўрунглар ишқ даштинким, насиму лоладин ҳар ён,
Ғаҳе жонбахш салқиндур, ғаҳе муҳлик шарор анда.

Эрур ишқ оятеким, нуқтасининг донасин кўргач,
Тушар арвоҳи кудсий кушлари беихтиёр анда.

Навоий, дайр аро кир, гар фано жоми тилар кўнглунг,
Риёдур хонақах аҳлида, борма зинҳор анда!

25

Доғларким, кўйдум ул ой фурқати озорида,
Дуди ҳар бирнинг эрур доғе фалак рухсорида.

Заъфим ичра қасри томиға таянғандекдурур,
Ҳар сомон кўрсанг ёпушқан кўйининг деворида.

Бир мусулмонға эрур дин қасди эткандин ҳисоб
Ҳар тугунким, кўрсанг ул кофир сочи зуннорида.

Гулшан ичра кўп бинафшангдин дема, эй боғбон,
Нил ила, кўр, холлар ҳар ён юзи гулзорида.

Кўйди гулгун муҳрлар жон пардасида қон ила,
Ваҳки, солур муҳри, ё гулму экин дасторида.

Танға жон кирган кеби жононни еткур, эй табиб,
Эмдиким, жондин рамақ зоҳир эмас беморида.

Ваҳки, бир қотилға ошиқменки жоннинг бийми бор,
Ишқининг жой ичра ҳам ихфоси, ҳам изҳорида.

Топмасанг давр аҳлидин меҳру вафо, айб этмаким,
Бутмамиш бу мева даврон боғининг ашжорида.

Эй Навоий, ақлу дин яғмо қилур даврон майи,
Чиқ равон бу базмдин филжумла хушунг борида.

26

Эй кўнгул, гар кимса аҳволим демас ёр оллида,
Хотирим кимдин малул ўлсун, кимим бор оллида?!

Ул кўз оллида ҳалоким десалар, йўқ бок ҳеч,
Гарчи ўлмакдин демак йўқ шарт бемор оллида.

Не жафокашмен кўрунгим, бор анга қилмоқ жафо,

Сўз вафодин зоҳир этсам ул жафокор оллида.

Оллиға гулларки, санчибдур, мушобихдур анга
Ким, тушар гоҳе мулавван муҳр дастор оллида.

Кўзларинг қоним ғизо қилсун агар ёлғон десам,
Бир қошуқ қоним биҳил ул икки хунхор оллида.

Май берур бўлсанг манга дайр ичра бер, эй муғбача
Ким, кўяй бошимни қўйсам пири хаммор оллида.

Эй Навоий, эр эсанг дунё арусин қил талок,
Бир йўли бўлма забун бу золи маккор оллида.

27

Даҳр элидин нафъ агар йўқтур, зарар ҳам бўлмаса,
Марҳам ар йўқтур, кўнгулга ништар ҳам бўлмаса.

Олам аҳлидин агар йўқтур жигаргун соғаре,
Кошки юз минг қадаҳ хуни жигар ҳам бўлмаса.

Маҳвашеким бўлмағай васлидин уммиди ҳаёт,
Хуштурурким жонға ҳажридин хатар ҳам бўлмаса.

Бедилеким, беҳабар тушкай биров ҳижрониға,
Не балодур гаҳ-гаҳе андин хабар ҳам бўлмаса.

Соқийё, неткай мени ул навъ қилсанг мастким,
Ақлу хушумдин нишон, балким асар ҳам бўлмаса

Ким, тузай мастона Шоҳи Ғозий авсофида савт,
Бу кўнгул гар бўлса ўз ҳолида, гар ҳам бўлмаса.

Эй, Навоий, сен чекарсен оҳ, лекин яхшидур
Ул парийнинг зулфи бу ел бирла дарҳам бўлмаса.

28

Не хуш бўлғай иковлан маст бўлсақ васл боғинда,
Қўлум бўлса анинг бўйнидаву оғзим қулоғинда.

Даме васл ичра волалиғ била рухсорим эғнида,
Яна бир дам ниёзу ажз ила бошим аёғинда.

Тутуб гоҳе занахдонин мукаррар айласам бот-бот,
Кўруб гуллар очилган бодадин рухсори боғинда.

Шимиб ютсам гаҳе ҳайвон суйидек завқдин кўргач,
Тарашшуҳ бодадин гул яфроғи янглиғ дудоғинда.

Гаҳе кўз суртаримда, йўқса ҳар ён шодлиғ ашким,
Гул узра қатра шабнамлар кеби сиймин сақоғинда.

Гаҳе беҳудлуғумдин сесканиб тутсам адаб расми
Белига чирмашурда шавкнинг ифроти чоғинда.

Не келса тонгла келсун, бир тун усрук ётса ҳам хуштур
Киши гул чоғи бир гул хирманин тортиб қучоғинда.

Қачон даврон манга бир буйла ишратни раво кўргай
Ки, ўргатмиш мени ўртарга хижрон дарду доғинда.

Навоий, сен киму ишрат майи билмасмусенким, ит
Агар қон ичса ҳам боши керактур ўз ялоғинда.

29

Ёр тутар кўнглумда гардундин жудо бўлган бало,
Жондадур девона кўнглумдин хато бўлган бало.

Истаманким, ишқ мендин ўзгани қилғай асир,
Ҳеч кишига бўлмасун, ё раб, манга бўлган бало.

Шод юзланманг балолар бизгаким бўлмас халос,
Бу кўнгул зиндони ичра мубтало бўлган бало.

Васлида рашк ўлтурур, ҳажрида — ғам, ваҳким, манга
Васл аро бўлган балодур ҳажр аро бўлган бало.

Ўлтурурлар ҳамдаминг бўлсам, ўлармен, бўлмасам,
Бўлмаган, жоно, сенинг бирла бало, бўлган бало.

Носихо, ошиқлиғимни манъ қилдинг, билмадинг
Ким, насиҳат бирла дафъ ўлмас қазо бўлган бало.

Чун балосиз ком йўқ топмас бақо комин магар
Кимки, ани ўртамас оти фано бўлган бало.

Эй Навоий, токи борди ёр, билдим ҳажр эмиш
Шиддат ичра ҳар балиятдин сиво бўлган бало.

30

Хилъатин айлабмудур ул шўхи сийминбар қаро,

Тун саводи бирла кийгандек маҳи анвар қаро.

Ул парий ҳиндусимен мен телбаким, урён таним
Тифллар тошидин ийнак бўлди сартосар қаро.

Ашкдек оқти қора су кўзларимдин ҳажрида,
Тонг йўқ идборим чу бўлмишдур манга ахтар қаро.

Кош ўюб ёқсанг қора бўлган кўзумнинг мардумин,
Холи майгунунгни қилганча қўюб анбар қаро.

Ишқ рафъ ўлғач кўнгулга йўқтурур жуз тийралик,
Ул сифатким шуъласи ўчкач бўлур ахгар қаро.

Ғайрдин қилғил замиринг сафҳасин пок, эй ғакиҳ,
Тобақай қилмоқ ғиребу макр ила дафтар қаро.

Дуди оҳидин қора эрмас Навоий кулбаси
Ким, қилиптур хонумонин бир парийпайкар қаро.

31

Ҳам рамад теккан кўзунга чашми бедорим фидо,
Ҳам учуқ чиққан лабингга жони афгорим фидо.

Ашкким, андин томар, ғирён кўз анинг садқаси,
Қонғаким мундин чиқар бу чашми хунборим фидо.

Ул кўзу бу лабга умрум боғу гулзориндағи
Наргису гул барги, йўқким, боғу гулзорим фидо.

Кўзу оғзингдин кетарга бору йўқ ошубу ранж
Сабру ишқим садқа, яъниким, йўқу борим фидо.

Ғар кўнгул оҳу кўзунг оллида лойиқ бўлмаса,
Итларингга бўлсун, эй шўҳи ситамгорим, фидо.

Жон ағар ширин лабингга ўлғали дархўр эмас,
Айлай алфозинг учун, эй талх гуфторим, фидо.

Ўзлугумнинг қайдидин бир май била қилдинг халос,
Ваҳ не дей, эй муғ, санга бут бирла зуннорим фидо.

Бода миръотида шоҳид акси зоҳир бўлмади,
Бодаву шоҳидқа бўлмай нақд пиндорим фидо.

Эй Навоий, демаким жону кўнгулни найладинг,
Айладим жавлон қилиб чиққанда дилдорим фидо.

32

Давр эл соғарини қилди майи ноб тўла,
Жуз менинг эски сафолимники, хуноб тўла.

Жоми майдек тўла қон бўлди ичим бермай даст,
ЁЕр базми аро бер жоми майи ноб тўла.

Ваҳки, ҳар кирпиғи бир ништар эрур захролуд,
Гарчи бор ул ики наргисда шакархоб тўла.

Жолалар туштиму гул барғи аро, ёхуд эрур,
Хукқайи лаълинг ичинда дури сероб-тўла.

Оразинг акси дурур кўздағи ёш эвруладур,
Боғи жаннат гулидин бўлди бу гирдоб тўла.

Мену муғ дайри аро муғбача бошида ғулу,
Сену зухд аҳли била масжиду меҳроб тўла.

Эй Навоий, неча оз-озгина май мадрасада,
Дайр аро кирки, ичар шайх тўла, шоб тўла.

33

Онча даврон бирла кўрдум аҳли даврондин жафо
Ким, кўзумга тўтиёдек бўлди жонондин жафо.

Бу жафо дафъин не янглиғ айлағайменким, етар
Айласам кимдин жафо манъин тамаъ, андин жафо.

Минг жафо ҳар лаҳза кўрсам, бир тараф, ул бир тараф
Ким, етар жонон учун жонимға ҳижрондин жафо.

Сайддекким, чаргада юзланса ҳар ён келгай-ўқ,
Аҳли даврондин келур кўнглумга ҳар ёндин жафо.

Гар кўнгул ул зулфдин кўрса жафо, ваҳ, не ажаб,
Чун кўрар ушбу сияҳрўзи паришондин жафо.

Англа, жоноким, жафо қилмоққа топқунг йўқ киши,
Мен жафокашга нединким ўтти имкондин жафо.

Кечалар ул ой жафосидинки афғон тортарам,
Ул худ ортуқроқ чекар ҳар тун бу афғондин жафо.

Не мусулмонлиғ бўлур ушбуки, даврон бошима

Еткурур ҳар дам яна бир номусулмондин жафо.

Эй Навоий, борғали жонон сари жоним, етар
Жонға жонондин жафо, мен хастаға жондин жафо.

34

Гул узра хатти мушкин бирла то қилдинг рақам пайдо,
Манга жон сафҳасида бўлди юз хатти алам пайдо.

Туганлар кўнглум ичра лаззати дардингни билдурди,
Танаъум даст бермас кимсага, бўлмай дирам пайдо.

Шафакгун юз ҳилолий қош ила то жилвагар бўлдунг,
Кўзумда бўлди қон зоҳир, қадимда бўлди ҳам пайдо.

Самад қилғач зухур ул навъким асном ўлур маъдум,
Бўлур бутлар бари мабхут, бўлғач ул санам пайдо.

Чу айлар жилвайи ҳусн ул парий ушшоқ аро, нетгай
Юзин ёшурмаса бўлган замон мен телба ҳам пайдо.

Не муҳлик водий эрмиш ишқ даштиким, киши анда
Қадам урған дам-ўқ кўзга бўлур мулки адам пайдо.

Қўюнг йиғлайки кўнглумнинг ғубори пастроқ бўлсун
Ки, манъи гард этар ногаҳ ҳавода бўлса нам пайдо.

Оқизғил бода селобини, эй соқийки, ҳижрондин
Кўнгул даштида бўлмиш корвони дарду ғам пайдо.

Навоийни чу сўрдунг, эй пари, бир дам таваққуф қил
Ки, ул мажнун бўлур саҳро юзидин дам-бадам пайдо.

35

Бўлса икимизнинг юзи акси суда пайдо,
Ул су не тараф борса, очилғай гули раъно.

Зулфунг ғами кўнглумни белинг фикрига солди,
Кўрким, не тахайюлға солиптурсан савдо.

Ғавғо қилур эл маҳвашлар кўйида, лекин
Маҳвашлар иши қилмоқ анинг кўйида ғавғо.

Аҳволима Фарҳод ила Мажнунға таажжуб,
Ишқ этти хирад аҳли қошида мени расво.

Ҳар сори тамошоғаким, ул шўх қилур азм,
Иўқ анга тамошоки, эрур элга тамошо.

Даврон санга зулм этса, қадахлар тўла май ич,
Қон ютсанг аёғлар тўла давронға не парво.

Ул шўхки майдон аро кўрганга солур тийғ,
Кўрмасга солур, етса Навоий сари амдо.

36

Май бирла юзунг тим-тим аҳмарму экин оё,
Ё шуъла аро бир-бир аҳгарму экин оё?

Ҳар сари кулоғингда гавҳарму экин ёхуд
Ҳар жонибида ойнинг ахтарму экин оё?

Рухсоринг уза хайдин юз қатраки кўргуздунг,
Гул баргида шабнамдин гавҳарму экин оё?

Ғунча ичида даврон муҳкам тикан ургандек,
Кўнглум аро ғамзангдин ханжарму экин оё?

Кўнглум кушиким қолмиш зулфунг аро саргардон,
Савдо тунида сойир шаппарму экин оё?

Зулф ичра юзи янглиғ офоқни куйдурган,
Оҳим тутуни ичра озарму экин оё?

Ҳижрондаму ул маҳваш ағёрға мойилдур
Е захри фироқ ичра ништарму экин оё?

Жон пардасида ҳар ёнким, янги туганлардур,
Қатлимға фалак тузган маҳзарму экин оё?

Эл деса Навоийниким, жавр ила тарк этти
Ишқингни, санга бу сўз боварму экин оё?

37

Зор жисмимға ҳадангинг захмидин ортар наво
Создекким, тешсалар ани фузун айлар садо.

Қадди ҳажринда ғамим шамъини ҳар деворға
Ким, таябмен сару андоми била бўлмиш қаро.

Ғунчанг анфоси насими заврақи жон қасдиға
Еткурур ҳар дам адам дарёсидин мавжи фано.

Орзуи васлидин ранжур эрур мунглуғ кўнгул,
Қут учун тазвир ила бемор бўлғандек гадо.

Нега йиғлаб анбарин зулфин кесар ҳижрон туни,
Ўлмагимни англабон гар шамъ тутмайдур азо.

Ҳажр дардин кўнглума кам қилди холинг оқибат,
Доғ эмиш дарди шалойин хастаға охир даво.

Рухпарвардур Навоий оҳи ул юз шавқидин
Ул сифатким, лолау гул юзидин келгай сабо.

38

Не наво соз айлагай булбул гулистондин жудо,
Айламас тўтий такаллум шаккаристондин жудо.

Ул қуёш ҳажринда қўрқармен фалакни ўртагай
Ҳар шарореким, бўлур бу ўтлуғ афғондин жудо.

Дема, ҳижронимда чекмайсен фиғону нола кўп,
Жисм айларму фиғон бўлган нафас жондин жудо?

Ҳажр ўлумдин талх эмиш, мундин сўнг, эй гардун, мени
Айлагил жондин жудо, қилгунча жонондин жудо.

Бўлса юз минг жоним ол, эй ҳажр, лекин қилмағил
Ёрни мендин жудо ёхуд мени андин жудо.

Васл аро парвона ўртанди ҳамоно билдиким,
Қилгудекдур субҳ ани шамъи шабистондин жудо.

Бир эясиз ит бўлуб эрди Навоий ёрсиз,
Бўлмасун, ё рабки, ҳаргиз банда султондин жудо.

39

Маҳвашо, сарвқадо, лоларухо, сиймтано.
Чораким, қолмади сабрим ғами ҳажрингда яно.

Ахтари саъд сенингдекки туғуптур гўйий
Ким, қуёш эрди отаву тўлун ой эрди оно.

Гар фалак сайридур истар сени айлаб таку дав,
Вар малак зикрин эшитсанг санга дер мадху сано.

Уйла ишқинг майи лабташнасименким, ичман

Оз дебон, бодам учун бўлса фалак жоми ино.

Ишқ меҳнатлари таркини буюрманг мангаким,
Мужиби сихҳату қувватдурур ул ранжу ано.

Хонақоҳ ичра эрур шайху ўзин кўрсатмак,
Эй хушо, муғбачалар жилвасию дайри фано.

Жуз Навоий бориға жоми каромат туттунг,
Айюҳас-соқий, мин-ул-каъси фано айна-ул-ано?

БЕ ҲАРФИНИНГ БАЛОЛАРИНИНГ БИДОЯТИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

40

Зихе висолингга толиб тутуб ўзин матлуб,
Муҳаббатидин отингни ҳабиб атаб маҳбуб.

Уружунг ақшоми бўлмай тўқуз сипеҳр ҳижоб,
Юзунг хижолатидин меҳр ўлуб вале маҳжуб.

Ўт ичра тушса бўлур нисбати самандардек
Кишики, ишқинг ўтиға ўзин қилиб мансуб.

Итинг ҳисобиға кирган ҳисоб вақтида,
Агарчи журми эрур беҳисоб, эмас маҳсуб.

Китобат этмаганингдин қаламда нол эрмас
Ки, тушти кўнгли аро тоб уйлаким мактуб.

Либоси мотам аро қолди то абад соя
Ки, меҳридин нега ёнингда бўлмади масҳуб.

Мутиъи амринг агар подишоҳ, агар сойил,
Гадойи хонинг агар хушманд, агар мажзуб.

Ажаб йўқ олса кўнгул ҳушин ул ики гесу,
Бу бўлса силсила, кўп телбани қилур мағлуб.

Тиласа равзани зоҳид, Навоийю кўюнг
Ки, ҳар киши ани истарки, бор анга марғуб.

41

Икки ўтлуғ наргисингким, қилдилар бағрим кабоб
Биридур айни хумор ичинда, бири масти хоб.

Тийғ тортиб дам ола олмай етиштинг бошима,

Гўйиё хуршид янглиғ йўлда кўргуздунг шитоб.

Офариниш баски аҳволимға йиғлар ҳар кеча,
Ашк дарёси эрур гардуну кавкаблар ҳубоб.

Толпинурмен ашк аро ҳар дамки тишлар лаълини,
Ким тенгизга тушса, жон ваҳмидин айлар изтироб.

Ранжу заъфим бўлмиш андоқким сўрар келган улус,
Ҳолим айларлар сувол, аммо эшитмаслар жавоб.

Неча тасбиҳинг ҳисоби, зоҳидо, ич бодаким,
Сену мендекларга худ бу коргахда не ҳисоб.

Гар карам дарёсининг мавжи будурким, чоғладим,
Қони ўз бўйниға, ким ишратдин этса ижтиноб.

Ич, Навоий, майки фаҳм эттук табиби ишқдин,
Ғуссаву ғам захриға тарёк эмиш ёкути ноб.

Хосса базмиким қуёш жомин шафақ роҳи била
Элга тутқай хусрави анжумсипоҳи Жамжаноб.

42

Қошу юзунгни мунажжим чунки кўрди бениқоб,
Деди: кўрким қавс буржидин туғуптур офтоб.

Бир лабинг жон олди андоқким, бириси билмади,
Эмдиким билди ароларида бордур шаккароб.

Гар фалак қошинг била баҳсе ҳилолидин қилур,
Бир деса пайваста, жоно, эшитур икки жавоб.

Гул кеби юзунгда тер фард этти ҳушумдин мени,
Гарчи беҳуш элга ҳуш учун муқаввийдур гулоб.

Ким сиришким кўрди маълум этти ишқим ҳосилин,
Дона бирла уйлаким эл нақдини айлар ҳисоб.

Не чамандур буки ҳасрат суйию дард ўтидин
Парвариш топмиш қаю бир гулдаким, бор обу тоб.

Гар Навоийнинг куюк бағрида қондур, не ажаб,
Хомсўз ўлур ёлин узра тушуб куйган кабоб.

43

Чобукеким, ҳар тараф майдон аро айлар шитоб,
Барқи ломийдур саманди гарди андоқким саҳоб.

Ўқи рашкидин эрур кўксум аро кўнглум қуши,
Ул кабутарким, қабак ичинда қилғай изтироб.

Отса ўқ ул қоши ё юз печ урар жон риштаси
Ким, манга ҳирмону анинг ўқиға еткай таноб.

Ногаҳон отқайму деб бир ўқ қабак шакли била
Боши устига келур майдонда ҳар кун офтоб.

Ул қуёштин бошқа ким отқай қабак, ваҳ, кўрмадук
Ахтари саъдеки, ҳар дам зоҳир этқай бир шиҳоб,

Жон берурмен қайрилур чоғда кўруб белида печ,
Ўлса тонг йўқ улки, жони риштасиға тушса тоб.

Кимки саркашрак, ҳаводис ўқиға кўпрак ҳадаф,
Ушбу ҳолатни қабак аҳволидин қилғил ҳисоб.

Эй Навоий, чун ўқи ҳар дам фалак майли қилур,
Сен оти гардига қониё бўлки, бордурсен туроб.

44

Ҳаво хуш эрдию оллимда бир қадах майи ноб,
Ичар эдим вале ғамдин қадах-қадах хуноб

Ки, ҳозир эрди ўшул сарву наргиси махмур,
Валек рағмима қилмас эди қадахға шитоб.

Манга не захрайи улким, десамки, бир қадах ич,
Не онсиз ичкали май, не қарори тоқату тоб.

Бу ғусса бирла ичим қон бўлуб нечукки қадах,
Кўзумга ҳар нафас ашк эврулур мисоли хубоб.

Чу англадики борур ихтиёр илгимдин,
Кулуб қадах кеби лутф айладию қўйди итоб.

Қадахни ичтию юз лоба бирла тутти манга
Ки, анинг ичкани-ўқ қилди мени масти хароб.

Чу соқий этти қадах кўзгусида жилвайи ҳусн,
Не айб ошиқи майҳора кўнгли бўлса ябоб.

Навоий васл бихиштида шукр қил бу нафас
Ки, яна чекмагасен ҳажр дўзаҳида азоб.

45

Юз сўзумдин бирига бермас жавоб ул нўшлаб,
Оғзини йўктур десам воқийки, ҳеч эрмас ажаб.

Нуктаи холинг недин ширин лабинг устидадур,
Нукта чун остин бўлур ҳар қайдаким ёзилса лаб.

Васл не янглиғ муяссар бўлғусидур, чун эрур
Дилбарим нозук мизожу мен бағоят беадаб.

Тар қуёш дерлар юзунгни гарм бўлуб чекма тийғ,
Элга журме йўқ, инар чун осмондин ҳар лақаб.

Лаълинг олса чоклик бемор кўнглумни не тонг
Эй малоҳат нахли, чунким хастасиз бўлмас рутаб.

Зиндадил Мажнуннинг ўлмиш кўнгли чун Лайлоға ҳай,
Бас не осиг ани ҳайдин қовламоғлиғ, эй араб.

Толиб улким топмасанг дағи бу баским, айламас
Бир нафас ғофил сени матлуб ёдидин талаб.

Қаҳр барқи бирла раҳмат ёмғури гар буйладур,
Эмин эрмас Бульало, навмид эмастур Булаҳаб.

Гар наво топса Навоий лабларингнинг зикридин,
Тонг эмастур, чун мудом афзун бўлур майдин тараб.

46

Субҳи давлат юзунг, эй тавсани гардун санга ашҳаб,
Бошинг устидаги дур уйлаки, тонг бошида кавкаб.

Поймол эткан учун маркаби жавлонда бошимни
Узр учун қилдим анинг наълини юз бирла музаҳҳаб.

Меҳр туркин қилибон паст, фалак раҳшидин ўтти,
Оллоҳ-оллоҳ, бу не рокибдуруру, ваҳ, бу не маркаб.

Не қатиг ҳолки, ҳажринг кечаси тинғали қўймас,
Ер элин ашк ила андуҳ, кўк элин наъраву ё раб.

Ити меҳмонлиғ учун эмди қадам қўйса бўлурким,
Кўнгул ўт қилди муҳайёву бағир туъма мураттаб.

Ҳар киши бўлди қулунг, ул кишидур олам аро шах,
Қулларинг қурбини ким топса эрур шахға муқарраб.

Юзи васфида керак сафҳа вале лавҳайи хуршид,
Сочи васфини ёзар вақтда тун дуди мураккаб.

Ёр чун барча замон нозир эрур ҳолинга, бўлғил
Бори ҳолатда мушоҳид, бори эл бирла муаддаб.

Телбараб кўнгли Навоийнинг агар арбада айлар,
Дафъиға силсилаи зулф ила басдур чаҳи ғабғаб.

47

Неча бўлғай манга ҳажр ичра тазаллум, ё раб?
Айла бу зулм аро ҳолимға тараҳхум, ё раб.

Ваъдаи қатл қилиб ваъдаға қилғунча вафо,
Нега мен хастани ўлтурди таваҳхум, ё раб?

Лабларининг калимотики, берур жисмға руҳ,
Оби ҳайвон унидур, йўқса такаллум, ё раб.

Хони васлида ўкуш неъмат ародур ағёр,
Рўзий эт бизга ҳам ул навъ танаъум, ё раб.

Ваҳки, кўнглумни шикоф этти кулумсуб оғзи,
Ғунчаларни нетиб очти бу табассум, ё раб.

Умр чун фоний эмиш, гар киши олам шаҳидур,
Чун ўлар, невчун этар мунча тааззум, ё раб.

Ёр қатл эткали ушшоқини йиғдурған эмиш,
Бер бу базм ичра Навоийға тақаддум, ё раб.

48

Эй, санга юз хўбу лаб хўбу лабингдин кулгу хўб,
Ҳар неким воқеъ бўлур сендин, кўзумга асру хўб.

Дединг ул ой васфин, эй ровий, яна сўз демагил
Хўблардинким, сўзунг эрди бу ерга тегру хўб.

Хўблар қул бўлдилар, лекин парийлар қочтилар,
Олам ичра одамий бир сенча бор эркинму хўб.

Хўбларни арз қилдим, қилмади кўнглум писанд,

Ани кўргач ихтиёри қолмайин деди бу хўб.

Васлида жонимға ҳажридин не келганни деман
Ким, фараҳ базмида зикр этмак эмастур қайғу хўб,

Жавру лутфу кибру ноз андин кўнгулга хўб эрур,
Ҳақ азалда зотини онинг яратибдур чу хўб.

Соф қил хотирки, солғай акс ул юз яхшиким,
Кўргузур юзни, қачонким равшан ўлди кўзгу хўб.

Эй кўнгул, борсанг ул ой наззорасиға зинҳор
Ашк бирла кўзларингдин ғайрининг нақшин юв хўб.

Хўбларни кўрмаса сенсиз Навоий қилма айб
Ким, кўрунмайдур кўзига кимса сендин айру хўб.

49

Сен лабинг сўрған сойи мен қон ютармен, эй ҳабиб,
Сен май ичқилким, манга хуни жигар бўлмиш насиб,

Дедилар, аҳбоб дардиға ҳабиб айлар даво,
Ваҳки, мен куйдум муҳаббаттин, эмас воқиф ҳабиб.

Кўюнгга киргач, кўнгул қошингга майл айлар бале,
Ўшаий меҳроб этар пайваста манзилгаҳ ғариб.

Чехра сарғарған сойи ортар кўнгулнинг ноласи,
Бор ажаб воқиъ хазон фаслида нолон андалиб.

Хос, лиллаҳ, шарбатимни захри қотил бирла эз,
Чун иш андин ўттиким, келгай Масиҳим, эй табиб.

Неча ул ой меҳридин шайдо кўнгулни овутай,
Телбага ёлғон ҳикоят бирла бергандек фиреб.

Майға раҳн ўлмай фано дайрида тасбиҳу ридо,
Пири дайр этмас ҳавола элга зуннору салиб.

Нафсинг этса шўхлуғ, чарх эмгагидин қил адаб,
Тифлни андоқки зажр айлар фалак бирла адиб.

Эй Навоий, зулмидин дерменки ишқин тарк этай,
То назардин ғойиб ўлди, йўқ яна сабру шикеб.

50

Ишқдин ёнса таним сўрма сабаб,
Куйса хошок ёлиндин не ажаб.

Секриди, чунки самандинг деди ақл,
Барқ бўлмиш бу қуёшқа маркаб.

Хўблар мактаб аро хайли нужум,
Ул қуёш ўртада моҳи мактаб.

Зақанинг чоҳу анинг остида хол,
Чоҳнинг нуқтаси, эй нўшин лаб.

Хусн аро ишвау ноз эл кўнглин
Онча олмаски ҳаё бирла адаб.

Нега матлуб тиларсен, чунким
Не талабдур санга, не дард талаб.

Ҳажр аро хаста Навоийю фигон,
Эй висол аҳли, сизу лаҳни тараб.

51

Оғзининг сирри манга маълум агар эрмас не айб,
Ҳеч кимга заррае чун бермамиш ҳақ илми ғайб.

Ошиқу шайдолиғимни манъ этар зоҳид, кўрунг
Ким, ҳунар ҳам бор эмиш нодон киши оллида айб.

Ёшурун қолғайму кўксум жайбидек чок ўлғани
Хоссаким, ҳажр илгидин кўксум кеби чок эрди жайб.

Кўзларинг бирла лабинг андоғки урди дин йўлин,
Не балолардин Билол ўткай, не саҳбодин Суҳайб.

Зарраға саяк эса оғзинг манга йўқ ҳеч шак,
Чехранг ўлғандек қуёшнинг даҳ сади йўқ ҳеч райб.

Пирсиз кезма бу водий ичраким, топмас Калим
Тийра шомин равшан амр этмай анга хидмат Шуайб.

Эй Навоий, сендек эткан зойиё айёми шабоб,
Суди йўқ анжум кеби ашки надомат шоми шайб.

52

Бовужудиким адам бўлдум ғамидин қайғуруб,

Ҳеч оғзининг сўроғин лаълидин топман сўруб.

Жонки, қат-қат қон бўлуптур, доғи ишқинг кетмагай,
Лола баргидек ани бир-бир совурсанг куйдуруб.

Новакинг кўнглумда қилмиш хона бовар қилмасанг,
Кўксума илгингни келтурким, туруптур билгуруб.

Ишқидур жон пардасида равшан эттим, дўстлар,
Неча куйгаймен ҳарир ичинда ўтни яшуруб.

Барқдек пўямни айб этманг саломат аҳликим,
Мундоғ ўтеким, туташибдур манга бўлмас туруб.

Истама таҳсинки, шокирмен не келса оллима,
Шукр қилмай найлай олурсен қазони ёзғуруб.

Чун Навоий жониға марҳам эрур пайконларинг,
Қош, ёкса марҳаме ўқунг ёнимға ўлтуруб.

53

Хоки пойи бўлди жони хоксорим қон ютуб
Ким, чиқиб лаълини ўпкай риштаи зулфин тутуб.

Зулфин очқанда занах чоҳиға тушкай минг кўнгул,
Қўймаса ул чоҳ уза рухсори шамъин ёрутуб.

Ишқи муҳриқ даштини қатъ айламак душвор эрур,
Кирмасам, оҳим ели бирла ҳавосин совутуб.

Куйгали розиймену ҳажриға йўқ, ваҳким, мени
Айлади розий иситмоққа ўлумдин қўркутуб.

Деб эмиш бир кун келиб кўнгли ярасин буткарай,
Келса бутқил, эй кўнгул, бу сўзга худ бўлмас бутуб.

Даҳр бўстонида қилмоқ сайр айлаб ҳоюҳуй
Ҳарза кезмакдур ҳаётинг кушларини уркутуб.

Жоми васлингдинки, элни тиргузурсен, бил яқин
Ким, Навоий ўлгуси хунобайи ҳижрон ютуб.

54

Вах, не қотилдур келур ойини қатлу кин солиб,
Ошиқ ўлтурмак учун ҳар қошиға юз чин солиб.

Чун ўтуб ишқ аҳлидин ошуби сабру фаҳм ўлуб,
Чун етиб зуҳд аҳлиға торожи ақлу дин солиб.

Эл сариким юзланиб қиндин чиқариб тийғи кин,
Чун манга маркаб суруб бошимға тийғи кин солиб.

Бу сариғ рухсора бирла қон ёшимдин ёд қил,
Ичсанг олтун жом ичинда бодайи рангин солиб.

Сенсизин, эй умр, чун мумкин эмас орому сабр,
Борма ҳардам бизни мундоғ бедилу ғамгин солиб.

Ҳар тарафким, гом уруб юз порсо йўлин уруб,
Ҳар қаёнким, кўз солиб яғмову қатл ойин солиб.

Боғи ҳуснунгким гул очти ранг-ранг, эй муғбача,
Гўйи ичтинг майға барги лолау насрин солиб.

Шаръсиз хошок аро хашхошдекдур, эй ҳаким,
Кўкка чиқсанг жайбинг ичра субҳайи парвин солиб.

Дарду ғам қолиб, Навоий жони чиқти оқибат,
Ҳажр элиндин хонумонин борди ул мискин солиб.

55

Ханжаринг жонимға етти кўкрагимга санчилиб,
Новакинг ёнимға ўлтурди иёдатқа келиб.

Кириб ўтган ўқларинг жон пардасин реш этгали
Сафҳадектуриким қирилғай саҳв хатлар ёзилиб.

Югурур ҳар кирпикимга ортилиб бир қатра ёш,
Шўх ёшлардекки ўйнарлар чубуқ маркаб қилиб.

Ушбу ҳижрон кечасин туш кўрсам эрди ногаҳон,
Ўлғай эрдим ваҳмдин, албатта, захрам ёрилиб.

Наълим ичра доғ учун қўйган фатила дуд ила,
Дард ўчоғинда тутайдур анда ўти ёқилиб.

Ул қуёш бирла борур эл соядек, мен хоксор,
Ваҳки, қолурмен изининг туфроғидек айрилиб.

Сирри ваҳдат чун фано дайрида сиғмас лафз аро,
Невчун оё хонақаҳ ичра туганмас айтилиб.

Нуктайи тавҳидни билган қила олмас баён

Ким, баён қилдим деса билгилки қилмайдур билиб.

Эй Навоий, майда соқий лаълидин эрмиш фуруғ,
Кайфиятни чунки фаҳм эттинг нетарсен ойилиб.

56

Сўзи ҳажринг ичра ҳар дам заъфлиғ жисмим ёниб,
Ўтқа тушган қил масаллиқ ўртанурмен тўлғаниб.

Очқил ўтлуғ оразинг, эй шамъким, парвонадек
Ўртанай бошинг уза бир неча қатла айланиб.

Солғасен оламға ўт, гар гул совуғи тобидин
Гунчадек гулшанға чиқсанг хуллаларға чирманиб.

Бийм эрурким, офаринишдин чиқарғайсен дамор,
Базмдин усрук чиқиб майдонға чопсанг отланиб.

Ёр ила хўй айлаган кўнглум эрур ул навъ қуш
Ким, кишидин айрила олмас кичикдин ўрганиб.

Молдин умрунгға осойиш агар етмас не суд,
Нух умрин ҳосил этсанг, ганжи Қорун қозғаниб.

Қабрим узра қўйғасиз тошеки, заъф айёмида
Ул парий кўйида ётмишмен бошимға ястаниб.

Эй Навоий, тушта гар кўрмак ани мумкин эса,
Барча гар худ сўнгғи уйқудур, нетарсен уйғаниб.

57

Хаста жоним заъфин англа, кўнглум афғонин кўруб,
Сўрма кўнглум ярасин, фаҳм эт кўзум қонин кўруб.

Васлида лаъли уза холин кўруб куйган кеби,
Ўртанурмен жонда эмди доғи ҳижронин кўруб.

Водийи сабрим дағи хору хасак қилдим гумон,
Кўнглум атрофида ҳарён нўги пайконин кўруб.

Англадим қилмиш кўзи олған кўнгул сайдиға қасд,
Ҳар тарафдин чарга тузган хайли мужгонин кўруб.

Еру кўкта истабон пайдо эмас Хизру Масих,
Қочтилар гўё дудоғинг оби ҳайвонин кўруб.

Жисм боғида равоншакле тасаввур қилди ақл,
Бўстони ҳусн аро сарви хиромонин кўруб.

Шабнам эрмас наргис ашкидур недин қон йиғламас,
Кўз юмуб очкунча гулшан умри поёнин кўруб.

Чархдин сидқ аҳли мотам ичрадур, фаҳм айлагил,
Ҳар саҳарға субҳнинг чоки гирибонин кўруб.

Номасиндаким очиб солмоқ назар мумкин эмас,
Чун Навоий ҳуши зойил бўлди унвонин кўруб.

58

Кўз ёшим бўлди равон бир наргиси жоду кўруб,
Тифл янглиғким югургай ҳар тараф оху кўруб.

Қолди ҳайрон зоҳид ашкимда кўруб ҳар ён ҳубоб
Рўстойийдекки, ҳайрат айлагай ўрду кўруб.

Жон аро тийғинг кўруб кўнглум қуши тузди наво,
Тўтиёдекким, такаллум айлагай кўзгу кўруб.

Водийи ишқинг макон қилди кўнгул кўргач юзунг,
Эл биёбон ичра манзил айлагандек су кўруб.

Жонда ўз доғин кўруб ошиқлиғимни англади
Ул кишидекким, таниғай ўз қулин белгу кўруб,

Бода тутқач, дема беҳуд бўлдиким ул кўзгудин,
Борди ҳушум ёр ҳусни жилвасин ўтру кўруб.

Эй Навоий, дафъ ўлур ҳолин кўруб кўҳи ғамим
Фил янглиғким, ҳазимат айлагай ҳинду кўруб.

59

Ўлукни тиргузур лаълинг Масиҳосо калом айлаб
Такаллум чошнийсин шарбати юҳйил-изом айлаб.

Азалда лаълинга сайд эткали кўнглум қушин гўё
Қазо сайёди жонлар риштасидин ёйди дом айлаб.

Чаманда тозалиғдин ҳар қуруқ шохе эрур Хизрий
Магарким андин ўтмиш оби ҳайвоним хиром айлаб.

Агар ҳарф ўлса мудғам, ваҳки, холинг нуқта идғомин
Аён қилди кўзумнинг мардуми ичра мақом айлаб.

Не бўлғай тийра бўлмай рўзгоримким, очиб гесу
Қаро шомимни муҳлик айладинг субҳумни шом айлаб.

Ғараз ул юзни мастур асрамоқдурким, ҳаками сунъ
Улуска оҳ этар қисмат ани ойинафом айлаб.

Чу ҳақ даргоҳидин мардуд этар найларсен, эй зоҳид,
Қабули халқ учун ортукси тоат илтизом айлаб.

Ёшингни дона, бағрингни су қилким, тутти фақр аҳли
Ҳидоят қушларин бу донаву су бирла ром айлаб.

Навоий кунда чун бир курси мақсум ортмас, не суд
Фалакдек бўлмоғинг саргашта тун-кун эҳтимом айлаб.

60

Қон ёшим йўлунгда томмайдур кўзум гирён бўлуб,
Ким, оёғингга тушубтур кўз қораси қон бўлуб.

Ғунчадек кўнглум чекар ун, ғарқ ўлуб хуноб аро
Сўз деганда оғзинг икки лаъл аро пинҳон бўлуб.

Сўрса Мажнун ишқ даштида мени, айт, эй рафиқ
Ким, қуюндек итти бу водийда саргардон бўлуб.

Ҳажри кўнглумни бузуб, ғам сайли ҳамвор этти, вой
Ким, асар ҳам йўқтур ул маъмурадин вайрон бўлуб.

Тиғи худ ўтти суубат кўрки муҳлик яраси,
Бу замон бошимга қолиптур балойи жон бўлуб.

Ҳар замон оғзинг хаёли санчилур кўнглум аро,
Гўйиё бу ғунча ани захм этар пайкон бўлуб.

Чарх ушшоқ охи ўқидин магар ваҳм этдиким,
Қубба қилди меҳрини ўз ҳайъати қалқон бўлуб.

Ҳашр хуршидиға монӣ фикр қилмассен, не суд,
Атласи гардун саропардангга шодурвон бўлуб.

Эй Навоий, фоний ул ёр истасангким, хўб эмас,
Жонни севмаклик баҳона ўртада жонон бўлуб.

61

Кимса ёри бирла хуштур ғам дейишиб мунграшиб,

Ётса гоҳе чирмашиб, ўлтурса гоҳе ёндашиб.

Зулфи эл кўнглин паришон айламакка жамъ ўлуб,
Турфароқ буким, кўнгулларни йиғарға таркашиб.

Мумкин эрмас тортмоқ пайконларинким, жисм аро
Ҳар бири маскан тутуптурлар сўнгакка ўрнашиб.

Чикти зулфин солғач ул чоҳи занахдондин кўнгул,
Анкабут ул навъким, ториға чиққай ёрмашиб.

Ҳажр хайли кўнглум ичра мўрдек айлаб ҳужум,
Гарчи васл уммиди етканда чибиндек бутрашиб.

Куйдуму ул зулф тоби риштаи жонимдадур,
Шамъ торидекки кул бўлганда турмиш чирмашиб.

Сокиё, қилсанг ҳимоят ғолиб ўлғум буйлаким,
Ғам била кўнглум талашурлар икавлон қармашиб.

Қил ҳавола дурдкашлар жониби, эй майфуруш,
Май чу ҳар соат тўкулгай жўш уруб куптин тошиб.

Ошуруб ҳаддин Навоий ҳам ниёзу ажзини,
Ёр истиғнову нози ҳар неча ҳаддин ошиб.

62

Кезармен кўйида йиллар назар ҳолимға солғай деб,
Агар ўлтурса қоним ранги туфроғида қолғай деб.

Кўнгулга юз туман ниш урса ҳижрон, айламан нола,
Висолинг нўшидин ул захмлар бир кун ўнгалғай деб.

Кўнгулга новакинг то кирди беҳад ҳифзин айлармен
Ки, бу шиша ичинда ул дағи ногаҳ ушалғай деб.

Кўнгулни кўйида юз ранж ила меҳнатқа топшурдум
Ки, гар кўрса бу суръат бирла шояд кўнглум олғай деб.

Сиришким қони қилди кўйининг суфроғин оғашта,
Итига шояд ул балчиғ била бир уй ясалғай деб.

Ҳарам васлин тиларсен пўя ур мардона, эй солиқ,
Қадам оҳиста чекма бағринг ул елмакда толғай деб.

Навоий бенаволиғ бирла дойим май ичар, бир кун
Наво нақшини даврон мутриби базмида чолғай деб.

63

Дам-бадам жоми тараб ғайр ила ул моҳ чекиб,
Мен йироқтин боқибон, қон ютубу оҳ чекиб.

Не ғамим ит кеби ўлмақдин, агар элтур эса
Бўйнума ип солибон кўйига ул моҳ чекиб.

Гаразим буки, унуттурмағамен ўзни анга,
Кўйига кирмагим афғон гаҳу бегоҳ чекиб.

Кўнглума хажр агар дард ўқи ёғдурса, не тонг,
Гар чиқарур эса пайконини дилхоҳ чекиб.

Мен адам йўлиға борман, мени лекин элитур
Оғзи шавқида кўнгул ўзига ҳамроҳ чекиб.

Майи асфарки тўкулмиш кўюбон юз ичсам,
Қаҳрабони кўрунгуз жилва қилур коҳ чекиб.

Журъасин берса Навоийға эрур ўлгуча бас,
Базми айш ичра тараб соғарин ул шоҳ чекиб.

64

Не махласим бор анинг ишқидин канора қилиб,
Не тўймоғим бор анинг ҳусниға наззора қилиб.

Ўчарга ишқ ўти чора қил дединг, эй шайх,
Бўлурму қисматим ўлған балоға чора қилиб.

Бошимда тийғи ярасин неча дебон сўрманг,
Киши бўлурму бошининг тукин шумора қилиб.

Кўнгулки итти қилиб тийра хонумонимни,
Қовай агар яна келса, юзини қора қилиб.

Кўнгулни яра қилиб улки тикти кўксимни,
Ёқамни тикмак эрур кўкрагимни пора қилиб.

Дедимки, майкададин хонақаҳ йўлин тутайин,
Нетайки, ул сари йўл бермас истихора қилиб.

Навоий этти ниҳон ишқин, эй фиғон била ашқ,
Анинг бу айбини найларсиз ошкора қилиб.

65

Ул ой қасдима тийғи буррон чекиб,
Мен оллида шукронаға жон чекиб.

Масихим чу фарёдима етмади,
Неча ўлтурай ўзни афғон чекиб.

Ҳамоно ёмон кўзга майл айладинг,
Алиф нил ила юзга ҳар ён чекиб.

Лабинг нўшдорусидин не осиг,
Мен ўлдум чу хуноби ҳижрон чекиб.

Кетур, сокиё, давр аёгин тўла
Ки, жон қолмади ранжи даврон чекиб.

Агар васли боқий керак, истагил,
Фано кўйига рахти ҳирмон чекиб.

Навоий бериб жон ўқи шавқидин,
Анинг захмидин ёр пайкон чекиб.

66

Чобукум рахш уза ҳижрон йўлида пўя қилиб,
Мен анинг кейнича гоҳе югуруб, гаҳ йиқилиб,

Йиқилиб ёна кўпуб, чунки уруб йўлга қадам,
Ваҳки, юз ништари ҳижрон аёғимга тикилиб.

Тобоним дарду бало хораларидин ўюлуб,
Юрагим ранжу ано хорларидин тешилиб.

Турфа, кўргилки инон тортмай ул шўх даме,
Сўнгича буйла қатиклиқ била ҳолимни билиб.

Ишқ дардиға жуза ўлмак йўқ эмиш ҳеч илож,
Бош кўюб оллиға анингки бу маънони билиб.

Истарам ўзни харобот ичида лояъқил,
Ҳуш чун боиси ранж ўлди, нетармен ойилиб,

Гар Навоийға ёгин ашқ эдию раъд фиғон,
Ҳажр чун кож урубон кўзларига ўт чақилиб.

ПЕ ҲАРФИНИНГ ПАРИВАШЛАРИНИНГ ПАРВОЗИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

67

Мендин ул чобукнинг, эй пайки сабо, майдонин ўп,
Кўйига бошим ниёзин еткуруб чавгонин ўп.

Бодпойи сайриға ҳамтаклик айлайолмасанг,
Ерга мендин юз кўюб кўрган сою жавлонин ўп.

Кулса лаъли, ваҳки, қолмас менда бир ўпкунча ҳуш,
Ҳашв эрур, кўнглумки, айтурсен лаби хандонин ўп.

Пок этак истар эсанг, бир пок этаклик истабон,
Хоки наълайниға юз кўй гўшайи домонин ўп.

Гар аёгин рахшининг ўпмак муяссар бўлмаса,
Кўз солиб ҳар ердаким, кўрсанг аёғ босқанин ўп.

Қоши ёси ғамза ўқин отса, ваҳ, мен хастадин,
Кўзларингга суртубон суфарини пайконин ўп.

Эй Навоий, каъбайи мақсуд васлин истасанг,
Шоҳи Ғозий қасрининг даргоҳи олийшонин ўп.

68

Зулфу юздин сунбулунгни гул уза тарқатма кўп,
Даҳр боғида гулу сунбул исин бутратма кўп.

Кўзларингким, масти хоболуд эрур кўп овлама,
Ҳар сари уйқуға борган фитнани уйғатма кўп.

Зулфиға, эй мушк, истарсен қаримчи бандалиғ,
Йўқ ҳадинг кечқил бу савдодин ўзунгни сотма кўп.

Ўйнай-ўйнай ўлтурур бир-бир улусни кўзларинг,
Шўх қотилларни жонлар қасдиға ўйнатма кўп,

Тийрадур Мажнунки, мендек дебсен ани, эй хирад,
Ақлу ҳуш аҳлини бу девонаға ўхшатма кўп.

Эйки, мужгондин ясол туздунг кўнгуллар сайдиға,
Кўз юмуб очқунча ушбу хайлни кўзғатма кўп.

Эл била ҳар дам қадах янглиғ кулуб, эй муғбача,
Қон ёшим сочиб суроҳийдек мени йиғлатма кўп.

Сафҳайи хотирда, эй ориф, керактур ёру бас,
Софийи ваҳдатқа хошоки хавотир қотма кўп.

Чун Навоий қисмати жоми май ўлмиш, эй фақиҳ,
Сарзаниш айлаб анга санги маломат отма кўп.

ТЕ ҲАРФИНИНГ ТОРОЖГАРЛАРИНИНГ ТАМОШОСИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

69

Қасри жоҳингга сипеҳр авжида айвон бўлди тут,
Ҳам сипеҳр осибидин ер бирла яксон бўлди тут.

Лаъли руммоний тиларсен дам-бадам зийнат учун,
Қатра-қатра бағринг андин нордек қон бўлди тут.

Нафъ чун куймактин ўзга кўрмадук парвонадек,
Бир қуёш ҳар тун санга шамъи шабистон бўлди тут.

Дайр қасди қилмағил ҳар лаҳза ошиқ бўлғали,
Қасди дининг қилғучи бир номусулмон бўлди тут.

Истадинг дунё арусин туштаги маҳбубдек,
Топмас эргач қом лаълидин пушаймон бўлди тут.

Шўхлар қошин тиларсен, лек андоққим ҳилол,
Жонға етганда кўрунғач кўзга пинҳон бўлди тут.

Бир муғаннийдин наво топмоқ тиларсен, чангдек
Эгри қад бирла ишинг фарёду афғон бўлди тут.

Кўси шавкат етти дўзахқа эшик қоқмоқдурур,
Бас ети иқлим мулки узра султон бўлди тут.

Эй Навоий, ўзни жамъ эт, йўқса олам махзанин
Қон ютуб жамъ айлабон ўлғач паришон бўлди тут.

70

Эй кўнгул, ул аҳди ёлғон меҳр шартин қилди тут,
Аҳдини поёниға еткурмайин айрилди тут.

Ханжари ҳижрон била оҳир кесар чун риштасин,
Меҳр торин риштайи жонингга маҳкам бўлди тут.

Чун майи васл ўзгалар ичмакка боис бўлғуси,
Ҳар нафас хуноби ҳижрон ютмоғингни билди тут.

Ё эшитмас, ё эшиткач зулмин айлар бирга юз,
Ҳолинг ул золимға юз минг қатла бас айтилди тут.

Дема санчиб ниши ҳижрон еткурай нўши висол,
Чун бу нўшунг ўлтурур, ул ниш ҳам санчилди тут.

Мотам ашки дурри чун туфроғинга сочилғуси,
Гавҳари анжум фалакдин бошинга сочилди тут.

Эй Навоий, кисвати фақр иста, йўкса чархнинг
Атласин кийдинг гумон эт оқибат эскилди тут.

71

Кел-кел, эй қурбон қўнгул, ул қоши ё меҳрин унут,
Чун вафодин тортиурсен ҳам бориб бир гўша тут.

Чунки ул бизни унутмоғни соғинди, яхши иш
Сен дағи кел бир нафас ани соғинмоғни унут.

Ул қуёш ҳар дам бўлур бир зарра бирла гарммехр
Меҳр шамъин сен дағи бир ўзга ой бирла ёрут.

Ҳайф эрур ҳар шўхи раъно юзига чун пок ишқ,
Шавқ ўтин кел сен дағи бу ишвагарлардин совут.

Эй парий, бир телба гар оввора бўлди, ғам ема,
Одамийвашлар била нозук мизожингни овут.

Гар кўзум ёшиға ул гул мултафит бўлмас, не ғам,
Гул булутдин тозадур, сероб эмас гулдин булут.

Даҳр боғида гиёҳи меҳр ҳаргиз бутмади,
Гар десангким кўрмайин бемеҳрлик бу сўзга бут.

Шаҳди айшинг захр этар гардун, сен ушбу жомдин,
Хоҳ комингни ачит, хоҳий мазоқингни чучут.

Тарк қил, сен ҳам Навоийдек ҳавосин, эй қўнгул,
Ёки ҳар дам бир тараф майлин кўруб, хуноба ют,

72

Оҳким, ул ошно бегона бўлди оқибат,
Ҳажридин бехудлуғум афсона бўлди оқибат.

Аклу дониш лофини урған қўнгул йиғлай юруй,
Ул парийваш ҳажрида девона бўлди оқибат.

Қатра-қатра шодлиғ ашкинки сочтим васлида,
Барча ҳижрон кушлариға дона бўлди оқибат.

Борғали ул ҳусн ганжи ғам бузуғ кўнглумдадур,
Аждаҳо уйи бизинг вайрона бўлди оқибат.

Сокиё, май тутки, ҳажр андуҳидин мен телбани
Фориг эткан соғару паймона бўлди оқибат.

Чекма ун, оҳим кўр, эй Мажнунки, булбул кўп фиғон
Чекти, ўртанган вале парвона бўлди оқибат.

Бутқа гар бош қўймадим кўргилки диним тухфаси
Дайр пири оллида журмона бўлди оқибат.

Дединг аввалким Навоий, сени гаҳ-гаҳ тиргузай,
Ҳеч билманким санга, жоно, на бўлди оқибат.

73

Жаҳдим андоқдур етишгайменму деб васлингга бот
Ким, қабул этман оғир деб чикса эғнимдин қанот.

Сабр тоғи бирла қилмоқ пўя бўлмас, эй кўнгул,
Ташла ул юкни етишмак истасанг васлиға бот.

Шаҳсуворимнинг буроқи пўясидин қолди барқ
Ким, анинг феъли шитоб эрмиш, мунунг расми сабот.

Кўп Масиҳодин дам урма, қил ҳаётингни туфайл
Ангаким, топмиш Масиҳ анинг туфайлидин ҳаёт.

Меҳр юз кўрмай ўчашди пардадин чиққач юзунг,
Олғали қўймас сариг юзин қора ердин уёт.

Чун юди кўзлар саводин ашк ёрут юз очиб
Ким, дирамсиз элга бой эл фарздур бермак закот.

Эй Навоий, хоки пойи васфида ширин сўзунг
Бор биайних тўтиё ичинда солғандек набот.

74

Тийра кулбамга кириб, жоно, ўлумдин бер нажот,
Зулмат ичра Хизрга ул навъким оби ҳаёт.

Сода кўнглум ичра лаълингнинг хаёли тушгали,
Шишаедурким, анинг ичига солмишлар набот.

Оразинг меҳрида оғзингдур гадолиғ қилғаним,

Ҳақ сени хуршид қилмиш, заррае бергил закот.

То кўнгулдин бош чиқармиш ҳар тараф пайконларинг,
Қуш боласидек бўлубтурким, бўлур темурқанот.

Васл уммидиға тилармен умр, лекин войким,
Сенсизин кўрсам, тирикмен, ўлтурур мени уёт.

Истасангким, ул қуёш чикқач санга қилғай тулуъ,
Эй кўнгул, ғам сайли еткач, тоғдек тутқил сабот.

Ишқинг ўтин гар Навоий десаким айлай рақам,
Сўзидин куяр қалам, курур қора, эрир давот.

75

Кўзум учарки, ҳумоюн юзунгни кўргай бот.
Бияйниҳи анга кирпичлар ўлмиш икки қанот.

Безанса дарду бало шоҳиди ҳалоким учун,
Мижам тароғдурур, эски туганларим миръот.

Лабинг хаёлида ашким эрур ҳаёт суйи,
Фироқинг ичра қорарған кўзум анга зулмот.

Закот ўлур эди юзунг жамоли нақдиға меҳр,
Тажаммул аҳлиға юздин бир ўлса эрди закот.

Десангки, жонима ўт солмағайсен, эй соқий,
Такаллум этма майолуд лаб била ҳайҳот!

Қолурлар оғзин очиб ишқ аҳли пўямдин,
Соғ элга кулгу эрур телба айлаган ҳаракот.

Лабингки, жон берадур аҳли дард қони учун,
Навоий қониға гар майл этар мумидди ҳаёт.

76

Эй кўнгул, ёр ўзгалар домиға бўлди пойбаст,
Сенга мушқил ҳолату бизга қатик иш берди даст.

Васл торин чекти ул, мен дағи чектим оҳким,
Риштани уздию бўлдум ҳажр туфроғиға паст.

Неча бош кўйдум йўлида, ваҳки, қилди поймол,
Заъфлиғ жисмимға зулфи торидек солиб шикаст,

Захра йўқ, мужиб сўрарға бўлмасун, ё раб, киши
Муфлису ошиқ, севар дилдори мустағнию маст.

Сокиё, бу ишга беҳудлуғдин ўзга йўқ илож,
Мужда муғ кўйига еткурғилки, бўлдум майпараст.

Ғарқ ўлай май баҳри ичра рост ўл ғоятқача,
Ким солиб бўғзум аро чеккай ажал қуллоби шаст.

Эй Навоий, журм узри даштида қил пўяким,
Яхши эрмас зухд занжириға бўлмоқ пойбаст.

77

Субҳ эрур сокию мен махмурмен, сен майпараст,
Тут куёшдек жомни, моний недур бўлмоққа маст.

Тийра шоми ҳажр аро, ваҳ, асру кўп чектук хумор,
Маст ўлали бу нафаским, васл субҳи берди даст.

Кун бийик чиққунча ҳўю нолани паст этмали,
Кўп бийик чиққай бугунким бўлғабиз биз ерга паст.

Анжуман аҳли юзин гулгул қилали май била,
Меҳрдин топқунча анжум гуллари бир-бир шикаст.

Чарх мотам еткурур, биз дағи онча йиғлали,
Ким, куҳан ғамхонаси ул сайлдин қилсун нишаст.

Ғар шафоатқа малойик келса, номаҳрам дебон,
Меҳр шаклидин фалак йўлин қилали хорбаст.

Тонг эмас бўлса Навоий маст то шоми абад,
Ким, азал субҳида бўлмиш қисмати жоми аласт.

78

Жунун тоши уруб ҳар ён янги доғимни афгор эт,
Ичимдин лоладек, ишқ ичра тошимни намудор эт.

Чу мажнун қилдинг эмди, эй муғанний, гўшатобингни,
Кўнгул савдоси таскини учун бўйнулға тумор эт.

Десанг, кўнглум қуши айлаб, ҳаво чеккай навойи ишқ,
Хадангингинг парин айлаб қанот, пайконни минқор эт.

Сочинг куфрида ўлсам қабрим узра қўйма хирқамни,
Чекиб ҳар торини бир барҳаман белига зуннор эт.

Кўнгул айвонида оҳим елидин пардаи ишқинг
Десангким, учмасун мужгондин атрофиға мисмор эт.

Десанг оғзин кўрай, эй ақл, марказ нуқтасин иста,
Вале шарт ушбуким, аввал куёш даврини паргор эт.

Иморат тархидур наълу алифдин ҳар тараф кўксум,
Вафо қасрин кўпарсанг, бу бинолар узра девор эт.

Эрур мақсад йироқ, водий узун, тун тийра, йўл буртоқ,
Бу йўлда салб этиб ўзлук юкин, ўзни сабукбор эт.

Навоий ўлса тиргузгил, юзига юз кўюб, яъни
Юзига су уриб ул уйқусидин ани бедор эт.

79

Вужудум ўртадинг, эй ишқ, эмди тарким тут,
Худой учунки, мени қайда кўрдунг анда унут.

Кўнгулни васл чароғи била, дединг, ёрутай,
Туташти чун бизнинг уй эмди ўзга уйни ёрут.

Чу васл куймак ила ҳосил ўлмади, эй кўз,
Таҳассур ашки била шуълалиғ кўнгулни совут.

Жунуни дафъиға кўнглумни доғ этай дебсен,
Бу доғ саҳлдурур, ҳажр доғидин кўркут.

Бухори оҳим эрур лойик, англагил, эй ашқ,
Баҳори ҳусниға ногаҳ кераклик ўлса булут.

Не воқия ўлса чу тақдирдин эмас хориж,
Бас ўктадур қилуридин кишига бермак ўгут.

Навоийё, бу ўтар олам ичра беш кун қил
Ўзунгни май била машғулу ишқ бирла овут.

80

Кўнглум олди бир парийпайкар малаксиймо йигит
Ким, бани одамда андоқ бўлмамиш пайдо йигит.

Оти саркаш, тўни заркаш, ҳусни дилкаш, нутқи хуш,
Кўрмадук бу навъ маҳваш чобуку раъно йигит.

Ишқида кўзу кўнгулнинг бир-биридин рашки бор,

Оллоҳ-Оллоҳ, бўлур эрмиш мунча ҳам зебо йигит.

Зорлиғлар бирла ўлмай топмағумдур худ висол,
Не учунким мен қари қулдурмен, ул мирзо йигит.

Йўлида юз минг қуҳанпир ўлса, қилмас илтифот,
Кимса кўрганму экин бу навъ бепарво йигит.

Йўлунг узра ҳам гадомен, ҳам қари, ҳам хаста ҳол,
Бир боқиб ўт ҳолима ҳуснунг закоти, о йигит.

Дайр пири мазҳабин тутмай, мусулмонлар, нетай,
Олған ўлса нақди иймонимни бир тарсо йигит.

Бош оқарди, сабза хатлар тарки тутсам яхшироқ
Ким, хуш эрматур йигитлар базмида, илло йигит.

Эй Навоий, қариб ўзни солмаким, айлар сени
Бир қадах май бирла ул шўхи қадахпаймо йигит.

81

Маст чиқти яна ул қотили бебок йигит,
Чок айларга кўнгуллар ёқаси чок йигит.

Ақл пирини фано дайрида расво қилди,
Ким кўрубтур бу сифат золиму бебок йигит.

Етти иқлимда офат йигитимча эрмас,
Қуёшидин ясаса бу етти афлок йигит.

Гаҳ қилур зулму гаҳе қатл ҳавас ким кўрмиш
Қотилу золим аро буйла ҳаваснок йигит.

Поклик пардасида тутсун ани изиди пок
Ким, эрур асру юзи поку ўзи пок йигит.

Қаридинг, ўзни қарилар сари солким, ярашур
Кирса чолок йигит базмиға чолок йигит.

Эй Навоий, йигитинг назминга майл этти, севун
Ким, насиб ўлди санга соҳиби идрок йигит.

82

Яна солди ҳажр ҳам тан, ҳам кўнгул, ҳам жонға ўт,
Солди ўт ҳижрон манга, ё рабки, сол ҳижронға ўт.

Айтқай киймиш жунун мулки шаҳи заркаш либос
Кўрган эл, бу навъким тушмиш мени урёнға ўт.

Гўйиё бўлди қуюн ғам даштида эскан самум,
Йўқса тушти мен кеби мажнуни саргардонға ўт.

Манзилинг эрди кўзу кўнглум, вале сен борғали
Муни су қилди харобу тушти ул вайронға ўт.

Мен дағи қуймай қутулмоқ, эй кўнгул, мумкин эмас,
Буйлаким солди дамим ғам даштида ҳар ёнға ўт.

Дуди оҳим дош дудидекму равзандин чиқар,
Ё солибтур фуркатинг бу кулбайи аҳзонға ўт.

Ғар манга ўт солди даврон ҳажридин, бас айб эмас,
Мен дағи солсам дамодам оҳ ила давронға ўт.

Не учун ашжордин йиғмиш ўтун, эй боғбон,
Оташин гулдин ағар урмас фалак бўстонға ўт.

Эй Навоий, тан қолиб жонимни олиб борди ёр,
Солди ул борғанға ўт, ҳижрон вале қолғанға ўт.

83

Ваҳки, ҳажринда жаҳон бўлди кўзумга зулумот
Ким, борур яйқалибу қайтмас ул оби ҳаёт.

Зулфи оллинда бинафшаки, бошин солди қуйи,
Ани кўрмакка ҳамоно мунга монидур уёт.

Ҳаракат қилса лабинг туз тўкулуб шахд оқар,
Тузлук эл кўп, бири йўқ сен кеби ширинҳаракот,

Терлаган лаъли гулоб ичрамудур гул барги
Йўқса усрук кўзму солди арақ ичра набот.

Кўнглум ул гулга қилиб майл, фиғонким, булбул
Орият истадиму бермади бир лаҳза қанот.

Бу чаман ичра хазон сарсаридин сарв кеби,
Ғами йўқ тузлук ила кимки шиор этти сабот.

Кўр Навоийники кўнгли уйдур бутлар ила
Уйла бутхонаки, анда тўладур лоту манот.

84

Эй насими субҳ, аҳволим дилоромимға айт.
Зулфи сунбул, юзи гул, сарви гуландомимға айт.

Буки лаъли ҳасратидин қон ютармен дам-бадам,
Базми айш ичра лаболаб бодаошомимға айт.

Ком талху бода захру ашк рангин бўлғанин,
Лаъли ширин, лафзи рангин, шўхи худкомимға айт.

Шоми ҳижрон рўзгоринг тийра невчун қилди деб,
Сўрмағил мендин бу сўзни, субҳи йўқ шомимға айт,

Ул парий ҳажрида нангу номким, тарк айладим,
Кўнгул отлиғ ҳажр водийсида бадномимға айт.

Эй кароматгўй, ишим оғози худ исён эди,
Шамъи раҳмат партави еткайму анжомимға, айт.

Йўқ Навоий бедил ороми ғам ичра, эй рафиқ,
Ҳолини зинҳорким, кўрсанг дилоромимға айт.

85

Хирмани рухсориға солмиш майи гулнори ўт,
Уйлаким, гул хирманиға оташин рухсори ўт.

Ҳажр шоми ғам сипоҳин, кўрки, кўнглум даштида
Не ёқибдурлар чериг тушган кеби ҳар сори ўт.

Ўт агар итса жаҳондин, оҳим ўлса, ғам эмас,
Еткурай бир дамда юз аввалғи ўт миқдори ўт.

Гар ҳарорат мужиби эрмас чучуклук, бас недур
Ҳар замон жонимға солмоқ лаъли ширинкори ўт.

Фўтайи зарбафт эмас ул шўхи раъно бошида
Ким, аён қилди узори тобидин дастори ўт.

Май батининг кўр нишотафзолиғин ҳузн аҳлиға
Ким, сочар суҳбатни гарм айлар учун минқори ўт.

Гар Навоий ўхшатур кўкни тутунга, айб эмас,
Чун булутқа урмиш анинг оҳи оташбори ўт.

86

Лолазор эрмаски, оҳимдин жаҳонға тушти ўт,

Йўқ шафақким, бир қироқдин осмонға тушти ўт.

Дедилар: эл хонумонин ўртар ул рухсор ўти,
Бу сўз эшиткач, мени беҳонумонға тушти ўт.

Оразингнинг ламъаси куйдурди сабрим хайлини,
Барқи офат чақилиб ул корвонға тушти ўт.

Ўқларинг кўнглумга тушкач куйди ҳам кўз, ҳам бадан
Ким, куяр ўлу қуруғ чун найситонға тушти ўт.

Совуруб гул хонумонинму қуюн рангин экин,
Ё фалак бедодидин сарви равонға тушти ўт.

Куйдум ул дамким, юз очдинг халқни куйдурғали,
Элга ўт солдинг вале, мен нотапонға тушти ўт.

Эй Навоий, билки оҳе чекмишам беихтиёр,
Десаларким, бешайи Мозандаронға тушти ўт.

87

Войким, душмандек ўлди аҳдидин бегона дўст,
Душманим ўлтурса, аҳд эттимки, тутмай ёна дўст.

Соғаримда захру сахро узра пўям шиддатин
Билмас улким, бор анга ҳамкосаву ҳамхона дўст.

Жон қуши ўртанди севгач ёрнинг ўтлуғ юзин,
Найлагай куймай, чу бўлғай шамъ ила парвона дўст.

Водийи ҳижронда ағёриға ёр ўлдум, не тонг
Гар бўлур ғули биёбоний била девона дўст.

Дўстлук жонондин истармен, манга олам эли
Душмани жон бўлса бўлсун, бор эса жонона дўст.

Аҳли дин паймоншиқандур, қилса бўлмас дўстлук,
Бас манга муғ дайрида улким, тутар паймона, дўст.

Зулфиға тушса Навоий холи шавқидин не тонг,
Домдин йўқ чораси ҳар қушки, бўлғай дона дўст.

88

Бош қўярмен куп аёғинда май ичсам пайваст,
Қани муғ дайрида мендек яна бир бодапараст.

Ҳажридин токи кўнгул синди оқар турмай қон,
Шишадекким, тўкулур бодаси чун топти шикаст.

Дин ҳавас айласам, ўлтурмангиз, эй муғбачалар
Ким, бурун тавба ушатқан куни бўлмишмен маст.

Мену майхонаки соқию муғанний қилмиш
Чанг зулфию тараб, соғарий бирла побаст.

Жоҳ базми аро саркашлик ила топма ғурур
Ким, бўлур буйла бийиклар яна бир жом ила паст.

Йўқ ҳарифеки, фано даштида қўллар тутушиб,
Бўлса йўл қатъида ҳампой мангаву ҳамдаст.

Мени усрук кўрубон жомим ушатма, эй шайх
Ким, бу янглиғ мени маст этган эрур жоми аласт.

Сайлдин томға нишаст ўлғанидек, дайр ичра
Бода сайлобидин ўлди мени вайронға нишаст.

Ғарқи май бўлди Навоию эрур уйла заиф
Ким, суроҳий қилидин солса бўлур бўғзиға шаст.

СЕ ҲАРФИНИНГ САМИН ГАВҲАРЛАРИНИНГ САМАРАСИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

89

Қачонки ул бути ширин калом қилди ҳадис,
Хавосе шарбати юҳйил-изом қилди ҳадис.

Масих дам ура олмас анга уруж туни,
Магар бизинг маҳи улвий хиром қилди ҳадис.

Қаёнки ёзди ҳадис, ўлди сайд эл гўё
Нуктани дона, хутутини дом қилди ҳадис.

Лабидин айру тушуб сўг учун китобатдин,
Не тонг, либосин агар мушкфом қилди ҳадис.

Чибинни шахд нечукким йиғар, такаллумдин
Рамидаларни нафас ичра ром қилди ҳадис.

Зиҳе такаллуми муъжизнизомким, келгач,
Араб фасиҳлариға ҳаром қилди ҳадис.

Улусни тутти Навоий сўзи анинг бирла,
Магар Расули алайҳиссалом қилди ҳадис.

90

Нутки жон бермак қилур ул лаъли хандон бирла баҳс,
Рост Исодекки қилғай оби ҳайвон бирла баҳс.

Ёр дерким, баҳс қил эрним билаким, не учун
Кўнглунг олиб қасди жон этти қилай жон бирла баҳс.

Эй кўнгул, гар ақл этар манъи жунуним не жадал,
Айб эрурким, аҳли дониш қилса нодон бирла баҳс.

Жонни жонон гар тилар, биллаҳки, миннат жонгадур,
Ҳар нечук ҳукм этса, тегмас жонга жонон бирла баҳс.

Носиҳо, қилма жадал, айрил кийиклардин дебон,
Олими шаҳр этмағай ғули биёбон бирла баҳс.

Фақр кўйида мусаллам тут не қилсанг истимоъ,
Ориф эрмас ҳар кишиким қилса ирфон бирла баҳс.

Эй Навоий, ҳар нечук зулм этса, чек, дам урмағил
Ким, гадо ҳадди эмас ҳеч ишда султон бирла баҳс.

91

Менинг жунунума гар ул парий эрур боис,
Ҳалокима қад ила пайкари эрур боис.

Дема недин куясенким, анинг юзу лабидин
Бу ишга шуъла била аҳгари эрур боис.

Кўнгул қуши туну кун мулки бохтар сари
Ҳаво қилурға маҳи ховарий эрур боис.

Мангаки, ғамзасидин ўлмишам, ҳаёти абад
Ҳаёлиға лаби жонпарвари эрур боис.

Чаманда булбул этар шавқ нуктасин такрор
Ки, гул варақларининг дафтари эрур боис.

Ул ой фирокида ашким оқарға шому саҳар,
Тулуъи Зухра била Муштарий эрур боис.

Кўнгулни чоку бағирни шикоф истарима
Анинг қиличи била ханжари эрур боис.

Ҳамеша дайр ичида бўлмоғимға муғбачалар
Карашмасию фано соғари эрур боис.

Навоий ўлмасиға озими Ироқу Ҳижоз
Магар назоҳати мулки Ҳирий эрур боис.

ЖИМ ҲАРФИНИНГ ЖАМИЛАЛАРИНИНГ ЖИЛВАСИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

92

Бузуғ кўнгулга фано бўлса ком, чексун ранж
Ки, ранж чекмаса ҳаргиз муяссар ўлмас ганж.

Агар кишига чекиб ранж, ганж бўлди насиб,
Деса бу ганжни асрай, йўқ андин ортуқ ранж.

Кишики нақдини вазн айлабон қилур мадфун,
Бу ғуссасанждур, олған киши-фароғатсанж.

Йилон кеби, не ажаб, ганж асраған кишининг
Ҳамеша комида гар заҳр эрур, танида шиканж.

Замона жоҳи учун ҳар ғулулайи ташвиш,
Ки, келса кўнглунг уйини анга қилурсен ханж.

Десангки, фард ўлай элдин кўнгулни холий тут
Ки, тоқ дерлар агар ханж сари этсанг ланж.

Боши қуйидурур озода савсан оллинда,
Чу наргис ўлди чаман махзанида нақд-ул-фанж.

Тариқ кеби сўюлур талхкомлик бирла,
Тариғ тариғки, йиғиштурди олтунин норанж.

Итур кўнгул ҳарамидин хавотир асномин,
Навоий, ўлса мақоминг Мадина, гар Афранж.

93

Эй гадейингнинг гадейи барча аҳли тахту тож,
Ким, гадейингдур, анга йўқ тахт ила тож эҳтиёж,

Кўзларинг оз журм учун қилса итоб эрмас ажаб,
Бор муайянким, бўлур беморлар нозук мизож.

Гар санавбар тузмамиш сарвинг хилофин кўнглида,
Ел чинор илги била невчун урар юзига кож.

Эйки, кўнглумни бузуб, дерсен, хаёлимни чиқар,
Ҳеч ким вайронадин ганж истамас ҳаргиз хирож.

Сен жафо қилғач, кўнгул жон бирла тарким туттилар,
Бўлса шаҳ золим, эл ичра зулмға эрмиш ривож.

Ҳажрдин дод истадим, дединг, сабур ўл вой ким
Тоза доғимға ёнар ўт бирла айларсен илож.

Чун фано гарди ёпар, не суд, тахти жоҳинга,
Кўкнинг анжумдин мукалал атласин қилсанг дувож.

То гадойингдур Навоий тахт ила тож истамас,
Эй гадойингнинг гадойи барча аҳли тахту тож.

94

Чарх изинг гардига қилди кавкаби сайёр харж,
Жавҳар олмоқға ғаний қилган кеби динор харж.

Сойиру собит нисоринг қилса тонг йўқким, бўлур
Кечкурун шоҳ ўлса меҳмон, кимсага бисёр харж.

Нақди раҳмат харжинг этса ҳақ, не тонг, улким топар,
Сен кеби маҳбуби васлин, айлағай ночор харж.

Фош этиб нақди шафоат қилдинг умматни халос,
Айлагандек нақдини топқан қизик бозор харж.

Баҳри раҳматдинки, топтинг, халқ уза бир қатра бас,
Гарчи тенг авлодур этмак дахл ила изҳор харж.

Мағфират ганжи санга тамлик эрур, моний эмас,
Айласанг исёни кўп умматқа ҳар миқдор харж.

Сен киму наътин демак, тил асрағил кўп нуктадин,
Эй Навоий, маърифатни қилма ҳар не бор харж.

95

Майи лаълинг эрур жон бирла мамзуж,
Йўқ эрса оби ҳайвон бирла мамзуж.

Жигаргундур сиришким, негаким бор
Бағир бу ашки ғалтон бирла мамзуж.

Жаҳонни бузди ашким оҳ иланким,

Эрур сарсар бу тўфон бирла мамзуж.

Қўшулди кўзларимнинг ашки ваҳм эт
Ки, Қулзум бўлди Уммон бирла мамзуж.

Кўнгул қон бўлдию ишқинг ўтидин
Бу қон маҳлул пайкон бирла мамзуж.

Юзига тушти зулф айланг наззора
Ки, бўлди куфр иймон бирла мамзуж.

Манга ҳар майки, тутти соқийи давр,
Бурун қилди ани қон бирла мамзуж.

Майи васл истама кўп, эй кўнгулким,
Эрур ул захри ҳижрон бирла мамзуж.

Навоий сури мотам бўлдиким, бор
Суруди айши афғон бирла мамзуж.

ЧИМ ҲАРФИНИНГ ЧОБУКЛАРИНИНГ ЧЕҲРАГУШОЙЛИҒИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

96

Кўнгуллар ноласи зулфунг камандин ногаҳон кўргач,
Эрур андоқки, қушлар қичқиришқайлар йилон кўргач

Кўнгул чокин кўзумда ашки рангин элга фош этти,
Балиғ захмини фаҳм айларлар эл дарёда қон кўргач.

Кўзум қон ёш тўкар, нетиб кўнгул захмин яшурайким,
Топарлар ерда захмин сайд қонидин нишон кўргач.

Бўёлган қон аро жон пардаси еткач ғами ҳажринг,
Кўнгул боғида баргедурки, ол ўлмиш, хазон кўргач.

Хаданггинг захми ичиндин балоларни юган ёшим,
Эрур тифлеки, олғай қуш боласин ошён кўргач.

Кўнгуллар нақдини торож этарга ёпмоғинг бурқаъ
Анингдекдурки, юз боғлар қарақчи корвон кўргач.

Юзин зулф ичра то кўрдум ўлуб васлиға етмасмен,
Ғалат эрмиш юз урмоқ, кеча ўтни ҳар қаён кўргач.

Эрур чун олам ичра жоҳ фоний, яхши от боқий,

Бас эл комин равво айла ўзунгни комрон кўргач.

Навоий, хурдаи назмингни андоқ айладинг таҳрир
Ки, сочқан хурда бошинг узра шоҳи хурдадон кўргач.

97

Жамолин васф этармен ҳамдамим ул гулўзор ўлғач,
Қуруқ шох уйлаким зоҳир қилур гуллар, баҳор ўлғач.

Қошин кўргач ҳасаддин истарам эл кўзи боғланғай,
Нечукким кўз тутарлар эл янги ой ошкор ўлғач.

Жунун эрмас кийиклар суҳбати дермен манга шояд,
Бир ўқ теккай ғалат, ул қоши ё гармшикор ўлғач.

Ҳавас ишқ айлаган озода, кечқил бу ҳаёлингдин
Ки, чиқмас бу тикан кўнглунгда ногаҳ устувор ўлғач.

Дейолмас дард ила иттим, вале билгилки, чекмишмен,
Бир оҳе барча олам ғусса дуди бирла тор ўлғач.

Қилиб манъи жунунум ул парий кўйига юзланган
Сўзи ҳашв эрканин фаҳм айлағай, беихтиёр ўлғач.

Қани Ҳотам, қани Қорун, қани Жамшиду Афридун?
Бас эҳсон қил санга гардундин адно эътибор ўлғач.

Ғурури жаҳл жоми бирла маст ўлмаки, ўлмақдур,
Маозаллаҳ, бу майға чарх давридин хумор ўлғач.

Навоий шамъдек йиғлаб, куюб ҳолимни шарҳ айлай,
Ул ой базмида бир тун рост ошиқларға бор ўлғач.

98

Ҳусни ортар юзда зулфин анбар афшон айлагач,
Шамъ равшанроқ бўлур торин паришон айлагач.

Юзни гуллардин беабму бизни қурбон айладинг,
Ё юзунга тегди қонлар бизни қурбон айлагач?

Тийғ ила пайконларинг етти кўнгул бўлғоч хароб,
Сув қуюб тухм эктинг, ул кишварни вайрон айлагач.

Қон эмаским ёпти гулгун ҳулла жаннат хозини,
Ишқ мақтулин шаҳид айларда урён айлагач.

Ошкор айлаб юзин кўзумни ҳайрон айлади,
Ёшурун олди кўнгул кўзумни ҳайрон айлагач.

Жонға қўйғач нақди ишқинг қилди кўнглумни ҳалок,
Ўлтурур маҳрамни султон ганж пинҳон айлагач.

Эй Навоий, ишқ агар кўнглунгни мажруҳ этмади,
Бас недурким, қон келур оғзингдин афғон айлагач?!

99

Етишса ишқ аро юз меҳнату бало, қадах ич,
Нафас-нафас куюбон май тўла-тўла қадах ич.

Мукаддар ўлса замиринг замона меҳнатидин,
Агар десанг, берай ул кўзгуга жило, қадах ич.

Нишот базмида соқийи моҳваш сархуш
Бош урса дағи аёғ тутса, қўл сола қадах ич.

Жаҳон ишида боқиб халқ ибтилолариға,
Алардек истамасанг ўзни мубтало, қадах ич.

Десанг халоу-малода бўлай нишот била,
Агар мало, қадах ичқил, вагар хало, қадах ич.

Риё ичинда неким ҳосил эттинг, эй зоҳид,
Десанг халос ўлай, эт раҳну ҳосило, қадах ич.

Сангаки дайр элининг шоҳисен, Навоий, агар
Йўлуқса дайрда махмур, уруб сало, қадах ич.

100

Факр аҳлиға подшо муҳтож,
Ўйлаким шоҳға гадо муҳтож.

Ёрға билгач эҳтиёжимни,
Бўлмадим кимсага яна муҳтож.

Иштиёким кўп, эҳтиёжим ҳам,
Анга муштокмен ва ё муҳтож.

Йўқ гадолиғда ихтиёримким,
Тенгри қилмиш мени санга муҳтож.

Кўйига кирганимда тавсан эдим,
Лек бўлдум тура-тура муҳтож.

Тенгри раззоқ келди рўзий учун
Айлама ўзни халқ аро муҳтож.

Бенаводур Навоий оллингда,
Тонг эмас, бўлса бенаво муҳтож.

ҲЕ ҲАРФИНИНГ ҲАРОМИЙЛАРИ ҲУСНОРОЙЛИҒИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

101

Зиҳе тилинг ана афсаҳ такаллумида фасих,
Сен амлаҳ ўлдунг, агар дилраболар ўлди малиҳ.

Тулуғи субҳи саодат юзунг сабоҳатидин,
Зиҳе камоли сабоҳат, зиҳе жамоли сабиҳ.

Хаамири мояйи жисмингдин ортқанни қазо,
Ики баданда қилиб руҳ атади Хизру Масиҳ.

Фалакни чок қилиб ўтганингда гар баъзи
Таваҳхум айлади, шаккул-қамарда бўлди сариҳ.

Қадам қуёш уза қўйдунг уруж шоми не тонг,
Кафингни гар яди байзоға қилсалар таржиҳ.

Эрур каломеким, анда хуруфи иллат йўқ,
Қаю ҳадиски, сендин баёнға келди саҳиҳ.

Эмас Навоию мадҳинг демакка ҳад, басдур
Анга бу қадрки, модихларингға бўлса мадиҳ.

102

Баданға келмади то азми қўюнг айлади руҳ
Ки, руҳ шахсини ул ғамза айлади мажруҳ.

Ҳаётбахш эса ул ҳур аксидин бода,
Маҳалли ҳайрат эмас, ҳур аксидиндур руҳ.

Қизарди лолаву сарғарди субҳ хижлатдин,
Бу лолаларки, узорингда очти жоми сабуҳ.

Вафоға ваъда қилиптур деб ўтма, эй қосид,
Худой учун манга кайфиятин дегил машруҳ.

Ҳаёт ёр висолидур, эй кўнгул, йўқ эса,
Сени фироқда фарз айлайинки, бўлдунг Рух.

Буюрма тавба яна, носихоки, муғбачалар
Ҳавоси қилди мени тавба тавбасида насух.

Фигонки, тийра кўнгул кунжида ниҳон розим
Пиёла шаъшаъсидин эл ичра топти вузух.

Басо кишики, иши масжид ичра банд ўлди,
Чу очти дайри фано эшигин етишти футух.

Навоиё, недин ул ғамза тийғ тортибдур,
Гар истамаски, кўнгул сайдин айлағай мазбух.

103

Кўнгулни муғбача олди муғона тут ақдох
Ки, йўқ салоҳ ила бўлмоғлиқ эмди бизга салоҳ.

Бир ой фирокида беҳудлуғ истарам тўла тут,
Агар қилиб эсанг афлок жирмидин ақдох.

Ҳалол бўлди хароботи ишқ аҳлиға май,
Тутарбиз аҳли вараъ, кимки ани тутса мубоҳ.

Ҳаётбахш лабинг рух эмиштук, эй соқий,
Магарки вовини иёлол этиб қилибсен роҳ.

Йўқ эрса жисмда ул ҳосил айлаган қондин,
Ҳаким не учун ажзосини деди арвоҳ.

Сабоҳ майкада боғлиғдуру хуморим тунд,
Таажжуб этманг, агар зикрим ўлса, ё фаттоҳ.

Не эрди майкада ғавғоси, раз қизин гўё
Бу шом қилди Навоийға пири дайр никоҳ.

104

Нега кўргузди совуғ оху сариғ рухсор субҳ,
Гар ниҳоний меҳридин мендек эмас бемор субҳ.

Гар ҳавойий бўлмаса мен телба янглиғ, бас недур,
Кўнглакин чок айлабон тоғ узра мажнунвор субҳ.

Меҳридин мендек ниҳоний тоза доғи бўлмаса,
Юзда невчун кавкаби ашкин қилур изҳор субҳ.

Дема шингарфий булут ҳар ён эрур конлиғ момук,

Тоза доғидин эрур мендек магар хунбор субҳ.

Ғам туни оҳим шароридин туташти кўкка ўт
Ким, анинг отин кўюптур гунбади даввор субҳ.

Кун шуой хатлари эрмаски тутмиш мотамим,
Юзни анжум тирноғи бирла қилиб афгор субҳ.

Сокиё, тутқил сабуҳий бодаким, бу дайрдин,
Биз кетиб бу навъ толиъ бўлғуси бисёр субҳ.

Эй Навоий, истасанг баргу наво бу боғ аро,
Гулдек ўл рокиъ кеча, булбул кеби бедор субҳ.

105

Рўзаву гул еттию ичмас ул ой гулгун қадах,
Не кўнгул хушлуқ била тортай мени маҳзун қадах.

Ё мени маҳрумға хунобайи ҳижрон бериб,
Ўзга маҳрамлар била ул ой чекар гулгун қадах.

Боре ҳар тақдир илаким, бор мени лабташнаға
Тутмас эрмиш заҳри ғамдин ўзга даҳри дун қадах.

Сокиё, бу ғусса дафъи масту беҳудлуғдурур,
Тут шафақгун май тўла гар худ эрур гардун қадах.

Рўза ойин кўрмай илгингдин қадахни солмағил,
Лек ол байрам ҳилоли ҳам кўрунган тун қадах.

Жом эрур мен телбага қонлиғ кўзумнинг косаси,
Лолалар саҳрода бас, гар истаса Мажнун қадах.

Чун фано дайриға кирдим бода тут, эй пири дайр,
Зарф хоҳ эски сафол ўлсун, вагар олтун қадах.

Юз қадах қилғил мурассаъким чекарсен жоми марг,
Ҳеч ким худ топмади Жамшиддин афзун қадах.

Эй Навоий, бизни ёд эткайму барқандон куни
Ичса жоми Жам тилаб сонийи Афридун қадах.

106

Эй манга жонбахш гулбарги тарингдин тоза рух,
Тоза-тоза ҳар бири шавқин солиб овоза рух.

Руҳи маҳз ул тозаву тар сарви раънодек қадинг,
Не ажаб бўлса равон бўлганда элга тоза руҳ.

Кўйи гардидин ўлуг жон топса тонг йўқ, негаким
Туфроғ ўлди кўйида беҳадду беандоза руҳ.

Бўлғуси жонон кеби бўлса мужассам суврати,
Ҳулла кийса суртубон жаннат гулидин ғоза руҳ.

Чикти жондин пайкар айлаб нозу ҳусн изҳор этиб,
Зор ул пайкарга жон, вола бу ҳусну ноза руҳ.

Шавқ тийғи бирла солиқ айласа кўнглини чок,
Файз шаҳристони сайриға топар дарвоза руҳ.

Эй Навоий, шукрим, йўл топти жонон кўйига
Ҳажр шоми зулматида йўлни оза-оза руҳ.

ХЕ ҲАРФИНИНГ ХЎБЛАРИНИНГ ХИРОМИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

107

Гадойи фақр ила сўз айта олмас подшо густох,
Шаҳ оллинда нечукким, дам ура олмас гадо густох.

Не қувват бирла шаҳ густох сўзлашгай анинг бирла
Ки, ваҳм этгай бошиға соя солмоқтин ҳумо густох.

Уруж истар эсанг бу дайр ичинда фоний ўлғилким,
Малак узра қадам босиб ўтар аҳли фано густох.

Бало ичра далир урма қадам то ошиқ ўлмай сен,
Самандар бўлмағунча кирса бўлмас ўт аро густох.

Не муҳрик водий эрмиш ишқ кўйи даштиким, ул ён
Ўта олмас самум ўлмоқ ҳаросидин сабо густох.

Шужоат бирла кирмак кулбайи фақр ичра бўлмаским,
Бу вайронни қила олмас ватан ҳар аждаҳо густох.

Чу топмас ҳар неким, тақдирдур, бу дайр аро тағйир,
Адаб эрмасдурур қилмоқ ҳар ишни муддао густох.

Не нозук хўйи бор ул дилрабонингим, ниёз аҳли,
Шикоятқа не етгайким, де олмаслар дуо густох.

Навоий ишқ истиғносини то англади ваҳким,
Қила олмас фиғон фориг, чека олмас наво густох.

108

Баҳор сенсиз ўлуптур манга ажаб дўзах,
Қизил гул анда ўту оқ шукуфалардур ях.

Баҳор сенсиз агар дўзах ўлса тонг эрмас,
Биҳишт ичинда лиқо бўлмаса эрур дўзах.

Хаёли хайли кўзумга келургадур гўё,
Юзумки йўл-йўл ўлуптур сиришкдин рах-рах.

Ғариб келмади ширин лабингга аччиғ сўз,
Эмас ғариб чучук мева бўлса хаста талх.

Кўнгул фано кунжидин зўр бозу истарким,
Вужуд панжасини англамиш бағоят шах.

Навоий эғни ялангдур демангки, бордур анга
Фано ҳасири, бало хораси насиж ила нах.

Магар шах ашҳаби оллинда пайк бўлди сипеҳр
Ки, қилмиш ўн кечалик ойни эғнида ночах.

109

Тонг эмастур, бўлса ҳар сарви парийрухсор шўх,
Лек эрур сарви парийрўюм менинг бисёр шўх.

Гар менинг шўхи ситамкорим парийзод ўлмаса,
Мумкин эрмас одамий бўлмоғлиғ ул миқдор шўх.

Турмаса қон бу кеча кўксум шикофидин не тонг
Ким, эрур кўнглумга кирган чобуки айёр шўх.

Вах, не тонг ҳар лаҳза бетоқатлиғимким, дилбарим
Бовужуди ҳусн, ҳам ширин эрур, ҳам бор шўх.

То етишгай жонға еткурған кўнгулга юз бало,
Шукр этарменким, насиб ўлмиш манга дилдор шўх.

Шўхлардин туз қадам қўймоқ чу келмас, вокиф ўл
Ким, ситамгар чобукедур чархи кажрафтор шўх.

Гар десангким жонға етмай ҳар замон бир жаврдин,
Эй Навоий, панд эшит, ёр истама бисёр шўх.

110

Ваҳки, ҳижрон шарбатидин бизга бўлди ком талх,
Ҳар киши захр ичса бўлғай ком анга ноком талх.

Ҳажр етса май била дедим овунғаймен, валеқ
Ёрсиз бор эрмиш ичмақ бодайи гулфом талх.

Шоми ҳажримдин не оғаҳ улқи ҳижрон тунлари
Тонгға тегру тўкмади шўробани бир шом талх.

Шарбати сабр отини тутмангки, бир ой ҳажридин,
Оғзима ҳайвон зулолин айламиш айём талх.

Оғзидин аччиғ сўз айтиб зоҳир этса захри чашм,
Айб эмастур писта шўру тонг эмас бодом талх.

Жоми ҳижрон чеккали билдимки, жавринг саъб эмас,
Май неча талх ўлса, кўрмас ани захрошом талх.

Носабур ўлмас кўнгулға етса ҳуноби фироқ,
Не учунким талх май ичкандин ўлмас жом талх.

Умр шахди бас чучукдур, лекин охир қилмаса
Марг захри бирла ани даҳри нофаржом талх.

Васл жомидин Навоий элга бўлди баҳра нўш,
Ваҳки, ҳижрон шарбатидин бизга бўлди ком талх.

111

Солди бир ойдин айру мени ибтилоға чарх,
Қолдег ўз ойи ҳажрида мендек болоға чарх.

Гар хонумоним истамас эрди қора, недин
Қилди асир ул кўзи, қоши қароға чарх.

Фарход бирла Вомику Мажнун чиқиб эди,
Солди мени алар авазии деб ароға чарх.

Ул не қуёшдурурки бажуз садқа айламақ,
Топмас анга ўзин неча қилса мароға чарх.

Не реву макр эрурки кириб ишқ йўлидин,
Бечора қилди салтанат аҳлин гадоға чарх.

Ғам шоми борди ул қуёш андоқки гардини
Топмас тилаб ўқуш кўз ила тўтиёға чарх.

Май тутки, фоний ўлди фалакдин бaсe бино,
Ҳаргиз халал етурмади дайри фаноға чарх.

Аҳли вафо йўқ эрса, не тонг, чарх жавфида
Ҳаргиз чу майл қилмади расми вафоға чарх.

Тақдирдин не келса, Навоий, итоат эт
Ким, сен кеби забун эрур амри қазоға чарх.

112

Хонақаҳда ҳалқайи зикр ичра ғавғо қилди шайх,
Аҳли диллар нақди авқотини яғмо қилди шайх.

Ул бири дом эрди, бу бир дона эл сайди учун,
Ҳар қачонким азми тасбиҳу мусалло қилди шайх.

Ё ҳаёли банг ёхуд хонақаҳ фикри эди,
Ҳар каромоту мақомотеки ифшо қилди шайх.

Каф сочиб, фарёд этиб, секриб, паривашларни сайд.
Қилғали, девоналиғлар ошкоро қилди шайх.

Тўқ чиқиб хилватдин, ўзни рўза деб, жуҳҳолдин
Асру кўп нодонни ўз тавриға шайдо қилди шайх.

Бовужуди масху нодонлиғ мурид айлар учун
Кўп ўзидин масху нодонроғни пайдо қилди шайх.

Дайр пирининг муридименки файзи ом эрур,
Хонақаҳда файзи ом элдин таманно қилди шайх.

Дайр аро тинди қулоғим, роҳибо, зикринг бахайр
Ким, саҳар зикр айтурида кўп алоло қилди шайх.

Эй Навоий, хирқасин берди, каромат айлади
Ким, манга тартиб важҳи раҳни саҳбо қилди шайх.

113

Сочингки ҳар тараф айирди бир муанбар шох,
Ҳаёт гулшанининг сунбулидурур ҳар шох.

Бошингдин айрилибон шох-шох ким кўрмиш
Бу навъ сунбули тар бўлғанин саросар шох.

Яшил тўну ики енг бирла қоматинг ул сарв

Ки, икки ёнидин айрилмиш икки ахзар шох.

Қадинг хиромида илгинг жафоси ўксумади,
Ғариб нахлки, дойим анга берур бар шох.

Лабингки, бодайи лаъл андин оқти маст ўлғач
Эрур мушобиҳи маржону анда аҳмар шох.

Қади ҳаётим эрур, урса тошу тортса тийғ,
Бу нахлдин хуш эрур гар самардурур, гар шох.

Чу ёғди тоши Навоийға кўп шикаст ўлди,
Қуруқ йиғочқа ёғиб жола синди аксар шох.

ДОЛ ҲАРФИНИНГ ДИЛОРОМЛАРИНИНГ ДАВРОНИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

114

Одамки, башар насли силкига эрур пайванд,
Сувратда санга волид, маънода санга фарзанд.

Юсуфки, жамол ичра маъдум эди монанди,
Топмади малоҳатда ҳуснини санга монанд.

Исо дамидин ўлганким, руҳ топар эрди,
Билгачки, топар дининг, жон топти бўлуб хурсанд.

Даврон чаманидин сен ул лаҳзаки, чиқдинг, гул
Тирноғлар ила қилди рухсорини юз парканд.

Шаҳларға гадо андоқким келди букун муҳтож,
Тонгла бўлубон шаҳлар эҳсонига ҳожатманд.

Гесу санга бўлмишдур чун силсилаи мақсуд,
Мажнунунг эрур жонлар, қил силсила бирлан банд.

Шаккарга узубатда нутқунг не ажаб кулса
Ким, эрнингга эш бўлмиш ахлоқ аро шаккарханд.

Йўқ бўлди каломингдин асфори само барча
Асфори самовийдин бўлган кеби йўқ пожанд.

Не келса Навоийға сендин юз эвурмаским,
Ул зарра дурур, сен меҳр, ул бандаву сен хованд.

115

Сен ўз хулқунгни тузгил, бўлма эл ахлоқидин хурсанд,
Кишига чун киши фарзанди ҳаргиз бўлмади фарзанд.

Замон аҳлидин ўз пайванд, агар десанг биров бирла
Қилай пайванд боре, қилмағил ноаҳл ила пайванд.

Қўнгул комини қўй, гар худ менинг девона қўнглумни
Топарсен уйла юз парканду сол ҳар итга бир парканд.

Эшитмай халқ пандин, турфақим панд элга ҳам дерсен,
Қила олсанг, эшитгил панд, сен ким, элга бермак панд.

Бу фоний дайр аро гар шоҳлиғ истар эсанг, бўлғил
Ғадолиғ нониға хурсанду бўлма шахға ҳожатманд.

Бўлуб нафсингга тобиъ, банд этарсен тушса душманни,
Сенга йўқ нафсдек душман қила олсанг ани қил банд.

Шакарлаблар табассум қилганин кўргач қўнгул берма
Ки, бедилларни аччиғ йиғлатур охир бу шаккарханд.

Жаҳон лаззотини ширин кўрарсен, лек бандингдур,
Гирифтор ўлма, воқиф бўлки, қайду қанд эрур монанд.

Қўнгулдин жаҳл ранжи дофий гар истасанг бордур,
Навоий боғи назми шаккаристонида ул гулқанд.

116

Ёп ул юз ойинасин чексам оҳи дардолуд,
Бу важҳдинки, қилур майл хўблар сари дуд.

Жаҳонки, оҳим ила тийрадур эмас мумкин,
Бу шом дафъи юзунг субҳи бўлмайин мавжуд.

Юзунгда ҳар саридин эгма қош эрур ёхуд
Бут оллида ики ҳиндуға воқий ўлди сужуд.

Май ичти деб мени ёзғурманг, эй мусулмонлар
Ки, раҳматидин эмас ноумид габру жухуд.

Қадахки, дайрда истармен ушбу кўзгудин,
Билингки, муғбача акси эрур манга мақсуд.

Қоварлар итлари ул қўй аро фиғонимдин,
Не итки, қўп улуса, эл аро бўлур мардуд.

Дедимки: суд қилай жон бериб висоли учун,
Навоиё, чу фироқида умр кечти, не суд.

117

Қошинг меҳробини васл аҳли этмиш қиблайи мақсуд,
Бошим юз қатла урсам ерга ҳажрингдин манга не суд.

Ичимда ишқдин юз барқу дам урмоққа заҳрам йўқ,
Уй ичра ўт солиб, ваҳ, мушкил эрмиш асрамоғлиғ дуд.

Яда тошиға қон етгач ёғин ёғқондек, эй соқий,
Ёғар ёмғурдек ашким чун бўлур лаълинг шароболуд.

Чу қўйдунг доғ тиндурдунг кўнгулни дардинг истардин,
Дирам бирла гадони уйлаким, қилғай киши хушнуд.

Жунун бу бўлсаким ёғди парийваш тифллар тоши,
Муносибдур бу тошлар ақл эшигин қилғали масдуд.

Тўкулди гул, фиғон бас қилди булбул, шукрким, боре
Сенинг хуснунг, менинг ишқимда нуксон бўлмади мавжуд.

Туну анжум дема давронға роҳат қилмасун деб майл
Қазо гулмихлар қоқти қилиб гардунни қийрандуд.

Хароботу муножот аҳлининг матлуби сендурсен,
Манга кўрсатмасанг йўл, найлайин қай саридур беҳбуд.

Навоий, Каъба зикрин қўйки, биз дайри фано истаб
Заҳабно водиял-мақсад, важадно мо ҳувал-мақсуд.

118

Эй орази насрин, сочи сунбул, қади шамшод,
Булбул кеби ҳажрингда ишим нолаву фарёд,

Сайд ўлди кўнгул кўзларинга, ваҳ, қутулурму
Бир қушки, анинг қасдида бўлғай ики сайёд.

Ул мактаб ароким ўқудунг ноз румузин,
Гўйеки, вафо илмин унутмиш эди устод.

Ашкимни кўруб тез бўлур кўнгли жафоға
Оре, итимас чунки суйи бўлмаса фўлод.

Мингдин бир эмас ўз юраги захмларидин,
Ҳар нечаки тоғ бағрини захм айлади Фарҳод.

Ўлугни киши дафн эта олмас вале ҳар кун
Юз тийғ қилур дафн кўзунг бўлғали жаллод.

Гул яфроғи тирноғлар эрур бу чаман ичра,
Булбул пару болини юлуб берғали барбод.

Не айб, Навоий кеби девоналиғ этса,
Ҳар одамийким, бўлса анинг ёри парийзод.

119

Айламас ҳар навъ бўлсам ул бути раъно писанд,
Бўлмаған кўп яхшироқ оламда мендек нописанд.

Умр ўтуб бир хидматим ул ой писанди тушмади,
Ваҳ не умр эркин, не қилсам айлағай оё писанд.

Ёр агар мушқилписанд ўлмиш кўрунг мушқилки, бор
Менда юз мушқил иш, ул қилмас бирин аммо писанд.

Ишқиди қилдим жаҳондин қатъу жондин ҳам, не суд,
Чунки ул жону жаҳоним айламас қатъо писанд.

Эй кўнгул, куйдур тамаъ тухмин, таманно мазраин,
Бу экинни чунки ҳаргиз қилмади доно писанд.

Давлати фақр истагил, нечунки бор, ул кўй аро
Сидқ ила кирғач, агар аълову гар адно писанд.

Чун фано шолени кийдим атласинг йиғ, эй сипеҳр
Ким, бу бозор ичра эрмас ҳаргиз ул коло писанд.

Соқие, бер ўтки, кул қилғай вужудум хирманин,
Айламан ҳайвон суйинким, айлағай ихё, писанд.

Бу не ақлу зуҳд бўлғай, зоҳидоким қилмағай,
Мен кеби оламда бир девонайи расво писанд.

Кеч бу боғу гулларидин ҳам Навоийким, эмас
Аҳли таҳқиқ олдида дунёву мофиҳо писанд.

120

Топқали ҳокий танимға новаки ишқинг кушод,
Кўнглум айтур хайри мақдам, жоним айтур хайрбод.

Хатмудур ёхуд баёзида юзининг килки сунъ,

Хўблуг туғросини зангор ила қилди савод.

Хаттининг васфин ёзармен кирпику холи била,
Хат ёзарда чун заруратдур қалам бирла мидод.

Таън қилмангким, бўлуб ошиқ муроде топмадинг
Ким, эрур бизга бу иштин номурод ўлмоқ мурод.

Кирди гар шайдо кўнгул, эй ишқ, носих пандиға,
Ғам ема девоналар хўйиға бўлмас эътимод.

Бу нафаским ўлғали етмишбиз анинг ёдидин
Масихо бир иёдат бирла қилмас бизни ёд.

Эй Навоий, ғам ема бошингға бўлсун мустадом
Улки, бордур вориси тахту Жаму тожи Қубод.

121

Оразинг муштоқидур бу кўзки, бўлмиш дардманд,
Гарчи бордур дардлиғ кўзга ёруғлуктин газанд.

Дард ўтин ёкти кўзумга ҳажр, чун кўрдум юзин,
Куйдурур албатта ҳар доруки, бўлғай судманд.

Бу кизарған кўз аро мардум эмаским эл кўзи,
Тегмасун ҳуснунгға деб ўт узра солибмен сипанд.

Токим ул бемор кўз ошуфтаси бўлмиш кўзум,
Истабон жинсият оғриқ шевасин қилмиш писанд,

Кўзларим лаълиға ҳамранг ўлди, ваҳ, не ҳол экин
Ким, бу аччиғ йиғлаган сойи ул айлар нўшханд.

Кўзни бир из туфроғидин равшан этким суд эмас
Шофи кофурий чекиб осмоқ анга мушкин паранд,

Ул қуёш ҳажринда билманким, Навоий кўзига
Барча олам тийрадур ё боғламишдур чашмбанд.

122

Чекар ун кўнглум урсанг тийғи бедод,
Не тонг, су қўйғач этмак шуъла фарёд.

Кўнгул сенсиз топар ғам шодлиғдин,
Ғаминг етгач вале айлар ани шод.

Не тонг мажнунлуғумким, жилва айлар
Кўзумга лаҳза-лаҳза бир парийзод.

Кўнгулни, соқиё майдин қилиб хуш,
Бузуғни сайл ила айларсен обод.

Мени шод айлагил бир журъа бирла
Ки, ғамдин жонға етти жони ношод.

Санам оллида майдин бош кўтарман
Ки, қилди дайр пири мундоқ иршод.

Сенинг ёдинг била ўлди Навоий,
Тириг бўл, гарчи ани қилмадинг ёд.

123

Жилвада ҳусн аҳли ичра кўрмишам бисёр қад,
Қоматингдек зоҳир эткан кўрмадим рафтор қад.

Кўйига борурға йўл берди алифдек фол аро
Чунки мен қилдим тафаъул, зоҳир этти ёр қад.

Не санавбар қолди ўз ҳолида, не гул боғ аро,
Гул кеби юз бирла кўргуздунг санавбарвор қад.

Юз кўнгул бирла санавбар бедил ўлғай қаддиға,
Жилва берса, зорлар кўнглин олиб дилдор қад.

Сунъ қилки бир алиф чекмиш қадинким, ўхшамас
Бир анга ҳусн аҳли тортиб машқ учун бисёр қад.

Озими майхонаменким, ногаҳ ул жониб манга
Кўргузуб қилди ниҳон ул маҳваши хаммор қад.

Эй Навоий, ул қуёш васлин гадолиғ қилғали
Зоҳир айлабмен сариғлиғ далку гардунвор қад.

124

Мендин эл ҳар сўз деса, бовар қилур ул сарвқад,
Йўқ манга сўз дерга ҳад, ҳар не десам ҳам барча рад.

Чун деса макбуллар кўп нукта, мен мардудмен,
Менки қавлум барча рад, сўз дерга топқайменму ҳад.

Бевафо аҳбобдин бир ҳам манга бўлмай мумид,
Турфа кўрким, барча айлар муддаий сори мадад.

Турфароқ будурким, улким жон анга қилдим фидо,
Бовар айлаб ҳолима ҳар неки, деб аҳли ҳасад.

Даҳр элидин гўша тутмоқ бўлди авло уйлаким,
Тутмағай ул қавм отин, топса киши умри абад.

Сокиё, беҳуш дору эз, дағи тут бодаким,
Андин ўлсун хуш, дору ила зойилким хирад.

Риндлар сархайли мендурмен бугун дайр аҳлиға,
Майкада туфроғидин маснад манга басдур санад.

Ишқ водийсинда мақсад ичрадур аввал қадам,
Ўзлугунг кўхи балоси бўлмаса олингға сад.

Эй Навоий, қил фано ҳосилки, истар чоғда дўст
Белга руст айлаб этак тебрарга бўлғайсен муад.

125

Йўкки оҳимдин қилибдур тийра бу вайронни дуд
Ким, қоронғу айламиш вайронайи давронни дуд.

Дуди оҳимким, чиқар уй тунглукидин бутрабон,
Дошхона айламиш бу кулбайи аҳзонни дуд.

Оҳ дудиму экин, ё ишқ уюмга солди ўт,
Буки тутмиш ҳужраву гунбадни дуд, айвонни дуд.

Ҳажр зиндони сияҳчол ўлди оҳим дудидин,
Эмди зиндон этти ишқ аҳлиға бу зиндонни дуд.

Оҳ вақти чун оқар ашким қаро ҳижрон туни
Мухрае айлар шаба ҳар бир дури ғалтонни дуд.

Тийра оҳим ҳар дам андоқ тўлғашур бўғзумғаким,
Чикқали қўймас кўнгулдин нолаву афғонни дуд.

Кеча ул ой кўйи даврида чекибмен ўтлуғ оҳ,
Хайли анжумни шарар бил, гунбади гардонни дуд.

Чарх мотам кисвати бермиш манга ё оҳдин
Пардаий шабгун била ёпмиш мени урённи дуд.

Бода шамъи бирла, эй соқий, ёрут кўнглумниким,
Оҳдин қилмиш қора бу кулбайи вайронни дуд.

Олам аҳлининг вафосизлиғларидин чексам ох,
Сунбулистон айлағай юз гулшану бўстонни дуд.

Эй Навоий, асру равшан эрди ҳажрим шомиким,
Тийра оҳимдин қорароқ ҳам қилур ҳижронни дуд.

126

Унутмағилки то ҳажр этти бедод,
Мени бир нома бирла қилмадинг ёд.

Кўнгул ёд этмасингдин бўлса ғамгин,
Вале руҳум эрур ёдинг била шод.

Бузуғ жисмим уйин йиқти фироқинг,
Бу уйда кўп бузуғлуғ қилди бунёд.

Қул ўлди сарв то гулгашт этарга
Қадинг базми тарабдин кўпти озод.

Мени гаҳ дашту гаҳ тоғ узра кўрган
Тирилмиш соғинур Мажнуну Фарҳод.

Кўнгулни май била маъмур қилким,
Хумори давр ани қўймас обод.

Навоий телба бўлган чоғда кўрди,
Парий бирла ани соғинди ҳамзод.

127

Ваҳки, ҳар соат бўлурмен васлидин еткач навид,
Ёрдин уммидвор, аммо ўзумдин ноумид.

Деди, меҳмонинг бўлуб юз жавр ила айлай ҳалок,
Ваҳки, бор ул шўхнинг ҳар ваъдасинда юз вайд.

Қатлим эттинг, айласунлар элтибон кўюнгда дафн
Ким, борур жаннатқа зулмунг тийғидин бўлган шаҳид.

Тикти кўксум чокину тийғин танимда қилди гум,
Эл эшикни қуфл этиб туфроққа кўмгандек калид.

Исларам кўюнг итининг нечасин, не ишкаким
Онча осойиш димоғимға етурмас мушкбид.

Дўст чун жон ичрадур қўй, «нахну акраб» сўзини
Тут бўюн баским, яқинроқ келди «мин ҳаблил-варид».

Эй Навоий, шаҳ хаёлин асра кўз мулки аро
Ким, эрур ҳам Боғи Зоғон анда ҳам Боғи Сафид.

128

Иш манга қилмоқдурур ул шўҳи бепарвони ёд,
Ул унутмиш аниким, қилғай мени шайдони ёд.

Хулд аро бўлсам анинг кўйин соғинғум, ваҳ, не тонг
Ғурбат ичра айламак эл манзилу маъвони ёд.

Буйлаким лаълинг майининг шавқидин маст ўлмишам,
Бодадек қоним тўк, этсам бодайи ҳамрони ёд.

Лаъли элни тиргузурда ўзгаларни ёд этар,
Ўлтурурда ғамзаси айлар мени расвони ёд.

Рашкдин беҳуд тилармен халқниким, қилмағай
Жинси одам ул парийпайкар малаксиймони ёд.

Кўр муниким андин ўзга кимса борму ёдима,
Эйки дерсен, қилмағил ул чобуки зебони ёд.

Дайр пири илгидин зуннор этармен орзу,
Ҳар қачонким, айласам ул дилбари тарсони ёд.

Дўст ёдидин кўнгулни уйла истармен тўла
Ким, ул айлай олмағай дунёву мо фихони ёд.

Чунки туфроғ ўлди ёдингдин Навоий сен дағи,
Нетти қўйсанг журъае туфроққа, айлаб ани ёд.

ЗОЛ ҲАРФИНИНГ ЗАВИЮ-Л-ҲАЁТЛАРИНИНГ ЗУФУНУНЛУҒИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

129

Зухду тоат шаҳдини аҳли замон кўрмас лазиз,
Ҳар не нофиъдур, мариши нотавон кўрмас лазиз.

Зулмат аҳли ғафлат истарларки олам комини
Уйкуча шабгир қилган корвон кўрмас лазиз.

Қути ботин истаким, зоҳир ғизоси бирла табъ
Бир замон гар топса лаззат, бир замон кўрмас лазиз.

Ор этар пашминадин аблаҳ тилаб зарриштани
Ким, эшак ҳалвони андоқким сомон кўрмас лазиз.

Ҳар не элдин кутқарур лаззатлиғ улдурким, фақир
Меҳр курсин уйлаким бир пора нон кўрмас лазиз.

Ютмайин хуноба етмас васли анинг, аҳли ишқ
Топса кавсар шарбати, андоғки қон кўрмас лазиз.

Топмайин лаззат Навоий солди кўздин ашқдек
Бодани то хусрави соҳибқирон кўрмас лазиз.

130

Эмас ғамимни ёзар хатқа зарфишон қоғаз
Ки, шуъла чекти дамимдин битир замон қоғаз.

Сипеҳр даври бу саргашта оҳидин бўлмиш,
Магар бу оҳ тутун бўлмиш, осмон қоғаз.

Тирилмишам битигингдин қилурда муҳр, магар
Лабингга тегдию келтурди тухфа жон қоғаз.

Узору лаъли лабинг васфини қачон ёздим,
Оқиб кўзум ёши гулранг бўлди қон қоғаз.

Очилди хаста кўнгул руқъасин ярамга ёпиб,
Ёруғ бўлур эмиш уй, бўлса тобдон қоғаз.

Ёзар фаришта қуёш сафҳасига васфингни,
Магарким ул фалакий топмас обдон қоғаз.

Кўнгул шикофиға қоғаз аро эрур марҳам,
Ғамим сўрарға рақам қилса дилситон қоғаз.

Кўнгул саҳифасин асра хутур баҳридин
Ки, суға зойиъ ўлур тушса ногаҳон қоғаз.

Хумор дафъиға қуллуқ хатин тилар соқий,
Навоиё, дема ҳужжат кетур равон қоғаз.

131

Демагил кўйини беному нишонларға малоз
Ким, эрур тождеху, мулкситонларға малоз.

Очсалар лаъли майи шавқи била майхона,
Соҳати бўлғай алам дафъиға жонларға малоз.

Эл ёгиндин панаҳ истар кеби кўюнг ёди

Водийи фурқат аро ашкфишонларға малоз.

Дайр пири кулидурменким, анинг даргоҳи
Яхшиларға паноҳ ўлдию ёмонларға малоз.

Ҳаббазо, ишқки кирёси фазосидур анинг
Барча беманзилу маъвову маконларға малоз.

Кир фано мулкига фориғки, эрур ул кишвар
Оҳи сўзонлар ила ашки равонларға малоз.

Шоҳи Ғозий эшигин тенгри бача тутсунким,
Нотавонларға паноҳ ўлдию хонларға малоз.

РЕ ҲАРФИНИНГ РАЪНОЛАРИНИНГ РУСТОХЕЗИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

132

Эй зотинга ҳар неча қилиб ақл тафаккур,
Ул фикрга бўлмай самаре ғайри таҳайюр.

Юз меҳрга нетсун чу эрур мужиби ҳайрат
Ҳар зарраки, таҳқиқида ақл этса тафаккур.

Идроки камолингни хирад ҳадди соғинган
Бир қатра аро айлади юз баҳри тасаввур.

Кавнайн адам бўлса, вужудунгга не тағйир,
Гар мавж суқун топса, тенгизга не тағайюр.

Қаҳринг йўқ этар халқниким турғали бўлмас,
Сарсар йўлида пашша гуруҳиға таҳаввур.

Бу турфаки, дафъини ярим пашшаға қўйдунг,
Ҳар пил ниҳодеки санга қилди такаббур.

Ҳажринг тунида шамъ кеби қолди Навоий,
Ҳар тун не ажаб куйса тўқуб ашки таҳассур.

133

Парим бўлса, учуб қочсам улустин то қанотим бор,
Қанотим куйса учмоқдин, югурсам то ҳаётим бор.

Чиқиб бу дайрдин Исоға невичун ҳамнафас бўлмай,
Бихамдиллаҳ тажарруд бирла ҳимматдин- қанотим бор.

Халойиқ суҳбатидин минг ғамим бордурки, муфт ўлғай,

Агар минг жон бериб билсамки, бир ғамдин нажотим бор.

Чекиб ағёрдин юз жавру тортиб ёрдин минг ғам,
Не ўзга халқдин ғайрат, не ўзумдин ўетим бор.

Кечиб кўздин ёзай бир хатки, даҳр аҳлиға кўз солмай
Бу дамким, кўз саводидин қора, кўздин давотим бор,

Тилар кўнглум куши анқодин ўтсам нари юз водий,
Мунунгдек сайр этарга қофдин ортуқ саботим бор.

Навоий, билки шаҳ кўнгли манга қайд ўлмаса, биллаҳ,
Агар, кавнайнға хошок чоғлиғ илтифотим бор.

134

Кема оғзи демаким, ишқингда кўксум чокидур,
Баҳр мавжи йўқки, ашким сайлининг кўлокидур.

Суда эрмас меҳр акси, балки дарё жониға
Солған ўтлар хаста жоним оҳи оташнокидур.

Хас эмас гирдоб ароким бошинга эврулгали
Су уза саргашта ошиқ жисмининг хошокидур.

Ваҳки, ул каштийда дарёкуш, манга худ йўқ ҳаёт
Эл дегандинким, фалоннинг кофири бебокидур.

Ул балиғ тутқанда солиб шасту анинг рашкидин,
Судин айрилған балиғ янглиғ кўнгул топокидур.

Кўрма фақр аҳли сиришки баҳрида ҳар ён ҳубоб
Ким, фано кавкаблари, балким бало афлокидур.

Эй Навоий, кема тийри кўксум ичра ҳажр ўқи,
Кема оғзи гўйиё ишқида кўксум чокидур.

135

Оғзим ачитқон дам-бадам ул лаъли шаккарханд эрур,
Ваҳ-ваҳ, туз эрмиш улки, мен қилдим гумонким, қанд эрур.

Ўтсанг ғамим саҳросидин, қонлиғ кўнгул ажзосидин,
Ҳар лола баргин англаким, бир доғлиғ парканд эрур.

Кўюнгда мун луғ жонға тан, юз захм иладур хиркае
Марҳам била қўйған мамук ҳар ён анга пайванд эрур.

Мажнун кўнгул қилмас ҳаво ҳар ён ўқунгдин гўйиё
Ким, бу темур бирла йиғач ҳабсиға анинг банд эрур.

Бокқач куёш рухсориға андин қилурмен кўз ёши
Ким, ул мусофир ойма ҳусн ичра бас монанд эрур.

Ғам барқию меҳнат туни зоянда бўлса ишқдин
Тонг йўқки, ўтқа гаҳ шарар, гоҳи тутун фарзанд эрур.

Дунё аруси зулфини тутқан не оғаҳ факрдин,
Ғанж истамас улким, йилон тутмоқ била хурсанд эрур.

Минг нола тортиб кўрмай ул гул васлин охир ўлганим,
Бу боғнинг булбуллари гар билсалар, хуш панд эрур.

Кўз учи бирла боктингу қийдинг Навоий кўнглини,
Билдинг аниким, бир қиё бокмоққа ҳожатманд эрур.

136

Эл тилидин жонима гар юз боло мавжуд эрур,
Ғам еман, гар ул қизил тил тийғи ҳунолуд эрур.

Юз уза сиймин занахдонингда хатти мушкбўй,
Ўтқа қўйған олмадин гўёки чиққан дуд эрур.

Жон бериб олдим жунуну ишқ то бўлдум фано,
Оллоҳ-Оллоҳ, ул не хуш савдо, бу не хуш суд эрур.

Ҳажр бедодидин ул юз шавқи ортар ҳар неча
Ким, хазон осибидин гул яфроғи нобуд эрур.

Кисватедур хилқатим ишқ офати шахсиғаким,
Риштайи жон анда тору тори жисмим пуд эрур.

Қилмадинг аҳдингда бир аҳдеки қилғайсен вафо,
Бевафолар аҳди мундоқ гўйиё маъхуд эрур.

Меҳр иси бу мижмари ферузадин кўз тутмаким,
Барча қад шамшоди бу мижмар ичинда дуд эрур.

Эйки қаддинг бўлди ҳам, олам била қил хайрбод
Ким, ҳам этмак қад ҳамеша лозими падруд эрур.

Эй Навоий, эрмас ул золим кўзи уйқудаким,
Зулм эшиги Шоҳи Ғозий адлидин масдуд эрур.

137

Йиғласам кўнглумга ишим оҳи дардолуд эрур,
Ўтқаким ёғмур ёғар анинг нишони дуд эрур.

Лаъли шавқидин кўнгул хурсанд эрур хуноб ичиб,
Телбага рангин су берсанг, май дебон хушнуд эрур.

Юз аёғи туфроғидин олман ушбу важҳ ила
Ким, неча туфроғ ичинда турса олтун суд эрур.

Чикмас оҳим шиддатидин ул маҳи хирғаҳнишин,
Шамъга фонус елдин асрамоқ максуд эрур.

Васлин истаб кўп эналдим, қовди кўйидин мени,
Бўлса мубрим шева, албатта гадо мардуд эрур.

Талх майдин, соқие, топти чучук жоним ҳаёт,
Эй басо макруҳким, зимнида бир беҳбуд эрур.

Телба итдекдур Навоий ул паривашсиз не тонг,
Оғзидин гар ўт сочиб аъзоси гардолуд эрур.

138

Улки юз меҳнатқа жоним ишқидин помол эрур,
Анга раҳму манга тоқат йўқ, ажойиб хол эрур.

Зеб эрур хусн аҳлиға аҳли назар наззораси,
Кўзки, булбул тикти гул рухсори узра хол эрур.

Хатти шавқидин тўкулди жисмим ул янглиғ қуруб
Ким, сўнгаларда қалам кўрган соғинғай нол эрур.

Лаълидин ком олмағунча билмадим ширинлигин,
Барги гул замбур коми ичра киргач бол эрур.

Гулханий мажнундек оҳим чиққач, оққан ёшларим
Телба кейнидин юрган гўйие атфол эрур.

Бу чаман гулбарги хушранг ўлса, майл этмангки, ул
Ғоза булбул қонидин суртарки, ранги ол эрур.

Эй Навоий, кимгаким бир журъа чекти жоми васл,
Сўнгра ҳижрон захридин юз жоми молломол эрур.

139

Йўқ ажаб, лаълингдин ар беҳудлуғум ойин эрур,

Чунки усрукрак бўлур ҳар майки, лабширин эрур.

Раз қизи то пардадарлиқ айлагай талбис учун,
Шиша миъжардур ангаву мавжи анинг чин эрур.

Қон ёшим таъсиридин сариғ юзумнинг сафҳаси
Қоғазедурким, ҳино суйи била рангин эрур.

Мухлик ўтумни дамингдин тез қилма, эй Масих
Ким, бу ўтқа мотам ашки суйидин таскин эрур.

Ул парий ишқида ашким лаҳв тухмидур деманг
Ким, малак тасбиҳиға бу донадин тазйин эрур.

Олмайин ердин қадам сайри мақомот айламак
Чанг пиридин бу базм аҳлиға кўп талқин эрур.

Сизу васл, эй айш аҳликим, Навоий жониға
Анда ҳижрони азал девонидин таъйин эрур.

140

То лабинг шавқида жисмим ғарқайи хуноб эрур,
Ҳар жунун тоши ангаким, тегди лаъли ноб эрур.

Гар асир ўлдум, тонг эрмаским, кўнгулнинг ломидек,
Мубтало кўнглумда зулфи торидин қуллоб эрур.

Қадди ёдекларни зор этмиш- ҳилоли жом учун
Эгма қошингким, ўзи рокиъ, ўзи меҳроб эрур.

Кўз қаросин юб, сариғ оразни беқадр этти ашк,
Гўйиё ҳар важҳ ила айн офати симоб эрур.

Ғам туни гар тобсиз жисмим куяр, ваҳ не ажаб,
Куйдурурлар кеча кўпрак риштаким, бетоб эрур.

Ҳар тараф-наълу алиф жисмимда, гўё ишқ аро
Хатти идборимни возиҳ қилғали иъроб эрур.

Сендадур мақсуд ганжи, лек жисмингдур тилсим,
Ваҳки, бу ганж ул тилсим ичра ажаб ноёб эрур.

Эй Навоий, жисм аро жон риштасин тутқил азиз
Ким, бори лўлийвашим лаъби учун асбоб эрур.

141

Ул парий кўнгли учун руҳум асиру зор эрур,
Булъажаб тоши қанотсиз кушқа бадрафтор эрур.

Ҳар кеча қон бирла жисмим сафҳайи тақвимдек,
Гўйийанжум тирноғидин сарбасар афгор эрур.

Кофири мастедур ул кўзким, каманди зулф анга
Ешибон ёнида қўйған риштайи зуннор эрур.

Бахтим уйкусидин афғонлар чекардин гўйиё,
Ҳар кеча кўз юммай анжум то сахар бедор эрур.

Янгла кўнглум васл топти раҳм қил, эй оҳким,
Тунд елдин янги буткан ёраға озор эрур.

Қатлима ул кўз саводи ҳайъатидин бағриға
Бир қора тош боғлаған қон қилғучи хунхор эрур.

Ўкусам номангни печу тоблиғ беҳуд таним
Гўйиёким номани чирмаб юборган тор зрур.

Чун қуёшдек ерга киргунг, не осиг, гар юз қуёш,
Маснадинг тоқида ҳар ён шамсайи девор эрур.

Тиргузуб, дебсен, Навоий жониға миннат қўй,
Гар сен ўлтурсангки ул жон бирла миннатдор эрур.

142

Кўнгулки, ишқида дерсен бало не бўлғусидур?
Неким, бўлур, санга бўлғай, манга не бўлғусидур?!

Ул ой жамолиға ишқим худ ортадур ҳар дам,
Бу ишта оқибатим, ваҳки, то не бўлғусидур?

Дема не бўлғуси ул зулф қайдида, кўнглунг
Асиру волаву шайдо яна не бўлғусидур?

Фироқ дардиға дерсен даво не бўлғай экин?
Бу дардға ҳам ўзунг де, даво не бўлғусидур?

Беҳишт, меҳнат эмас, бўлса ваъдайи дийдор,
Висол умиди бор эрса, жафо не бўлғусидур?

Бу йўл мусофирининг ҳоли, оҳким, мутлак,
Билинмадики, не навъ ўлди ё не бўлғусидур?

Навоий, дема фоний бўлуб висолға ет,
Мангаки, ҳажр чекибмен, фано не бўлгусидур?

143

Жафо қилур бари гулчехралар, вафо қилакўр,
Вафо ҳам элга қилурсен, вале манго қилакўр.

Не телбаники, муқайяд тиларсен, эй гардун,
Анинг салосили зулфиға мубтало қилакўр.

Десанг ҳижобни олғайлар, эй кўз, оллингдин,
Не гард анинг йўлидин кўпса тўтиё қилакўр.

Тажаллий истасанг ул юздин ўртабон жисминг,
Кули била кўнгул ойинасин жило қилакўр.

Умиди васл ила кўюнгга борди хаста кўнгул,
Йигитлигинг ҳақи, ул ҳожатин раво қилакўр.

Бийик нишиман эрур, эй кўнгул, висол авжи,
Талаб қаноти била ул тараф ҳаво қилакўр.

Навоиё, чу аламсиз мурод мумкин эмас,
Десангки, васл топай, ҳажр ўтиға ёқилакўр.

144

Жоним ороми учун қосидки жонондин келур,
Гўйиё жонпарвар насиме оби ҳайвондин келур.

Нома қосид илгидин, қосид ҳабибим оллидин,
Муждаи жон елдину ел моҳи Канъондин келур.

Ваъдаи васлики жонондин келур ҳижрон куни,
Тиндурур кўнглумни сўз янғлиғким, ул жондин келур.

Гавҳаредекдурки, чиқмиш хомасининг нўгидин
Нома узра шодлиғ ашкимки, мужгондин келур.

Шодлиғдин жон нисор этсам, не тонгким, бу хабар
Ҳам кўнгулдин, филмасал, ҳам кўнглум олғандин келур.

Ваҳки, мазмунидур аҳли дард саргардонлиғи,
Ҳар бало мактубиким, бу чархи гардондин келур.

Деб эмиш номамға қилмайдур Навоий жон нисор,
Анда жон бўлса қачон бу навъ иш андин келур.

145

Тутулмиш эрди ғазабдин улусни қилди асир,
Қуёш тутулса, бале, фитнадур анга таъсир.

Агарчи ёда гирих бўлса, ўқи туз чикмас,
Қоши гирих била зулм ўқин этмади тақсир.

Кўнгулни кўзларинг олди, не тонг, ики бўлмак
Бир аҳли динни ики маст кофир этса асир.

Кўруб юзида ғазаб зулфи сари қочти кўнгул,
Кўнгулга соя керак итик ўлса меҳри мунир.

Хаданггинг ўтти кўнгул пардасиға етмас экач,
Не ҳадди манъ хусусан қазо ўқиға ҳарир.

Ғам ўлса, солма гирихлар қошинггаким, қилмас
Ғализ ўлуб бу қора манъи хомайи тақдир.

Навоиё, санга бу сўзда шубҳае бўлса,
Қадах кетурки, хутутида кўргузай бир-бир.

146

Парийвашим қора бўркинки, бир ён эгри қилибдур,
Магарки шамъи жамоли фатиласи эгилибдур.

Хат эрмас улки, чиқариб суйини меҳргияҳнинг
Қуёш саҳифасида раҳмат ояти битилибдур.

Не навъ синграмайин ҳажр ароки, бағриму кўнглум
Фироқ игналаридин ўта-ўта тешилибдур.

Далил эрурки, кўнгулларни қилмиш ўлғасен озод,
Буким салосали зулфунг тугунлари ешилибдур.

Масиҳ игнаси Марям игиргон ип била гўё
Чигилиб, эгнига жонбахшлиғ тўни тикилибдур.

Агар Масиҳ дуоси ўлугни тиргизур эрди,
Не нутқ эрурки, сўкунчунг била ўлуг тирилибдур.

Тўла қадах керак ичсам кўнгулни қилғали холий
Ки, анда давр элидин дарду ғусса кўп йиғилибдур.

Фалак дақойиқидин кимса бош чиқармади ҳаргиз
Ким, ушбу риштанинг асру тугунлари чигилибдур.

Кўп этма ваъда Навоийға васлу қилма тамасхур
Ки, бу маҳол иш эрканни ул ҳам эмди билибдур.

147

Кўзи ул юз ўтидин халқ ичини доғ этадур,
Ёхуд ики қошининг ёларини чоғ этадур.

Ишқ кўнглумни шиёр айлабу кўздин суғариб,
Магар ул гул юзининг ҳасратидин боғ этадур.

Лаълидин маст ўлубон борди хуморим марази,
Турфа майдур буки, ҳам усруку ҳам соғ этадур.

Суванг ул ой эвининг томини балчиғ ясабон
Пайкаримнинг эвини, ҳажрки туфроғ этадур.

Ҳажри ашким тенгизу жисмим этиб кўҳи бало,
Олами ишқ аро баҳр била тоғ этадур.

Ғам туни меҳрсиз ўлдики, сипеҳр анжумидин
Меҳр рухсорини реш эткали тирноғ этадур.

Бу балоға не даводурки, Навоийни ул ой
Нечак кўрса, муни ишқ анга амроғ этадур.

148

Кундуз ул хуршиди рахшондин кўзумга ёш эрур,
Кеча ҳолим зулфи савдоси била чирмаш эрур.

Олмаған дин нақди бирла йиқмаған меҳроб йўқ,
Эй мусулмонлар, не кофир кўз, муфаттин қош эрур.

Чок кўксумдин ичимга солиб ул ой кўнглидек
Асраамким, ҳам ул ой бошимға отқан тош эрур.

Раҳм эмас бераҳмликдур сурмасанг бошимға рахш
Ким, бу кўп қатла анинг помоли бўлған бош эрур.

Ишқ сиррин неча кўнглум ичра пинҳон асрасам
Ҳам, кўнгул ўти забона чеккач, элга фош эрур.

Қайси гул базминки суға, йўкса елга бермади,
Бу чаманда то булут сакко, сабо фаррош эрур.

Бенаволар оллида умри абаддин яхшироқ
Ким, Навоий дайр ичинда дохили авбош эрур.

149

Телбараб иткан кўнгул ёдимға кирса гоҳлар,
Йиғлаб эл кўнгли бузулғудек чекармен оҳлар.

Ўтти хўблар ой кеби, йўктур арода ул қуёш,
Ваҳки, ул бадмеҳрни кўрман ўтадур моҳлар.

Хўблар зулфу занахдониға бординг, эй кўнгул,
Ҳозир ўл, тундур қоронғу, йўлда бордур чоҳлар.

Гар мусаввир сизса девор узра ул гул хирманин,
Жав-бажав мендин нишон бергуси бир-бир коҳлар.

Эй кўнгул, Фарҳод ила Вомиқ доғи Мажнун қани?!
Бўлмағил ғофилки, бир-бир бордилар ҳамроҳлар.

Тўкти қон гулгун либосин кийгач ул хўблар шаҳи,
Қон тўкар эрмиш, қизил тўн кийса бешак шоҳлар.

Эй баҳори ҳусн, эшитсанг Навоий оҳини
Керак, албатта, ҳазон елин соғинсанг гоҳлар.

150

Юз туман меҳнат ўқи андуҳлуғ жонимдадур,
То ҳаводин сарзаниш сарви хиромонимдадур.

Ҳожатим будур, худоёким, каромат қилғасен
Нотавон жонимға ҳар заҳматки, жононимдадур.

Дард менда сендин ортуқ бўлса, жоно, не ажаб
Ким, сенинг жисмингдадур заҳмат, менинг жонимдадур.

Сўрдум, оғзи таъми талх эрмиш, ажаб йўқ ўлмагим
Менки, бу янглиғ ачиғ таъм оби ҳайвонимдадур.

Эй Масиҳо, субҳи айшим тийра бўлмиш гўйиё,
Зарраи бетоблиғ хуршиди тобонимдадур.

Даҳр боғи ичра барбод ўлмаған гул чикмади,
Йўқ ажаб, гар елдин осибе гулистонимдадур.

Эй Навоий, сўрмадинг дерсен малул ўлғанда ёр,
Соғинурсен гўйиёким бахт фармонимдадур.

151

Кирди сиймобий либос ичра яна ул гулѳузор,
Ул қуёшдекким, анга моний бўлур абри баҳор.

Ул булут янглиғ либос узра сизилған хатлари
Бор анингдекким, ёгин тушқай булутдин тор-тор.

Бу либоси сиймгун ичра сенинг нозук танинг
Ул кумушдекдурким, ул сиймоб аро тутқай қарор.

Меҳри рухсоринг либоси сиймгундин мутлақо
Ул қуёшдурким, қилур кўзгуда аксин ошкор.

Бўлди сиймобий либосинг ранги баским, айладим
Кўз саҳобидин бошингға ашк сиймобин нисор.

Танни чун сиймоб этар бу чархи ахзар оқибат,
Тўн агар сиймобий ўлсун, гар яшил, бир ҳукми бор,

Эй Навоий, қисвати гар обгундур, не ажаб,
Бу яқиндурким, эрур су ичра дурри шоҳвор.

152

Фурқатингдин заъфарон узра тўкармен лолалар,
Лолалар эрмаски, бағримдин эрур парголалар.

Дур тишингдин донайи сабрим қолур бебар десам,
Кулуб айтурким, экиннинг офатидур жолалар.

Барги гул узра ёпишибдур шакар ҳар саридин,
Ё магар лаълинг уза қайнабдурур табхолалар.

Тола-тола най ўқунг кўксумда гўё синдиким,
Теврулуптур нотавон кўнглумда бир-бир толалар.

Фитналик тўкқуз фалак гирдингда, жоно, турфаду
Ким, кўруптур бир қуёш давринда мундоқ ҳолалар.

Бордилар аҳбобу мен йиғлармен ўз аҳволима,
Корвондин қолған ит янглиғки, қилғай ноалалар.

Кўҳи ғам бўлди Навоий, лолалар гулгун сиришк
Тоғ агар будур, бале, ашк ўлғусидур лолалар.

153

Ул малоҳат шамъидин мундоғки жисмим ёнадур,
Ҳар бир учкун ғам шабистонида бир парвонадур.

Шоми ҳажрим шарҳин эл афсона қилди, оҳким,
Уйкуға солган қора бахтимни бу афсонадур.

Ғайрким, маҳв ўлдию сенсен бузуғ кўнглум аро,
Чуғз итиб, товус ер тутмиш ажаб вайронадур.

Кўксум ичраким ғамингдин нордек бўлди шикоф,
Гўйиё ҳар бир бағир парголаси бир донадур.

Кўйида сўрсанг кўнгулларни унутма, эй сабо,
Менинг авворамником, ҳам хаста, ҳам девонадур.

Чарх шабгардиға гўё нақди умрунгдур ғараз,
Тегрангга ҳар тунки икки букрайиб айланадур.

Сўрма ҳажрингда Навоий ёрину сарманзилин,
Ёр анга дардинг, ватан бир кунжи меҳнатхонадур.

154

То ҳаёлинг гаҳ кўнгул, гаҳ кўз аро меҳмон эрур,
Кўз била кўнглум аросида ҳасаддин қон эрур.

Кўнглума пайконларингдин қатра-қатра су эмас
Ҳолима кўздек биайниҳ ул дағи гирён эрур.

Ғарқамен ашк ичраким, ишқинг танимни ўртамас,
Йўкса ўт ким кўрдиким, хошок аро пинҳон эрур.

Ҳажр ўкидинким эрур бағрим аро юз минг тешук,
Ҳар тешук бир кўздурурким, ҳолима ҳайрон эрур.

Хусн майдонида ул кўз чобукедурким, анга
Холи мушкин гўю зулфунг анбарин чавгон эрур.

Даҳр бўстонида бош чеккан ниҳол атрофида,
Шох эмас, новак дегил, яфроғ эмас, пайкон эрур.

Тийғ ила душвор айлабсен Навоий қатлини,
Чехрадин бурқаъни олғилким, баче осон эрур.

155

Ғунчайи хандон била хуснунг гули хуррам баҳор,

Хаттинг андоқ сабзаким, бўлғай анга ҳамдам баҳор.

Юз уза тердин хатинг гар бош чекар, эй гул, не тонг,
Сабзаға боисдурур, чун бўлди эрса нам баҳор.

Шодлиғдин гулшани васлингда йиғлаб чексам оҳ,
Ёлма, юзким, гулга бўлмас ел ёғиндин ғам баҳор.

Оразим акси юзунг ойна тушкан турфадур,
Ким кўруптур ҳам хазон бир ойда бўлмоқ, ҳам баҳор.

Войким, бир гул хазонға солди айшим гулбунин,
Ушбу фасл ичраки топмиш жумлайи олам баҳор.

Раъду сайл эрмас, фиғону ашк эрур буким, ҳар эл
Гул юзунг кўргач тутар ўз ҳолиға мотам баҳор.

Қасди булбул кўнгли қайди бўлмаса, невчун солур
Боғ шўхи сунбули зулфиға печу ҳам баҳор.

Гул эмас, бу боғ торожиға ийнак лаълдин
Айлади овиза меҳри давриға хотам баҳор.

Эй Навоий, чин баҳор эркин бу, ёхуд кўргузур
Боғи хулқидин улусқа довари аъзам баҳор.

156

Ваҳки, кўнглум ғуссаси ҳар лаҳза қасди жон қилур,
Ҳажрим андуҳи бузуғ сабрим уйин вайрон қилур.

Кўп мададдур ҳажр андуҳида совуғ оҳлар,
Ким сингурса мен кеби ўзига қасди жон қилур.

Неча йиллиқ меҳнатим ишқ ичра билгай ошиқе
Ким, ҳадисин ёр ила ағёрдин пинҳон қилур.

Жонни истармен чиқарсам, уйидин кўзларни ҳам
Кўнглум ул дамким, хаёлин лаҳзае меҳмон қилур.

Асрадим жон ичра меҳрин, билмадим охир нафас
Ул Масиҳо ўлмагим англаб ўзин нодон қилур.

Факр йўлинда ирик пашминадин ор этмаким,
Ҳар таҳаррукдин таайюн бандини суҳон қилур.

Сокиё, ҳолимни билдинг, эмди туткил бодаким,
Бу суубатларни беҳудлуғ манга осон қилур.

Ростларға чарх агар ҳар лаҳза қилмас сарзаниш,
Шамъ бас ҳар тун недин йиғлаб куюб афғон қилур.

Дафъ этар дардин Навоийнинг ўшул майким мудом
Хусрави хусравнишон соқийлари эҳсон қилур.

157

Тарарда уқдалиғ зулфин мусалсал айлади чинлар,
Гирих «мим», икки зулфи икки «лом», ийнак тароғ «син»лар.

Гирихлар зулфида гўё ҳисоб айлаптур ул кофир
Олурда зухду тақво аҳлидин торож этиб динлар.

Осиб невчун фиғона солди зулфидин кўнгулларни,
Қарору сабр нақдин олғали гар айламас қинлар.

Не юздур, Оллоҳ-Оллоҳ, бода тобидинки, ҳар соат,
Очар насринлар узра гул, сочар гул узра насринлар.

Келур ул сарвким гуллар мулавван қилди гулшанни,
Киарда шаҳ нечукким мулк эли боғларлар ойинлар.

Десам ҳусн аҳлини кўрмангки, золимдурлару қотил,
Кўнгул айтур кўрай, шоядки мундоқ эрмас эркинлар.

Эрур маҳзун кўнгуллар зулмати зулфида зор андоқ
Ки, шоми ҳажрида ишқ аҳлидин ҳар сари ғамгинлар.

Не елланмақдур, эй шаҳ, мўр хайлидек черигдинким,
Сулаймондек бу водий ичра барбод ўлди чандинлар.

Навоий, бўлмайин зору заиф ўлмас наво топмоқ,
Бу эрмиш пири чанг авторидин дайр ичра талқинлар.

158

Оллим ул ой саждасидин реш эрур ҳолим будур,
Тоати мақбулум улдур, дағи иқболим будур.

Ўқларидин кушдек ўлдум жонға ул кўй орзу
Учмоқ истармен, вале кўрким, пару болим будур.

Бас, ғаниймен кўҳи ғам бирла жунун тоши аро,
Ийнак-ийнак тахти жоҳим улдуру молим будур.

Ёр шавкидин ўлар ҳолатдадурмен, эй табиб,

Не иложинг бор менинг худ заъфи аҳволим будур.

Чўмғали кўймас куруқ найдек сўнгалар ашк аро,
Турфа кўрким, баҳри бепоён аро солим будур.

Топмайин дунёда коме, динни барбод айладим,
Хайф дўзах ҳам манга, биллаҳ, гар аъмолим будур.

Эй Навоий, гар ўларда жон талашсам қилма айб,
Дермен ул ойни кўруб, жон берсам ихмолим будур

159

Тиргузур ҳар дам рақибларнию мени ўлтурур,
Ўт ёқиб эл жониға менинг ичимни куйдурур.

Кўнглум аҳволин сабодин сўрдум эрса дедиким:
Телбалардек бир парий кўйида саргардон юрур,

Ул қуёш юзига боққан сойи ортар кўз ёшим,
Меҳр тобидин агарчи ҳар неким, ўлдур, курур.

Қон ёшим ранги ёшурди хотами лаъл оғзини,
Ўйнамоқда ёшлар андоқким узукни яшурур.

Сенки йўксен моҳрухлар жилва айларлар валеқ,
Кеча ишнар қурт нури меҳр чиққач билгурур.

Ул қуёш ҳижронида ҳар тун ики мунглуғ кўзум,
Тонгға тегру субҳидам йўлиға боқиб телмурур.

Тузлук айлаб шамъдек, ваҳ, билмадимким, бу ниҳол
Меҳнат ўти гул очар, ёш қатраси бар келтурур.

Булъажаблиғлар баҳори ишқ аро кўрким, мени
Ғаҳ булутдек йиғлатур, гоҳе чоқиндек кулдурур,

Зухд оҳангин Навоий ҳар нечаким соз этар,
Бир наво бирла муғанний ёна йўлдин озғурур.

160

Яна сенсизин мунисим ғам бўлуптур,
Кўзумга юрак қони ҳамдам бўлуптур.

Қорариб кўзум дам-бадам зор йиғлар,
Анга шомӣ ҳажрингда мотам бўлуптур.

Ярамдин чекарга ўқин саъй қилманг
Ки, пайкон сўнғак ичра муҳкам бўлуптур.

Ичимдин нечук тортқайлар ўқинким,
Кўнгул қўймасу жон мадад ҳам бўлуптур.

Кўнгулга ёқар кирпикингнинг хаёли,
Менинг захмида ниш марҳам бўлуптур.

Ғуборин тилаб йиғлама ҳар дам, эй кўз
Ки, ашкингдин-ўқ ер юзи нам бўлуптур!

Бу гулшан аро барг тўтийлариға
Хазон тифли бас боиси рам бўлуптур.

Вафо шахсининг фарқини чарх тийғи
Ики бўлди, ваҳким, бири кам бўлуптур.

Эмас ғам юкидинки, қошингни кўргач,
Навоий сужуд эткали ҳам бўлуптур.

161

Кўзунг не бало қора бўлуптур
Ким, жонға қора бало бўлуптур.

Мажмуъи давони дард қилди
Дардинги, манга даво бўлуптур.

Ишқ ичра анинг фидоси юз жон,
Ҳар жонки, санга фидо бўлуптур.

Бегона бўлуптур ошнодин,
Бегонаға ошно бўлуптур.

То қилди юзунг ҳавоси жоним,
Юз сари анга ҳаво бўлуптур.

Боқий топар улки, бўлди фоний,
Раҳравға бақо фано бўлуптур.

То тузди Навоий ояти ишқ,
Ишқ аҳли аро наво бўлуптур.

162

Кўк ғазоли чунки кофур узра мушкафшон бўлур,
Кавкабафшон кўзларимдин ул қуёш пинҳон бўлур.

Мунграйиб андоқ синук кўнглум бузулурким, сипехр
Булъажаб ҳолимға юз минг кўз била ҳайрон бўлур.

Гаҳ юруб, гаҳ ўлтуруб, бир лаҳза тутмасмен қарор,
Ғусса бандидин бари олам манга зиндон бўлур.

Гаҳ кўнгул ўти урар кўксум шикюфидин алам,
Гаҳ бағир парголаси кўз йўлидин ғалтон бўлур.

Ўлтурур уй сақфиға оҳим тафидин қатралар
Ё менинг ҳолимғадурким, тому тош гирён бўлур.

Эйки, истарсен саломат, ишқ кўйин сўрмағил
Ким, бу йўлға ҳар кишиким, тушти, саргардон бўлур.

Истаганга дўст комин истабон куймак не тонг,
Гар тутун сунбул, ўтун ашжору ўт райҳон бўлур.

Ични урён қилки тошинг зеби манъи фақр эмас,
Фақр эмастур, гар ичинг мамлу, тошинг урён бўлур.

Эй Навоий, ишқ манъин элга иршод айладинг,
Оллоҳ-Оллоҳ, бу не макру ҳийлаву дастон бўлур.

163

Ваҳки, майдон азмиға секретти ул чобуксувор,
Кимдурурким, асрағай эмди инони ихтиёр.

Қошу юзунгдин агар ортар жунунум не ажаб,
Телбаликка ҳам янги ойдура мадад, ҳам навбаҳор.

Чок этинг кўксумки, чиқсун ўтлуғ оҳим шуъласи,
Бир нафас бўлғайки, бу андуҳ ўти топқай қарор.

Ақлу фаҳм ошуфтаҳол ўлди йигит жонинг учун
Ким, яна уйдин мунунгдек чикмағил олифтавор.

Соқие, чун ичкумиздур оқибат жоми ажал,
Бода тут андин бурунким, бизни ўлтургай хумор.

Бир замонлиғ ҳажр чун минг йилча бор, ўлсам не тонг,
Чунки бўлмас ҳеч кишининг умри минг йил пойдор.

Эй Навоий, шукрким, майдонға ул шаҳ қўйди юз
Ким, йўлида қолмади навмид жони хоксор.

164

Ваҳй нозил бўлди ёхуд ёрнинг пайғомидур
Ким, ғамим таскини ғамгин хотирим оромидур.

Сафҳайи кофур уза мушкин рақамким айламиш,
Гўйиё субҳи саодат узра давлат шомидур.

Ҳажридин жоним аросиға агар худ кирмади,
Нега шакли жон аро кирган алиф андомидур.

Кирди жон жисмимға хатти сафҳасин кўргач, магар
Элга жон бермакка меҳр узра Масих арқомидур.

Ваъдаи васл эрди мазмун, гаҳ ўлугмен, гаҳ тириг,
Англаман қотилмудур бу мужда, руҳафзомидур.

Водийи ҳайратда қолганларға жон ҳирзи учун
Рукъайи мақсуд комил нутқи ё иёломидур.

Эй Навоий, нега суртуб кўзга солмай жонғаким,
Ҳам кўзумнинг нури, ҳам озурда жоним комидур.

165

Бармоғи ҳайрат билаким лаъли хандон ичрадур,
Ул алиф янглиғдурурким, филмасал жон ичрадур.

Хони ҳусни завқини билмакка ёхуд бармоғи
Лаъли хандон ичра эрмаским, намакдон ичрадур.

Лаъли бир сўз бирла юз йиллиқ ўлугни Хизр этар,
Гўйиё Рухуллаҳ ушбу оби ҳайвон ичрадур.

Мунфаилдур юзу зулфидинки тебрангай насим,
Жилвагар товуским, фирдавси ризвон ичрадур.

Оразинг ҳажринда ҳар қонлиғ кўзумдур лолае,
Доғлар кўзнинг қорасин англаким, қон ичрадур.

Тутма улфат боғ ароким сарсари дайдин дурур,
Эмин ул қушким, анинг маъвоси вайрон ичрадур.

Эй Навоий, бирга юз жоми бало турмиш тўла,
Ҳар нечаким соғари ишрат бу даврон ичрадур.

166

Қошинг кўздин ниҳон, андин ниҳонроқ холи мушкиндур,
Бу анинг нўқтасидур, гўйиё ул «нун»и танвиндур.

Кўнгул зулфунг ғамидин тоза-тоза доғ ила гўё
Ки, нисфи қону нисфи мушк бўлган нофаи чиндур.

Итингнинг гоҳ изи, гаҳ панжасидиндур димоғим хуш,
Бу бирдур мушкбийд, ул бир анга гўёки насриндур.

Недин билман юзум сарғарди муҳрик ишқ тобидин,
Юзи ўтқа яқинроқ бўлган элнинг чунки рангиндур.

Ичимда андоқ ўтдурким, туган жисмимда куйдурсам,
Анга бу ўтдин андоқким, судин бу ўтқа таскиндур.

Юзунга боқса бўлғай ою кунча, нури ўккулса,
Яқин эрмас бу ҳам, астағфируллоҳ, балки тахминдур.

Қизил тўн бирла чиқти, лоларухлар не кўрунғай, ваҳ,
Бу гулдин хилъат эткан сарв, алар ҳар ён раёҳиндур.

Жаҳон маккораси дилкашдур, аммо кимки ақд этса,
Ипак жон риштаси, ёрмоқ анга дин нақди кобиндур.

Қошинг меҳробига, эй муғбача, юз қўйғали қўйким,
Бу тоат дайр пиридин манга ишқ ичра талқиндур.

Юзунг кўрмак тилаб тинмас Навоий кўнгли солмоқтин
Худой учун олиб бурқаъни анинг кўнглини тиндур.

167

Нуктайи холингки кўздин доимо маъдум эрур,
Нуктайи хол эрмас улким, нуктайи мавҳум эрур.

Тонг эмас ул нукта гар кўздин ниҳондур, ваҳ, не тонг,
Мардумин кўрмаклигидин кўз агар маҳрум эрур.

Баски холи кўздадур бўлмиш жаҳон бир сафҳаким,
Рамл машқи янглиғ анда нукта-ўқ марқум эрур.

Ахтари бахтимдурур ул хол, йўкса кўрмадук
Кавкаб андоқ тийраким, хуршид уза маълум эрур.

Холи рухсоринг кумуш маснадда Ҳиндустон шаҳи
Оллида саф тортибон хат, тобиъу маҳкум эрур.

Эйки майдин холий эрмас, деб мени таън айладинг,
Боре кўргуз аниким, бу дайр аро маъсум эрур.

Доғи пинҳондур Навоий кўнглида, эй лоларух,
Нуктаи холингки, кўздин доимо маъдум эрур.

168

Ҳар лабинг ўлганни тиргузмакда, жоно, жон эрур,
Бу жихатдин бир-бириси бирла жоножон эрур.

Жоним андоқ тўлди жонондинки, бўлмас фаҳмким
Жон эрур жонон эмас ё жон эмас, жонон эрур.

Бўлса жонон бордурур жон ҳам чу жонон қилди азм,
Жон кетиб жонон била жондин манга ҳижрон эрур.

Жон манга жонон учундур, йўқки жонон жон учун,
Умр жононсиз қатиқ, жонсиз вале осон эрур.

Борса жон, жонон йитар, гар борса жонон, жон кетар,
Кимсага жонону жонсиз умр не имкон эрур.

Хуштурур жону жаҳон жонон била, жонон агар
Бўлмаса жон ийлаким, ўлмас жаҳон, зиндон эрур.

Жоним ол, эй ҳажру жононсиз манга ранж истама,
Чунки жононсиз Навоий жонидин ранжон эрур.

169

Ҳар қачонким кемага ул ой сафар рахтин солур,
Мавжлуғ дарё кеби ошуфта кўнглум қўзғалур.

Йиғлама, эй кўз, недин соҳилға чиқмас кема деб
Ким, ёшинг дарёсидур ҳар сариким эл кўз солур.

Титрабон сиймобдек кўнглум, етар жон оғзима
Тунд ел таҳрикидин ҳар дамки, дарё чайқалур.

Сабр кўнглумда, кўнгул ул ойда, ул ой кемада,
Ваҳки, бориб телмуруб кўз, мунграйиб жоним қолур.

Дам тутулғандин ўлар элдек етибмен ўлғали
Сурмасун деб кемасин баским нафаслар асралур.

Кирма савдо баҳриға оламдин истаб судким,
Сийм нақди тушса, лекин умр нақди сийғалур.

Ғарқ этар баҳри фано ғам заврақин, эй пири дайр,
Илгига чунким Навоий бода каштийсин олур.

170

Жон берур элга агарчи лабидин қон томадур,
Ваҳ, дема қон томадур, балки чучук жон томадур.

Ноз ўқи бирла кўзум мардумин этдинг мажруҳ,
Ашки гулгун дема захмидин анинг қон томадур.

Ваҳ, ярам ичра не қондур буки девона кўнгул
Топса таскин турадур, айласа афғон томадур.

Гўйиё фитна саҳобидин эрур сайли бало,
Рахшидин қатраки, жавлон аро ҳар ён томадур.

Томчидек ашким эмас, кўнглум ўти дафъи учун
Гаҳ бадан кулбасини қилғали вайрон томадур.

Ваҳки, гул шамъин ўчурмаклик учундур гар худ
Қатра ўрниға булутдин дурри ғалтон томадур.

Лаъли васфида Навоий сўзидин оби ҳаёт
Қилса пайдо, оқадур, айласа пинҳон, томадур.

171

Холу хатинг хаёлидин, эй сарви гулўзор,
Гоҳе кўзумга хол тушуптур, гаҳе ғубор.

Юзунгда хол сафҳада томған кеби қора,
Холинг малоҳати туз эрурким, қорада бор.

Жонимни ўртаган юзу холингни билмасанг,
Ўт шуъласида айла гумон бир ўчук шарор.

Билман кўнгулда холларингнинг хаёлидур,
Ё кирпичинг тиканларин айлабсен устувор.

Ҳар дам кўнгул ҳалоку кўзум тийра бўлмагин
Билгай бировки, ёри эрур шўху холдор.

Машшотайи қазо безамиш холу хаттини,
Беихтиёрлиқда манга борму ихтиёр.

Мискин Навоий холи лабинг кўрса жон берур,

Боқсанг не бўлди суврати ҳолиға, эй нигор.

172

Чикти ов азмиға жавлон айлаб ул чобуксувор,
Жон нисор ул сайд учунким, жон анга қилғай нисор

Бу эди қасдимки бир кун сайди фитрок айлағай,
Қилғаним умре кийиклар бирла суҳбат ихтиёр.

Чун кийик қатлини истар, кошки руҳум учуб,
Бир қатил этган кийик жисми аро тутқай қарор.

Токи еткурсам рикобиға бошимни, кошки
Қилса шахсимни қазо ит шакли бирла ошкор.

Қомати ҳажрида ҳар ён ёрадин қонлиғ кўнгул
Бир кийикдекдурки, ўқ захми била бўлмиш фиғор.

Гўр учун очмоқ недур ҳар лаҳза баҳромий каманд,
Чун сени Баҳромдек айлар ажал гўри шикор.

Эй Навоий, ул қуёшнинг соясида кўр итин,
Комрону йўқ санга оллида итча эътибор.

173

Барги гул юзинда лаълинг рашкидин хуноблар,
Ғунча кўнгли ичра оғзинг ҳасратидин тоблар.

Сафҳадур оразим дебоча ишқ авроқиға
Қон ёшимнинг хатлари шингарф бирла боблар.

Ашким артилган учун ҳам бўлмамиш кирпичларим
Ким, ясабдур кўз хаёлин чеккали куллоблар.

Ҳажридин кўзларгаким ашк эврулур, ул ашк эмас
Ким, эрур дарду бало дарёсиға гирдоблар.

Айбим этманг бош кўтармайдур дебон хумхонадин,
Қилмаинму сажда топсам бу сифат меҳроблар?!

Ҳажр аро икки кўзум ичра белингнинг нақшидур,
Ўткарур тунни хаёл айлаб кеча беҳоблар.

Рўзгорин қилди мазлум оҳининг дуди қора,
Кўрма золим хилватининг кўркасин синжоблар.

Терга ботқан гармравлардин магар дафъ айламиш,
Ўзлуги чиркин таҳаррукдин ирик мошоблар.

Дўстлар, мискин Навоий тийра шомин ёд этинг,
Ёр ила жомии ҳилолий чексангиз маҳтоблар.

174

Телба кўнглум, ваҳки, ҳар соат биров сари борур,
Манъ қилдим эрса, бағрим оғриғудек ялбарур.

Қўйдум эрса, келтурур мунглуғ бошимға юз бало,
Қўймасам жонға зарар етгудек ўзидин борур.

Қўймасам бу, қўйсам ул, ваҳ, бўлса юз жоним фидо
Ул кишигаким, ҳазин жонимни андин қутқарур.

Ақл васвосини қўйсам авло улким, мен дағи
Бошим олиб кеткамен ҳар сариким, ул бошқарур.

Соқийё, бир навъмен лабташна йўқким оғзима,
Ҳар ярам оғзиға қўйсанг бир қадахни сипқарур.

Икки юзлук бўлмаким, бу боғнинг раъно гули
Гар қизарур бир юзи, лекин яна бир сарғарур.

Кулда пинҳон ўт кеби топмас Навоий кўнглини,
Ҳар нечаким ишқ кул қилған вужудин ахтарур.

175

Ул ойки, жафо нардини хўблардин утуптур,
Ё раб, не бало, меҳру вафони унутуптур.

Оғзи била писта ўчашур пучлуғидин,
Билманки ўшул оғзи очуқ қайда бутуптур.

Ҳар дам қизиқ оҳим тафидин музтар ўлурмен,
Ўтлуғ нафас, эй войки, оғзим қурутуптур.

Йиллар лаби лаълинг ғамидин жони ҳазиним
Ҳасрат суйини хуни жигар бирла ютуптур.

Аксини кўнгул кўзгусида кўрдуму ўлдум
Ким, ғайрин анинг эвиги невичун ёвутуптур.

Ҳижрон куни ишқ аҳлини ўртарга магар чарх
Оташқадасида шафақ ўтин ёрутуптур.

Булбул кеби хушгўй Навоийни қилиб хор,
Ул гулни кўрунг жониби бадгўй тутуптур.

176

Барча хўбларнинг қаду рухсору хатту холи бор,
Лек улким бизни беҳол айлар ўзга холи бор.

Юзум олтундекдурур бу важҳдинким, ҳолиё
Сиймбарлар ул кишинингдурким анинг моли бор.

Киргали кўнглум аро бир-бир ўқунг бўлмиш таним
Ул қаламдекким, анинг ичида туз-туз ноли бор.

Сунбулунг тушса оёғинг остида не айбким,
Гул била хуршиднинг остида лому доли бор.

Ул сабабдин, зоҳидо, машғул эмасмен зуҳд ила
Ким, кўнгулнинг мутрибу май бирла кўп ашғоли бор.

Одам ўлмишменки, ишқ аҳли манга авлод эрур,
Йўқса ёшдин менча кимнинг юз сари атғоли бор.

Гавҳари мақсуд чун вобастайи тавфиқ эрур,
Деса бўлмаским, мунунг саъйи, анинг эҳмоли бор.

Эй Навоий, топмасанг коме лаби жонбахшидин,
Сенинг учун бўлсун анинг ғамзайи қаттоли бор.

177

Чорайи кор истабон бечоралиғ кўнглум тилар,
Хонумон таркин қилиб, авворалиғ кўнглум тилар.

Истарам олингда қилсам саждаву ўпсам лабинг,
Бут парастииш айлабон, майхоралиғ кўнглум тилар.

Бағриму кўксум била кўнглумни қилдинг ёралиғ,
Жонни ҳам бу ҳол бирла ёралиғ кўнглум тилар.

Ошиқ иши чун савод-ул-важҳи ф-ид-дорайн эрур,
Бу маломат кўйида юз қоралиғ кўнглум тилар.

Қасдима ҳар ёндин ул кўй итларин кўй, эй рақиб
Ким, саломат пардасин юз поралиғ кўнглум тилар.

Тан ғуборин жон юзидин рафъ қил, эй дардким,

Кўзни ул ён гаҳ-гаҳе наззоралиғ кўнглум тилар.

Эй Навоий, нечаким кўнглумга тушкан дард учун
Чора истармен, вале бечоралиғ кўнглум тилар.

178

Ҳар ўқи ул қоши ёнинг жонниким, қурбон қилур,
Рост бир ўқдурки, қурбон кўнглум ичра санчилур.

Истаса васлин кўнгул кўз рашкдин қон ёш тўкар,
Кўз юзин кўргач, кўнгул юз нола ғайратдин қилур.

Тийғи кўксум чок этиб, кўнглумни очса не ажаб
Ким, равон судин ҳамеша халқ кўнгли очилур.

Гарм ўлуб ҳар ён ул оташ пораким новак отар,
Рост ўтдекдурки, гирдидин шарарлар айрилур.

Юзни ўн тирноқ илаким ғуссадин қилдим шиёр,
Дона эркин кўз ёшимким, ҳар дам анда сочилур.

Бода ичким, чарх жоми сиррини Жам билмади,
Гарчи ул юз Жам кеби майхоранинг даврин билур.

Оҳ ўтидин шиква гар айлар Навоий айб эмас,
Телбаларнинг ҳар неким, оғзиға келса, айтилур.

179

Эй сабо, шарҳ айла аввал дилситонимдин хабар,
Сўнгра дегил кўнгул отлиғ нотагонимдин хабар.

Чун манга бердинг хабар, лутф айлаб ул ён дағи элт
Хотири мажруҳ ила озурда жонимдин хабар.

Гар булар кўнглига таъсир айламасдек бўлса, айт
Ер юзин ғарқ айлаган ашки равонимдин хабар.

В-ар мунга ҳам қилмаса парво, дегил афлок элин
Кеча-кундуз жонға еткурған фиғонимдин хабар.

Қилса истиғно керакким, айлағай, албатта, раҳм,
Гар десанг жоним аро доғи ниҳонимдин хабар.

Айтким, тутқил хабар мендин йўқ эрса, топмағунг
Олам ичра истабон ному нишонимдин хабар.

Арз қил тадриж илаким, шодлиғдин ўлмайин,
Эй Навоий, келса ногаҳ дилситонимдин хабар.

180

Ё раб, бу не гулдурким, бошиға чечак санчар,
Ғаҳ эгри қўяр бўркин, ғаҳ белга этак санчар.

Кўнглумга чекиб новак, ож айлади пайвандин,
Ҳар захмки ул тешти эл анга сўнғак санчар.

Бошимда ҳавас лаълинг, оламға видо эттим,
Чиқса киши мажлисдин, бошиға газак санчар.

Ғам кулбасида, жоно, ул хастаға раҳм этким,
Тебранса бағир оғрир, дам урса юрак санчар.

Қуллоби муҳаббатдур саргашта кўнгулларга,
Чун қуш солиб ул чобук, бошиға кажак санчар.

Ҳар кавкаб учин гардун ниш этти шуоидин,
Ғам шоми вафо аҳлин ҳар навъ керак санчар.

Санчилған ажал хори ишқ учраса билгайсен
Ким, жонға бало нишин ҳажр ўзгачарак санчар.

Жисмин чу Навоийнинг пайкони темур қилди,
Билманки, синон эмди бағриға нетак санчар?!

181

Ғаминг ўқиқи кўнгуллар уйин нишона қилур,
Менинг чу хокий таним ичра етти, хона қилур.

Лабинг баҳонасиз эл қонини тўқар ҳар дам,
Манга чу етти иш, албатта, бир баҳона қилур.

Кўнгул берурда фусунлуғ кўзига билмас эдим
Ки, эл ичинда мени оқибат фасона қилур.

Кўнгулда жавҳари пайкониники йиғмиш жон
Ажаб эмаски, бу вайронани хизона қилур.

Десаки, меҳр гиёҳин қўкартайин гардун,
Замона аҳли вафо кўз ёшини дона қилур.

Ҳалок доми ёяр субҳҳез қушлар учун
Саҳар елики, чаман сунбулини шона қилур.

Насиб булбул учун хори ғамдурур, ул ҳам
Навоий нағмаси бирла магар тарона қилур.

182

То бўлди кўнгул ул кўзи усрукка гирифтор,
Эл кўзига соғмен, вале ўз-ўзума бемор.

Тонгдин танним окшомғача тош захми била реш,
Тундин баданим тонгғача тиш захмидин афгор.

Кулбамнинг эмас хиштлари дарзики, очмиш
Ҳолимға фиғон қилғали оғзин дару девор.

Халқ ичра кўнгул ишқини фош айлади оҳим,
Уй ичида ўт бор эканин дуд этар изҳор.

Ул бут ғамидин кофири ишқ ўлғали кўнглум
Жон ришталарин жамъ қилиб боғлади зуннор.

Хуш гулшан эрур даҳр будур айбики, анда
Пайваста хазон елидин озурдадур ашжор.

Ёр оллида гар бор, йўқ эрса ажаб эрмас,
Ағёр чу бор анда, Навоий, санга не бор?!

183

Фиғонки, ёр вафо аҳлиға ситам қиладур,
Ниёзу ажз гуноҳиға муттаҳам қиладур.

Наими васлиға хўй айлаган кўнгулларни,
Асири ҳажр этибон мубталойи ғам қиладур.

Рақиб беҳуда такрири бирла юз тақсир,
Заиф ғамзадалар отиға рақам қиладур.

Не ҳукм қилса вафо аҳли журмида ғам эмас,
Бу зулм эрурки, жафо аҳлини ҳакам қиладур.

Ўз илги бирла гар ўлтурса бок йўқ, ваҳким,
Рақиб оллида афтодаву дижам қиладур.

Муҳаббат аҳлини, во ҳасратоки, кўп ўртаб,
Аларнинг оҳи ўтидин ҳарос кам қиладур.

Чу гул вафосиз эрур, неча асрасам, ваҳким,

Кўнгул қуши бу гулистондин эмди рам қиладур.

Замона ўқ кеби тузларни синдуруб, «ё»дек
Аларки эгридурур шаҳға мухтарам қиладур.

Навоий ўлгай эди бўлмаса умиди висол,
Бу қасдларки, анга ҳажр дам-бадам қиладур.

184

Улки, онсиз хаста кўнглумнинг юз оҳу войи бор,
Ҳажридин юз минг менингдек ўлса, не парвойи бор.

Чарх тонг откунча йиғлар меҳрин элдин ёшуруб,
Гўйиё ул саргаштанинг ҳам бир мусофир оyi бор.

Ганжи хуснунг янглиғ ўлмиш махзани меҳрим менинг
Ким, неча исроф бирла харж қилган сойи бор.

Заҳри ҳижронким чекармен, таъмини билгай магар
Бедилеким, бир вафосиз кофири худройи бор.

Ишқ мулкидин хабарлар топса Лайло тонг эмас
Ким, анинг Мажнун кеби пайки жаҳонпаймойи бор

Меҳрнинг кўрма шафақ ичра шуойи хатларин
Ким, сипеҳр осибидин мужғони хунполойи бор.

Ҳажр аро қилди Навоий қошларинг кўнглида нақш,
Разм элидек иш куни қурбонда икки ёйи бор.

185

Вой, юз минг войким, тарки муҳаббат қилди ёр,
Билмайин қолдим мену қилмай хабар айрилди ёр.

Борди ўқдек тезу «ё»дек қоматим ёд этмади,
Ишқ аро гўё менинг эгрилигимни билди ёр.

Чун гадолар бирла шаҳлар қилмас эрмиш ёрлиғ,
Мен гадони кўзга бас невчун бурундин илди ёр.

Панд эшитиб, дўстлар, ҳеч ким била ёр ўлмангиз
Ким, менинг бағримни тийғи ҳажр бирла тилди ёр

Мендин айрилган балову дард учунму йиғлайин
Ё ангаким, борибон ағёр ила қотилди ёр.

Йиғлашиб ғам шоми зоҳир айласунлар дард ўтин,
Кимгаким байту-л-ҳазанда шамъдек топилди ёр.

Эй Навоий, ёр учун тортар эдинг ғурбатда ранж,
Йўлга туш, эмди равонроқ бўл, азимат қилди ёр

186

Ҳар қаён боқсам кўзумга ул қуёшдин нур эрур,
Ҳар сари қилсам назар, ул ой манга манзур эрур.

Чун масал бўлди сочинг зулм ичра, ёшурмоқ не суд
Мушк исин яшурса бўлмас, бу масал машхур эрур.

Телбарабмен то ани кўрман, ажойибдур буким,
Ул парий девона кўзидин дағи мастур эрур.

Чун мудом эрнинг майи қошиндадур кофир кўзунг,
Недин эркинким, даме усрук, даме махмур эрур.

Дилраболар доғи жоним сафҳасида гўйиё
Дард эли ишқим учун муҳр айлаган маншур эрур.

Пар уруб бошингга тутма авжким, ҳар неча мўр
Ким, қанотланғай қачон учмоқ анга мақдур эрур.

Ғар Навоий сиймбарлар васфин айлаб кўрса ранж,
Йўқ ажаб невчунки хом эткан тамаъ ранжур эрур.

187

Ёр бордию кўнглумда анинг нози қолиптур,
Андоқки қулоғим тўла овози қолиптур.

Кўз хонасини қилди барандохта бу ашк,
Кўз борди вале хонабарандози қолиптур.

Кўнглум куши то сунбулунгуз домиға тушти,
Булбул кеби ҳар гул сори парвози қолиптур.

Ул қуш сафар айлаб не тараб гулбунин очқай
Ким, боғ аро бир сарви сарафрози қолиптур.

Мен ишқ румузин демай ўлдум, сафар этким,
Фарҳод ила Мажнуннинг ўкуш рози қолиптур.

Тақлид қилиб кўнглума ишқ аҳли чекар оҳ,
Ул бордию эл ичра саровози қолиптур.

Ҳижрону висолин кўпу оз дема Навоий,
Юз шукр деким, кўпи бориб, ози қолиптур.

188

Ул малаксиймо парийким, халқ анинг ҳайронидур,
Жонлар ошуби вале ошуфта жоним жонидур.

Тифл авроқ ичра бир-бир барги гул терган кеби,
Номаи ҳижрон аро тим-тим сиришким қонидур.

Кўрса жон захмида қонлиғ марҳамин айлар гумон
Ким, бузулган кўнглум ўтидин қизиқ пайқонидур.

Юзунга май гуллари юз фитна қилди гўйиё
Фитна ҳар гулким, очар, юзунг анинг бўстонидур.

Бормудур кўнглумда кескан ҳам алиф, ҳам наълу доғ,
Ё бу мирёот ичра солган акс ҳуснунг онидур.

Даҳр торожи қилур урён чаман раъноларин
Елдин ун чекмас йиғочларким, чаман афғонидур.

Эй Навоий, билки тонг отқунча йиғлар ҳар кеча
Чархдек ҳар кимки, бир бадмеҳр саргардонидур.

189

Шаҳсуворим ҳар қачон жавлон қилур,
Маҳв ўлуб билман ўзумни, ҳақ билур.

Анга ҳар кўзким тушар, кирпичлари
Хаста кўнглумга тикандек санчилур.

Очилур кўнглум саманди сайридин,
Ғунча янглиғким сабодин очилур.

Айрилур гўё қуёшдин бир шиҳоб
Оти наълидин ҳар ўтким, айрилур.

Оҳ тортарда магар жон печ урар,
Ўқ отарда ҳар қачонким қайрилур.

Тавсани гардунни маркаб қилмаким,
Ер била рокибни охир тенг қилур.

Тез этар тийғинг Навоий ишқини,
Гарчи ўт ўчар, агар су сочилур.

190

Қайси бир кўкнинг юзингдек меҳри олам тоби бор?!
Қайси гулшаннинг шамолингдек гули сероби бор?!

Зулфидин, эй захмлик кўнглум, қутулғунг йўқтурур
Ким, сенинг ҳар ҳалқайи зулфунгда бир қуллоби бор.

Зулфу юзидин дам урманг, тун била кун чашмаси
Ким, бу сунбул бирла гулнинг ўзга обу тоби бор.

Не учун ҳар дам сариғрақтур юзумнинг олтуни,
Бовужудиким юзида ашқдин сиймоби бор.

Сажда гар айлар малак, не тонгким ул ой қасрининг
Кунгире шаклидин атрофида кўп меҳроби бор.

Давлати зоҳирки, маҳбуб айладинг, тарк айлаким,
Қайдинга зулфини «дол»у «лом»идин асбоби бор.

Юзу лаълингдин Навоий беҳуд ўлса сўрмағил,
Бир итингдурким, саҳар вақтида шаккархоби бор.

191

Улки юз мендек жаҳонда волаву шайдоси бор,
Нечаки бордур ниёзим, нозу истиғноси бор.

Дам-бадам кўнглум бериб жон нақди истар васлини,
Оллоҳ-Оллоҳ, телба кўнглумнинг ажаб савдоси бор.

Кўнглаким қонлиғ туганлар ўрнидин гул-гул эрур,
Ул катондекким, юзида ҳар тараф тамғоси бор.

То ўқунг ёмғур кеби келди, кўзум бўлмиш садаф,
Бовужуди улки дурдин юз сари дарёси бор.

Жон бериб, дардинг олиб кўксумда асрармен, не айб,
Асраса сандуқ аро улким самин колоси бор.

Бўлма эмин чарх давридин мураққаёпўш деб
Ким, куёшдин бу мураққаё ичра ўтлуғ тоси бор.

Итларинг бўлмиш Навоий кўнгли учун меҳмон,
Бу кеча ул кўй аро кўрким, ажаб ғавғоси бор.

192

Яна ғариб гуле жонима жафо қиладур,
Яна ажаб тикане кўнглум ичра санчиладур.

Яна бир ўзгача ишқ икки илги зўридин
Бағир била юрагим бир-биридин айриладур

Қалади, ваҳки, ўтундек сўнгақларимни сипехр,
Бу янги ўтқаки тан кулбасида ёқиладур.

Фироқ кожлари бирла, ваҳки, не ўтлар
Булутдек ашқфишон кўзларимга чоқиладур.

Сиришқ айлади хокий танимни андоғким,
Қадам қўяй деса уйқу кўзумга, тойиладур.

Қочар бу телба кўнгул, яна воқиф ўл, эй ақл
Ки, толпинур кўпу кўксум шикофи очиладур.

Ғариб қисса эрур ишқким туганмади ҳеч,
Агарчи бўлғали олам биноси айтиладур.

Навоий, аҳли жунун қайди ёр зулфи эмиш,
Хирад танобини уз, банд агар бу силсиладур.

193

Майдин айру гул эмас гўйё эрур гулгун ҳарир
Ким, кесиб гул ҳайъати бирла сепиптурлар абир.

Базм эмас боғ ичра майсизким, ҳунарвар илгидин
Бўлди рангин мум ҳар қолаб била ҳайъатпазир.

То қизитмайдур қулоғни май гули яксон эрур
Булбул оғзидин сафиру боғ эшигидин сарир.

Соқие, жонимға еттим тавбадин, жонинг учун
Бўл манга бир лаб-балаб паймона бирла дастгир.

Бодаеким, етгач оғзимға, чиқарғай нашъаси
Тақвою ислому ақлу зуҳд жонидин нафир.

То бўлуб расво яна бир жом учун муғ кўйида
Ҳар замон ўзумни кофирларға қилғаймен асир.

Эй Навоий, маъсият узрида ўлсанг яхшироқ,
Зуҳд уjbидин мукаддар бўлғуча лавҳи замир.

194

Соқиё, дай шиддатидин ақлу ҳис бетоб эрур,
Чораси жоми билурин ичра лаъли ноб эрур.

Тийину кокумни рокиб шўхлар ўз эғнидин
Тоб бирла юзга чеккандин кўнгул бетоб эрур.

Ишқдин йўқким, совуғдин оташин гул истабон
Топмағандин булбул аъзосида пар синжоб эрур.

Сийм ўтдин сув бўлур, елдин ажойибдур буким,
Титрамакдин сиймбарлар жисми чун сиймоб эрур.

Тўлун ой эрмас, тун оқшомким қуёшнинг чашмаси
Муз тўнғубтурким, зиёси тийра чун маҳтоб эрур.

Сиймдин баҳман чаман қофини то зол айлади,
Қушлар ул сийм остида симурғдек ноёб эрур.

Эй хуш улким, лаългун май ич дебон таклиф учун
Илги бир заррин камарнинг бўйниға қуллоб эрур.

Кишу ўрмак, қайдидин ўт айшни фавт этмаким,
Киш қаророк тулку, ўрмак юқарок мошоб эрур.

Эй Навоий, гар муҳайё топмасанг асбоби айш,
Ғам ема, шаҳ қуллуғи юз айш учун асбоб эрур.

Ул сарафрозеки, олий дарғаҳининг ҳайъати
Барча саркашларга бош қўймоқ учун меҳроб эрур.

195

Оразинг хуршиду оғзинг заррадин тимсол эрур,
Зарра узра нукта янглиғ оғзинг узра хол эрур.

Кокулунгдур мушку устида гиреҳ мушк узра «мим»,
Қоматинг шамшоду зулф остида тушган дол эрур.

Қошу қадду зулфидин пайваста то наълу алиф
Танда кестим, ноладин озурда жисмим нол эрур.

Чун дедим: холинг била кўз мардумининг ҳоли бор,
Деди улким: хол дейсен, нуктасиз ҳам хол эрур.

Нукта дер ҳолатда тор оғзингни кўргузган лабинг,
Гўйиё занбур нишидин тешилган бол эрур.

Дурдкашмен пири дайр оллида мақбул ўлғали,
Давлат аҳлининг қабули кўрки, не иқбол эрур.

Сокиё, гар давр таъжилин кўруб қон йиғламас,
Бас Навоийдек суроҳий ашки невчун ол эрур.

196

Оразинг кўзгусиму тер касратидин судаду
Ёхуд ул ораз суйининг аксиму кўзгудаду?

Дема айна ноздин ул кўз очилмайдурки, бор
Кофиреким мастлиғ ифротидин уйкудаду.

Топмоғим ўзни маҳол ўлмиш фирокинг шомиким,
Таб ародур хаста жисму тоб ул гесудаду.

Сен отарсен новаку кўксум шикюфидин кўнгул
Кўргали келмиш, хато қилмаки, хуш қобудаду.

Сажда қилмоқ не тафовут Каъба ёхуд бутқаким,
Қоши меҳроби, қаён қилсам сужуд, ўтудаду.

Ўлмагимдин зулфунга гўё паришонлиғ етиб,
Мотам аҳлидек қуйи солиб бошин қайғудаду.

Нух умрию Сулаймон мулкига йўқтур бақо,
Ич, Навоий, бодаким олам ғами беҳудаду.

197

Оразинг кўзгусида хат сабзадурким, суда бор,
Ё магар зангор су таъсиридин кўзгуда бор.

Ўқларинг пайкон била ҳар ён куруқ жисмимдаду,
Шохлар узра кўнгуллардекки ул ножуда бор.

Заҳри ҳажринг қилди дафъ ул кўз қораси, ваҳ, бу навъ,
Қайда бергай хосият позаҳрим, оҳуда бор.

Бордурур меҳроб турғач бутқа қилғандек сужуд,
Сажда қилсам қиблаға то қошларинг қаршуда бор.

Зулф аро холинг агар дин қасди айлар не ажаб,
Мунча кофирлиғ рағи, ваҳ, қайси бир хиндуда бор.

Ишқ водийсин хатарду илм ила қатъ айламак,

Солик эрсанг ташла маълумунгнию осуда бор.

Юзин истарсен, Навоий, қочма зулфи фикридин
Ким, сен истар айшининг уммиди бу қайғуда бор.

198

Юзунгда зарварақ ҳар ёнки лутфи бениҳоятдур,
Жамолинг мусхафида ҳар бири гўё бир оятдур.

Сочингда зарфишон чехранг залолат шомиди ҳар ён
Тажадлий машъалидин ёруған шамъи ҳидоятдур.

Юзунгда нил холи равза ичра нилуфар шибҳи,
Бинафша гулшан ичра юзда нилингдаин киноятдур.

Кўнгул сайдиға очма сунбулунг домин юз очқилким,
Гул ўқ очилса қайд этмакка булбулни кифоятдур.

Эл ичра кўптурур афсона Лайло ҳуснидин, лекин
Сенинг ҳуснунга ташбиҳ этмак ани не ҳикоятдур.

Кўнгул қонин кўп ул хунхора кўз ичти, эмас гўйё
Юзунг гулгунадин гулгунким, ул қондин сироятдур.

Дема туш вақти ул юз кундин ортуктур, муни кўргил
Ким, ул ёндин ниҳоят бўлса, бу ёндин бидоятдур.

Эрур бедод, боринда тараҳхум, дўстдин юз ҳайф
Ангаким, шукр боринда иши доим шикоятдур.

Навоийға кўнгул бердинги, жонин олғасен бир кун,
Эрур ўз нафъи, шахдин гар раиятқа риоятдур.

ЗЕ ҲАРФИНИНГ ЗЕБОЛАРИНИНГ ЗИЙНАТИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

199

Жаҳони буқаламун ичра тушмиш элга гудоз,
Магарки тосиға ўт ёкти чархи шуъбадабоз.

Бу турфарокки, мунунгдек тамуғ аро тушмиш,
Самуру қоқум учун олам аҳлиға таку тоз.

Не кўкка чикмоқ эрур долбою ўтаға била
Ки, болу пар бу эса, мумкин эрмас ул парвоз.

Не гармлиғни қўяр, не фусурдалиғни башар

Нечаки куюб эрир ўту муз кеби қишу ёз.

Фалак арусиди йўқ меҳру дилраболиғ кўп
Нечукки ҳусну жамол аҳлиға вафо билди ноз.

Эгилиб ўпса ер аҳли ғурур ҳурмат учун,
Шабиҳ эрур анга мутлақки маст қилса намоз.

Хуш ул жаридаки, бир навъ қилса сайру сулук
Ки, соя ҳамқадам ўлса анга, камар ҳамроз.

Наво агар тиласанг, тут қироқки, игри бами
Не кўп тапонча еру не бийик чекар овоз.

Навоий, ёр ила бўлким, будур ҳарам васли,
Мақоминг ўлса Ажам ё Ироқ ёки Ҳижоз.

200

Рафиқлар, мени маҳзун нечук бўлай ғамсиз
Ки, кўнглум эрмас аламсиз, кўзум эмас намсиз.

Синук кўнгулда чу йўқ шодлиғ, соғинурмен
Ки, йўқтурур бори оламда бир кўнгул ғамсиз.

Демангки, ҳажрда май ҳамдам ўлса ғам кам ўлур
Ки, самдурур, дам эмас, бода ёру ҳамдамсиз.

Хуш улки, ёр фироқию ё кўнгул ғамидин
Тамом умрида бир лаҳза эрди мотамсиз.

Кўнгул ғамини деб аҳбоб, раҳм қилди ҳабиб,
Менинг жароҳатим эрдики, қолди марҳамсиз.

Кўзумдин этмагил, эй сарв, ҳеч жониб майл
Ки, яхшироқ кўрунур сарвким, бўлур ҳамсиз.

Навоийни вараъу зуҳд қайди ўзлугидин
Халос қилмади, эй ишқу май, магар ҳам сиз.

201

Тиргузур ҳар хастани бир ноз ила ул дилнавоз,
Чун етар мен хастаға навбат, қилур юз навъ ноз.

Зоҳидо, ҳар дам демаким мазҳабингда бор қусур,
Қайси масжидда қилиб эрдим сенинг бирла намоз?!

Ишқ аро кўнглумни ул юз меҳридин манъ айламанг
Ким, эмас мумкин самандар ўтдин этмак эҳтироз.

Бир кун оҳимдин ўшул бадмеҳр кўнгли юмшағай,
Нечаким пўлод эрур қаттиқ топар ўтдин гудоз.

Ё раб, охир нетгамен ул шўхи бадхў бирлаким,
Зулм этар, қилсам тазаллум, ноз этар, қилсам ниёз.

Чархи минойий хати сирриға ҳамроз истама
Ким, бу хат мазмунидин дам урмай ўтмиш аҳли роз.

Эй Навоий, сен бача олуладомансен, магар
Ишқ ул пок ила ўйнарсенки дерлар покбоз.

202

Рамида кўнглум эрур ишқ мубталоси ҳануз,
Бошимда бордурур ул сарвад ҳавоси ҳануз.

Юзунг фирокида ҳар бир кўзум менинг бир доғ
Қўюптурур, вале тушмайдурур қароси ҳануз.

Фақиҳ қилди дуо «Ишқдин қутулғил» деб,
Қабул қурбида эрмас эмиш дуоси ҳануз.

Нечук тамаъ қилайин меҳр ила вафосинким,
Ҳақир жонима дархўрд эмас жафоси ҳануз.

Ҳалок ўқи кўзунг урмиш кўнгулга тонмаки, бор
Ёнида кирпичу қошингдин ўқу ёси ҳануз.

Ҳалокинг ўлғали жон кўз қорарди, ваҳ, юз очиб,
Қорадин ани чиқарғилки, бор азоси ҳануз.

Сипеҳр зулмидин ул навъ мотамидур субҳ.
Ки, умрлар ўтубон чок эрур яқоси ҳануз.

Навоий жон берур, ул муддаийни маҳрам этар,
Бу ишча юз минг эмастур анинг сазоси ҳануз.

203

Жамоатеки, жунун манъини манга қиласиз,
Тош отибон не учун телбаларга қотиласиз?

Кетинг, кўнгул била жонким, видоингиз қилдим,
Фироқ агар будурур, эрта кунни кеч қиласиз.

Фироқ вақтидур, эй кўзлар, эмди қон йиғланг,
Билурмусизки, букун не кишидин айриласиз?

Кўзум ҳақини биҳил қилдим, эй жавоҳири ашк
Ки, боре ҳам анинг-ўқ мақдамиға сочиласиз.

Фироқ нишлари, ваҳки, яна раҳм этмай,
Нафас-нафас нега мажруҳ ичимга соғиласиз?

Кўнгул фасоналари, сизни, ваҳ, нетиб яшурай,
Бу навъким, юз уза қон ёш ила ёзиласиз.

Навоий ҳажрға қолди, қилинг висолда шукр
Жамоатеки, севар ёрингиз била биласиз.

204

Навбаҳор айёми бўлмиш, мен диёру ёрсиз,
Булбул ўлғандек хазон фасли гулу гулзорсиз.

Гоҳ сарв узра, гаҳе гул узра булбул нағмасоз,
Ваҳки, менмен гунгу лол, ул сарви гулрухсорсиз.

Тонг эмастур гар диёру ёрсиз озурдамен
Ким, эмас булбул гулу гулзорсиз озорсиз.

Равза ашжори ўтундур, гуллари жонимға ўт,
Мумкин ўлса анда бўлмоғлиғ даме дилдорсиз.

Май чу бердинг зулф ила банд эт мени, эй муғбача
Ким, хуш эрмас муғ била ичмак қадах зуннорсиз.

Топмадуқ гулранг жоме беҳумор, эй боғбон,
Ваҳки, бу гулшан аро гул бутмас эрмиш хорсиз.

Аҳли зухд ичра Навоий топмади мақсадқа йўл,
Вақтингизни хуш тутунг, эй жамъким, хамморсиз.

205

Ўзга бўлди ёру меҳри менда боқийдур хануз,
Нотавон кўнглумда ул ой иштиёқидур хануз.

Гарчи ўзга ёр истар хотирим, бордур валек
Жон анга манзил, кўнгул анинг висоқидур хануз.

Ғайр ишқи кўнглум уйинда нечук қилғай нузул

Ким, хаёли маскани кўзум равоқидур ҳануз.

Ишқ ила май таркин, эй носих, не навъ айлай қабул
Ким, кўнгулға орзу ул турфа соқийдур ҳануз.

Фурқат ўти дофий доғ ўртамакдур демаким,
Ўртаган жоним ул ой доғи фироқидур ҳануз.

Чарх ёлғиз қилмади Фарҳод қонин лолазор,
Лола қонин тўкқучи анинг нифоқидур ҳануз.

Эй Навоий, гарчи мени меҳрсиз дер эрди ёр,
Ўзга бўлди ёру меҳри менда боқийдур ҳануз.

206

Хуррам ўлди боғу бир гулдин ичимда ғам ҳануз,
Кулди ҳар ён ғунчаву кўнглум иши мотам ҳануз.

Булбул ўлди гул ҳарими ҳирманининг маҳрами,
Гул узорим кўйида мен телба номаҳрам ҳануз.

Чикти туз ҳар нахл уза бир ишқпечон чирмашиб,
Ваҳки, бир қад ишқидин жисмимда печу хам ҳануз,

Очти савдо дафъиға сунбул мусалсал туррасин,
Оҳким, бўйнулда занжири жунун муҳкам ҳануз.

Соқиё, раҳмики тортиб лола соғар дам-бадам,
Лолагун соғарға мен бўлмай даме ҳамдам ҳануз.

Фақр нахлидин гули мақсуд узмак истама,
Етмай анда оҳу ашқингдин ҳавову нам ҳануз.

Бир сўзин истаб Навоий ўлди, ваҳким, етмамиш
Ҳуққайи ёкутидин кўнглумга ул марҳам ҳануз.

207

Сайл ун чектию савдо менда бепоён ҳануз,
Дашт сарсабз ўлдию мен телба саргардон ҳануз.

Гунбадин қилди иморат ғунчанинг ёз ёмғури,
Телба кўнглум уйи савдо сайлидин вайрон ҳануз.

Ҳар қуруғ шох ўлди дашт узра сабодин ҳуллапўш,
Тинмағур жисмим жунун водийсида урён ҳануз.

Тонг насими бирла найсон ёмғури не судким,
Оху ашким даҳр аро ҳар дам солур тўфон ҳануз.

Ёнғил, эй Исодамим, ҳуснунг баҳори ҳаққиким,
Бордурур муҳлик жунунумға даво имкон ҳануз.

Не осиг ҳар оқ гул ўлса марҳам учун бир момук,
Чунки чиқмайдур ярамдин ғунчадек пайкон ҳануз.

Дашт ҳайвони қочарлар суҳбатимдин рам қилиб,
Ақли йўқ носих гумон айлар мени инсон ҳануз.

Ком еткурмак ғанимат англа ҳожат аҳлиға,
Эй ғаний, бу дамки коминг бирладур даврон ҳануз.

Шайх манъ айлар жунун ҳар дам Навоийға, кўрунг
Ким, баҳор айёмида оқилдур ул нодон ҳануз.

208

Кўюнғ борида қилман жаннатқа гузар ҳаргиз,
Қаддинг қошида солман тубийға назар ҳаргиз.

Ўқунгға кўнгул мойил, мужиб недур, эй қотил
Ким, ўтканидин бўлмас кўнглумға хабар ҳаргиз.

Бу жисми низор ичра кўнглумни гумон қилманг,
Шохеки, қурур, анда ким кўрди самар ҳаргиз?!

Лаълингда малоҳатдин жон комидадур лаззат,
Бу таъм қачон бергай туз бирла шакар ҳаргиз.

Кўнглига фиғонимдин раҳм ўлмаса, эй булбул,
Гул ғунчасиға борму нолангдин асар ҳаргиз.

Пил ўлса сенинг хасминг, десангки зарар топмай,
Бир пашшаға оламда еткурма зарар ҳаргиз.

Махлас тиласанг ғамдин даҳр ичра Навоийдек,
Қўймағасен илгингдин соғарни магар ҳаргиз.

209

Замоне гарчи ёдим қилмас ул номехрибон ҳаргиз,
Фиғонким, ёди чиқмас хотиримдин бир замон ҳаргиз.

Оти оғзим аро мазкур, ўлармен оҳким, бўлмай
Отим оғзиға бир мазкур ўлурға комрон ҳаргиз.

Кўнгул то водийи ишқиға тушти, қилмади бир ҳам
Ватанни ёд ул оворайи бехонумон ҳаргиз.

Лабидинким, кўзум ёши жаҳонни лаългун қилди,
Бағир жузвидин айру топмади бир қатра қон ҳаргиз,

Ити фарёдини ёқманг мангаким, хўйидин умре,
Улуғроқ тинмадим, не навъ чеккаймен фиғон ҳаргиз.

Ёриб кўксум жунун таъвизидек жон пардасин очма
Ки, фош ўлмайдуру ул қонлиғ неча доғи ниҳон ҳаргиз.

Ғаму андуҳ яъжужига ҳар девор саддедур,
Ғано майхонасидек топмадуқ дор-ул-амон ҳаргиз.

Бу дамни тут ғаниматким, келур дамдин асар йўқтур,
Не дамким, ўтти, худ андин киши топмас нишон ҳаргиз.

Қирон қилдинг, Навоий, назм ароким илтифот этмас,
Сўзунгдин ўзга сўзга хусрави соҳибқирон ҳаргиз.

210

Ҳар неча кўнглумни чок этсанг қилур ишқинг ситез
Ул сифатким, ўтни ёрған сойи бўлур шуъла тез.

Сабр ила ишқим хусумат бошлаб ўртарлар мени,
Ўт бўлур зоянда, тош этса темур бирла ситез.

Ғам туни рихлат саҳоби жоласидур ё эрур
Мотамимға чарх анжум жавҳаридин ашкрес.

Васл аро ашқим қилур туғён ўшул юз тобидин,
Ёз фаслида қуёш тез ўлса бўлур сайлхез.

Сарву ғунчанг жилваси куйдурди элни, оҳким,
Даҳр аро тубию кавсар бирла солдинг рустхез.

Кўз уйидин ул парий рам қилди, мардум ашқидин
Бўлди чун ҳамхона тардоман эрур авло гурез.

Чун Навоий васл топти, эмди бирдур, эй табиб,
Шарбатин гар заҳр ёхуд оби ҳайвон бирла эз.

211

Меҳнат ўтидин ёруқтур ҳар тараф қошонамиз,

Бўлди гўё аждаҳо коми бизинг вайронамиз.

Тойири васл учти ашким донасидин ваҳм этиб,
Қушқа, ваҳким, рам берур толиъ йўқидин донамиз.

Ул чароғи ҳусн вайрон кулбани ёрутқали
Меҳр шамъин ёрутуптур ҳар куюк парвонамиз.

Бўлди ошиқ ақл ила ҳазл айлабон вола кўнгул,
Ўтқа тушти ўйнай-ўйнай кул била девонамиз.

Эл тилидин уйку ўчмиштур кўзумдин гўйиё
Ким, эрур бахт уйқусининг боиси афсонамиз.

Ўлтурай бир май била деб, тиргузурсен, соқиё,
Оби ҳайвон бирла гўёким тўлар паймонамиз.

Муршидеким, қилса иршоди фано, биллаҳ анга
Бу вужуди оразидин ўзга йўқ шукронамиз.

Кўйида кўнглум кўнгуллар ичра кўрдум, турфа кўр,
Турфароқким, ошнолиғ бермади бегонамиз.

212

Бўлмаса ул бут қоши меҳробим ичра жилвасоз,
Киблага, кофирмен, ар бош индуруб қилсам намоз.

Қон ёшимдин лаългун кирпик била айтур кўзум
Оразинг наззорасин айларда юз тил бирла роз.

Қадди васлин истасам раънолиғ айлар ноз ила,
Ҳусн бўстонида ул саркаш қад эрмиш сарвиноз.

Одабийлиғдин қочиб еттим жунун ўтин сочиб,
Эй саломат аҳли, айланг телба итдин эҳтироз.

Чехра оч кўнглумни десанг куйдурай, ҳижронни қўй,
Ўт не ҳожат, мум топса меҳр тобидин гудоз.

Риштайи ашқин тутуб туфроғ сори тортар фано,
Ул сабабдин эгма қад зоҳир қилур аҳли ниёз.

Эй Навоий, ғайр нақшин пок юб жон лавҳидин,
Ёр учун жон ўйнасанг, ул лаҳза борсен покбоз.

213

Жилваму қилди сариғ бўркин кийиб ул сарвиноз,
Ёки чекти шуъла ахзар жисм ила шамътироз.

Куйса мажнун кўнглум ул юз ламъасидин тонг эмас
Не учунким айламас девона ўтдин эхтироз.

Улки эрмас ишқи поку сажда айлар кўрса хусн,
Уйладурким, айлағай фосиқ таҳоратсиз намоз.

Рози ишқинг дерга пайконинг эрур кўнглумга тил,
Лол тил бирла қилур эрмиш такаллум аҳли роз.

Секритиб чиқти яна майдон сари ул турк маст,
То яна қайси кўнгул мулкига қилғай турктоз.

Ишқ агар комилдурур, ошиқ қилур маъшукни,
Йўқса невчун айлади Маҳмудқа қуллуқ Аёз.

Ҳар мақом ичраки бўлсанг айру бўлма ёрдин,
Эй Навоий, ҳожат эрмас қилмоқ оҳанги Ҳижоз.

214

Туфроғимдин кошки жисме мураттаб қилсангиз,
Бир ит ўлса кўйида руҳиға қолаб қилсангиз.

Етмағай чобуксуворим гардиға, эй аҳли ишқ,
Меҳрни рокиб қилиб, гардунни маркаб қилсангиз.

Боданўшум базми ғавғосидин, эй жону кўнгул,
Самъиға етмас неча фарёду ё раб, қилсангиз.

Олами ишқ узра бас лойиқдурур, эй дарду шавқ,
Дуди оҳимни сипеҳр, ашкимни кавкаб қилсангиз.

Маркаби наълин мужалло қилғучилар зеб учун,
Оразимға суртунг ул дамким, музаҳҳаб қилсангиз.

Ғайри нўшонўш азал соқийсидин келмас хитоб,
Бизни бас май журмидин бўлмас мухотаб қилсангиз.

То Навоий, қисмат ўлған майни ичмас чора йўқ,
Дўстлар, авло буқим, жомин лаболаб қилсангиз.

215

Юзунг фироқида ҳар оҳ ўтинки чектим тез,

Ул ўт шароралари бўлди ҳар тараф гулрез.

Қазо мусаввири гўё ҳал этти лаълий ранг
Лабинг ақиқини айлар маҳалда рангомез.

Лабинг малоҳати ғавғо кўпарди оламдин,
Шакарни буйла киши қайда кўрди шўрангез.

Итингки шер забундур анга, топа олман,
Десам кўрай ани бошимдин ўзга дастовез.

Чу келди хасталиғим сўрғали қадахнўшум,
Кетур пиёлаки, ўлсам ҳам айламан парҳез.

Десанг замона ситезини ҳар замон кўрмай,
Замонни хуш туту қилма замона бирла ситез.

Гули сабох юзин кўрмагайсен, эй булбул,
Бу гулшан ичра Навоийдек ўлмасанг шабҳез.

216

Ёрдин айрилғали шайдо кўнгул беҳоб кўз,
Ҳар замон зоҳир қилур савдо кўнгул, хуноб кўз.

Кўзу кўнглум баҳру барсайр эттилар ёр истабон,
Бу сафарда топтилар яғмо кўнгул, ғарқоб кўз.

Кўзу кўнглумдин бири куюб, бирисин бузди сайл,
Йўқса невчун бўлди нопаддо кўнгул, ноёб кўз.

Деб эмиш ҳажримда мендек кўзу кўнглин асрасун,
Войким, йўқтур манга хоро кўнгул, қассоб кўз.

Ваҳ, не кун бўлғайки, еткай васлиға кўзу кўнгул,
Тортибон фарёду вовайло кўнгул, йиғлаб кўз.

Кўрмайин деб кўрди кўз, кўргач кўнгул қилди ҳаво,
Бўлди зор эткан мени расво кўнгул, қаллоб кўз.

Дўст кўзла, хасмдин узгил кўнгулким, тушса иш,
Бермасу олмас эмиш аёдо кўнгул, аҳбоб кўз.

Эй Навоий, гўйиёким ёр меҳмон бўлғуси
Ким, мураттаб айламиш маъво кўнгул, абвоб кўз.

217

Тийрадур уйлаким, ёруғлуғ анга қўймас юз,
Шоми ҳажримда агар бўлса қуёш ҳар юлдуз.

Ўтти ҳижрон кечаси ранжида умрум, ё раб,
Бир кун ўлғаймуки, ушбу кеча бўлғай кундуз.

Хўблар анжумани ичра назиринг йўктур,
Меҳрни анжум ичида деса бўлур ёлғуз.

Эгриликлар эса зулфунг ҳаракоти не ажаб,
Ким йилонни ҳаракат қилганида кўрмиш туз?

Сендин айру эмас, эй дўст, ўлугу тиригим,
Қаҳру лутфунг била гар ўлтур, агар худ тиргуз,

Гулда йўқ сарв қад, сарвда гул рухсори,
Сарви гулрўюм эрур ҳусн тариқида тўкуз.

Сокиё, май тўлаким арбада истар кўнглум,
Эй қаландар, чола бошла ўкурур кўкта қўбуз.

Ғам ғизоси орасинда қани туркона аёғ,
Тўра ойини била томса тўкуз, оқса ўтуз.

Эй Навоий, тиласанг ёр ила топмоқ пайванд,
Ғайридин саъй қилиб риштайи пайвандни уз.

218

Йўқки ул кўз қорадур ҳуснунг аро, эй қоракўз
Ким, қошинг дағи эрур асру қаро, эй қоракўз.

Гар кўнгулларни жалойи ватан истар бўлсанг,
Еш тугунларнию зулфунгни тара, эй қоракўз.

Қора наргис кўзу гул юз била гар сен кеби йўқ,
Булбуле мен кеби йўқ нағмасаро, эй қоракўз.

Қўзларинг захм агар қилмади ҳар кирпич ила,
Бас, недур кўнглума юз ерда яра, эй қоракўз!

Менмену бир ярамас кўнглум, анинг қатли учун
Қўз қора қилма, бир ишимга яра, эй қоракўз?!

Гоҳ фақр аҳлиға ҳам раҳм кўзи бирлан бок
Ким, дуогўюнг эрурлар фуқаро, эй қоракўз.

Сен Навоийға вафо айламасанг, бор ўлсун
Шоҳ Абулғозий ибин Бойқаро, эй қоракўз.

219

Манга ул кўзи қора деди чучук чандин сўз,
Не ажаб ани қоракўз десаму ширин сўз.

Лаби юз ваъдани андоқ манга ёлғон қилди
Ки, дей олмас киши юз йилда бир андоқ чин сўз

Ҳажринг афсонасидин сўз дер эсам васл туни,
Топмағай тонгғача тун йилча эса таскин сўз.

Белию лаъли лаби оллида лол ўлди хирад
Ким, эрур бири дақиқу бири бас рангин сўз.

Ҳар фасохатки, лабинг қилди, Масиҳо эшитиб,
Жон топиб, келмади оғзи аро жуз таҳсин сўз.

Ҳусни васфида сўзум тутти бари оламини
Муршиди ишқ манга айлагали талқин сўз.

Базми айш ичра Навоий, не ажаб урмаса дам,
Айта олмас чу нишот аҳли аро ғамгин сўз.

220

Нуктаси мафҳум ўлур, бўлмас вале мафҳум оғиз,
Тонг эмастур ҳеч мафҳум ўлмаса маъдум оғиз.

Оллоҳ-Оллоҳ, турфадур буким ики жонбахш лаб,
Икки ён маълуму эрмас ўртада маълум оғиз.

Ваҳмни юз минг гумон ичра солур мундинки бор
Хатти мавҳум ул бел, аммо нуктайи мавҳум оғиз.

Ул алифдек қад латофат ичра бўлди бирга ўн,
Сифрдек то бўлди анинг зимнида марқум оғиз.

Дол ангаким ишқ китмони керак ишқ аҳлиға,
Ишқинг асрорида сирредур ажаб мактум оғиз.

Ваҳки, ул юзу оғиз шавкидин ўлдум, лек бор
Юзидин юз ноумиду оғзидин маҳрум оғиз.

Заҳри ҳажр оғзим тўла найлаб қилай ўпмак хаёл,
Ҳайфдурким, еткай оғзи нўшиға масмум оғиз.

Пок лафз айтурға оғзинг пок қилким, хайфдур
Яхши сўз боринда сургай нуктайи мазмум оғиз.

Эй Навоий, махлас истар бўлсанг эл тил, оғзидин
Назмдин ҳам тилни тийғил, насрдин ҳам юм оғиз.

221

Ул парий кўйида мен девонани банд айлангиз,
Банд-бандим зулфи занжирига пайванд айлангиз.

Халқ тарки ишқи айларга мени дилхастани,
Ўлтуруб олам элига мужиби панд айлангиз.

Телба кўнглум топсангиз, эй ёр кўйи итлари,
Тўш-тўшидин тишлабон парканд-парканд айлангиз

Бодайи ишқ асру маст этмиш мени, эй дўстлар,
Жомима афюн эзиб бир дам хирадманд айлангиз.

Йиғласам аччиғ малул ўлмоқ недур, эй хўблар,
Ҳазл учун гоҳе боқиб, сиз ҳам шакарханд айлангиз.

Ишқ баҳрида дури васл истаманг, эй аҳли дард,
Кўнглунгуз ул нақди ёди бирла хурсанд айлангиз.

Қилсангиз тасвири Лайло ҳуснин ул ойдек сизинг,
Лек Мажнунни Навоий бирла монанд айлангиз.

222

Ғам юки қилмайдурур ёлғуз мени маҳзунни кўж.
Ҳам бу юк қилмиш эди Фарҳод ила Мажнунни кўж.

Қилди чун Фарҳод ила Мажнун қадин ҳам, не ажаб
Юз аларча заъф ила гар қилса бу маҳзунни кўж.

Юк агар будур не Фарҳоду не Мажнуну не мен,
Рост, гар дерсен бу юк айлаб турур гардунни кўж.

Вах, не юкдур буки гардун қоматин кўж айлади,
Уйлаким гардуннинг остида кўрарсен «нун»ни кўж.

Юзи маҳтобида мушкин қоши невчун кўж эрур,
Ўғрилиқ гар қилмади ул хиндуйи мавзунни кўж.

Эғриликка шуҳра бўлмоқ истамассен, айлама

Аҳли исён хизматида қадди бенуксонни кўж.

Ғар Навоий кўж эрур шаҳ хизматида не ажаб,
Чунки қилмиш қуллуғи Жамшиду Афридунни кўж.

СИН ҲАРФИНИНГ СИЙМИНБАРЛАРИНИНГ САВДОСИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

223

Даҳр судидин тамаъ узким, зиёне беш эмас,
Умрни тутқил ғаниматким, замоне беш эмас.

Уй бино айлаб ажабтур элни меҳмон айламак,
Улки бу уй ичра беш кун меҳмоне беш эмас.

Қўй тавонолиғ сўзин, ёд эт ажал хоринки, бил
Пашшалар ниши қошинда нотавоне беш эмас.

Кир фано дайридаким, ҳар шайху юз савдо анга,
Улки отин хонақаҳ қўймиш, дўконе беш эмас.

Эйки, бўлмиш хилъатинг зарбафт бори билким, ул
Маъно аҳлин кулдурурга заъфароне беш эмас.

Меҳр тожу чарх тахтинг бўлса ғофил бўлмаким,
Меҳр бемеҳру фалак номехрибоне беш эмас.

Шаҳға иш эл фикрини қилмоқдур улким, зеб ким?
Бир суруг қўйдур руоё, ул шўбоне беш эмас.

Ғар Навоий истади авворалиғ, эй аҳли ҳуш,
Ғам еманг девонайи беҳонумоне беш эмас.

Авжи давлат узра бўлсун доимо Билқиси аҳд
Ким, Зуҳал қасрида ҳар тун посбоне беш эмас.

224

Не ажаб гар нуқл тухми ғам қушин ром айламас,
Маст чун бир дам овуч қоқмоқдин ором айламас.

Тун қуёшқа ёвуй олмасдекдур улким, май сари
Тийралик шахси азимат бир-ики гом айламас.

Фикру ғам қочмоққа майдин истасанг равшан далил,
Шайх ё зоҳид недурким бода ошом айламас.

Айни нозу шевадин кофир кўзунг, эй муғбача,
Тарфат-ул-айне эмаским, қасди ислом айламас.

Жисм аро пайконларинг су қилди кўнглум оҳ ила,
Бодаи шавқин ажабким, ичкали жом айламас.

Воизо, айлаб тамаъ қон ютмағилким, пири дайр
Бодадин ўзга сувол аҳлиға инъом айламас.

Дема ишқ ўйнаб Навоий оқибат не бўлғуси
Ким, бу иш оғоз қилган фикри анжом айламас.

225

Кийик чарми заиф эғнимга мажнунлуғ нишони бас,
Жунун тоши синуқ бошим уза қуш ошғени бас

Дамингни асра, эй Исоки, ранжим дафъиға ҳар кун
Ғизо ул ой қиличи захмининг бир қатра қони бас.

Сену ҳайвон суйи, эй Хизр, тутқил тарки жонимким,
Манга ёр оллида ўлмак ҳаёти жовидоний бас.

Шаҳу иззат саририким, агар будур жаҳон жоҳи,
Манга идбор кўйида мазаллат хокдони бас.

Ғанию кўнглида пинҳон дирам фикрию ишқ ўти
Менинг кўнглумда куйдурган неча доғи ниҳоний бас

Санга кавсар суйию лаҳни Довудийки, дайр ичра
Муғанний нағмаси бирла манга жоми муғоний бас.

Ҳаводис дафъиға шаҳ кўк ҳисори узра гар чиқсун
Ки, фақр аҳли учун дайри фано дор-ул-амони бас

Фиғонким, лутфу қаҳриға тафовут йўқни ҳам англаб,
Фано аҳлиға жаврин қилмади бу дайри фоний бас.

Навоийдек ўлар ҳолимда деманг ҳуру жаннатдин,
Сезинг барчаки, бу овораға бир кўрмак ани бас.

226

Нафис кийгулук ўлса яланг танимға ҳавас,
Ҳасир нақши ҳасирий либос ўрниға бас.

Сиришк йўлини хас бирла туттилар, ёхуд
Кўзумни йўлиға суртарда мунча тўлмиш хас.

Бир ўт димоғима ҳажр урдиким, нафас андин
Чиқар самум ўлуб, ар худ бўлай Масихнафас.

Азим анингдек эрур ишқ маҳмиликим, анга
Қазо фалакни икки бўлса бўлғай икки жарас.

Танимға чоклар очти, не айб агар ўлсам
Ки, руҳ булбулининг лойиҳи эмас бу қафас.

Кўнгулки, кофири ишқ ўлди ор эрур зуннор,
Нединки муғбача зулфин белига қилди марас.

Фано ҳавас қилу фақр эт ҳаво Навоийдек,
Вале ҳавову ҳавас, қилмағил ҳавову ҳавас.

227

Даме эрмаски, лаълингдин кўнгул юз лахт қон эрмас,
Дағи ҳар лахт қон ёшим била кўздин равон эрмас.

Юзунг меҳри ичинда кўз солиб оғзингни кўрмасмен,
Агарчи зарра хуршид оллида кўздин ниҳон эрмас.

Ушалған ҳар сўнгак жисмимда гўё каъбатайнедур,
Ниҳоний дағи зоид нуқтасидурким аён эрмас.

Эрур дардимға таскин бу кеча лекин тўшук кўксум,
Ажаб гар новаки кўнглумга киргандин нишон эрмас.

Мени ўлтурғали ғамзанг ўқи умредурур, лекин
Тириг лаълинг хаёли бирламен, жисмимда жон эрмас.

Лаҳад кунжин ватан айлаб тиниптур умридин Мажнун,
Не бўлса, мен кеби оворайи бехонумон эрмас.

Бу давр ичра қачон жоми фароғе етгай, эй соқий,
Чу бир дам дарду меҳнат захри чекмакдин амон эрмас,

Агарчи қон ютар булбул, вале не ғам анга чунким
Навола ғунчадин айрую гулдин ўзга хон эрмас.

Навоий ўлди, гар парвона куйди, булбул ун чекти,
Булар гар яхшидурлар, ишқ аро ул ҳам ёмон эрмас.

228

Сунбулин Лайло очиптур, ел абиросо эмас,

Доғини Мажнун қонатмиш, лолайи ҳамро эмас.

Настаран кўзгусида бир сари мен, бир сари ёр
Чехра аксин кўргузуптурбиз гули раъно эмас.

Гулни ўхшатқан учун ёримға гўё боғ аро,
Музтариб кўнглум қушидур, булбули шайдо эмас.

Сунбул устидин насим эскач, нигорим туррасин
Ёд қилдимким, димоғ ошуфтадур, савдо эмас.

Наргис олтун жомининг оллида кофурий ҳарир
Пардаи жонимдурур мархун, қадахполо эмас.

Дема, афғонимда булбул ноласидек йўқ нишот,
Бу ҳам андуҳзо эмас, гар ул нишотафзо эмас.

Гулни сарв узра хаёл эттим кўнгул бўстонида,
Рост айтай: сарви гулрўюм кеби зебо эмас.

Бўлмангиз мағрури ҳусн, эй шўхларким, боғ аро
Сиз кеби билтурғи гуллардин бири пайдо эмас

Манга гулрух сокию булбулға гул тутти қадах,
Маст эрур ул ҳам Навоийдек, вале расво эмас.

229

Демаким, нўши лабидин кути жон қилдим ҳавас,
Оби ҳайвондин ҳаёти жовидон қилдим ҳавас.

Лаъли нўшидин гар ўлсам ҳам эмастур айбким,
Ҳазм эта олмас ғизо мен нотагон қилдим ҳавас.

Тош егон атфол коми бирла жон берсам не тонг
Ким, парий васлиға жонни комрон қилдим ҳавас

Остонинг истадим бош қўйсам эрмас айбким,
Салтанат тахтин мени беҳонумон қилдим ҳавас.

Ҳар фатила захм ароким, эрди чектим жон аро,
Кўнглума қўймоқ неча доғи ниҳон қилдим ҳавас.

Зухд ила йўл топмадим мақсадға май тут, пири дайр
Ким, ўзумни эмди расвойи жаҳон қилдим ҳавас.

Эй Навоий, тоғу водий тутмоғим айб этмаким,
Яшурун дардим демак тортиб фиғон қилдим ҳавас.

230

Бас недур кўз гар хаёлинг хайлиға манзил эмас,
Ҳар қора бир ўт ери давринда кирпич хору хас.

Жаннат аҳлиға эрур ҳар лаҳза кўюнг орзу,
Дўзах аҳли уйлаким жаннатни қилғайлар ҳавас.

Новакинг пайконини то чектилар нолон кўнгул,
Айламас афғон кўнгулсизликдин андоқким жарас.

Дема мен мажнунға, эй носихки, бас қил оҳни
Ким, манга иш ул парий ишқида бўлмиш оҳу бас.

Заъфдин беҳуд кўруб, оғзимга ул юз кўзгусин
Кўйсанг ул дам урмағаймен, биллаҳ ар ўлсам, нафас

Дайр пири хидматиға чекмайинму белни чуст,
Ким, неча зуннордин тонгмиш белимга бир марас.

Сокиё, даврон агар будур, Навоий ҳар замон,
Жомиға беҳуш дору қотмоғ айлар мултамас.

231

Оҳ ўқин жон ичра асраб, кўнглум изҳор айламас,
Йўқса бир дам бормуким, юз жонни афгор айламас.

Ваҳ, не юздур улки тақлидин қилиб наққоши Чин
Чекса юз суврат, бирин юздин намудор айламас.

Ишқдин чун мункир ўлмиш кўнглум ўлтурмак не суд,
Ҳажрдин то ани қўрқутмассен иқрор айламас.

Кўйдунг, эй ақл, очқали юз пора кўнглум зулфини,
Ҳар бири бир риштасин қандинки зуннор айламас.

Жон фидо қилғумдурур, лаълинг қабул этсун десам
Дерки: Рухуллаҳ бу навъ ишларга бегор айламас.

Не осиг ҳар зарраға оҳим қуёшдек солса ўт,
Ул қуёш кўнглига чунким заррае кор айламас.

Сокиё, давр ичра ул юз акси кўргузган қадах,
Фитна айларким, сипехру меҳри сайёр айламас.

Фоний ўл, гар истар эрсанг меҳрким қилмас насиб
Кимни бир давлатқаким тенгри сазовор айламас.

Демангизким, бархабар бўл телба кўнглумдин, чу ул
Қайдаким борса Навоийни хабардор айламас.

232

Зулфидин айру жунунумға десам тадбир эмас,
Телба итка чора дерким, қатл эрур занжир эмас.

Оразин кўрсам недур деб сўрма кўнглум ҳолатин,
Чехра тағйиридин англа ҳожати тақрир эмас.

Ҳар тун анжумдин менинг ҳолимға гардун ашки бил,
Чарх уза оҳим бухори тафидин таъсир эмас.

Зулфи печу тобиға бориб келур шайдо кўнгул,
Бовужуди тийралик, кўргилки кўп дилгир эмас.

Истасанг қатлим чиқарғил тийғу ихмол этмаким,
Не десанг мендин бўюнсунмокда худ тақсир эмас.

Дайр аро усрук кўруб, зоҳид мени айб айламиш,
Билмамиш мискинки, ҳеч иш хорижи тақдир эмас.

Ул парий қилмиш мени мажнуну расво шаҳр аро,
Эй Навоий, гўша тутким, ҳожати ташҳир эмас.

233

Дам-бадам лаълинг хаёлидин ичим қонму эмас,
Қатра-қатра кўз йўлидин юзга ғалтонму эмас?!

Гаҳ ўлуб, гоҳе тирилсам, тонг эмас, ваҳ, ғамзаси
Қотил эрмастурму ё нўши лаби жонму эмас?!

Не ажаб, ишқ офатидин чиқса жон тан мулкидин,
Шаҳ на золимму эмас, ё мулк вайронму эмас?!

Новаки зулм урмоғингдин тонмағил, эй қоши ё,
Танда захм эрмасму, ё кўнглумда пайконму эмас?!

Телба кўнглумни дема кўп вола эрмас ишқ аро,
Шухрайи офоқ, ё расвойи давронму эмас?!

Даҳр шўҳиға кўнгул гар бермадим, айб этмангиз,
Ишваси чинму эмас, ё аҳди ёлғонму эмас?!

Дашт аро кўрсанг Навоийни эмас мажнун дема
Тошму урмас кўксига, ё жисми урэнму эмас?!

234

Чок бўлган кўнглума қилмоқ илож осон эмас,
Ғунчаким, очилди, буткармак ани имкон эмас.

Кўнглум ичра гулбуни дард узра ҳар ён ғунчадур,
Эй муолиж, дафъиға саъй этмаким, пайкон эмас.

Меҳрим ўтин ҳушу сабру ақлу ҳис ёшурмади,
Меҳри ломиъ тўрт бурқаъ кейнидин пинҳон эмас.

Оташин лаълинг ғамидин кўнглум эрур пистае
Ким, куюбон чок ўлуптур ғунчайи хандон эмас.

Зоҳидо, манъ айладинг кўнглумни майдин, билмадинг
Ким, самандарға ёлиндин суд эрур, нуксон эмас.

Енгса дайр ичра мени ҳайрат не тонг, эй муғбача,
Кимдурур бу корғаҳ вазъиғаким ҳайрон эмас.

Дарди ҳажрингдин Навоий кўкси узра доғу наъл,
Тан ҳаримиға ажаб гар шамсаву айвон эмас.

235

Хаста кўюнгда ётмишам бекас,
Тутқучим, қопқучим итингдур бас.

Ашк аро ўртади танимни ғаминг,
Гарчи куймас су ичра тушкан хас.

Жону нолон кўнгул била не ажаб
Посбонинг кеча юрутса жарас.

Ўқларингдин ичимда истаса ишқ
Ясай олур кўнгул кушиға қафас.

Хони ҳусн ичра холингу оғзинг
Келди хашхошнинг ёнида адас.

Тори уммид аро ҳарисни бил,
Риштаи анкабут ичинда магас.

Итинг ўлди Навоий, эй чобук,
Бўйниға муҳкам айла ҳалқа марас.

236

Бизга олам боғидин ул сарви гулрухсор бас,
Гоҳ андин жилва, гоҳе давлати дийдор бас.

Ёғлиғин захмимға боғларға не ҳаддим истамак,
Қилса лутф андин муни тикмак учун бир тор бас.

Мен киму зулфунг таманноси, агар куфр истасам,
Итларинг бўйни танобидин манга зуннор бас.

Ҳажр ўтидин синди кўнглум истаман қасринг паноҳ,
Соя бир кўнгли бузулганға бузуғ девор бас.

Кўзда бир уйқуни кўрсам, уйқуда кўрсам сени,
То ажал уйқуси ушбу давлати дийдор бас.

Воизо, мен осий эрман хуру жаннат лойиқи
Муғбача соқий, мақомим кулбайи хаммор бас.

Ўзлугунгдин ўзни салб этсанг ғараз бир гомдур,
Эй Навоий, қилмағил бу шевани зинҳор бас.

237

Манзилеким, ул парийпайкарни кўрдум бир нафас.
Гар ани топман ҳамул манзилни қилсам тавф, бас.

Рангсиз холи юзининг зебидур, ваҳким, дегай:
Хусни хониға кераклик мунча бўлғай бир адас.

Банди зулфунг бўйнума тушкач ҳалок этти мени,
Итка, жоно, ҳеч ким ўлтургали тақмас марас.

Ишқинг ичра булҳавас гар десалар, йўқтур ғамим,
Бок йўқ бу таъндин бўлса манга васлинг ҳавас.

Ашк баҳринда агар жисмим ғариқ эрмас, не тонг,
Йўқ анга ул вазнким чўмғай тенгизга тушса хас.

Бу чаманнинг гуллариға йўқтур, эй булбул, вафо,
Авло улким, айласанг гулбонг чекмакликни бас.

Чора не бўлғай Навоийға фироқинг шомида,
Гар хаёлинг бўлмаса бечораларға чорарас.

238

Ғиғонким, кўнглум олған дилбарим дилдорлиғ билмас,
Билур ошиқни ғамгин қилмоқу ғамхорлиғ билмас.

Нечук дей ёр эмас, душман демак бўлмас, худ айтайким,
Эрур худ ёр ул, аммо тариқи ёрлиғ билмас.

Кўнгулда зорлиғ бирла ғиғон кўюнгда айб этма,
Ғадойи хастаедур жуз ғиғону зорлиғ билмас.

Оғиррокдур фироқим тоғидин бахтимнинг уйқуси
Ки, нолам бўлди рустохезу ул бедорлиғ билмас.

Бўлуб мажнун парийдек итмишам, невчунки ёрим ҳам
Парийпайкардур, аммо ғайри мажнунворлиғ билмас.

Кетур, эй соқийи маҳваш, манга бир соғари дилкаш,
Ки, даврон ёрлиғ, афлок жуз ғаддорлиғ билмас.

Қазо илги тилармен ер била ҳамвор қилғайким,
Замон аҳли замондек ғайри ноҳамворлиғ билмас.

Менинг ёримда анедурки, андин ўртанур жоним,
Ки, ани ҳар қуёш юзлуг шакаргуфторлиғ билмас.

Навоий кўзларининг мардумидин жаври қон тўкти,
Дариғ ул шўхи мардумкушки, мардумдорлиғ билмас.

239

Чок этиб кўнглумни очилсун демак имкон эмас,
Ғунчани амдон очиб, гул айламак осон эмас.

Дема зоҳидким, недин ҳайронсен ул рухсорға,
Олам ичра бир киши топким анга ҳайрон эмас.

Қатра сулардур кўнгул ўтиға таскин бергали
Ким, ул ой ёғдурди қоши қавсидин пайкон эмас.

Ҳажр даштида қуюндекмен, вале ул мен кеби
Хоксору бодапаймо дағи саргардон эмас.

Гарчи ҳуснунг кўзгудин кирди темур қўрғон аро,
Меҳрдек ойнагун, афлокдин пинҳон эмас.

Гул вафосизлиғларини шарҳ этар минг дастон,
Эл гумон қилған кеби булбулда минг дастон эмас.

Эй Навоий, ул парийдин одабийлиғ кўрмасанг,
Айб эмас, ул хурдур ёхуд малак, инсон эмас.

240

Хўбларға менг ул ойнинг тоза куллуқ доғи бас,
Кўзларига сурма кўйининг қаро туфроғи бас.

Бесутун сайрини найлайким, манга эгнимдаги
Кўк равоқиға сутун бўлған маломат тоғи бас.

Чун таним зоғу зағанға туьма бўлди, эй сипехр,
Юз бало куллобин олғилким, алар тирноғи бас.

Шоҳу тожу хилъатиким, мен тамошо қилғали
Ўзбагим бошида қалпоқ, эгнида ширдоғи бас.

Гўшайи майхонадин гулшанға борманким, манга
Гул уза насрин — майи гулранг уза куп ёғи, бас.

Ёшинг эллик бўлди, юз кўйгил фано туфроғиға
Ким, шабоб айёми айшу беадаблиғ чоғи бас.

Ғар Навоий ҳолиға ул шўх боқмас раҳм ила,
Гоҳ ибрат бирла ҳам ул ён назар солмоғи бас.

241

Сендегу кийган шабандаррўз ҳуллангдек эмас,
Кечаву кундуз либосин кийсалар ою кунас.

Ишқ саргардонлари бошимға эврулмак не тонг
Ким, бу водийда қуюнмен, ул жамоат хору хас.

Ишқ эли кўнглум фиғонидин топар мақсадға йўл,
Дашт аро ҳар ён озиққанларни чарлар бу жарас.

Зулф аро холинг кўнгуллар хайлини торож этар
Қалб шабравлар либосин кеча олғандек асас.

Оқ уйидин ҳеч жониб ул парий қилмас ҳаво,
Не ажойиб, қушқа, кўрким, не муносибдур қафас.

Сидқ аҳли оҳидин, эй ҳусн шамъи, ваҳм қил
Ким, кавокиб шамъин этти тийра субҳ урғач нафас.

Дайр пири маст этиб, кўнглумни олди муғбача,
Қилманг, эй аҳбоб, муғ дайри тамошосин хавас.

Бош оқариб юз қоралиғдур яна тарки адаб,
Дўст ғайрат айламасдин бурна қил исённи бас.

Тақ Навоий бўйниға десам таноби зулф, дер:
Кўй ити бўйниға ким таққандурур мушкин марас.

ШИН ҲАРФИНИНГ ШЎХЛАРИНИНГ ШАМОЙИЛИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

242

Зиҳе камол ила кавнайн нақшиға наққош,
Мукавванот вужудин вужудунг айлаб фош.

Вужудунг айлади мавжуд улусниким, бўлмас
Вужуд зарраға мавжуд бўлмағунча қуёш.

Санга етишмаса тонг йўқ бу ақли зулмоний
Ки, меҳр шамъиға парвона бўлмади хуффош.

Қаю парийғаки қилдинг юзин қуёш, бердинг
Кўнгул жунуни учун анбарин ҳилол ила қош.

Ангаки, бўлди жунун ишқ ичинда ёғдурдунг
Хирад қушини учурмоққа тифллардин тош,

Анингки, кўнглида ишқ аҳгарини ёшурдунг,
Ниҳоний ўтин улуғ тинмоғидин эттинг фош.

Мувазвисеки, маошини ақл ила туздунг,
Фано йўлида аядинг берурга ақли маош.

Ҳакими кудратинг оллинда чарх ила анжум,
Муҳаққар уйлаки хашхошу донайи хашхош.

Йўлунгда ўлди Навоию бўлди туфроғ ҳам,
Ёпушса эрди бу кўй итлари аёғиға қош.

243

Мени саргашта жисмин доғ ила қон лолазор этмиш,
Қуюн ёхуд тўкулган лолазор ичра гулзор этмиш.

Танимдин қон чиқорган ҳар тараф пайконларинг гўё
Эрур ёмғурки, туфроғдин чечаклар ошкор этмиш.

Кўнгул бирла сўнгак манқал аро ўту ўтундекдур,

Маломат тошларин то ишқ теграмда ҳисор этмиш.

Юзин май гул-гул эткандин харош эрмас унум, балким
Кўнгулда хорхори нолам андомин фиғор этмиш.

Лабинг жонимға солған шуълалар ичра қазо гўё
Улуғроқ лаълдин аҳгар, кичикракдин шарор этмиш.

Бўла олсам улусқа ул куёшни кўргали моний,
Не ғамдур гар йўлида чарх жисмимни ғубор этмиш.

Ҳалоким билгай улким, бордур ул янглиғ жафокоре
Ки, таврин ҳусн бепарволиғи олуфтавор этмиш.

Кабутар қаср буржида эмас шах шастидин эмин,
Хушо, ул чуғзим вайрона кунжин ихтиёр этмиш.

Маоф эрмиш қаён гом урса раҳрав ноқайи жисми,
Нафас торин қазо чун бурниға анинг миҳор этмиш.

Муғанний нағмаси жон берса базм аҳлиға тонг йўқким,
Навоий риштайи жонин эшиб чангига тор этмиш.

244

Кўнгулким зарнишон пайконларингдин нотавон бўлмиш,
Магар бу боғ аро ул барглар бирла хазон бўлмиш.

Гули раъно кеби қоғаз уза номингни ёзмай мен
Сариг эрди юзи, хуноби ашким бирла қон бўлмиш.

Юзумни ашкму йўллар қилиптур ё назар пайки
Сени истарга кўп ҳар ён югурмакдин нишон бўлмиш.

Қуруғ шохедурур жисмимки, кўз даврида кирпикдин
Хаёлинг қушлариға анда икки ошён бўлмиш.

Кўзум хуноб аро бўлмиш биайниҳ уйлаким кўнглум
Қораси қон аро кўнглумдаги доғи ниҳон бўлмиш.

Сиришк оллида мужгон шохи санчиб боғлайин дермен,
Йўлин бу селнингким, элга андин кўп зиён бўлмиш.

Юзунг ҳажрида билким, қон ёшим оқмиш чаман ичра,
Қачон кўрсангки, ҳар бир шох уза гул арғувон бўлмиш.

Мурассаъ қилма чатринг ложувардий атласин, эй шах,
Гадо оллидаким, бу навъ чатри осмон бўлмиш.

Навоийға деманг ул тифл ишқин асрағил махфий,
Бу дамким ҳоли шаҳр атфоли ичра дoston бўлмиш.

245

Чикти ёрим кеча йўл азмин қилиб ул бағри тош,
Бас, ажойибдур қоронғу кеча чикмоғлиғ қуёш.

Гар қуёшқа эл назар қилса кўзига ёш тўлар,
Ул қуёш борғач назардин, кўзларимга тўлди ёш.

Захмидин кўп қон борурдин қолди чок ўлған кўнгул
Зангдек афғон чекиб, хайлида бўлғай эрди қош.

Фурқатингдин йиғлабон ҳақдин висолинг истарам,
Ғаҳ сочармен бошқа туфроғ, ғаҳ қўярмен ерга бош.

Қатра қонларким томар кўксумга урған тошдин,
Захмдиндур демаким, қон йиғлар аҳволимға тош.

Чун тўшарлар оқибат устунгга хоро бирла фарш,
Не осиг остингда гар чарх атласидиндур фирош.

Фош этар меҳрин Навоийнинг сариг рухсораси,
Субҳдекким сарғариб рухсори айлар меҳр фош.

246

Қатик дардим зулоли ашк этар фош,
Сузук су ичра қолмас яшурун тош.

Ҳалоким васл аро мингдин бир эттинг
Ки, бергай тенгри бир ёшингга минг ёш.

Демакка фитна таълимин бўлуб хам,
Қулоғинг сари бош элтиптур ул қош.

Магар сочингни тийдинг фитнадинким,
Паришонҳол аёғингга қўяр бош.

Ясар чоғда лабинг рангини гўё
Эзиптур оби ҳайвон бирла наққош.

Қадах, эй муғки, жон айлай нисоринг,
Неча бўлсам харобот ичра қаллош.

Навоий жони сенсиз дардисардур,
Борурда ани ҳам олғай эдинг кош.

247

Чу билди шамъким, ғам шоми кўнглумни ҳалок этмиш,
Танин ашк этмади йўлким, ёқа ҳолимға чок этмиш.

Чаманда йўкки булбул, зоғ ҳам ун чекса заъф айлар
Ҳазин кўнглумни кўрким, фуркатинг не дарднок этмиш.

Кўнгулдин ғайр ёди чикти еткач тийри боронинг,
Кудурат нақшидин ёмғур суйи бу уйни пок этмиш.

Қуюн янглиғ гузар кўйига қилмоғ гар эрур мумкин,
Ғам эрмас, водийи ҳижрони гар жисмимни хок этмиш.

Су ичмай кўнгли зухдумдин агар кетмиш эди соқий,
Вузу ибриқида майдур тўла, келдег не пок этмиш.

Фалак пайкони зулми, ваҳки, тешмиш хаста кўнглумни
Нечукким, томчи бир ер узра кўп томиб мағок этмиш.

Қадаҳ тутким, қизартай чехра, эй соқийки, ҳижронинг
Юзумни асфар андоғким, хазоний барги ток этмиш.

Балодур нафс ширки фақр йўлида, хуш ул фоний
Ки, бир раҳравға жисми туфроғин гарди широк этмиш.

Навоийни дедингким, бир жафо бирла ҳалок айлай,
Вафо қил эмдиким, бу орзу ани ҳалок этмиш.

248

Кўз кўтарман ул қуёшдин гар кўзум қилмоққа реш.
Пашшалар янглиғ ҳаво узра чекар ҳар зарра ниш.

Телбалик боғи гулу нилуфари эркин буким,
Ҳам кўкарди халқ тошидин таним, ҳам бўлди реш.

Хуштурур кўнглумда зулфу қаддидин наълу алиф
Ким, бу қурбондек топилмас андоқ ўқу ёға кеш.

Бели тори, ҳажридин жисмим бўлуптур тордек,
Эй фалак! Раҳм эт, бу икки риштани бир-бирга эш.

Турфа кўрким, кўнглума ишқинг кирарга йўл бўлур,
Нечаким, ишқимни тарк этқил, дебон кўксумни теш.

Истасанг дайри фано тавфин белингдин, эй фақиҳ,
Қайд зуннорин узуб, зуннор қайдин дағи еш.

Таън қилмангким, Навоий бекасу беёр эмиш
Ким, анга оламда ошиқлик иш ўлмиш, ишқ эш.

249

Оразин ёпқач кўзумдин сочилур ҳар лаҳза ёш,
Уйлаким пайдо бўлур юлдуз, ниҳон бўлғач қуёш.

Қут бир бодому ерим гўшайи меҳроб эди,
Ғорати дин этти ногаҳ бир балолиғ кўзу қош.

Бу дамодам оҳим ифшо айлар ул ой ишқини,
Субҳнинг бот-бот дами андоқки айлар меҳр фош.

Бўсае қилмас мурувват асру қаттиқдур лабинг
Десам, оғзи ичра айтур лаъл ҳам бор навъи тош.

Новакинг кўнглумга киргач жон талашмоқ бу экин
Ким, қилур пайкониини кўнглум била жоним талош.

Умри жовид истасанг фард ўлки, бўстон Хизридур,
Сарвким, даъб айлади озодалиғ бирла маош.

Қоши оллинда Навоий берса жон айб этмангиз,
Ғар будур меҳроб, бир-бир қайғусидур барча бош.

250

Сариғ гул демаким, чун сарвинозим боғ аро бормиш,
Юзин кўргач қизил гул заъф этиб, ул навъ сарғармиш.

Кўнгул атрофида очқан учун ҳижрон ўқи йўллар,
Бало хайлини ишқинг шаҳнаси ул сари бошқармиш.

Ғаминг миннат кўюб жонолди, ваҳ, жонимға юзминнат
Ки, худ бори тириглик миннатидин жонни қутқармиш.

Каломинг гавҳаридек топмамиш, ғарчи сабо илги
Ёқасин ғунчанинг йиртиб нечаким қўйнин ахтармиш.

Кўнгулни чок-чок эткач, етишти ўқи ҳар ёндин,
Ўтун қўймоққа гўёким бу ўтнинг туш-тушин ёрмиш.

Нечаким қад чекар, саркашлик айлар анбарин зулфи,

Агарчи кун бийик чиққанда доим соя қисқармиш.

Илиғ бўғзиға элтиб, шиша тўкмиш қон ёшин мендек,
Магар соқий аёгин ўпкали ул дағи ёлбормиш.

Югурма ризқ учун не етса ҳақдин англаким, комил
Не келтургил демиш, не ғайбдин келганни қайтармиш.

Фироқу зуҳд дафъиға Навоий ишқ саҳбосин
Магар тўққуз тутуб, тўққуз фалак жомини сипқармиш.

251

Порсоваш дилситоним бўлған эрмиш боданўш,
То бошим бўлғай аёгинг бўлғуси, эй майфуруш.

Ичганин кўрган замон-ўқ маст бўлғунгдур, деманг
Ким, эшитган лаҳза мендин зойил ўлмиш ақлу хуш.

Базми васлидин йироқ оғзимда хумдек муҳр эрур,
Тонг эмас қонимға майдек шавқ ўтидин тушса жўш.

Жону кўнглум қон ютуб афғон чекарлар ҳажридин,
Ишрат аҳли май ичиб базмида қилғондек хуруш.

Чок кўнглак бирла то усрук чиқибсен, оҳким,
Кисватин майхона раҳни айламиш юз хирқапўш.

Субҳидам ул бут сабуҳи базмин эттим орзу,
Чикмағил дайфи фанодин деб нидо қилди суруш.

Эй Навоий, қору эрмас бўлса юз минг жон фидо,
Гар қадахнўшум ики лаъли майидин тутса қўш.

252

Сени кўргач дер эдим, бир меҳрибоним бор эмиш,
Оллоҳ-Оллоҳ, не бало ботил гумоним бор эмиш.

Оразинг моҳийяту оғзинг сўзин шарҳ айларам,
Ваҳ, не табъи поку зеҳни хурдадоним бор эмиш.

Чок қил кўксумни, эй бадмеҳр, токим билгасен,
Тийғи ҳажрингдин не навъ озурда жоним бор эмиш.

Не ҳаёт эрди, ўлар ҳолимдаким, кўргач мени,
Ноз ила деди ҳануз ул нотавоним бор эмиш.

Жавҳари ишқин олурға халқ махфий нақдидек
Жон ичинда бир неча доғи ниҳоним бор эмиш.

Юз ғамим бор эрди, муғ кўйига киргач бўлди дафъ,
Ваҳки, мен ғофил ажаб дор-ул-амоним бор эмиш.

Дерки, ёлқибмен Навоий унидин, ваҳ, яхшидур
Ким, тиригликдин нишондек бир фиғоним бор эмиш.

253

Вусма бирла қошин ул маҳвашки рангин айламиш,
Кўзи жаллоди қиличиға яшил қин айламиш.

Кўнглум ўтин демаким, тортар забона зулфидин
Ким, ул афъи тил чиқармоғлиғни ойин айламиш.

Сунбулунг афъисидин захме емиш гўё тароғ,
Йўқса невчун оразин боштин-оёқ чин айламиш.

Титрагучдин қилмиш ул кирпик ясолиға алам,
Ваҳ, яна то не кўнгул яғмосиға кин айламиш.

Уйладурким, илгини ҳинно уза қилмиш нигор,
Улки гулгун кўнглак узра тўнин эпкин айламиш.

Раз қизидин, соқиё, бирдам мени шод айлаким,
Чарх золи ғуссаси кўнглумни ғамгин айламиш.

Гар Навоийға Сулаймон мулкича бордур не тонг,
Буки Билқиси замон назмини таҳсин айламиш.

254

Не абрашдурки, секритмиш яна майдонға ул маҳваш,
Қизил, оқ гул била елдин магар халқ ўлди ул абраш.

Жаҳон майдонида то шўх чобуклар қилур жавлон,
Киши кўрмайдур андоқ абраш узра ул сифат маҳваш.

Эмас абраш, сипехредур шафақдин кўргузуб анжум,
Куёштурки анга рокиб, тонг эрмас гар эрур саркаш.

Нечук ўлмай ул абраш узра ул маҳвашни кўргачким,
Ҳамул абраш эрур саркаш, ҳамул маҳваш эрур сархуш.

Мени мажнун йиқилсам кўргач-ўқ, ҳайрат ери эрмас
Ки, ақли кулга ҳар соат эрур наззорасидин ғаш.

Парийваш рахш уза сархуш парий жавлон қилур, нетсун
Жунун жомига қилмай бодаполо аҳли тақво фаш.

Қуюн янглиғ эгарса абрашин ул шўх, дам урман
Навоийдек, нединким ушбу сўз бор асру кўп чирмаш.

255

Ул сарв узори гули серобдек эрмиш,
Лаъли лаби гул узра майи нобдек эрмиш.

Кўрдум қоши аксини кўнгул кўзгуси ичра,
Бу қибланамо, ул мунга меҳробдек эрмиш.

Кўрдум кўнгул аҳволини кўксум тўшугидин,
Лаълинг ғамидин қатрайи хунобдек эрмиш.

Хусн анжумани ичра юзин кўрмамиш эрдим,
Анжум аро хуршиди жаҳонтобдек эрмиш.

Девона кўнгул қайди жунундин не қутулсун
Ким, ҳар хама зулфунг анга қуллобдек эрмиш.

Тут фақр этагин, атласи зарбафт сўзин кўй
Ким, ул дағи тан ҳифзида мошобдек эрмиш.

Бир йўли Навоийни йироқ солма назардин
Ким, ул дағи бир кун санга аҳбобдек эрмиш.

256

Не ажаб гар бор эсам девонавашлиғ бирла хуш
Ким, кўнгул олған парийрўйум эрур девонаваш.

Манъ этарсиз ҳуши йўқ кўнглумга лаъли бодасин,
Айтинг, эй хуш аҳли, келгайму бу сўз усрукка хуш.

Софи васли бўлмаса гар барча захри ҳажридур,
Соқиё, бир журъа тутким, олди жонимни аташ.

Солди кўнглумни ғами ҳижрон гудози ичра ёр,
Гўйиёким ишқ аро ул қалбада бор эрди ғаш.

Ваҳ, не янглиғ соғ ўлай мен телба бу ҳолатдаким,
Ул парий ҳам бордурур девонаваш, ҳам журъакаш.

Шайх бошиға бало эркандурур дасторким,

Ишқ асрорин эшитмакликка моний бўлди фаш.

Демаким, бир яхши сўз бирла Навоий жонини
Олсам, ул бўлғайму розий яхши сўзга не кенгаш.

257

То кўз била кўнглумни ул ғамза мақом этмиш,
Қонимни ҳалол англаб, уйқумни ҳаром этмиш.

Сарв ўлмади боғ ичра оҳим ели бирлан хам,
Боқ кўз учи бирланким, қаддингға салом этмиш.

Хайвон суйидур шудрун, Исо дамидур салқин,
Бўстон сари жононим гўёки хиром этмиш.

Ҳажр ўқлари захмидин жисмим била ашкимни
Тутмоққа бало сайдин, ғам донаву дом этмиш.

То ошиқу шайдомен қатлим қилур ул кўзлар,
Мажнунға кийикларни ишқ улфати ром этмиш.

Маъшук қилур жилва, ҳар кимки анинг кўнглин
Дард ўти кули бирла ишқ ойинафом этмиш.

Искандару жамлиқдур ишқингда Навоийға
Ким, раҳшинг изу наълин кўзгу била жом этмиш.

258

Борғонингдин жон талашмоқ эрди мен маҳзунға иш,
Келдингу жонимни олдинг, ул боришқа бу келиш.

Васл ошиқ жонидур мен жон талашим ҳажр аро
Ҳажр бориб васл еткач, ўлмак эрур турфа иш.

Тийғи то кўксумни ёрди нола қилман заъфдин
Рост андоқким, кўяр афғонни чок ўлған қамиш.

Киймамиш ул сарв гулгун тўнки, тонг эрмас бу ранг,
Нахлким, кўз боғида қон бирла топти парвариш.

Эътидоледур ҳавойий ишқ ароким, хуш кечар
Совуғ оҳим бирла ёзу кўнглум ўти бирла қиш.

Жисмим узра бор янги бутган кўкумтул доғдек
Сўзи ҳажрингдинки урдум ғуссадин ҳар ерга неш.

Кишу синжобин не тонг гар кийса музий бозгун
Ким, чиқармиштур кишиликдин ани синжобу киш.

Туз бул ўктег гар тиларсен авж, ёким, эGRIDур,
Давр ҳар бир гўшадин бўғзиға солиптур кериш.

Эй Навоий, ҳар дам ул ой меҳри ортар кўнглума,
Гарчи йиллардурким, ул тарки муҳаббат айламиш.

259

Оразин кўрдум, нихон ашк айлади сирримни фош,
Яшурун қолмас ўғурлуқ уй ароким бўлса ёш.

Зулфи саркашлик қилур ҳар неча ул ой чекса қад,
Соя гарчи қисқарур дойим бийик бўлғач қуёш.

Ҳар сари мў ул парий ҳижронида бир ёрадур,
Баски атфоли жунун бошим уза ёғдурди тош.

Айлагил нолам хорошидин ҳазар, эй сиймбар
Ким, бу суҳон бирла ногаҳ топмағай сийминг хорош.

Каъбадур кўнглум уйи айланг тавоф, эй дарду шавқ,
Анда меҳроб ўрниға ер тутқали ул эгма қош.

Даҳр боғи ичра чун бир гулга йўк бўйи вафо,
Қилмағай эрди ҳаво кўнглум қуши ул гулга қош.

Эй Навоий, дайр аро тутса аёғ ул муғбача,
Нўш этиб олма аёғидин анинг ўлгунча бош.

260

Ҳар кун оқшомғача ҳажрингда манга зорлиғ иш,
Кеча тонг отқуча андуҳ ила бедорлиғ иш.

Иш вафо қилмоқ эрур, гар қила олсангки амас,
Эй вафосиз, бу жаҳон ичра жафокорлиғ иш.

Ишқ аро қочма кўнгул хору забунлуғдинким,
Ошиқ ўлғанға забунлуқ бўлуру хорлиғ иш.

Лутфу дилжўлуғ эрур хўб парийвашларға,
Эй парий, билки, эмас жавру дилозорлиғ иш,

Тақво аҳлиға билинса эди чарх авзои,
Айлағайлар эди бу дайрда хамморлиғ иш.

Олам аҳли билингизким, иш эмас душманлиғ,
Ёр ўлунг бир-бирингизгаки, эрур ёрлиғ иш.

Хаста кўнглини Навоийнинг олиб асраки, бор
Санга дилдорлиғ иш, бизга дилафгорлиғ иш.

261

Ёрким ёғлиғ била кўксум ярасин боғламиш,
Анда ўт тушмуш кўнгулдин қон тарашшуҳ қилмамиш,

Буки пора-порадур куйган бағир бирла кўнгул,
Итлари оллида ул кофир ҳамоно тўғрамиш.

Риштайи зулфунгдаким, тушмиш гириҳлар беҳисоб,
Гўйиё қатл айлаган элнинг ҳисобин асрамиш.

Бир киши савдойий ўлмай қолмағай бу навъким,
Олам ичра сунбули зулфунг насими бутрамиш.

Бошима тиғ урди, кўксум чоку бағрим қилди захм,
Масти бебоким дедим қаҳр этмиш, ул худ ўйнамиш.

Ҳар сари бир захмлик узвум узулған топмиш эл
Нотавон жисмимником, кўйида итлар судрамиш.

Олам аҳли ичра билдег муғтанам ҳар кимсаким,
Ҳар вафоға минг жафо айлар кишига учрамиш.

Кўзғама булбулнн кўп, эй гулки, даврон боғида
Қолмамиш кўзғалмайин улким, бировни кўзғамиш.

Изтиробидин Навоий кўнгли бир дам тўқтамас,
Сенсизин, соғинмаким, ғурбатда кўнгли тўқтамиш.

262

Кўнглума келмас хазоний боғ аро норанж хуш
Ким, хазони ҳажр аро бўлди юзум норанжваш.

Чехра норанжию мен норанж янглиғ талҳком,
Қайда келгай кимсага бул ҳол аро норанж хаш.

Шўхи норанжийлибосе ҳажри кўнглум ўртади,
Шарбати норанж эта олмас манга дафъи аташ.

Бўлмаса олтун пиёла, бўлмасун, кел, эй рафиқ,

Жом этиб норанж нисфидин бўлали журъакаш.

Ул парий ишқида отим бўлди мажнунлукқа фош,
Андин ортуқ ким бурун мундин манга эрди адаш.

Шайх дасторин чу май важҳи йўқ эрди сирмадим,
Майға марҳун қилғали ул яхши, май сузмакка фаш.

Эй Навоий, найлай эл тархон била барлосини
Ким, берур кўнглумга ҳоло молиш ул шўхи малаш.

263

Сендин айру танда кўнглум йўктуру кўнглумда ҳуш,
Бедилу беҳушлардек не ажаб қилсам хуруш.

Бодайи васлим олур ҳушунгни деб кўрқутмаким,
Ваҳм бу сўздин биров қилғайки, бўлғай анга ҳуш.

Ҳажрдин махлас тилаб нўш айларам захр ул сифат
Ким, етишса захрдин аччиғдурур оғзимда нўш.

Ишқда ғайрат тилимни лол этибдур, эй рафик,
Ҳажр зулмидин, эмастурмен сўзум йўқтин хамуш.

Барча жисмим ҳажр ўтидин решу марҳамлик момук
Иттисолидин мени урённи дерлар хирқапўш.

Ҳажрдин жон етти оғзимға олиб жон нақдини,
Қуйки, кўп оғзини оғзимга қўяй, эй майфуруш.

Эй Навоий, ҳар не олам ичра бўлғай сахл тут,
Лек матлубунг таманносида бўлғил сахтқўш.

264

Сурма биланму ул ой кўзни қора айламиш,
Йўқса Хўтан жайрани мушк ичида ағнамиш.

Кўйида мен заъфдин уйлаки, ҳар ён мени
Ит демайин, балки мўр туъма учун судрамиш.

Ғамзанг ўқи касрати кўнглум арому экин,
Йўқса бу куш парларин ҳажринг ўти чуркамиш.

Хуллайи зарбафтдин қилдиму ул ой сепеч,
Йўқса шуой хатин бошқа қуёш чирмамиш.

Олам аро бир киши телбарамай қолмағай,
Буйлаки еткач насим зулфунг аро бутрамиш.

Водийи ҳажр ичраким бўлди сўнғак аҳли ишқ,
Будур ўтунким, ани ғам сипаҳи ўртамиш.

Ламъайи рухсор ила ўртади ушшоқини,
Ғайрати ҳусни магар зорларин тергамиш.

Тегмаса базмингда май, басдурур ул су манга
Ким, сен ичар жомни сучи олиб ёйкамиш.

Найлагамен боғламай муғбача зуннорини
Ким, бу куҳан дайр аро Исо ани боғламиш.

Меҳру вафо айбидин покдур абнойи даҳр,
Пок назардурким ул сари назар солмамиш.

Тутти Навоий азиз кўйида ул тошником,
Гоҳ ани бошиға, гоҳ бошин анга ястамиш.

265

Лаъли ишқ аҳлидин онча ғорати жон айламиш
Ким, ўлукка жон берур ойинин осон айламиш.

Кўйида атфол ушшоқ ўлтурур бедод ила,
Шаҳ магар шаҳр ичра ит қатлиға фармон айламиш.

Субҳи айшим истамиш ғам шомига бўлмоқ бадал,
Йўқса невчун юз ўза зулфин паришон айламиш.

Ё раб, ул тунни ёрутма меҳр бирла то абад
Ким, ғарибе меҳрибон ёрини меҳмон айламиш.

Аҳли даврон кўнглум ошубин нетиб манъ айлагай
Ким, ани ошуфта бир ошуби даврон айламиш.

Гул кеби соч хурдаким, ел йиртибон торож этар
Ғунчаким, ўз нақдини оғзида пинҳон айламиш.

Эй Навоий, демаким бағрим эритмиш ишқ ўти
Ким, ани ҳижрон кунининг андуҳи қон айламиш.

266

Ул гулеким, базмида зоғу заған қилғай хуруш,
Авло улким, булбул учкай, учмаса бўлғай хамуш.

Гар Сулаймон мажмаида бўлмағай жуз Ахраман,
Кимга ул мажмаъ аро, ё раб, нидо қилғай суруш

Ёрға ағёр хайли бўлди матбуъ, эй кўнгул,
Эмди ғам хумхонасида яъс жомин айла нўш.

Шоҳ базмидур дағи маҳкумлуғ, ваҳ, дайр аро
Ҳоким айлар бир қадах бирла гадони майфуруш.

Хушманд эл сари бу дайр ичра бокмас муғбача,
Бир қадах лутф этса пири дайр этармен тарки хуш,

Сахтқўш элга дема охир фалакдур сахтгир,
Арзимас оламда ҳеч иш худ бўлурға сахтқўш.

Икки дунёдин агар кечса Навоий айб эмас,
Ҳар қачонким ул бути ҳаммор элидин ичса қўш.

267

Қилғали кийган либосин ул бути зебо бинафш,
Ваҳки, ёқмас хотиримға ҳеч ранг илло бинафш.

Сарви раъно ҳулламу киймиш бинафша баргидин,
Ё либосин айламиш ул чобуки раъно бинафш.

Хуштурур гар хилъатин қилса қора ё савсаний
Ким, қуёш мушкин булутдин хуш кўрунур ё бинафш.

Эзди жаннат гулларидин ранг наққоши қазо,
Сен киярдек чунки бўлмас даҳр аро пайдо бинафш.

То бинафш этмиш тўнин ул гул борурмен хушдин,
Боғ аро ҳар гулниким кўрсам мени шайдо бинафш.

Гул бинафшазор аро тушган кеби ул шўхнинг
Кўнглаки воло бинафшу тўни ҳам кимхо бинафш.

Сабзада савсан ярашқандек мулойимдур, баче,
Шўхи сабзорангларнинг рангига дебо бинафш.

Жуз бинафша боғ аро гул эмагил, эй боғбон
Ким, либоси рангини истар бизинг мирзо бинафш.

Бўйлаким, соқий тўнин қилмиш бинафш эрмас ажаб!
Аксидин бўлса билурин соғари саҳбо бинафш.

Чарх рангомиз эрур, кўрма тафовут зинҳор
Рангларким, кўргузур кўку яшилдин то бинафш.

Эй Навоий, ул бинафшапўш гулнинг васфида
Бўлмасун ҳар не ёзарсен коғазе илло бинафш.

268

Тузмагай эрди қазо бу жисми вайронимни кош,
Чунки тузди, солмагай эрди анга жонимни кош.

Тан уйига жонни солғач қилмагай эрди муқим,
Ул уй ичра кўнгул отлиғ зори ҳайронимни кош.

Бўлди чун жону кўнгул бори, назар шамъи била
Қилмагай эрди мунаввар чашми гирёнимни кош.

Чун адам саҳросидин келдим вужуд айвониға,
Бузгай эрди марғ сайлоби ул айвонимни кош.

Чун тузалди тан уйи, қовгай эди андин равон,
Йўқ кўнгул девонайи расвойи нодонимни кош.

Чун ани ҳам қовмади, кўр этса эрди тиф ила
Кўз деган қон ёш ила олудадомонимни кош.

Чун бу дағи бўлмади қилмаса эрди жонима,
Мунча зебову малиҳу шўх жононимни кош.

Чун бу янглиғ бўлди жонон қўйса эрди марҳаме,
Гаҳ-гаҳе кўргач кўнгулда доғи ҳижронимни кош.

Ишқ ичинда чора ўлмақдин Навоий дема, ҳақ
Рўзий эткай лаъли жонбахш оби ҳайвонимни кош.

269

Дедим, ул пайконни лаъл эткан юрак қони эмиш,
Ғунчанг армонида ул худ лаъли пайконий эмиш.

Пардаи жон ичра тим-тим қон саросар лоладек,
Фурқатингдин тоза-тоза доғи пинҳоний эмиш.

Лабларин тузлук такаллум бирла фаҳм эттим сўруб,
Лаълдин хони жамолининг намақдони эмиш.

Бир жазаъ солмиш малойик хайли ичра рустахез,
Эмдиким фаҳм айламишлар кўнглум афғони эмиш.

Ғам туни дедим булутнинг пардасидин чиқти ой,
Зулфдин чиққан жамолинг меҳри раҳшони эмиш.

Давр аёгин, соқиё, қўйма йигит жонинг учун
Ким, йигитлик рўзгори айш даврони эмиш.

Эй Навоий, чок бўлган кўнглунгга қилдим назар,
Ёр боқий анда, боқий ўзгалар фоний эмиш.

270

Илгига мовий катон ул шўх невичун чирмамиш,
Гўйиё кўп тийғи зулм урмоқтин оғриб боғламиш.

Ўлтурурда кош ул ёғлиғ билан-ўқ боғласа
Кўзларимниким, ани илгига ҳоло чирмамиш.

Кўргузур эрди яди байзо урарда тийғи қатл,
Боғламиш чун илгин, эл кўзин қоронғу айламиш.

Англагунча кўнглума юз доғи андух ўртади,
Улки кўргач панжасин боғлиғ, дедим доғ ўртамиш.

Кош жоним риштасидин бўлса эрди ёғлиғи
Ким, ул ойнинг дастбўси давлатиға учрамиш.

Соқиё, майким, анинг илгида ёғлиғ торидек
Дарду ғам хайли бузулган хотиримни қопсамиш.

Ўлтурур илгида гар тийғ ўлса анинг гар ҳарир,
Ҳеч билмонким, Навоий не балоға учрамиш.

СОД ҲАРФИНИНГ САНАМЛАРИНИНГ СИЙТИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

271

Дема, не суд эрур ўлмоқ фано ҳаримиға хос,
Яна не суд керак ўзлугунгдин этса халос.

Авомдин, демаким, ўзни кутқарай, эр эсанг
Ўзунгдин ўзни қутулмоққа жаҳд қилғил хос.

Кўнгул алил эса фориг эмас хавотирдин,
Жароҳат узра йиғилмоқ дурур чибинга хос.

Ажаб эмастур агар топти гавҳари мақсуд
Бировки, бўлди фано ашки баҳрида ғаввос.

Овуч қоқармен ўз аҳволима таҳайюрдин,
Рамида кўнглум эрур бу усул ила раққос.

Десанг, бу йўлда ўлай, нафсни бурун ўлтур
Ки, ишқ шаръида гўё бу навъ келди қисос.

Ризо йўлида Навоий борур қаён чексанг,
Чу ишқ боғлади бўйниға риштайи ихлос.

272

Гулрухум ёди била кўнглум эрур гулга ҳарис
Ким, берур Юсуф иси қон аро юз пора қамис.

Лутф вақтида ул ой оллида элдур махсус,
Ваҳки, бедод қилурда мени айлар тахсис.

Эй ажал, келмак эмиш бошима ул умр манга
Раҳм қил жонинг учун берма замоне танқис.

Бода кўнглумни халос айлади даврон ғамидин,
Гўйий ул ўт била бу қалбға бўлди тахлис.

Ишқим айлар сени қон тўккали ҳар дам тарғиб,
Хуснунг айлар мени жон бергали ҳар дам таҳрис.

Банд этиптур жадал аҳли ишин ашкол андоқ
Ким, не «Мифтоҳ» анга суд қилур, не «Талхис».

Васл ҳирмони Навоийға эмас ҳеч ажаб,
Чунки маҳрум бўлур ҳар кишиким, бўлса ҳарис.

273

Жон етиб оғзимға топмон дарди ҳижрондин халос,
Жонни ҳижрондин халос эт ё мени жондин халос.

Андоқ очти сунбулин гул узра елким, бўлмағай
Бир кўнгул оламда ул зулфи паришондин халос.

Дема, нолангдин ўчар ҳар шом элдин уйкуким,
Туннинг ул бошида эл эрмас бу афғондин халос.

Гарчи ер топтинг кўнгулда ваҳм эт оҳу ашкдин
Ким, кириб вайронға бўлмас кимса тўфондин халос.

Ёғса мажнун кўнглум узра шўхлар дарди не тонг,

Телба атфол ичра бўлмас сангборондин халос.

Истамас бир-бирни сенсиз жону тан, тенгри учун
Ким ани мундин халос этгил, муни андин халос.

Ҳажр уйи ичра қоболмиш ёр ҳажридин кўнгул,
Вах, қачон бўлғай бизинг тутқун бу зиндондин халос.

Жом давридин халос ўлмокни зинҳор истама,
Эйки, бўлмоқ истадинг андуҳи даврондин халос.

Банди зулфунгдин Навоийни халос этқил десам,
Дерки, бўлмас, бўлмағунча ҳукм султондин, халос.

274

Бода мени айлади зухду риёдин халос,
Зухду риё йўқки, минг ранжу анодин халос.

Ўзлугума ўт солиб берди манга ишқ даме
Зухду вараъдин фароғ, дарду балодин халос.

Жонни халос айлади жоми фано зухддин,
Ё раб, ани айлама жоми фанодин халос.

Ёр ила ағёрдин бир нафас айрилмасун,
Кимки тилар бўлмағай нозу жафодин халос.

Кўнглума ёғдурди ўқ чарх фироқинг туни,
Мумкин эмас бўлмоғи мунча яродин халос.

Хуснунга токим назар бўлғуси наззора гар
Бўлмағунг айлаб жафо аҳли вафодин халос.

Ўзни Навоий халос истамас ўз ёридин,
Ё раб, ани қилма ул моҳлиқодин халос.

275

Эй, сенинг ханжари ҳажринг яраси жонима хос,
Ҳар жунун тошики отсанг тани урёнима хос.

Шоҳ қасрида тиланг айшу тараб хосларин
Ким, эрур хайли бало кулбайи вайронима хос.

Уйқу хос ўлди менинг бахти гарон хобимға,
Уйқусизлиқ нечаким дийдаи гирёнима хос.

Тортмоқ зулму ситам жонима хос ўлғандек,
Қилмоқ ул иккини ҳақ айлади жононимда хос.

Эй ажал, ҳажр туни жонима қасд айлама кўп
Ким, ҳалок этмак эрур меҳнати ҳижронима хос.

Хўблар нозидин ўлмиш мутанаффир кўнглум,
Негаким бўлди бу ойин кўнгул олғашша хос.

Истама боғда булбул унидин ишқ асари,
Эй Навоий, ким эрур бу сифат афғонима хос.

ЗОД ҲАРФИНИНГ ЗАМЮРОНБЎЙЛАРИНИНГ ЗИЁСИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

276

Бировки амр хилофидин айлағай иъроз,
Агар улус шаҳидур йўқ анинг кеби муртоз.

Риёву ужбу ҳасад дафъин эт фано билаким,
Кетар бу дору ила мунча мухталиф амроз.

Амалға боқмаки бебахри фазл эрур яксон,
Фузайли Бармакий ўлсун, вагар Фузайли Аёз.

Замона аҳлини бу коргоҳ аро билгил,
Зуруфким тўладур анда мухталиф ағроз.

Ҳалоки нафс валий нутқи билки, риштаи куфр
Кесар ишига Али зулфиқоридур микроз.

Замона мушкунгга кофур қотти, кўз очқил
Ки, чун кўз оллидадур бўлмас айламак иғмоз.

Савод жаҳлини юб, вақт эрурки уйғансанг
Ки, умр шомига субҳи ажал кетурди баёз.

Фақир яшурун оҳиға боқмаким, ўртар
Жаҳонни гарчи эрур бу чоқин иши иймоз.

Бўлур ўлукка Навоий ҳадиси жон берса,
Нединки файз эшигин боғламайдурур файёз.

277

Ичиб ул шўх гул-гул қилди лаъли ноб ила ораз,
Мени маҳзун нечукким дам-бадам хуноб ила ораз.

Магар сиймоби ашким қилғали шингарфгун ул шўх
Қилур шингарфдин гулгуна юб сиймоб ила ораз.

Ҳам ул кун меҳри иқболимни шоми ғам ниҳон қилди
Ким, ул гул қилди пинҳон сунбули сероб ила ораз.

Қуёшнинг партави бирла агар ул юзни тенг тутса,
Эрур андоқки тенг тутқай қуёш маҳтоб ила ораз.

Магар занжири зулфунг шомида мотам насибимдур
Ки, ҳар соат харош айлармен ул қуллоб ила ораз.

Қоши бирла ишорат саждага айлар хуш ул давлат
Ки, айлаб сажда равшан қилсам ул меҳроб ила ораз.

Дема қиш совуғ, оҳимдин дурурким, чекти ул чобук
Қоши устида қиш буркин ёпиб синжоб ила ораз.

Талаб йўлинда юз қўй ҳар эшик туфроғига, яъни
Бир аҳли дин оёғига етур ҳар боб ила ораз.

Навоий орази сарғарди ғам еб беҳуд ўлмоғдин,
Нечук сарғармағай бу навъ хўрду хоб ила ораз.

275

Жонға зулфунг тобидин ул лаъли хандондур ғараз,
Хизрға зулмат тилардин оби ҳайвондур ғараз.

Шавқ ўтиға урмасам су куйдурур кўнглумни пок,
Истагандин ўқларинг кўнглумга пайкондур ғараз.

Невчун, эй ҳижрон, азоб айларсен онсиз жонима,
Истагилким, топшурай гар худ санга жондур ғараз.

Юз туган қўйдум, эмас қониъ кетинг жону кўнгул,
Гўйиё ул бевафоға доғи ҳижрондир ғараз.

Ол этар бўлсанг кафингни даҳшат этма, тийғ сур,
Мен бихилмен гар санга бу бир овуч қондур ғараз.

Оламу одам фидонг ўлсунки борсен, эй ҳабиб,
Сен ғараз инсондин ар, оламдин инсондур ғараз.

Эй Навоий, воқиф ўл ҳолингғаким ёр оллида
Бас фаровондур ғаразгў асру паррондур ғараз.

279

Эй сабо, жоним ҳалокин айла жононимға арз,
Йўқки жисми нотавон аҳволин эт жонимға арз.

Оҳ дудин, ашк қонин, нола маддин айлагил
Зулфи сунбул, юзи гул, сарви хиромонимға арз.

Куфри зулфи, дину имонимни барбод айлабон,
Қилганин жон қасди эткил номусулмонимға арз.

Ваъдаи васлиға етмай ўлганимни, эй рафик,
Қилғасен ҳар ерда кўрсанг аҳди ёлғонимға арз.

Ошиқ ўлтурмакка чикмиш маст, ваҳ, ишқим сўзин,
Эй рақиб, этсанг не ул бебоки нодонимға арз.

Васл шавқи ғолибу мен гунгменким, айламак
Ҳожат эрмас қошифи асрори пинҳонимға арз.

Эй Навоий, ҳажр зиндонида жоннинг хавфи бор,
Қилғасен топсанг маҳал, албатта султонимға арз.

ТЕ ҲАРФИНИНГ ТАННОЗЛАРИНИНГ ТАРОВАТИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

280

Нафс куттоъ-ут-тариқи манзилидур бу работ,
Нақди дин ҳифзиға қил ўткунча андин эҳтиёт.

Манзил этсанг бу работ ичра иқомат қилмаким
Ҳар кун ўзга қорвон оромгоҳидур работ.

Не тўшарсен тахти жоҳинг фаршин олтун хишт ила
Ким, сенингдек шоҳни кўп ўтқариптур бу бисот.

Тавқи лаънат десалар бўйнинда тасбиҳин не тонг,
Макру ҳийлат бирла шайх эл бирла қилса ихтилот.

Шайхи жоҳил бўлмоқ ўз асрори бирла мунбасит,
Ғафлат аҳли банг ила қилган кебидур инбисот.

Зарқ жоми бирла важд этган эрур ул тифлким,
Май дебон рангин суни қилғай ичиб омдан нишот.

Фақр кўйи итларидин кимки кам кўрди ўзин,
Топсанг ани, итлари силкида топқил инхирот.

Васлға йўл ҳажрдин факр ўлди кўргил турфаким,
Бирдин учмоғдур хижил, бирдин томуғ, бирдин сирот.

Эй Навоий, ишқ аро берабт агар сурсам ҳадис,
Анда мазмун бил ғараз мақсуд кўрма иртибот.

281

Юзда холингдурму ё таҳрир этар ҳолатда хат,
Томди қудрат қилкидин кун сафҳасиға бир нуқат.

Сабзайи ҳаттинг кўзумни ёрутур боққан сойи,
Кўп назар қилса, агарчи тийра айлар кўзни хат.

Ойни рухсоринг дедим гўё қоронғу эрди тун
Ким, манга асру йироқтин воқия ўлмиш бу ғалат.

Жон аросиға кирар ҳар дам хиромон қоматинг,
Гарчи сокиндур алифким, жонға бўлмишдур васат.

Турки анжум шоми ҳажримни ёрутмас, гўйиё
Новаки оҳимдин ўлмиш тавсани гардун сақат.

Масканинг май ўтидин, эй муғ, эрур оташкада,
Анда бир ўтлуғ самандар май тўла ҳар сари бат.

Зоҳид ўлдум деб, Навоий ишқни тарк этмаким,
Бўлмаса ул шўр тузсиз луқмадур зухди фақат.

282

Қилса бўлмас оху афғондин мени шайдони забт
Уйлаким, жавру жафодин ул бути тарсони забт.

Ҳар дам эл конин тўкар усрук чиқиб бедод этиб,
Кимдурурким, қилғай ул шўхи қадаҳпаймони забт.

Шўхликдин зулм қилмоққа эрур беихтиёр,
Мумкин эрмас қилмоқ ул хури малаксиймони забт.

Зулфи занжириға аҳли ишқ кўнглин тортибон,
Яхши қилди бир сурук девонайи расвони забт.

Телба кўнглум даштни қилса масоҳат айби йўқ,
Омил ар мажнундурур қилғай магар саҳрони забт.

Ғунчалар очилса, ўлганлар тирилса не ажаб,
Айлай олмас кулгудин чун лаъли руҳафзони забт.

Забт айлай олмас аҳли ишқ кўнгли кишварин.
Хусравеким айлай олғай сарбасар дунёни забт.

Ашк мавжин манъ этарсиз менда ҳам йўқ ихтиёр
Ким, қилиптурса хоса чайқалган замон дарёни забт.

Давр эли зулмин хаёл этмак била бўлдум ҳалок,
Тинди улким, қилди бир васвос ила савдони забт.

Дайр пири бандасидурменки нофиз ҳукм ила
Айламиш юз минг жухуду габр ила тарсони забт.

Эй Навоий, сен дағи девонасен, кўнглунг дағи,
Ғар сени забт этсалар ким айлай олғай ани забт.

283

Рухсор ила лабингдин этар кўнглум инбисот
Ким, гул чоғида бода эрур мужиби нишот.

Эй ой, сипеҳр арсаида ўзни сотма кўп,
Шоҳим рухин унутмаки, холий эмас бисот.

Қилманг назора оғзиға кўпким, топилмағай
Хуршид ичинда заррани кўп айлаб эҳтиёт.

Ул шўх неча ғайр била бўлса мухталит,
Мен ғайри бирла мумкин эмас қилмоқ ихтилот.

Шаҳлар, деманки, қуллуғума бўлди мунхарит,
Ғар қулларингнинг ўртасида топсам инхирот.

Қўйма кўнгулни даҳрнинг эски работиға,
Сойирға чун маҳалли иқомат эмас работ.

Ошуфта бўлса назм Навоийға, эй парий,
Девоналар сўзида тамаъ қилма иртибот.

ЗЕ ҲАРФИНИНГ ЗАРИФЛАРИНИНГ ЗУҲУРИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

284

Тариқи ишқдин бўлмиш манга бало малҳуз,
Нечукки фақр тилардин эрур фано малҳуз.

Агарчи дардсиз ўлмас даво валеқ менинг

Бу дард истаганимдин эмас даво малҳуз.

Оёкқа кирса не бушқай бало муғийлони,
Гар ўлса бодиядин каъбайи сафо малҳуз.

Эрур мулоҳазам ул ой ризоси ишқ ичра,
Агарчи элга висол ўлди ишқ аро малҳуз.

Фиреб берма манга интиҳодин, эй зоҳид
Ки, бордур аҳли ҳақиқатқа ибтидо малҳуз.

Ниёзинг ўлса, етар дайр пиридин қадаҳе,
Йўқ эрса базмида эрмас шаҳу гадо малҳуз.

Май ички, халқ гуноҳин юмоққа абри карам
Ёғар маҳалда эмас ринду порсо малҳуз.

Ажабки, файз чароғи ишига солғай нур,
Бировки, бўлғай анинг зуҳидин риё малҳуз.

Навоий, эмди қадаҳ шамъини ёрутқилким,
Ёруғлуғ ўлмади тақво била манга малҳуз.

285

Ришта диққатдур каломингда дури шаҳвор лафз,
Риштаға дурлар чекарсен чун топар такрор лафз.

Лаъли жонбахшинг эрур гўёки Рухуллоҳким,
Сочилур жон ҳар тараф қилған сойи изҳор лафз.

Гўйиё ҳайвон суйидин қатра секрир ҳар сари,
Чун такаллум вақти лаълингдин чиқар дурбор лафз.

Гар ўлугни тиргизур, ваҳким, тиригни ўлтурур
Лаълидин қилғач аён ул шўхи ширинкор лафз.

Дема лафзинким тили эврулмагондиндур синук
Ким, топар тор оғзидин чиққунча кўп озор лафз.

Сирри ишқимни тилармен шарҳ қилмай англасанг
Ким, эмас ишқ оятиға маҳрами асрор лафз.

Эй Навоий, чун гуҳар бекадр эрур шоҳ оллида,
Не ажаб гар бўлса назмингдин қошида хор лафз.

286

Масихойин агар минбарда зоҳир қилса дам воиз,
Набий ўрнига урмоқ беҳаёлиғдур қадам воиз.

Анинг бу журъатиға бўлмаған бўлса жунун боис,
Недин солиб оёғ илгин чекар ун дам-бадам воиз.

Оёғ минбарга қоқиб айламак дасторин ошуфта,
Недур гар зарқи маҳз эрмасдурур сар то қадам воиз.

Агар жоми ғурур ичмакка мажлис тутмамиш, невчун
Назойирхон ила ўз лаҳнин айлар зеру бам воиз.

Малода қичқириб май манъин элга айламак не суд,
Эрур чун хилват ичра май ичарга муттаҳам воиз.

Карам тарғиби айлар мажлис аҳлиға фиғон айлаб
Рибо важҳини элдин олмаса, айлар карам воиз.

Магарким осмоннинг зинаси бўлди анга минбар
Ки, анда чиққан ўз ғайри гумон айлар адам воиз.

Қадаҳ ол дайр пиридинки, бу дайри фано ичра
Қилурлар зарқ яхши англасанг ҳам шайху ҳам воиз.

Навоий тонг эмас бу ваъздин майхонаға борса
Ки, шод эткай ўзинким, кўп анга еткурди ғам воиз.

287

Бу нағма эрдиму йўқ эрса офат, эй ҳофиз
Ки, базм аҳлиға солдинг қиёмат, эй ҳофиз.

Улустин олди унунг ҳуш, сен саломат бўл,
Гар итти элга тариқи саломат, эй ҳофиз.

Нечаки нағманг эрур мустақиму лаҳнинг туз,
Валек элдин олур истиқомат, эй ҳофиз.

Не ҳуш мулкида топқай иқомат улки даме,
Ўкурда топса ёнингда иқомат, эй ҳофиз.

Магар Масих ила Довудсен нафас билаким
Ҳаёту мавт эрур ул аломат, эй ҳофиз.

Қилиб тиловат ислом элига қасд этма
Ки, тенгри оллида топқунг надомат, эй ҳофиз.

Магарки Ҳофизи Шероз сенки, бир соғар
Тутуб Навоийға қилдинг каромат, эй ҳофиз.

АЙН ҲАРФИНИНГ ИЙОРЛАРИНИНГ АЛОМАТИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

288

Истасангким урғасен давронға тийғи инкитоъ,
Ул видоъ эткунча сен қилғил бурунроғ алвидоъ.

Жон бериб ширину муҳлик жоҳ учун илгингда тийғ,
Назъ вақти шарбати марг истаб айлайсен низоъ.

Асрадинг каттон кафан қилмоқ учун, не судким
Ҳашр бозорида беқийматдурур мундоқ матоъ.

Масканинг охир чу туфроғдур, не ўткармакдурур
Мадфанинг айвониға кўк гунбазидин иртифоъ.

Сандалойин эв ясаб, элдин кўрарсен сарзаниш
Ким, бу янглиғ кўрди сандалники, еткургай судоъ.

Ер ўпарсен ризқ учун миннат юкидин хам бўлуб,
Тенгри ёрингким, қилибсен хуш намозе ихтироъ.

Дур қулоғингда момуқдин бир чигитдур, эл сўзин
Бу момуқ бирла чигитдин айламассен истимоъ.

Беша шерин гар забун қилсанг шижоатдин эмас,
Нафс итин қилсанг забун оламда йўқ сендек шужоъ.

Эй Навоий, тенгри асрориға тил маҳрам эмас,
Чок кўнглунг ичра тутким «жоваз-ал-иснайни шоъ».

289

Жисми васлин қилдим ул зулфи сумансодин тамаъ,
Ул киши янглиғки, қилғай сийм савдодин тамаъ.

Лаълидин тиргузмак этсам орзу айб этмангиз
Ким, киши ўлтурмак этмайдур Масиҳодин тамаъ.

Заррани хуршидча равшан тамаъ қилганча бор,
Заррача меҳр этмак ул хуршидсиймодин тамаъ.

Не ажаб қилсам тамаъ овора кўнглумдин жунун,
Қилса бўлмас ақл худ Мажнуни шайдодин тамаъ.

Доғ этиб кўнглум таваккуъ қилди сабрим нақдини,
Аҳли зулм андоққи қилғай нақд тамғодин тамаъ.

Гулханийдин гулхан олотин тамаъ қилмоқдурур,
Ҳар киши дунёлик этса аҳли дунёдин тамаъ.

Сарви гулдин кўп деманг сўзким, Навоий айламиш,
Барги гулдин хилъат этган сарви озодин тамаъ.

290

Кўзумни токи қилмиш ул саодат ахтари матлаъ,
Қароғ эрмаски, шабгун ҳулладин қилдим анга бурқаъ.

Лабинг ҳажринда қон ёшим келур бағрим шикофидин,
Ажаб эрмас бу янглиғ суға бўлса ўл сифат манбаъ.

Қилурлар қасди жоним келтуруб бир-бирга бош, гўё
Буким пайконларинг кўнглум ҳаримин қилдилар мажмаъ.

Бу не рокибдуру маркабки, жавлон вақти бордурлар
Қуёшдин пояда аъло, фалакдин пўяда асраъ.

Тушар кўнглумга ул юз партави кўксум шикофидин,
Бу равзани не бўлғай қилсанг, эй тийғи қазо, авсаъ.

Не тонг ҳар кун агар бар берса юз офатки, анжумдин
Сочиптур юз муҳолиф хосиятлиғ тухм бу мазраъ.

Навоий воқиф ўл гардун арусидинки, қасдингга
Очар гаҳ шомдин гесу, кияр гаҳ субҳдин миқнаъ.

291

Учуқ эрмаски чун бўлди суҳайли оразинг толиъ,
Ақиқинг ранг олурда бўлди холинг сояси монӣ.

Гулистон демаким, чехранг очарда сунъ наққоши
Қилурға имтиҳон ул рангларни айлади зойиъ,

Чу ҳар ён тиғ солдинг ул ҳасаддин йиғладим, лекин
Нетайким, барқ ўтиға бўлмади ёмғур суйи дофиъ.

Кўнгул қасдиға ёлғуз тийрборон қилмади ғамзанг,
Балову фитна хайли келгали ҳам айлади шориъ.

Ҳалоким қасди воқиъ бўлмади ул ғамзадин, лекин

Лабингдин элни тиргузмак мени ўлтурди филвокиъ.

Чу тийғинг кирди қонимға фараҳ бўлди манга афзун,
Нечукким майға су мамзуж ўлур кўпрак бўлур нофиъ.

Лабингға жон бўлур мойил, таним хоки раҳинг бўлса,
Ажаб эрмас бўлур чун барча ашё аслиға рожиъ.

Нечук зуннор боғлаб бода ичмай, эй мусулмонлар
Ки, пири дайр ҳар ишким қилур бормен анга тобиъ.

Навоий факр кўйида тааллуқ куфри маҳз эрмиш,
Бир Оллоҳ дўстдин неким, насибинг бўлса, бўл қониъ.

292

Доғ уза доғдин овора кўнгулдур зойиъ,
Не қора кунлар анга вокиъ эрур филвокиъ.

Тийрборони ғаминг қилди зириҳ жисмимни,
Гар зириҳ бу эса кўп бўлғуси ўқдин мониъ.

Ҳажр ўти дуди кўзумдин не ажаб тўкса сиришк,
Чунки, тун хайлиға анжум сипахидур тобиъ.

Лаъли шавқида сариф юзни яшурди қон ёш,
Гарчи сафроға чучук шарбат эмастур дофиъ.

Ўртанур ишқида парвона, чекар ун булбул,
Ул гули шамъжабин ишқида менмен жомиъ.

Эл насиби чу азал қисматида топти рақам,
Сенки саъй ортуқ этарсен нечук ўлғай нофиъ.

Ул қуёш ҳар кишига толиъ эрур, ваҳ нетайин
Ким, Навоийға бу навъ ўлмади бир кун толиъ.

293

Васл шоми хилватимда ёқсалар ногоҳ шамъ,
Рашкдин жонимни гоҳе соя ўртар, гоҳе шамъ.

Равшан этса уйни дилхоҳим, ёрутманг шамъким,
Шамъи базмим бўлди чун дилхоҳ, эмас, дилхоҳ шамъ.

Урмасун кўп лоф куймакдинки, хижрон тунлари
Тўзмас эрди оллида тортай десам бир оҳ шамъ.

Риштаи жони куяр ашки оқиб, жисми эриб,
Тийра шомим зулмидин бўлмиш магар огоҳ шамъ.

Оҳим андоқ тийра қилди кўкниким, топмас ўзин,
Гар қуёшдин ёқмаса Исои Рухуллоҳ шамъ.

Топса ҳирмон зулмати ичра не тонг ҳайвон суйин
Кимгаким, бўлса ҳидоят нуридин ҳамроҳ шамъ.

Ҳажр аро истар жамолинг ҳам Навоий, ҳам кўнгул
Ким, тиларлар тийра тунларда гадову шоҳ шамъ.

294

Юзига кўзгуни ҳар дам қилур ул сиймбар монӣ,
Анингдекким қуёш рухсориға бўлғай камар монӣ.

Жаҳонни ул қуёшнинг барқи ҳусни ўртагай эрди,
Гаронсиз баҳри ашким бўлмаса эрди агар монӣ.

Қуруқ жисмимни ғам тийғидин асрар дард ила шавқунг
Йиғочқа кесмагидин уйлаким бўлғай самар монӣ.

Қабул этман қанот эғним уза чиқса оғир дебким,
Йўлунгда барқдек пўямға бўлғай болу пар монӣ.

Кўзум узра ҳубоби ашк ул юз монӣ эрмас,
Бияйниҳ шишадекким, бўлмас айларга назар монӣ.

Дема зоҳидки, таквоға не монӣдурки, бордурлар
Шабобу бодаву ишқу жунунум сарбасар монӣ.

Оғиз бирла қаду қошу кўзунг зухдумға қўймаслар,
Нечук қилғай киши бир ишки, бўлғай бу қадар монӣ.

Кўнгул байтулҳароми тавфиға монӣ хавотирдур,
Сафарға Каъба сари уйлаким бўлғай хатар монӣ.

Навоий жониға тан гарде эрмиш монӣи мақсуд,
Насими васл эскач файз боғидин кетар монӣ.

ҒАЙН ҲАРФИНИНГ ҒИЗОЛАЛАРИНИНГ ҒАВҒОСИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

295

Меҳрсизликдин фалак эл қатлин айлар бедариғ,
Йўкса невчун дафн этар ҳар кун қуёштин ерга тийғ.

Тийғи зулми захмидин ҳар шом андоқким шафак
Қону туфроғ ичрадур хуршидоразлар дариф.

Кун эмас, олам кўзига мунташир айлар баёз,
Тун эмас, балким чекар хуршид рухсориға миғ.

Кимгаким, дўлоби чархидек солур саргашталик,
Бўғзин ип бирла бўғар қилған сойи фарёду жиғ.

Нечаким йиғса ўзин, шахлар боши узра чекар
Чатрдек кимни сарафроз айламаклик қилса биғ.

Гўйиё ани сабаб қилди мусаббиб не учун
Ким, анга бу қилмоғидин не зиёндур, не осиг.

Эй Навоий, бил неким бўлғанни ҳақ тақдиридин,
Мундин ўзга амрдин кўнгулни уз, илгингни йиғ.

296

Заиф танда ғамингдин юз эски бўлған доғ,
Ҳар эски доғ бу шох узра бир қуруқ яфроғ.

Юзунга хусн фузун бўлди нил зийнатидин,
Магарки ёруди гугирд ўтидин бу чароғ.

Қадинг чу айлади гулгашт, сарву гул демаким,
Бўялди қонға алифлар кесиб ғамингдин боғ.

Сочи асиримен ўпмай ҳануз холин, ваҳ
Ки, донаға оғиз урмай насибим ўлди тузоғ.

Илож силсилаи зулфидур жунунумға,
Агарчи мушк исидин эмганур заиф димоғ.

Чу бўлса ғайр хужуми висол мумкин эмас,
Шухуд ўлурму хавотирдин ўлмағунча фароғ.

Агар Навоий ики наргисинг хаёли била
Маризу маст жаҳондин ўтар, сен ўлғил соғ.

297

Соқие, ҳажр илгидин кўп тортадурмен зорлиғ,
Май кетурким, маслаҳат эрмас манга хушёрлиғ.

Қасдим этмиш ҳажру беҳудлуғ иложимдур даме,

Майға афюн ёр қил гар айлар эрсанг ёрлиғ.

Маст қил андоқки, бош қўйсам магар бўлғай манга
Маҳшар аҳли ё рабу ғавғосидин бедорлиғ.

Чораси ё бодадур, ё васл, ё марг, эй табиб,
Ҳар кишиким топса ҳижрон дардидин беморлиғ.

Бар егил, ё раб, ҳаётинг боғидин, эй муғбача
Ким, майли лаълингдин ўлди бизга бархурдорлиғ.

Зухд, эй соқий, бало эрмиш, хуш ул манхораким,
Ичкали жоми бало бўлмиш иши хамморлиғ.

Эн Навоий, зухддин юз қатла ортуқ дарбадар
Бир сафол илгимда муғ кўйида қилсам зорлиғ.

298

Ул суманбар қаддининг сарвиға кўнглум бўлди боғ,
Оташин гуллар анга ҳар янғи қонлиғ тоза доғ.

Ҳажр аро ул шўх кўнглум сайд этар рухсор очиб,
Тифл окшом қуш тутарға равшан эткандек чароғ.

Мужиби кўп йиғламоқ эрмиш назар пок ўлмоғи,
Уйлаким айлар суйин афзун оритмоғдин булоғ.

Эй ҳаким, олғил суроҳий лўласидин пахтаким,
Суд эрур қонин неча дафъ этса маҳрур димоғ.

Ғунчадин то чиқти гул, маст ўлди булбул, соқийё,
Май суроҳийдинки чиқмас даҳрдин топман фароғ.

Хатту холи нуқтаси юз чоклик кўнглумдадур,
Бир қафасда турфадур, ваҳ-ваҳ, кўрунг тўтию зоғ.

Неча рангин ашк тўксам кўзда ул юз нақшидур,
Лоладин ўзга не гул бергай, суйи қон бўлса, боғ.

Ёғмағунча ашк дафъ ўлмас кўнгулдин тийралик,
Бу ёғинни гўйиё дептур қазо ул ўтқа ёғ.

Факр йўлинда Навоий айлагил боштин қадам
Ким, бу йўл қатъида бош қўймоқдурур қўймоқ аёғ.

299

Ўртанурмен кечалар ҳажрингда андоқким чароғ,
Равшан айла ришта жисмимдур, кўнгул ўт, ашк ёғ.

Сарву сунбул лоладек қад, зулфу юзунг ҳажридин,
Ҳам алиф, ҳам наъл кестим куйдуруб юз ерда доғ.

Бир кўзумга сарв ўкдур, бир кўзумга гул тикан,
Сенсизин, эй сарви гулрух, ногаҳ этсам гашти боғ.

Жоним ичра ўтдурур бир лаъли майгун ҳажридин,
Соқиё, навбат манга еткач лаболаб тут аёғ.

Соғ бўл, девона этсанг мени бир май бирлаким,
Ҳажрдин девонамен бўлдум эса бир лаҳза соғ.

Истарам оғзин қилиб лаълу хату холини васф,
Халқ ғойибдин нишонлар айтиб эткандек сўроғ.

Ул фароғу бу тараддуд итти мақсуд ўртада,
Гум бўлуб мақсуд, ўтти ҳам тараддуд, ҳам фароғ.

Рўзгори тийра, нутки лол булбулдур магар
Ким, хазон фаслида айларлар тасаввур ани зоғ.

Телба деб қилма Навоийнинг иложин, эй ҳаким
Ким, мушаввашдур анга бир ўзга савдодин димоғ.

300

Гарчи мен ҳажрингдин ўлдум тортибон кўп зорлиғ
Сен ҳаётингдин топ, эй бадмеҳр, бархўрдорлиғ.

Хаста эрдим кўзидин еткурди лаълин оғзима,
Тенгри жон берди, вале чектим баса беморлиғ.

Кечаеки тушка киргай ул саодат ахтари,
Бермагил, ё раб, манга ул уйкудин бедорлиғ.

Бодайи лаълинг била мундоқки усрукмен мудом,
Кофири ишқ ўлғамен, гар истасам хушёрлиғ.

Бу кўнгул озоридин безормен бор муддате
Бўлғали бизлар аро озорлиғ, безорлиғ.

Не бино эркин буким, бир пора коши тушмади,
Қилғали бу тоқни сунъ илги мийнокорлиғ.

Эй Навоий, суҳбатингдин қилса ор ул кўркабой,
Йўқ ажаб невчунки сенсен бир гадо, ул борлиғ.

301

Неча, эй ороми жон, ҳажрингда беоромлиғ,
Дўстлуғ кўргузки, ҳаддин ошти душманкомлиғ.

Шукр шамъин ёқмадим васлингда, етти доғи ҳажр,
Бизни бу ўтларға куйдурган эрур ул хомлиғ.

Эрмас ўтлуғ кўнглум оғзинг нақшидур кўксум аро,
Қатрайи қон оташин гул ғунчаси андомлиғ.

Деб эмишсен тарк этиб ишқу муҳаббат шевасин,
От чиқармишсен салоҳ ичра, зиҳе бадномлиғ.

Лаълидин заъф этти қон бўлган кўнгул, ваҳ, бодадин
Нафъ топмас эрмиш улким, қилса хуношомлиғ.

Кўз ёшимдин нам топибдур, гарчи меъмори қазо,
Боғлади кўк гунбади тоқини истехкомлиғ.

Зулфида дарду бало истар Навоий ишқидин,
Ул гадодекким, тилар аҳли карамдин шомлиғ.

302

Лолагун бўлмиш суларда қатлима дилдор тийғ,
Ё бало тоғидин этмиш лолазор изҳор тийғ.

Гул тани юз чок ўлуб буқим бўялмиш қон аро,
Тегди ғамзанг хайлидин гўё анга бисёр тийғ.

Тийғ тортиб еткач-ўқ қилдим фидоси жонниким,
Бўлмағай озурда қотил, кўрмағай озор тийғ.

Жисм пайконинг била тўлдию жондур ғамдаким,
Айласанг қатлимға рағбат бўлмағай нокор тийғ.

Ишқ дашти сабзасидин лола ҳар ён сочилур,
Яъни ул саҳро гиёҳи бор эмиш хунбор тийғ.

Олам аҳли қатлини бир дамда қилсанг орзу,
Юздин ол бурқаъни, киндин чекмагил зинҳор тийғ.

Назм мулкин тил чекиб олмиш Навоий уйлаким,

Чекса оламни олур шоҳи фалак миқдор тийғ.

ФЕ ҲАРФИНИНГ ФИТНАЛАРИНИНГ ФУСУНИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

303

Кечти умрум нақди ғафлат бирла нодонлиғда ҳайф,
Қолғани сарф ўлди андуҳу пушаймонлиғда ҳайф.

Жонға бир душворлиғ қўймай риёзат ранжидин,
Сарф бўлди нақди авқотим тан осонлиғда ҳайф.

Боғладим паймонадин паймон, фиғонким, ақлу дин
Бўлди бу паймонаву ул сустпаймонлиғда ҳайф.

Эй мусулмонлар, билингким, бўлди умрум ҳосили
Нафси кофир фитнасинин номусулмонлиғда ҳайф.

Ҳайфким, нафъ айламас ҳар нечаким тортиб илик,
Десам ўз аҳволима бу навъ ҳайронлиғда ҳайф.

Андоқ иш қилким, пушаймон бўлмағайсенким, эмас
Ҳеч осиф чун иш хато бўлди пушаймонлиғда ҳайф.

Ҳар не ўткан сўзларим чиндур десам ёлғон эрур,
Чин будурким, дегамен умр ўтти ёлғонлиғда ҳайф.

Чун енгилракдур ҳисоб ўлғанда султондин гадо,
Ҳайфким, бўлғай гадо авқоти султонлиғда ҳайф.

Эй Навоий, воқиф эрман халқдин, бори менинг
Кечти умрум нақди ғафлат бирла нодонлиғда ҳайф.

304

Зор жисмимда қиличинг захми ҳар ён мухталиф,
Ҳар биридур сарф қаддинг ҳасратидан бир алиф.

Тол ниҳолида эмас яфроғки тиллар тортибон,
Сарви озодим учун кулукқа бўлмиш муътариф.

Қошу кўзин кўргали, эй шайх, билдим, макри бор
Ҳар сияхпўшеки меҳроб ичра бўлғай муътакиф.

Анбарин хат бирла ул юз бўлди олам офати,
Олам офатсиз эмас хуршид бўлғач мункасиф.

Соқиё, ул кавсаросо бодадин бир журъа тут
Ким, мени ҳайронға бўлғай кашф сирри лав кушиф.

Бодайи мақсуд жоми завқидин табъим юзин,
Вах, неча дойим хумори жаҳл тутқай мунхасиф.

Жон бериб олсанг, Навоий, бок эмас ул бодадин
Ким, эрур юҳийл-изом авсофи бирла муттасиф.

305

Яшурун ғамзанг қиличиким қилур кўксум шикоф,
Буки, махфийдур, анга гўё қошинг бўлмиш ғилоф.

Қошларинг не саф чекиб бўлмиш қоровул кирпичинг
Ким, кўнгул султони хайлиға эмас ҳожат масоф.

Меҳр англаб ошиқ ўлдум сўнгра етса кўҳи ғам,
Не ажаб ишқ ибтидоси «айн» эрур, поёни «қоф».

Қоши кўнглум ўғрисидур рокиъ ўлмоғлиғ не суд,
Ўғри бош солғач қуйи бордур далили эътироф.

Ишқ аро Мажнунни дер баъзи фузун, баъзи мени,
Лек ҳолим англаған топмас маҳалли ихтилоф.

Бўл сафо аҳлиға ҳамдам, ёр васлин истасанг,
Аксини солғайму соқий бўлмағунча бода соф.

Эй Навоий, гар қилур кўнглунг ҳарам тавфини қасд,
Қатъ этиб дашти фано мақсад ҳаримин қил тавоф.

306

Кўргузур ҳижрон ҳуруфи нуқтасин жон ҳар тараф,
Сенсизин яъники қўймиш дағи ҳижрон ҳар тараф.

Уйла шиддат бирла чарх айлар мени саргаштаким
Захм кўп тандин ёғар шудрун кеби қон ҳар тараф.

Кўнглум аҳволин не дейким, шарҳиға бир тилдурур
Кўкрагимдин бош чиқарған нўғи пайкон ҳар тараф.

Ташладим еткач жунун хайли туганлар тахтасин,
Яъни очтим меҳмонлар оллида хон ҳар тараф.

Ашқ қонлиғ кўзни элтур уйлаким, су лолани,
Бўлмаса йўлинда монӣ хори мужгон ҳар тараф.

Рашкдин кўп музтариброкдур кўнгул ул гўйдин
Ким, кесиб бошимни ул шўх урса чавгон ҳар тараф.

Қўй башарни, гар малойик доми эрмас яхшидур,
Ул парий мундоқки, зулф этмиш паришон ҳар тараф.

Нетиб ўлмайким, яна ул шўх усрук отланиб,
Тер суи маркаб елидин солди тўфон ҳар тараф.

Кўр, не хайратдур мангаким, бордурур бу дайр аро
Дониши юз менчалар, юз менча ҳайрон ҳар тараф.

Шишадек кўнглумни пайдо ўртади соқий валек
Доғин этти май ҳубоб остида пинҳон ҳар тараф.

Эй Навоий, навҳайи ҳижрон тузуб ун чекма кўп
Ким, киши қолмас тириг еткач бу афгон ҳар тараф.

307

Бода хуштур гар ҳарифим бўлса бир ёри зариф,
Май ҳарифи гар зариф эрмас, анга эрман ҳариф.

Ул сифат зотинг латофат айнидин жонбахшдур
Ким, ҳамоно ани мазҳар қилди исм-ул-латиф.

Заъфдин гар дарди ишқингдин шикоят айладим,
Ишқ шаръи ичра эрмас муътабар қавли заиф.

Хоки понингни малойик қилдилар тожи шараф,
Оллоҳ-Оллоҳ, ким кўруптур бу сифат зоти шариф.

Заъфим андоқдурки дам урсам эрур бийми ҳалок,
Не учунким ул таҳаррукдур анга беҳад аниф.

Давр ранжидин тилармен майға тушмак уйлаким,
Майға тушган қил кеби ғарқ ўлса бу жисми наҳиф.

Эй Навоий, қилғали табъ аҳли жинси шеър назм,
Назмнинг ўлди барчасига қофия, балким радиф.

308

Базм аро гар йўқ май бида даф,
Ҳам ёмон эрмас ун бида каф.

Соқийи гулрух, бода кетур
Ким, манга ҳаддин ошти шааф,

Давр ила дайр аро май чеккали,
Чекмак неча масжид аро саф.

Бодаға берсам жон нақди,
Бўлмоқ учундур нақд талаф.

Кел бериким, йўқ санга вубол
Лекин эрур кўп бизга шараф.

Шайхи риёйий фоний эрмас,
Ул тараф ўлсун, ё бу тараф.

Ўқунг учун хаста Навоий,
Кўзи қорасин қилди ҳадаф.

ҚОФ ҲАРФИНИНГ ҚИЁМАТЛАРИНИНГ ҚИРОНИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

309

Зиҳе азалда карам айлабон санга халлоқ,
Карим хилқат ичинда макорими ахлоқ.

Сипеҳр гунбадини равшан эткали зотинг,
Чароғ ўлуб, анга қандил арсайи офоқ.

Нужум кўзларини гарди маркабинг ёрутуб,
Гаҳеки секритибон чарх соҳатида Буроқ.

Рикобинг ўпмагининг орзусида ою кун
Бериб Буроқинг учун ўзларига шакли чаноқ.

Ҳилолу меҳру шиҳоб ўлди наълу доғу алиф,
Фалакка бўлғали сендин насиб дарди фироқ.

Сипеҳр ҳар кеча юз минг кўзин недин юммас,
Висолингга яна бир кеча гар эмас муштоқ.

Мақоминга етайин деб Навоий айлар сайр,
Гаҳе Ажам била Нерез, гаҳе Ҳижозу Ироқ.

310

Ёрдин айру кўнгул мулкедурур султони йўқ,
Мулкким султони йўқ, жисмедурурким, жони йўқ.

Жисмдин жонсиз не ҳосил, эй мусулмонларким, ул
Бир қора туфроғдекдурким, гулу райҳони йўқ.

Бир қора туфроғким, йўқтур гулу райҳон анга,
Ул қоронғу кечадекдурким, маҳи тобони йўқ.

Ул қоронғу кечаким йўқтур маҳи тобон анга,
Зулматедурким, анинг сарчашмаи ҳайвони йўқ.

Зулматеким, чашмаи ҳайвони анинг бўлмағай
Дўзахедурким, ёнида равзай ризвони йўқ.

Дўзахеким равзайи ризвондин ўлғай ноумид,
Бир хуморедурки, анда мастлиғ имкони йўқ.

Эй Навоий, бор анга мундоқ уқубатларки, бор
Ҳажрдин дардию лекин васлдин дармони йўқ.

311

Бўлмас эрмиш дилраболар аҳди маҳкам, эй рафиқ,
Гар киши дерким, бўлур, тутма мусаллам, эй рафиқ!

Ҳар парийзодеки ўз мажнуниға қилмиш вафо,
Билки, андиндурки, эрмас насли одам, эй рафиқ!

Моҳвашлар шоми зулфи не учун ошуфтадур,
Тутмамиш бўлса вафо аҳлиға мотам, эй рафиқ!

Дард муҳлик умрининг таъжили кўп, жонинг учун
Ким, Масиҳимни кетур бошимға бир дам, эй рафиқ!

Кўйди бир ўтлуғ фатила доғ учун ҳар ғунчадин,
Чарх то гулшанни кўрди сабзу хуррам, эй рафиқ!

Гул эмас гулбунда қонлиғ доғ эрурким, настаран
Теврук айлаптур момуқ қўймоқға марҳам, эй рафиқ!

Бу мунаққаш сақф тарихи ёзиғлиқ чун эмас,
Кўп машаққат чектим, аммо қолди мубҳам, эй рафиқ!

Мен худ эттим азм муғ кўйида расво бўлғали,
Сўз эшит, албатта, мендин қолма сен ҳам, эй рафиқ!

Ич дағи тутқил Навоийға қадахким, арзимас
Бир нафас ҳушёр бўлмоғлиғқа олам, эй рафиқ!

312

Санга иш жавлон қилиб майдонда чавгон ўйнамоқ,
Манга оллингда бошимни гўй этиб жон ўйнамоқ.

Бош овучлаб эгма қомат бирла қолман рахшидин,
То тилар чобуксуворим кўнгли чавгон ўйнамоқ.

Кўз қаросин ўйнатур ҳар лаҳза ул мардумни кўр,
Ҳиндуедекким эрур ойини қолқон ўйнамоқ.

Ўйнай-ўйнай айладинг куфр ила динимни бадал,
Оллоҳ-Оллоҳ, бумудур, эй номусулмон, ўйнамоқ.

Жавр тошин ул парий ўйнаб отай дер эл сари,
Ваҳки, бу девонаға еткач не имкон ўйнамоқ.

Ҳар сари ашким югурмоқ не ажабким, айб эмас,
Тийра уйдин чиққач-ўқ ёшларға ҳар ён ўйнамоқ.

Чарх ўюн бирла олур дин нақдин элдин, воқиф ўл,
Бу мушаъбид бирла бўлмас аҳли ирфон ўйнамоқ.

Ваъда кўп қилдинг Навоийға ва лекин ўйнабон,
Мунча бўлғай эл била, эй аҳди ёлғон, ўйнамоқ.

313

Оҳким, ғам тийғидин кўксумни қилди чок ишқ,
Дуди оҳимдин кўзумни айлади намнок ишқ.

Дард кирмак бирла жон чиқмоққа гар йўл қилмади,
Не учун ғам тийғидин кўксумни қилди чок ишқ.

Ул пари кўйидаким ҳар лаҳза юз минг бош борут
Судрабон элтур мени девонани бебок ишқ.

Кўзума ҳар дам ёруғроқдур юзунгнунг кўзгуси,
Хосият мундоқ эмиш ҳар кимда бўлса пок ишқ.

Ошиқ ўлди хаста жон кўргач ул оташпорани,
Оллоҳ-Оллоҳ, барқ ила ўйнайдурур хошок ишқ.

Ишқ водийсиға кирган, ёнки андин ҳар қуюн
Ким, чиқар саргаштаедурким қилибдур хок ишқ.

Эй Навоий, ошиқеким, сен кеби истар фароғ,
Гар эрур мажнунки, ул қилмайдурур идрок ишқ.

314

Ваҳ, неча жисмимни ғамдин нотавон эткай фироқ,
Нотавон жисмимға ҳар дам қасди жон эткай фироқ.

Жисмим айлаб нотавон жонимға қасд айлаб ниҳон
Қасд қилған жонни расвойи жаҳон эткай фироқ.

Жонни расво айлагандин сўнг қаноат қилмайин
Юз ғаму андуҳ хадангига нишон эткай фироқ.

Эмдиким андуҳу меҳнат ўқиға қилди нишон,
Ҳар жароҳат узра юз доғи ниҳон эткай фироқ.

Эй кўнгул, солма ўзунгни дард ила мардона бўл,
Бизни, шоядким, бу янглиғ имтиҳон эткай фироқ.

Васлидин дам урмайин қилсақ фироқ ичра басар,
Шояд ўзин бизга бир кун меҳрибон эткай фироқ.

Куйди жоним васлида эл рашкидин то етти ҳажр,
Васл мунглуғ жонима ўт солди то неткай фироқ.

Дўстдин истар ризо зинҳор ани кўрмаким,
Васл қилғай комрон ё нотавон эткай фироқ.

Ич, Навоий, май бағир қонидегу беҳуд йиқил,
Неча васл уммидидин бағрингни қон эткай фироқ.

315

Қон ёшим сариғ юз узра ошкор этти фироқ,
Заъфаронзоримни ғамдин лолазор этти фироқ.

То фироқ уйига кирдим, ваҳки, ашкимдин эди,
Гарчи юз гавҳар, аёғимға нисор этти фироқ.

Дам-бадам оҳим чекарга сабр ила тоқатни ақл
Ихтиёр этти, вале беихтиёр этти фироқ.

Жон талашур элни марг андоқки айлар музтариб
Лабларинг истар кўнгулни беқарор этти фироқ.

Деб эдук ишқ андуҳидин ҳар дам афғон қилмали,
Ваҳки, бу даъвода бизни шармсор этти фироқ.

Кет фараҳким, ғамни, меҳнат тошин олиб, кўнглума

Юз туман мисмор бирла устувор этти фироқ.

Эй Навоий, васл аро бўлғайки, боқиб кулгамен
Доғларниким кўнгулга ёдгор этти фироқ.

Демангиз нетти фироқ охирки бўлдунг душмани,
Манъи васли хусрави Жам иқтидор этти фироқ.

316

Жунун тоши харобот ичра ҳар дам кўксума урмоқ,
Эрур тақвою дониш бутларин тош бирла синдурмоқ.

Қуешким зарра кўзгаб кирса вайронимға ҳажрингда,
Кўзугма кул совурмоқ, бил ани, кўнглумга ўт урмоқ.

Чу пири дайр тақво хирқасин куйдур деди гар худ,
Анинг ҳар торидур жон риштаси бўлмас боқиб турмоқ.

Лабинг ҳажринда хокий тан аро кўнглумни ҳабс эттим,
Нечукким жонсиз элни расм эрур туфроққа топшурмоқ.

Дема, ул дилрабоға не учун кўнглунгни олдурдунг,
Уз эрки бирла не мумкин киши ўз кўнглин олдурмоқ.

Агар оҳимдин айлаб жилва ёғдурди жафо тошин,
Не тонг гулбун сабо таҳрикидин гул барги ёғдурмоқ,

Бинафша солхурд элдекки бош солди қуйи, гўё
Яқин англаб жазони умр анга даъб ўлди қайғурмоқ.

Қадах ичмак ёзуқ деб асру мардуд этмагил, эй шайх,
Бу қисм эрса азалдин, бежихатдур бизни ёзғурмоқ.

Қароғлардин пулак жон риштасидин чиллавор этқил,
Қошинг ёсин Навоий қасдиға гар истасанг қурмоқ.

317

Ёр чун истарки, бўлғаймен мудом андин йироқ,
Ул жиҳатдин барча васл истар, мени маҳзун фироқ.

Яхшиларға бас ёмондур ҳолким, ёр оллида
Тенгдурур яхши-ёмон, балким ёмонроқ яхшироқ.

Шаҳ ёнин фарзин кеби кажлар мақом этмиш, не тонг,
Ростравлар арсадин гар тутсалар рухдек қироқ.

Тоза ҳар ён доғ эмас жисмимда ул юз ишқидин
Ким, бу кавкабларға бўлмиш ул қуёшдин эҳтироқ.

Бу йироқликдин яқиндур ўлгамен, ваҳ, ёрнинг
Истабон ройин бўлуптурмен қинликдин йироқ.

Маҳжабинлардин сияҳдиллик не тонг, ойким анинг
Ботинин кўрсанг қорадур, гар кўрунур зоҳир оқ.

Кўп Ҳижоз оҳанги тузма ёр ила бўл барча вақт,
Эй Навоий, гар Ажам бўлсун мақоминг, гар Ироқ.

318

Чикса жоним, айб қилма, жисми беморимға бoқ,
Куйса жоним, ҳайрат этма, нолайи зоримға бoқ.

Ҳажр даштининг гули гар лола бўлса, сайли қон,
Қилмағил, эй гул, таажжуб чашми хунборимға бoқ.

Эйки, кўрмайсен қуруқ шохе безалган гул била,
Ҳажр тошидин саросар жисми афгоримға бoқ.

Зулфин очти ул санам, эй шайх, бовар қилмасанг
Ким, асири куфрмен бут бирла зунноримға бoқ.

Ер била тенг қилди хоки тан уйин ашким суйи,
Ишқ сайлидин йиқилган эски деворимға бoқ.

Қилмасанг тавбамни синдурғанни бовар, эй фақих,
Хирқайи чоқимни кўр, ошуфта дасторимға бoқ.

Бош кўтармай майдин эқтим журм тухми барча умр,
Эй Навоий, умр этиб зойиъ сару коримға бoқ.

319

Ғамим кўп айта олмасмен не тонг кўнглум ҳалок ўлмоқ,
Ичимда юз қилич, не айб кўксум чoқ-чoқ ўлмоқ.

Улар деб шoд ўлур, кўп кўрса дардим муддаий билмас
Ки, ишқ ичра ҳаётим боисидур дардноқ ўлмоқ.

Агарчи ҳусн ичинда сенча пок ўлмоқ эмас мумкин,
Ани ҳам кўрки ишқ ичра бўлурму менча пок ўлмоқ.

Агар захр ичсам илгингдин таажжуб қилма, эй соқий
Ки, бўлмиш масту ошиқ шеваси бевахму бoқ ўлмоқ.

Чу мен бир жом учун деҳқон асиримен, ажаб эрмас
Либосим ток барги, ришта бел боғларга ток ўлмоқ.

Жаҳондин силкиниб чиққан этак топиб ёпишмоғлиқ
Муяссар бўлса, не ишдур талаб йўлинда хок ўлмоқ.

Навоий кўксида ишқ этмас ўлса дафн ғам нақдин,
Ўюлуб тоза доғи ҳар тараф недур мағок ўлмоқ.

320

Демангиз аҳбобким, қилмасмусен бас йиғламоқ
Ким, манга тенгри насиб этмиш туганмас йиғламоқ.

Асрай олмон ўзни, ашким тутти дашту тоғни,
Нечаким Фарҳоду Мажнун дедилар, бас йиғламоқ.

Масту ошиқмен дағи кўнглумда айрилган кишим,
Эй мусулмонлар, не тонг мен зори бекас йиғламоқ.

Тонг эмас жисмим оқизғунча кўзум гар тўкти ашк,
Не ажаб абри баҳорий оққуча хас йиғламоқ.

Тийра ҳажринг шомиди гар жон талашман тонгғача,
Бошима шамъу суроҳий недурур бас йиғламоқ.

Даҳр боғидин вафосизлиғ агар фаҳм этмади,
Нега шабнам ашкидин фан қилди наргис йиғламоқ?!

Эй Навоий, тоқини мен дағи ашкимдин йиқай,
Чун манга қисм этти бу чархи муқаввас йиғламоқ.

321

Кимки, васли ичра ёқсанг шамъи улфат, эй рафиқ,
Кўз тут ул шамъ ўтидин-ўқ доғи фурқат, эй рафиқ.

Васл софи мумкин эрмас чунки бедарду фироқ,
Зинҳор ул бода сари қилма рағбат, эй рафиқ.

Васл йўқким, ишқ лафзин тилга мазкур этмагил,
Ҳар нафас кўрмай десанг юз навъ шиддат, эй рафиқ.

Куйма ҳар бемехр ўтиға, гар десанг ҳар дам сени
Қилмағай кул шуълайи андуҳу ғайрат, эй рафиқ.

Шўх чобуклар ғубори тавсаниға солма кўз,

Юзда истар бўлмасанг гарди мазаллат, эй рафиқ.

Бокма гулдек юз уза хай шабнамимким, бузмасун
Ақл ила сабринг биносин сайли офат, эй рафиқ.

Гар солиб юз минг болоға мендек ўзни бўлмаса
Ишқсиз бир дам санга ҳам сабру тоқат, эй рафиқ.

Токи мумкиндур, кезиб бир меҳрибон ёр истагил,
Бағри тошларни севарга қилма журъат, эй рафиқ.

Гар Навоийдек бошингга тушса бир қотил ғами,
Анда дағи кўргасен не бўлса қисмат, эй рафиқ.

КОФ ҲАРФИНИНГ КОФИРЛАРИНИНГ КАМОЛИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

322

Эй, деб сифатингда аҳли идрок,
Лав лоқа ла-мо халақт-ул-афлок.

Афлок нечукки хоки роҳинг
Ул йўлдаки, ожиз ўлди идрок.

Десам афлок эрур туфайлинг
Басдур гуваҳим ҳадиси «лав лок».

Тубий била шохи сидра келди,
Қадринг чаманида икки хошок.

Ким тутса шафоатинг умиди,
Бебоклигидин анга не бок.

Чун шоми уруш қайттинг бот,
Субҳ этти ёқани ғуссадин чок.

Васфингда не айтқай Навоий,
Жуз ажз ила узри мо арафнок.

323

Ваҳ, недур майдонда ҳар ён азми жавлон айламак,
Бизга етқач ўзга ён оҳанги майдон айламак.

Зулфдин чавгон чекиб эл бошини гўй эткали,
Кўз ёшимни гўйдек ҳар сари ғалтон айламак.

Қон аро жисмим бўяб, дерсенки, ишқим таркин эт,
Бу экин оламда кофирни мусулмон айламак.

Тан ғуборинда ёшурдум доғи ишқинким, эмас
Айб муфлисдин дирам туфроққа пинҳон айламак.

Кўкта гар анжум эмас оҳим ўқининг яраси
Шомлар недур шафақдин кўнглакин қон айламак.

Чарх сидқ аҳлин ғамин истарки, бўлмиш субҳ иши
Ашқдин кавкаб сочиб чоки гирибон айламак.

Гар Навоий жисмини ишқ истамас тошдин фигур,
Бас недур ани жунун кўйида урён айламак.

324

Ишқ аро васлинг тилаб ҳажрингда бўлдум дарднок
Хаста янглиғким, ҳаёт уммидидин бўлғай ҳалок.

Йўқ ажаб гар ул қуёш навқангға бокмас, эй кўнгул,
Ўтқа не ғам гарчи куйган нола айлар дарднок.

Текканин еткач очар пайкони кўксум чокининг,
Ул калид ўлмиш, ажал дарвозаси гўё бу чок.

Айлар эрдук пок ишқ ўтиға куймак орзу,
Шукр лиллаҳ оқибат куйдурди ишқинг бизни пок.

Солди май ул ҳур шавқин кўнглума, эй боғбон,
Бердинг ўхшар парвариш кавсар зилоли бирла ток.

Ишқ аро дўзахдин, эй носих, мени қўрқутмаким,
Ҳажр ўтин кўрган самандарға шарардин қайда бок.

То танинг авжи ҳаёт устидадур сен хок бўл,
Истасангким авж тутқайсен танинг бўлғанда хок.

Эй Навоий, шоми ғамдин айру йўқтур субҳи васл,
Оқ эрур, лекин қорартур ҳар нени ранг этса зог.

325

Келгуси ул сарви сийминбар гули серобдек
Ким, танимда ҳар замон титрар кўнгул сиймобдек.

Ваҳ, не янглиғ ахтари саъд эрдиким қилғач тулуъ

Тун кеча кўзум ёрутти меҳри олам тобдек.

Кучқамен белин камар занжир илан деб бўлди хам
Нотавон жисмим муталло айлаган қуллобдек.

Сажда ул чобуксувор оллинда андин айларам
Ким, оёғи узра нақше кўрмишам меҳробдек.

Ақл саррофи лабинг рангину нозук сўз била
Топти гулгун ришта ўтқарган ақиқи нобдек.

Силк этак зарришта бирла гул тўқулган жинсдин
Ким, эмас тори чу бўлган васлалиғ мошобдек.

Кўр Навоий маснадин ишқ ичраким, гулхан аро
Шуъла олтойиу куллардур анга синжобдек.

326

Турфа рухсорингки, хусн ичра эрур гулзордек,
Турфарок будурки, гулзор эрмас ул рухсордек.

Сарвнотим бошида турна парин кўрким, эрур
Шамънинг бошида кул бўлган паришон тордек.

Бир тун ул ой ҳажридин куйдум, улус кўрди мени
Тонгласи бир йил такассур тортқан бемордек.

Тошларким урди ул шўх, ипга боғлаб осмишам
Бўйнума кўнглум ғами таскинига тумордек.

Заъфдин кўйида кўйдум бошим остиға кесак,
Соя ҳам гар истасам йўқтур бузуғ девордек.

Ул қуёш маст ўлди, гўёким қилиб эгри хиром
Юз жафо жонимға айлар чархи кажрафтордек.

Телба кўнглунгни, Навоий, забт айлай олмадинг,
Эмди чек андин илиг ҳар сори борса бордег.

327

Не навъ борди экин уйга кеча ул чобук
Ки, тун қоронғу эди, раҳши тунд, ўзи усрук.

Нечукки елдин ўлур ҳар тараф ниҳолға майл,
Саманд уза эгилур эрди ул қад нозук.

Агарчи кайфият ичра кўрунубон бир навъ
Ва лек кайфият андин кўнгулга юз турлук.

Гаҳеки кўз очибон кирпичи отиб новак,
Тушуб қаёнки отиб жону кўнглум ичра тўшук.

Агарчи ўлтурубон юз тиригни ғамзасидин,
Ва лек жон топибон нуктаси била юз ўлук.

Нетиб ўз илгида қолғай инони ҳушу хирад
Ки, бода кучлугу раҳши инони ҳам кучлук.

Навоиё бу балолар сангаки юзланди,
Хаёли офият этсанг, ўзунга бор ўтрук.

328

Менки чектим лаъли шавқи бирла жонондин илиг,
Гўйиё ҳайвон суйи бирла юдум жондин илиг.

Чун мени ҳайрон анга зору оқар ашким не тонг
Ул парийпайкар юса мен зори ҳайрондин илиг.

Илги ҳиннодинму рангиндурки, мен қурбон анга,
Ё қилурда қатл, анга ранг ўлди қурбондин илиг.

Лутф ишида кўргузур ҳар дам яди байзо ул ой
Не ажаб гар элтса Мусойи Имрондин илиг.

Жон чиқар ҳолатда бас топсам итидин пойбўс
Не ҳадим ўпмак учун истарга жонондин илиг.

Дайр аро чун муғбача эл ёри бўлди, эй кўнгул,
Ю муғона май била ул номусулмондин илиг.

Раҳм этиб ҳолимға солса кўз ёшимға бир назар,
Ваҳ, юмай неткаймен ул дам ақлу иймондин илиг.

Берса юз ошуб даврондин илиг мен хастаға
Чекмагунгдур ҳаргиз ул ошуби даврондин илиг.

Сайддек ўқтин қатил ўлди Навоий кўнгликим
Сунди ойлар тийғ ила кесмакка ҳар ёндин илиг.

329

Маҳвашимда заъфу мен бу ғуссадин ҳар дам ҳалок
Ким, не яъни мен тириг бўлғаймену ул дарднок.

Ногаҳ, эй аҳбоб, даврон қилмағай бебоклик,
Йўқса биздек юз туман жонон учун ўлсак, не бок.

Пок жонин, ё раб, олма поклар кўнгли учун,
Бўлмаса маъшуқи, пок, охир не осиф, ишқи пок.

Кўнглакин чок айламиш андуҳдин гул, чун ёқа
Чок қилса найласун булбулнинг ўлмай кўкси чок.

Гар бўлур юз жони пок анинг фидоси оздурур,
Мен не ҳад бирла бўлай, чунким эрурмен тийра хок.

Чун ажал жомин сумурмай чиқмас эл бу боғдин,
Хуррам улким, бош кўтармас бодадин андоқки ток.

Эй Навоий, ёр дарди не бало муҳлик эмиш
Ким, аранг заъф эткани ушшоқни айлар ҳалок.

330

Суд қилмас этагингни илигимдин чекмак
Ким, қиёматқа дегинча бу илигдур, ул этак.

Қонима қўл шималу тийғни чекмаки,
Қилур қатл пўлод қиличдин бурун ул сийм билак.

Қайд қилмангки, жунун силсиласи қайдидамен
Ким, кеса олмас ани қилсалар олмос эгак.

Тиргузурда нафасинг юзни қочурмоқ не эди,
Майл қилмас худ ўлуг кимсадин олмоққа мучак.

Ишқдин махласима айлабон аҳбоб дуо
Мустажоб ўлмас анинг мени маҳзунға тилак.

Жанда бирла киши дарвиш эмас, бўлса фано
Тенгдурур хоҳ палос ўлса тўнунг, хоҳ ипак.

Кўйида ўлди Навоий бу сифатким, бор эди
Тақя хорова ҳасири ёни остида тушак.

331

Кўнглакинг барги гулу устида гулранг елак
Гул кеби жисминг уза уйлаки гулгун кўнглак.

Қалағай саҳфада руқъангни кўруб оқти ёшим,
Тифлдекким югурур кўрса мулавван кўпалак.

Кўйининг туфроғидин кўпмас эсам тонг эрмас,
Ғам тошидин чу бутун қолмади жисмимда сўнғак.

Букун ул навъки мендин бош эрур, сендин тийғ,
Тонгла ҳам бўлғусидур мендин илиг, сендин этак.

Юрагим итларинг андоқ едилар тишлашибон
Ким, яна йўқтур алар оллиға бормокқа юрак.

Мени бир муғбача ошуфтаву волиҳ қилмиш,
Найлай ислом аро гар кўп эса мирзову мирак.

Тишлабон, дайр ичида жоми ҳилолий чексам,
Қурси лимуси кавокибнинг агар бўлса газак.

Салтанат хилъатидин ортуқ эрур дайрда маст,
Судрасам бода гадолиғида йиртуқ капанак.

Ўзлугунг қайдини кесмакка Навоий билким,
Йўқтурур даҳр ирикликларидин яхши эгак.

332

Кимга бир мажлисда оҳу дард ила сўзе керак,
Мундоғ ўт ёқмокқа аввал мажлисафрўзе керак.

Мажлисафрўзе агар ҳам бўлса мажлис аҳлининг
Бағрини куйдурғали оҳи жигарсўзе керак.

Субҳи васлинг ичра тиргуз хайли ушшоқингниким,
Шоми ҳажр ўлтурғали мендек сияхрўзе керак.

Кўюннга ҳар кун бориб ҳар дам кўрай дермен сени,
Менга ҳар кун байраму ҳар лаҳза наврўзе керак.

Яхши асра ғам туни оҳим ўқин, эй чархким,
Сен эваз отмокқа ҳам чун тийри дилдўзе керак.

Бир хизрваш химматин берма илигдин, негаким
Дашти ҳирмон қатъига охир қуловузе керак.

Ишқ таълимин Навоийдин олурлар аҳли дард,
Уйла дарс аҳлиға мундоқ донишомузе керак.

333

Кимки ошиқ бўлса зору хастаҳол ўлмоқ керак,
Рашқдин олам элига бадхаёл ўлмоқ керак.

Васл топмоғлиғки ишқ аҳлиға амредур маҳол,
Кечаву кундуз иши фикри муҳол ўлмоқ керак.

Шавқ аро гаҳ мўядин бўлмоқ керак, андоқки мўй
Ҳажр аро гаҳ ноладин андоқки нол ўлмоқ керак.

Васл мумкин йўқ, вале ҳижронда ҳар дам юз бало
Мундоқ офат мубталоси моҳу сол ўлмоқ керак.

Ишқ кўйида зулоли васл ичмайдур киши,
Дайр сари толиби жоми зулол ўлмоқ керак.

Зулм кўрким чарх этиб икки сипаҳни кийнавар,
Мўрлар хайли арода поймол ўлмоқ керак.

Эй Навоий, истасанг махлас кудуратдин санга
Хонақаҳдин дайр сари интиқол ўлмоқ керак.

334

Ёр бўлмиш ўртаға ҳижрон тариқин солғудек,
Ақлу ҳушу жону кўнглум хайли ҳам кўзғалғудек,

Ёр бориб ақлу ҳушу жону кўнглум кўзғалиб,
Тан ётиб, кўз булажаб ҳолимға боқиб қолғудек.

Бошни ҳолоким, эрур фурсат, солайин оллиға,
Тундлуғдин гарчи эрмас ани ердин олғудек.

Соқийё, май тут, муғанний навҳа оҳангини чол
Ким, сипоҳи умрум ўлмиш кўси рихлат чолғудек.

Ҳажр аро, эй Хизри фаррухпай кўлум тутким, эрур
Пўя урмоқтин бу водий ичра бағрим толғудек.

Хулла гул баргидин эттинг пардаи жонимдин эт,
Бўлса анинг остида ногаҳ танинг тавшалғудек.

Эй кўнгул, нақди ҳаётинг қил фано йўлида сарф,
Ҳайф эрур гар бўлса умри Нух учун сайфалғудек.

Бир замондур умр азми дашт этиб осуда бўл,
Бўлсанг абнойи замон бедодидин қийналғудек

Эй Навоий, заврақи жисминг не тонг бўлса ғарик,
Баҳри ашк ўлмиш чу ҳар дам оҳдин чайқалғудек.

335

Эй, кўнгулда шахди лаълинг ҳасратидин юз тешук,
Ҳар тешукдур шахд занбури уйи янглиғ чучук.

Гар тери бирла сўнгакмен туъма ҳам қилмас итинг
Ким, тери асру қатик бўлмиш, сўнгак асру чурук.

Не лабингдин ком топтим, не кўзунгднн жавр ўқи,
Бу сифат маҳрумлуқтин не тиригмен, не ўлук.

Уйла занжири жунун расвосименким, ҳар замон
Теграма фарҳоду Мажнундек йиғилмиш бир сурук.

Ишқ ўтидин қуллуғунг доғини қўйдум кўксума,
Ўзни бу навъ айладим ишқ аҳли ичра белгулук.

Фақр водийсинда ўзлук неча камрак яхшироқ,
Йўлни осон қатъ этар солиқ енгилрак бўлса кж.

Элга ўт солдинг, вале куйди Навоий ғуссадин,
Ўхшамас ўт бирла куйдурганга бу янглиғ куюк.

336

Жунун саҳросида бое йўқ эркандур бу маҳзундек
Ки, бўлғай ваҳший хайлин куткали чўпоне Мажнундек,

Не тонг гар олами кубро эсам ҳар қатра ашким чун
Тенгиздекдур ичимда юз туган ҳар қайси гардундек.

Шафақ кўк зарфин эткай лаълий, аммо лаъли ҳажринда
Қизарта олмағай оламни бу ашки шафақгундек.

Манга атфол отқан тошу сабрим кишварин кўрким,
Мени девонаға ул тоғдек бўлмиш, бу Ҳомундек.

Сочинг савдосидин айтур паришон сўзларим бордур,
Фусунгар санъат айларда йилонға қилған афсундек.

Фироқинг поймоли қоматимким, халқадек бўлмиш,
Назар қилким, биайниҳ бўлди ҳижрон остида «нун»дек.

Қўюб Фарҳоду Мажнун қиссасин, кўр дафтари ишқим
Ки, бир-икки хатинда топилур ул икки мазмундек.

Чу кўмдунг ерга Қорун ганжи ҳукми тутти, эй мунъим,
Тутайким нақд ила бўлди хизонанг ганжи қорундек,

Вафо айлаб, вафо кўз тутма олам дунларидинким,
Вафосиз келди олам дунлари ҳам олами дундек.

Манга дайри фано синған сафоли жоми Жамдекдур,
Камин сойиллари эски палоси ҳаззу иксундек.

Навоий назмиға солса қулоқ шах, не ажабким, бор
Анинг ҳар лафзида шоҳона лаълу дурри макнундек.

337

Лабингки, сайли сиришкимни оқизур қондек,
Эрур бу қондек, эмас ул валек қонғандек.

Томуғ ўти била аҳли азоб жониға доғ.
Эмас фироқ ўти бирла доғи ҳижрондек.

Фироқ даштида кўнглумни қилди хори хасак
Тиканки, ҳар ёнидин бош чиқарди пайкондек.

Биҳишту бўйнума ҳавро салосили зулфи
Чу сенсиз ўлса гумон айла банду зиндондек.

Кўнгулки тушти жунун даштиға бориб, гоҳе,
Қуюндек оҳим анинг теграсида айландег.

Вафоға гарчи фалак даври ожиз эрса, ҳануз
Бу шева ичра эмас эркин аҳли даврондек.

Қадах тубида кўрунг бода дурдини махфий,
Ғам ичра қон тўла кўнглумда доғи пинҳондек.

Навоий асру бузуғ, лек Вомиқу Мажнун
Эмаслар иккиси ул хонумони вайрондек.

338

Ҳажр тоби ичра ким кўрмиш бу жисми зордек
Ким, топибдур барқ шакли ўтқа тушган тордек.

Эй кабутар, тавқ пайдо айлагунг тўтий кеби,
Сўзлуқ номамни оссам бўйнунгга тумордек.

Бўлди юз минг пора жисмимда сўнғак, қон қолмади,

Молиши ҳажрингдин ўлмишмен сиқилған нордек.

Вах, не хижрондурки, ҳам аввал тунининг тонгласи
Бўлмишам йиллар малолат тортқан бемордек.

Эй кўнгул, дайр ичра ул кофирни севдунг билки йўк
Риштае ўзни анга боғлар учун зуннордек.

Ёр агар ҳампову побаржо эса бу давр аро,
Бошиға ҳар лаҳза эврулмак бўлур паргордек.

Ҳар сўнғак ёнимда бўлмиш бир тешук ғам базмида,
Ҳар бирида ўзга янглиғ нола мусиқордек.

Бода ичмакка мақоме истар эрсанг, эй рафик,
Маъмане бу ишга йўқтур кулбайи хаммордек.

Ҳар дам ул ой ҳажрида оворалиғ истар кўнгул,
Эй Навоий, қўй ани ҳар қайда борса бордег.

339

Эй тўқуз торами, ахзар бўлубон жилвағаҳинг,
Хайли анжум сипаҳинг, нури ғубори сияҳинг.

Муждаи васл ила топмай даме ором, магар
Мақсади сидқ бўлуб бир нафас оромғаҳинг.

Чарх юз минг кўзи гўё ёруди, тортилибон
Сурмагун тун ичида сурмасифат гарди раҳинг.

Суфийи олами қудсий сену асҳоб русул,
Арши аъло келиб ул хайл учун хонақаҳинг.

Таҳ-батаҳ бу тўқуз афлокидин ўтганда эди
Юқори холиқ ўлуб, мохалақаллоҳ таҳинг.

Эл кўзин нури шафоат била ёрутқаннингга
Тортқан сурмайи мозоғ икки кўздур гуваҳинг.

Эй Навоий, чу шафиъинг ул эрур, бўлди гуноҳ
Ул малакларгаки, ёзмоқ тилагайлар гунаҳинг.

340

Қорадур холу хатту кўзу қошинг,
Магар борини куйдурмиш қуёшинг.

Ёшим торин узаттингким, сенинг ҳам
Узалғай айш ила, ё рабки, ёшинг.

Бошимға тошлар ёғдурмаким, бор
Мурассаъ тождин озурда бошинг.

Харошида кўнгулдин чиқтинг, эй оҳ
Ки, эл кўнглин харош этти харошинг.

Нечук сен хулфи ичра, эй кўнгулким,
Ўтар бас тийралик бирла маошинг.

Палоси хузну мен, эй атласи чарх,
Манга лойиқ эмас воло қумошинг.

Навоий фоний ўлди, эй ғаму дард,
Анинг рахтин фано кўйига тошинг.

341

Эй чучук жоним сенинг ширин лабинг,
Мевайи жоним турунжи ғабғабинг.

Мен киму ўпмак юзунг кўзгусини,
Бас муяссар бўлса наъли маркабинг.

Неча элни кеча, ё раб, эй кўнгул,
Кўймағай уйкуға «Ё раб-ё раб»инг.

Тезликда гардига етмас шиҳоб,
Эй қуёш, жавлонға кирса ашҳабинг.

Юзида тер қатрасин кўр, эй сипехр,
Ой уза мундоқ кўрунмас кавкабинг.

Шурбдин нуқсон эмас, эй порсо,
Фақр ила бўлса мувофиқ машрабинг,

Ғамзанг ўлтурса Навоийни не бок,
Сўз била чун тиргуза олур лабинг.

342

Кулмадинг, то кўзларимни кавкабафшон қилмадинг,
Тўкмадинг қонимни, то бағрим тўла қон қилмадинг.

Тифлдекким, ғунча очқай, қилмадинг, эй бағри тош,
Хотирингни жамъ то кўнглум паришон қилмадинг.

Элга айтур захра йўқ, ваҳ, йўқса қай бир турктоз
Айладингким юз кўнгул мулкани вайрон қилмадинг.

То куёшдек жилва қилдинг, қўймадинг бир зарраким,
Офариниш ичра рухсорингга ҳайрон қилмадинг.

Юз бало тошини ишқ атфолидин ёғдурмадинг,
То жунун торожидин жисмимни урён қилмадинг.

Эй фалак, қайси куёш юзлугни бир кун чарх уза
Жилвагар қилдингки, оқшом ерга пинҳон қилмадинг.

Демаким, қўйдум Навоий жониға доғи ажал,
Шукри борий мубталойи доғи ҳижрон қилмадинг.

343

Эй, менинг жоним олиб яхшилиғинг,
Берибон жон яна яхши қилиғинг.

Қаҳр ила бодаки, туттунг ўлдум,
Заҳрдек ўлтурур элни ачиғинг.

Хусндин меҳр ғараздур, эй ишқ,
Бу масалдур: силиғингдин илиғинг.

Асрадим сени кўз ичра, эй ёш,
Қонима эрди тануғлуғ осигинг.

Маст ул кофири бебок келур,
Ақлу дин аҳли, ўзунгузни йиғинг.

Ғайр гарди борур ул пок сари,
Қани, эй кўз, бу маҳалда ариғинг.

Эй Навоий, неча солғай ошуб,
Ул парий кўйида девоналиғинг.

344

Ики ғунчанг эрмас, эй гулчеҳра, тенг,
Оғзинг асру тору кўнглунг асру кенг.

Оғзингга тегмас узоринг бирла сўз,
Бўлмади хуршид бирла зарра тенг.

Лоланинг доғи бўлур чун ўртада,

Нега тушмиш оразинг ёнида менг.

Бўлди илгим доғу кўксум захми фош
Ким, танимда тўн йўқу илгимда енг.

Солғуча оламға ўт оразни оч
Ким, жаҳонни куйдурур ул ўтлуғ энг.

Хусн даъвосиға қўл енгдин чиқар,
Юз яди байзо чиқаргандекни енг.

Данг қилмиштур Навоийни хумор,
Анга тутсун бир қадах, соқийға денг.

345

Шоҳ бўлди ишқ ичинда соҳибасрорим менинг,
Ишқ маншурида туғродур бу шаҳкорим менинг

Лаъли ёдидин тиригмен, йўкса ўлгум заъфдин,
Қонки ҳар ёндин тўқар бу жисми афгорим менинг.

Мен жунун саҳросида йиттим, гар анда ҳар киши
Кўрса Мажнунни эрур, билдег, намудорим менинг.

Оғзидин андоқ адам кўйида фоний бўлмишам
Ким, вужуд иқлимида топмаслар осорим менинг.

Булажаб ҳолим жунун ичра гар элни кулдурур,
Ваҳки, йиғлатур юз онча нолаю зорим менинг.

Кўнглум ўз ҳолида йўқ, воқиф бўлунг, аҳбобким,
Ҳажр дардидин эрур ҳол узра беморим менинг.

Кофири ишқ ўлдум ул бут оллида, ваҳ, яхшидур
Дайр аро боғланмаса бўйнуғи зуннорим менинг.

Сен дағи кўргузма макру шўхлуқ, эй золи чарх
Ким, билур сендин кўп ортуқ шўхи маккорим менинг.

Хотирим, ҳам даври ҳам давр аҳлидин озурдадур,
Эй Навоий, истама панд айтиб озорим менинг.

346

Мутрибо, ғам базмида то навҳа оҳанг айладинг,
Заъфлиғ жисмимни тору қоматим чанг айладинг.

Бўлди бўстони узоринг бодадин афрухта,
Майни гўё бўстонафрўз ила ранг айладинг.

Чок этиб эл кўнглин эттинг ғунчадек кўнглум гирих
Очтинг эл кўнглин агарчи бизни дилтанг айладинг.

Буки ташбих эттинг, эй кўз, хоки пойин сурмаға,
Билки жавҳарни қаро туфроққа ҳамсанг айладинг.

Ишқ сирри маҳмилин кўк пили чекмас, эй қазо,
Ғар ҳилолидин гажак, хуршидидин ранг айладинг.

Не қатик водий экин, ё раб, санга эй ишқким,
Ақл саркаш тавсанин қўйғач қадам ланг айладинг.

Қил Навоийни вужуди нангидин, ё раб, халос,
Чун вужудин барча олам аҳлиға нанг айладинг.

347

Оразинг субҳидин эл айшини жовид айладинг,
Субҳи васлингдин менинг шомимни навмид айладинг,

Лаъли серобин тила қўй Исою ҳайвон суйин,
Эй кўнгулким, орзуйи умри жовид айладинг.

Қошу юзи акси кўк жомиға тушгач, эй қазо,
Бу бирин қилдинг ҳилол ул бирни хуршид айладинг.

Эй муғанний, зухрасидин кўкни қилғунг мунфаил,
Сенки ҳар тер қатрасин бир турфа ноҳид айладинг.

Эй кўнгул, охир қиличи ҳаттиға қўйдум бўюн,
Ваҳки, сайфи ҳирзини бўйнуиға таъвид айладинг.

Васл саркаш қаддидин қилдинг таманно, эй кўнгул,
Ул алифким, ғъс ародур нахли уммид айладинг.

Итлари синған сафоли ичра чектинг дурди шавқ,
Эй Навоий, ани жом, ўзунгни Жамшид айладинг.

348

Ишқим ортар хатти зоҳир бўлғали жононанинг,
Шамъ дуди шуъласин афзун қилур парвонанинг.

Ғар дам ашқим келтурур юз таън мажнун кўнглума,
Қисми ёшлардин ҳамеша тош эрур девонанинг.

Оразингнинг нақшидин бутхонадур кўнглум уйи,
Ишқ бўлмиш барҳаман ичинда ул бутхонанинг.

Шоми ҳажрим шарҳи элни беҳуд этса не ажаб
Уйку келтурмакдурур хосийяти афсонанинг.

Судурур бағримки, пайкони кўнгулдин чекти бош
Нам ҳавода сабза чиққандек учидин донанинг.

Йикмади кўк гунбадин ёғиб ҳаводис ёмғури
Ким, сувар эркин чиқиб томини бу кошонанинг.

Ўқларинг чок эттилар ҳар ён Навоий кўнглини,
Йўллар этгандек ёгин деворини вайронанинг.

349

Тонг насимин сойир эткан гул узоримдур менинг,
Секритиб майдонга кирган шаҳсуворимдур менинг.

Гард эмас, гардинда балким кўрмасун деб эл кўзи,
Волиҳу саргашта жони хоксоримдур менинг.

Маркабининг наълидин ҳар дам чоқилган ўт эмас
Ким, кўнгул отлиғ заифи беқароримдур менинг.

Баски, телмурди кўзум киргайму деб майдон аро,
Кўз қароси йўқки, доғи интизоримдур менинг.

Ул баҳори ҳусн минган қатраафшон бодпой
Гулшани айш очқали абри баҳоримдур менинг.

Чобуки меҳр ўлди бемехру ҳарун кўк тавсани,
Тутманг отинким, эшитмак ани оримдур менинг.

Йўлида айлай фидо кўз гавҳарин, жон жавҳарин,
Эй Навоий, етса ул чобук, нисоримдур менинг.

350

Коғаз уза қаламни фусунсоз қилмадинг,
Бир руқъа бирла бизни сарафроз қилмадинг.

Жонсиз таним ҳаёти учун нома ёзмадинг,
Килкинг учини мўъжизапардоз қилмадинг.

Васлинг кунюю шоми фироқинг баёнида

Кофур бирла мушкни ҳамроз қилмадинг.

Бир меҳр номаси била саргашта заррани
Кундек жаҳонда мужиби эъзоз қилмадинг.

То рўзгорим айламадинг дуддек қора,
Бир номанинг саводини оғоз қилмадинг.

Эй кўк дабири, кимсага бир нома ёзмадинг
Ким, хома янглиғ ани сарандоз қилмадинг.

Раҳмат, Навоӣ, сангаким ёр ҳар неча
Зулмин кўп этти, меҳру вафо оз қилмадинг.

351

Ғам хазонин зоҳир этмиш чехрайи зардим менинг,
Борғали елдек баҳори нозпарвардим менинг.

Телбалардек сўзлашурмен ўз-ўзум бирла мудом,
Чун ўзумдин ўзга йўқ оламда ҳамдардим менинг.

Туфроғ ўлсам кўйида, эй абри раҳмат ёмғури,
Қил мадад ончаким, андин чиқмағай гардим менинг.

Чикти жон билмай мақомин муждае бер, эй Масих
Ким, қаю манзилдадур меҳри жаҳон гардим менинг.

Ҳар неча кўнглум совуғ оҳидин антур, оҳким,
Ёрға ёқмас неким, айтур бу дамсардим менинг.

Ризқ чун мақсум эрур, бир курс учун ҳар кун недур
Чархдек саргашталик кўйида новардим менинг.

Эй Навоӣ, токи урди меҳр нақшин тоси чарх,
Бу бисот ичра ажаб шашдардадур нардим менинг.

352

Ҳар кўнгул ороми чун бўлмиш дилоромим менинг,
Ул сабабдин йўқтурур кўнглумда оромим менинг.

Дуди оҳим сарвдек чиктию гулгун бўлди ашқ,
Қилғали тарки вафо сарви гуландомим менинг.

Нега кўргузди шафақдин шуъла, кавкабдин шарор,
Гар эмас ғам дўзахи бу субҳи йўқ шомим менинг.

Дилраболар аҳдиға ҳеч этмасунлар эътимод,
Эй сабо, ишқ аҳлиға еткур бу пайғомим менинг.

Ошиқ отиға кириптур кўнглуму топмас висол,
Фосиқи маҳрумтек бўлмиш бу бадномим менинг.

Донаи тасбиҳ майли айламас кўнглум куши
Риштаи зуннори зулфунг бўлғали домим менинг.

Эй Навоийу мендек ул бут кўйи сари кирмаким,
Куфр ила бўлди бадал бу йўлда исломим менинг.

353

Не лутф эдики, мени нома бирла ёд эттинг,
Не нома эрдики, ғамгин кўнгулни шод эттинг.

Тилим қалам тилидек шукрдин эрур ожиз,
Бу нома бирлаки бу нотавонни ёд эттинг.

Ўқурда оқти ёшим ихтиёрсиз, гўйиё
Ки, ҳажр дудасидин номаға мидод эттинг.

Етурди жисмима руҳ, эй қуёш, магарки масиҳ
Муаллим эрди дамеким ани савод эттинг.

Жавоҳиреки йибординг бу номуродинг учун,
Кўнгул харобасини махзани мурод эттинг.

Не суд бўлса амал номаси қора гар худ
Отинг нишон уза Жамшид ё Қубод эттинг.

Навоий, жисмингга руҳ ул қуёш ҳадиси эмиш,
Масиҳ нутқиға йўқ ерда эътиқод эттинг.

354

Эй ишқ, яна фурқат ўтин жонима урдунг,
Жисмимни кул айлаб, кулини кўкка совурдунг.

Анжум дема, гўёки малойикка туташти,
Оҳим ўти учкунлариким, кўкка етурдунг.

Қайд этмадингу бас ҳами зулфунгни кўнгулга
Ким, ғайр ҳаёлин ҳам анинг бирла супурдунг.

Побўсини истаб магар, эй шодлиғ ашки,
Бу зор ила дилбар кўрушур чоғда югурдунг.

Фурқат куни бас тийрадур, эй ишқ, ҳамоно
Ким, сарсари оҳим била кўк шамъин ўчурдунг.

Ҳижрон туни, эй чарх, мушаъбид гар эмассен
Не навъ куёш тосини хирқангда яшурдунг.

Тарк этмади бош қўймоқ эшигингда Навоий,
Бу қўйдин ит деб ани ҳар нечаки сурдунг.

355

Неча жаврин тортайин ул сарви хуризоднинг,
Йўқмудур поёни оё зулм ила бедоднинг?

Ақл дер сол кўнглунга зухду вараъ бунёдини,
Ишқ айтур йўқтурур бунёди ул бунёднинг.

Тош эритти, ваҳки, Хусрав кўнглига кор этмади
Шуълаларким, тешасидин секриди Фарҳоднинг.

Кўнгли меҳр айлар аён, кўргач рақиби юзини,
Кўрмагунча зок, чиқмас жавҳари пўлоднинг.

Токи сайдингмен, ишинг невчун ғазабдур чун мудом
Қуш гирифтор ўлса кўнгли хуш бўлур сайёднинг.

Ўлмагимни боқма ҳижронингда, эй султони ҳусн,
Қатл ҳукми қилса шаҳ не эрки бор жаллоднинг.

Рокиъ эрдим чанг уни келди саҳаргаҳ, оҳким,
Борди мутриб нағмасиға ҳосили авроднинг.

Йўл қоронғудур, талаб ноқис, қадам не навъ урай,
Ёрумай комил дамидин машъали иршоднинг.

Эй Навоий, неча булбулдек фиғон ул гул учун
Йўқ анга таъсири чун бу нолаву фарёднинг.

356

Кўнгуллар кути ширин достонинг,
Бағирлар қони лаъли дурфишонинг.

Ниҳону ошкоро мен санга ёр,
Сенинг ағёр ила рози ниҳонинг.

Муҳиблар бирла ҳар тун, биздин айру

Қадахларким, чекарсен, нўши жонинг.

Вале ваҳм айла андинким чекиб вой
Дамодам қон ютар бир нотафонинг.

Ажаб лаълесен, эй ашки жигаргун,
Ажаб йўқким, эрур ғам тоғи конинг.

Кулар, эй боғбон, ҳар ғунча гўё
Ки, ғофилдур хазондин гулситонинг.

Навоий ишқ водийсиға кирди,
Хатарлиқ йўлдур, эй аҳбоб, ёнинг!

357

Рафиқларни борин ёру мўътамад қилдинг,
Арода тек мени, мардуд эдимки, рад қилдинг.

Фалак жафоси, ўлус таънию фироқинг ўти,
Бас эрмас эрдик, сен ҳам яна мадад қилдинг.

Кечиб жаҳон ила жондин сени дедим, жоно,
Магарки қатлима бу журмни санад қилдинг.

Ғараз чу ўлмагим эрди, бас эрди лутфунг ҳам,
Ғазаб не эрдик, эй шўҳи сарвқад, қилдинг.

Ғамингни чеккали ёлғуз кўнгул эди ожиз
Ки, тийғи фурқат ила ани юз адад қилдинг.

Чу бахт ахтари саъд ўлмади не суд, эйким,
Сипеҳр зижини ҳал қилғали расад қилдинг.

Навоий, ёр не жавр этса, жонға миннат қўй,
Азалда чунки бу даъвони то абад қилдинг.

358

Истаб ул бутни хирад белида зуннорин кўрунг,
Бир калоба ип била Юсуф харидорин кўрунг.

Лаълу холи нақши жонда, танда қону тоза доғ,
Зоҳиримда ботин аҳволи намудорин кўрунг.

Зор жисмим чирмашур ул ойға ёзған номаға,
Васл умидидин битикка чирмаған торин кўрунг.

Заъфлиғ жисмим эгилди касрати пайконидин,
Бу йиғочнинг шохини ҳам айлаган борин кўрунг.

Умр даврининг бақосин билмаганлар ҳар тараф,
Суда ёмғур нуқтасининг даври паргорин кўрунг.

Эйки, кўрмайсиз бино аҳли фано туфроғиға,
Соясида мен бўлур вайрона деворин кўрунг.

Демангиз ҳажр асру захм этмиш Навоий жисмини,
Жисмида захмича юз жонида озорин кўрунг.

359

Хаёлинг хусниға кўнглумда зийнат берса ҳижронинг,
Эрур гулгуна қон, машшота ишқу кўзгу пайконинг.

Жафо сарлавҳида қилди алиф машқи, кўзунг ёхуд
Алифдек жонға ниш урмоққа сафлар чекти мужғони

Лабинг хат зоҳир этти, Хизр умри берсалар ўлгум,
Хусусанким Хизрға ҳамдам ўлғай оби ҳайвонинг.

Тушумда васли эрди, эй кўнгул, ё раб, боло урсун
Сангаким, мени уйғатти ажаб ҳолатда афғонинг.

Димоғи, йўқ мушавваш бўлмаған, гўёки бутратмиш,
Жаҳон боғида савдо сунбули зулфи паришонинг.

Неча ёғдурса ғам тошин фироқ атфоли, эй Мажнун,
Не ғам бош узра Лайло боргоҳи бўлса қолқонинг.

Қафас қайдидадур булбул, буким вайрона тутмиш чуғз
Вафоси йўқ эканни билди гўё аҳли дунёнинг.

Бу базм аҳли нифоқидин торикмиш кўнглум, эй соқий
Эзиб беҳуш дору тут манга етканда давронинг.

Навоий, ҳажрида не навъ сайли ашк оқиздингим
Висоли бўлди чун мумкин, ўтарга йўқтур имконинг.

360

Чаманда чехра фуруғи учун қадах олдинг,
Не ачиғ эрдик гул хирманиға ўт солдинг.

Ажаб йўқ ашқинг агар юммайин оқар, эй кўз
Ки, ёр боқмайин ўттию сен боқиб қолдинг.

Саманди пўясидин сарсар урған ўт янглиғ,
Не ҳолат эрди санга, эй кўнгулки кўзғалдинг.

Ғамим юкин кўтариб, эй сипеҳр, ҳажр туни
Чу қилмадинг ҳаракат гўйий асру тавшалдинг.

Дедим таронайи жонбахш мутрибо, сен худ
Фироқ сози тузуб ўлтурур куки чолдинг.

Висол гулшанин, эй жон куши, кўп истарсен,
Бу домғаҳ аро гўёки асру қийналдинг.

Фано йўлида Навоийға бўлмадинг ҳамрах,
Бу дашт пўясидин, зоҳидо, магар толдинг.

361

Ғам тошин жисмимда пайконинг била банд айладинг,
Ул самарни бу йиғочқа баргпайванд айладинг.

Чун шакар ширинлик изҳор этти лаълинг оллида,
Демайин, қилдинг табассумким, шакарханд айладинг.

Элга ишрат бодаси туттунг ёйиб хони висол,
Ваҳки, бизни қон ютуб, ғам ерга хурсанд айладинг.

Истамас бўлсанг мени, булбул кеби шайдо, недин.
Юзни гулгун бода бирла гулга монанд айладинг.

Қилдинг ул юз жаннатидин айру бу кўз мардумин
Одаму ҳар сари ёшин анга фарзанд айладинг.

Даҳр боғининг гулида йўктурур бўйи вафо,
Ўзни, эй булбул, агар парканд-парканд айладинг.

Эй парий, дебсен Навоий бор эмиш Мажнун кеби,
Бир йўли ул телбани қайдин хирадманд айладинг.

362

Эй висол аҳли, ул ой кўнглини хушҳол тутунг,
Ғар ҳалоким хабаридин овунурким, овутунг.

Юз туман мендек анинг кўнгли ризосиға фидо
Мен агар ўлсам ўлай, сиз ани хушҳол тутунг.

Ғар сўзум яхши-ёмон хотириға келмас хуш,

Ул унутқан кеби лутф айлангу сиз ҳам унутунг.

Моҳвашлар била кундуз берингиз базмиға зеб,
Шамъи май бирла шабистони фироғин ёрутунг.

Нозанин хотириға келмасангиз сиз дағи хуш,
Ёвуманг мен кеби базмиғаву хуноба ютунг.

Ишқ аро хору забунлуқ керак, эй аҳли жунун,
Ораға ғофилу раънони деманким ёвутунг.

Ғамзаси бийми кўп ачитти Навоий оғзин,
Лаъли пайғоми била бир дағи комин чучутунг.

363

Ишқ келтурса ишим дайри фано азмида ўнг,
Хонақаҳ кунжи ҳавас айламайин андин сўнг.

Ростлар маъманидур дайр, туз ур ул сари гом,
Кимки ул эгри қадам урди, иши келмади ўнг.

Ҳиммат аҳли била ҳар тийраға тегмас парвоз
Насри тойир била не нав ҳаво қилғай қўнг.

Боркашларга фано манъи қачон қилғай жоҳ?
Теванинг қўнгли кичикдур гар эрур пайкари чўнг.

Оху ашкидин эрур ўту су ичра ошиқ,
Зоҳидо, не ғам анга гар қизиг ўлғил, гар тўнг.

Зўр бозу кишига даҳр чу қўймас жовид,
Саъй этиб қўлда бировни, чу етар эмди қўлунг.

Карамин иста Навоийки, киши тоат этиб.
Нома маълум эмас, сўл қўлидиндур ё ўнг.

ЛОМ ҲАРФИНИНГ ЛУЪБАТЛАРИНИНГ ЛАТОЙИФИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

364

Эй кўнгул, ер-кўк асосин асру бебунёд бил,
Ул кесакни суда кўр, бу сафҳани барбод бил.

Жисм уйи чунким эрур фоний, тафовут йўқ ани
Гар фано сайлобидин вайрону гар обод бил.

Тўрт унсур қайдидин то чикмағайсен, нафъ эмас
Осмоний тўрт дафтарни тутайким ёд бил.

Эйки дебсен, ҳақни не таърифу васф ила билай,
Васфдин мустағнию таърифдин озод бил.

Тенгри зикриким, малойикка ғизойи руҳ эрур,
Бу ғизони ҳақ йўлиға кирган элга зод бил.

Гар ҳабибим қилса изҳори калом, эй пири дайр,
Исойи Марямни ул дам гунги модарзод бил.

Мантиқи ишқ ичра ошиқни тасаввур айла навъ,
Фард бўлганларни бу йўлда анга афрод бил.

Эл оёғиға тушардин бошқа чиқмоқ расмини
Май куҳанпиридин ушбу дайр аро иршод бил.

Эй сулук аҳли, қачон мақсуд топқумдур десанг,
Мосиваллоҳни фано кўрган кунин мийёод бил.

Эйки дебсенким, билай тавҳид сирридин хабар,
Шаръдин неким тажовуз айлади илҳод бил.

Дўст васлин топмаған дунёву уқбодин кечиб,
Ушбу дардингға Навоий ҳолин истишҳод бил.

365

Оғзидин чиққан ҳадиси нозуку рангинни бил,
Лаъл суфтидин чиқарған риштадур ранги қизил.

Бир забона ҳар ярамда сўзи ишқингдин эрур,
Кўнглум ўти шарҳиға очқан оғизлар ичра тил.

Эй ажал, кўйида бошим қил оғирким, айламиш
Ҳажр ашким сайлин илдам, заъф жисмимни енгил.

Қон ёш ичра ғарқадур жисмим, чиқар, эй муғбача,
Кўрсанг андоқким олурсен лаългун май ичра қил.

Хўблар ҳар дам ўтар сенсиз қошимдин, ваҳки, бор
Ҳар нафас ҳажринг манга бу ойлар ўтган бирла йил.

Сарсаредур ҳар даминг мақсуд изин гум қилғали,
Гар бу водий ичра ғафлат бирла юз минг йил тирил.

Эй Навоий, факр туфроғиға кўп тўктунг сиришк,
Гар тилар бўлсанг фано ҳам анда-ўқ эмди йиқил.

366

Анингдек мастмен дай субҳиким, бу мушкил эрмас ҳал
Ки, майлиқ шиша қуйған ширадур ё шуълалиқ манқал.

Қуёшдек титрамак дафъин сахаргаҳ орзу қилсанг,
Қуёшдек жомни титраб сумурмак фарз эрур аввал.

Мунингдек фаслким, тун мушкини чарх этти кофурий,
Сабухий майдин улким, бўлса лояъқил эрур аъқал.

Судоъим ғолибу гулгун майимни муҳтасиб тўкмиш,
Тоғиб оллимға ул балчикдин-ўқ суртай қизил сандал.

Совуғ ё тийра эрса дай сабуҳи, иста равшан май,
Нетарсен меҳр ўтидин шуъла ё ой нуридин машъал.

Хуш ул махмурлуғдин тийра кўзким, очқач-ўқ бўлса,
Ўшул кўзгуга соқийнинг ҳилоли қошидин мисқал.

Маҳосин субҳдин боғлаб, сочар ўт оғзидин гардун,
Сабуҳ аҳли, нишот айлангки, топмишсиз ажаб маҳзал.

Май ичра акс эрур соқий юзидин англаман, ёхуд
Кўзум наззорадин тўрт ўлди, ёхуд бўлмишам аҳвал.

Қулоқ ҳар сўзга солма истасанг ишқ ичра расволиғ
Ки, воиз кўп чекиб фарёду носих кўп дегай муҳмал.

Муяссардур, Навоий, ёр васли хилвати топсанг
Ки, яъни бўлмаса ул хилват ичра ўзлугунг анкал.

367

Юзунгни кўрдум эмди кўзларимни боғла, эй қотил
Ки, ногаҳ бўлмағайлар ўзга юзни кўргали мойил.

Китоб авроқидек бўлғай мусаттаҳ қолмайин даври
Ғамим тошиға бўлса бир нафас тўкуз фалак ҳомил.

Мени бедилнинг оҳин ўтмаким, оламни куйдурди,
Ҳануз эрмас кўнгулнинг шуъласи бу ўт аро дохил.

Танимда гул эмас гулхан нишони телбаликдинким
Кул ўлдум ўртаниб ишқинг ўтидин, лек сен ғофил.

Лабинг шавқи кўнгулдин халқ таън айлаб қачон кетсун,
Сабодин ғунчанинг ҳаргиз бўлурму ҳумрати зойил.

Недур ой сафҳаси бўлган қорадин доғлиғ, гўё
Жамолинг дафтарин ёзғанда бўлмиш бир варақ ботил.

Менинг журм ичра узрум шайхнинг зуҳд ичра уjbидин
Батардур дўст лутфи ҳолима гар бўлмаса шомил.

Фиғони ўқидин булбулнинг, эй гулбун, ҳазар қилким,
Тикан пайкониға гул жавшани ҳаргиз эмас ҳойил.

Навоий қуллуғин факр аҳлининг пири қабул этса,
Эрур бир банда озод айлаган янглиғ шаҳи одил.

368

Ҳажр ўтиға истасанг ёқилмағайсен, эй кўнгул,
Ёрдин зинҳорким, айрилмағайсен, эй кўнгул.

Ваҳ, не толийдурки топмай умре истаб ёрни,
Чун сени ёр истагай топилмағайсен, эн кўнгул.

Буки қон бўлдунг десангким, ошкоро бўлмасун
Майл этиб ёшлар сари қотилмағайсен, эй кўнгул.

Десалар: Лайлому ортуқ хусн аро ё ул парий?
Гарчи Мажнунсен керак ёнғилмағайсен, эй кўнгул.

Қилди чун соқий лаби еткан қадах ҳушунгни маҳв.
То абад зинҳорким, ойилмағайсен, эй кўнгул.

Ғунчасен ғамдин, вале соқий баҳори оразин
Очса билманким, недин очилмағайсен, эй кўнгул.

Давлати боқий Навойкдек эрур топмоқ муҳол,
То тамом ўзлукни фоний қилмағайсен, эй кўнгул.

369

Чаманда конини баским оқизди зор кўнгул,
Соғинма ғунчаки гулбун кетурди бор кўнгул.

Не гуллар очқай алам гулшанида ғунча кеби
Ниҳоний захмларин қилса ошкор кўнгул.

Тўнунгда тугма эмас барча лаъли пайконий,

Лабинг ҳавосиға борур тузуб қатор кўнгул,

Чаманда қон ёғар ўтсанг, магар санавбар уза
Очар жароҳати оғзини ҳар фиғор кўнгул.

Туташқан ўт дурур ўтун аро, буким топмас
Фиқринг ўқлари бирла даме қарор кўнгул.

Фатилаларни ярамдин чекиб туташтурди,
Магар ғамингда қўяр доғи интизор кўнгул.

Фиқоқ захмида очмиш оғиз кетур, соқий,
Қадахки, истамас ўлмоғни ҳушёр кўнгул.

Не меҳр иси, не вафо ранги топқунг, эй булбул,
Бу боғ гуллариға берма зинҳор кўнгул.

Навоий эткай анинг таркин ихтиёр, вале
Қачон берур анга бу ишда ихтиёр кўнгул.

370

Мен жаҳондин кечтиму кечмас менинг жонимдин эл,
Мен илиг жондин юдум, чекмас илиг қонимдин эл.

Тўш-тўшумдин баски расволиғ ўти лов-лов ёнар,
Ҳар тараф йўлдин чиқарлар ўтсалар ёнимдин эл.

Бахтим уйқусиға гўёким сурудедур хазин,
Кўйида буким уюмас ҳар тун афғонимдин эл.

Танимаслар бир-бирин ёғқан мазаллат гардидин,
Сўрғали ҳолим кириб чиққунча вайронимдин эл.

Менда тумори жунундек печ, ваҳким, беҳабар,
Ҳар тараф кўнглумда қонлиғ доғи пинҳонимдин эл.

Истарам, эй Хизр, келгаймен қилиб жон бирла тавф,
Қаъбайи кўйин хабар топқунча борғанимдин эл.

Эй Навоий, қилмағайлар айб агар девонамен,
Ул парий васфин ўқуған сойи девонимдин эл.

371

Қаро кўзум келу мардумлуғ эмди фан қилғил,
Кўзум қаросида мардум кеби ватан қилғил.

Юзунг гулига кўнгул равзасин яса гулшан,
Қадинг ниҳолиға жон гулшанин чаман қилғил.

Таковарингға бағир қонидин ҳино боғла,
Итингга ғамзада жон риштасин расан қилғил.

Фироқ тоғида топилса туфроғим, эй чарх,
Хамир этиб яна ул тоғда кўҳкан қилғил.

Юзунг висолиға етсун, десанг, кўнгулларни,
Сочингни боштин-аёғ чин ила шикан қилғил.

Хазон сипоҳиға, эй боғбон, эмас монийъ,
Бу боғ томида гар игнадин тикан қилғил.

Юзида терни кўруб ўлсам, эй рафиқ, мени
Гулоб ила юву гул баргидин кафан қилғил.

Навоий анжумани шавқ жон аро тузсанг,
Анинг бошоғлиғ ўқин шамъи анжуман қилғил.

372

Номаси кўйнумда баским, изтироб айлар кўнгул,
Ўпгали чикмоққа гўёким шитоб айлар кўнгул.

Тоза бутмиш эрди кўксум чоки, ваҳким, толпиниб
Чикқали ул рахнани ҳар дам хароб айлар кўнгул.

Ўқи захми йўлидин солсам ичимга номасин,
Бир фатила марҳам ўрниға ҳисоб айлар кўнгул.

Чирмабон жон пардасин маншур уза воло кеби
Кўрмасун деб ғайр ани, гўё ниқоб айлар кўнгул.

Ғунчадек қат-қат бўлуб қон ул мусофир шавқидин
Номаси янглиғ дамо-дам печу тоб айлар кўнгул.

Мубҳам эрмиш руқъаси давроннинг, асру ёваким,
Жонға бу андешадин ҳар дам азоб айлар кўнгул.

Эй Навоий, очти кўксумнинг тикилган чокини,
Номаси кўйнумда баским, изтироб айлар кўнгул.

373

Ёрдин келмиш манга бир турфа мактуб, эй кўнгул
Ким, эрур ҳар сатри, бал ҳар лафзи марғуб, эй кўнгул.

Лафз йўқ, ҳар ҳарфи жон ҳирзи, дағи ҳар нуқтаси
Мардумак янглиғ бияйних кўзга матлуб, эй кўнгул.

Айладим тумор агар тумор этар дафъи жунун
Бу мени қилмиш жунун илгида мағлуб, эй кўнгул.

Сафҳада эрмас муҳаббат шарҳиким келмиш кийиб,
Хуллайи кофургун бир турфа маҳбуб, эй кўнгул.

Асру кўп такрор этардин ул парийваш номасин,
Бўлмишам эл ичра мажнунлуққа мансуб, эй кўнгул.

Ғайрдин сафҳангни қилғил пок, яъни айлама
Хотиринг лавҳини ҳар хат бирла маъюб, эй кўнгул.

Ғамдин озод ўлди хаттидин Навоий, бермаса
Бегиға куллуққа хат бўлғайму маҳсуб, эй кўнгул.

374

Ул парийким, банди зулфиға мажониндур укул,
Мен кеби девоналар қайдин қачон қилсун қабул.

Зарра эрмаским қуёш ажзоси нур айларга касб
Ул парий қасриға равзандин қилур ҳар дам нузул.

Оламоро ҳусн ила жонбахш нутқунгму экин,
Ё Масихо руҳи Юсуф жисмида қилмиш ҳулул.

Эйки дерсен, келдингу шод ўлғуси васлингға ёр,
Шод бўлғай эрди бўлған бўлса ҳажримдин малул.

Мусҳафи авсофингда эрмиш, Оллоҳ-Оллоҳ, мужмале,
Сура-сура ҳар карашманг шарҳида ийнак фусул.

Ерга сочинг судралур кулбамга кирсанг ҳам бўлуб,
Меҳр паст ўлған замон андоқки топқай соя тул.

Икки зулфунг тўлғанур ҳар дам сабо таҳрикидин,
Икки ҳинду нағма бирла зоҳир эткандек усул.

Ростликдин дайр тоқиға мадор ўлмоқ не айб,
Соликеким бўлса хидматда сутун янглиғ ҳамул.

Бўлмаса эрди Навоий сирри ишқингға амин,
Не залум эткай эдинг анинг хитобин, не жаҳул.

375

Қон тўкар кўз оразинг гулгуналиқ кўрган маҳал,
Не учунким суйи анинг қон ила бўлмиш бадал.

Тоқи ахзар қотти барча фитнаву бедодини
Қошингга машшота гўё вусма айлар чоғда ҳал.

Нилдин гулгун узоринг боғида ҳар сари хол,
Нилуфар гулшан аро ҳар ён очилмиш филмасал.

Кечрак очмоқ бурқаъ эрмас эл ўлар деб раҳм учун,
Балки айларсен улус кўпрак йиғилсун деб ҳиял.

Боғ аро ҳар ранг тўн эгнида чикмиш уйлаким,
Хур жаннат сайриға чикқай кийиб турлуг ҳулал.

То юдунг зуннори зулфунгни, сочилған суйидин,
Кишвари ислом аро юз минг бино топмиш ҳалал.

Даҳр шўҳидин, Навоий, тут қироқким, боғласанг
Бир аёқ су бирла ақдин, улдурур жоми ажал.

376

Кўзумда ҳажр ўтининг ҳумратин кўр, дема қондур ул,
Қора соғинма, пайконинг суйи томғон нишондур ул.

Лабинг холики хат яшурди жонни яшурун ўртар,
Ҳамоно ишқдин жонимдағи доғи ниҳондур ул.

Кўнгул боғи аро ҳар ён ўқунг захми эмас, гўё
Ниҳоли меҳринг эмаклик учун қозған макондур ул.

Кўзумнинг мардумиким, то сахар кавкаб санар ҳар тун
Ул уйдин уйқу айёрин қоварға посбондур ул.

Кўнгулдин келган оҳим хайлини манъ этмасам авло
Ки меҳнат кишваридин азм қилған корвондур ул.

Қадинг сарвидадур кўнглум қуши, ваҳ, сунбулунг эрма!
Ким, ул сарв узра қуш қасдиға чирмашқан йилондур ул

Суроҳий оғзида қил шаклидин хушдилмен, эй сокий,
Магар айшу фароғат тойириға ошёндуру ул.

Эмас бўлсанг таайюн хонақоҳи шуғлидин эмин,
Фано дайриға кир филҳолким дор-ул-амондур ул.

Навоий заъфин англаб ўзгага ҳамл этма жаврунгни
Ки, йиллар ушбу оғир юкни чеккан нотавондур ул.

377

Қани бир чехраки майл эткай анга хаста кўнгул,
Қани бир зулфки, бўлғай анга вобаста кўнгул.

Захмий оғзида лабинг зикрию аҳволи қатик,
Жон етиб оғзиға ҳол устидадур хаста кўнгул.

Ғусса тирноғи билаким қилур атрофини реш,
Нақш этар эгма қошинг шаклини пайваста кўнгул.

Ғам еман бузди эса кўнглум уйинким, қўймас
Махзани ишқини то бўлмаса шойиста кўнгул.

Таҳ-батаҳ қон демаким, икки юзунг шавқидин
Дард боғида қилур лолаву гулдаста кўнгул.

Кўнглунг ар бўлмаса вобаста, тонг эрмас, эй шайх,
Борму охир бори олам аро вораства кўнгул.

Зулмидин деса Навоийки, қилай ишқин тарк,
Манъ этиб ичкаридин ёлбарур оҳиста кўнгул.

378

Ҳар киши кўрса қизил хорода ул маҳваш жамол,
Қон ёшим мавжи аро қилғай қуёш акси хаёл.

Новакин чекмангки, чирмалмиш анга жон риштаси
Куч била чиқмоқ не имкон реша беркиткан ниҳол,

Ул қуёшнинг маркаби кўк тавсанидур не ажаб,
Ғар рикоб ўлмоққа бош бир-бирга еткурғай ҳилол.

Нун бошинда шамра янглиғдур қошинг узра гирих
Ораз узра нуқта мислидур узоринг узра ҳол.

Ғўйиё қилғай шафақ бирла қуёштин ранг ҳал,
Сунъ наққоши тасаввур қилса чехрангдин мисол.

Майда соқий аксини кўргач эгилдим ўпғали,
Бош кўтарман эмди, яъним топибмен инфиол.

Эй Навоий, ўлгил андин бурнаким, еткай ажал

Ким, ажал еткач ўларга бермагай шояд мажол.

379

Қилди овора мени хастани овора кўнгул,
Хонумонимни қора қилди юзи қора кўнгул.

Итларинг оллида юз пора кўнгулни солдим,
Муна кўр, ҳар бирининг оғзида бир пора кўнгул.

Ёр юз пора қилиб борди ҳазин кўнглумни,
Ҳеч ўсонмай яна ҳар лаҳза борур пора кўнгул.

Ёш тўкар кўнглум анинг васлиға майл айласа кўз,
Қон ютар кўз, юзини айласа наззора кўнгул.

Ноз ўқин жон била жисмимға уруб худ ўттунг,
Боқки, қолди боқибон ёлбора-ёлбора кўнгул.

Луббати даҳр фиреби била бозий емаким,
Бермади кимсага бу шоҳиди маккора кўнгул.

Кўнгли истарки, синук бўлса Навоий кўнгли,
Бўлмасун шиша кўнгул қасдида, ваҳ, хора кўнгул.

380

Не қошу юздурур санга, эй сунъи лоюзол,
Бир ой бошида кўрмади ҳеч ким ики ҳилол

Оғзи сўзин демакда бели ёдима келур,
Оре дақиқ нукта аро юз берур хаёл.

Кўзу қошинг биайних наргис бошинда нун,
Зулфунг аёғинг остида чун вард аёғи дол.

Хат лафзи кимки ёзса қўяр нукта юқори,
Мушкин хатингнинг устида андоқ кўрунди хол.

Сарсабз эрур ҳамеша бу гулшанда сарвдек,
Озодаеки бўлса мизожида эътидол.

Васл истарам аён қилибон ашк дурларин,
Сойил етимлар йиғиб эткан кеби савол.

Ул чобук оллида бошин этти Навоий гўй,
Чавгон саргузаштима басдур гувоҳи хол.

381

Ёраб, ул ой ҳуснин эл фаҳмиға номафҳум қил,
Буйла мавжуд этмасанг, аввал мени маъдум қил.

Барча юздин уйлаким кўзумни маҳрум айладинг,
Барча кўзни ул парийваш юзидин маҳрум қил.

Бўлса ишқимда қусуре кўнглини мендин совут,
Ишқим ар пок ўлса, тошдек кўнглин анинг мум қил.

Қилса зулм ул золим элни қилмағил, ё раб, забун,
Чун тазаллумдур ишим доим мени мазлум қил.

То кўзум қутлуғ юзидин ўзга сари тушмасун,
Ҳар не кўз кўргай менинг бахтимға ани шум қил.

То тирикмен ишқи ҳарфидур ичимда, эй рафик,
Ўлсам они-ўқ мазорим тошида марқум қил.

Демаким, борму экин меҳрим Навоий кўнглида,
Анда сенсен, бир тааммул айлабон маълум қил.

382

Бўйнулға қайда қилғай ул ой қўлини мойил
Ким, басдурур қулода ит бўйниға ҳамойил.

Юз хўб жилва қилса бормас кўзумдин ул ой
Ким, зарра хайли бўлмас ҳаргиз қуёшқа ҳойил

Улким, кулуб кўзига сурма чекар не фикри?
Гар кўз ёшимдин ўлғай кўзнинг қораси зойил.

Ноз этки сарву гулда, бал инсу жинда йўқтур
Бу ҳусну бу латофат, бу шаклу бу шамойил.

Қил сиғмас оғзинг ичра кўп нукта тонг эмаским,
Нозуқрак ўлди қилдин ҳар сўзга бўлса қойил.

Бу шукр учун карам қил, сойилға, эй ғанийким,
Эрмастур ул тавонгар, сен хидматида сойил.

Ҳижронда беҳуд истар ўзни Навоий, эй шайх,
Ою йил ани усрук кўрсанг, демаки, ойил.

383

Зулфини очмиш сабо юзига чиқмиш тоби мул,
Зулфу юзи аксидин тўниға тушмиш долу гул.

Қон ютуб кўнглум тилар ҳар лаҳза ишқинг доғини,
Қурси лиму истагандек аҳли ишрат ичса мул.

Пар эмас булбулда, балким оташин гул шавқидин
Гулханий девонадурким, юқмиш аъзосиға кул.

Юзу холинг ўти то доғ этти, бўлмиш лоладек
Кўҳи ғам тийғи жафодин чок-чок ўлған кўнгул.

Борғуси гардинг фалакка бодполар сайридин,
Бодпойингға не осиг атласи афлок жул.

Гар бинафша хаттинга куллуқ қилурдин қочмади,
Эл аро невчун эрур боши қуйи, бўйнида гул.

Кирпик эрмаским Навоий ўткай ул чобук дебон,
Кўз қора суйиға боғлаптур қамишлар бирла пул.

384

Кўнглунг истар ёрлар бирла ҳамеша шод бўл,
Мендину кимдинки, кўнглунг истамас, озод бўл.

Гарчи сабрим уйи янглиғ айладинг вайрон мени
Доимо, ё рабки, ҳуснунг мулкидек обод бўл.

Мен чекиб андуҳ ўлай, эй жони бўлсун ул Масих
Соврул, эй чархи нигун, в-эй даҳри дун, барбод бўл.

Бевафолар зулму бедодиға эрмассен ҳариф,
Эй синук кўнглум, агар худ шиша, гар пўлод бўл.

Туттум ўлмакдин тирилмак ҳажрида тенгдур манга,
Эмди гар бергил зилоли Хизр, агар жаллод бўл.

Чекма бошким эмин эрмассен хазон яғмосидин,
Бу чаман ичра агар савсан, агар шамшод бўл.

Эй Навоий, олам аҳлиға чу йўқ эрмиш вафо,
Келу мундин нари, бекаслик била муътод бўл.

385

Қоматингға ҳар замон юз жилва, эй зебо ниҳол,
Нотавон кўнглумга ҳар бир жилвасидин ўзга ҳол.

Эврулур кўнглумда ул чобук хаёли ҳар кеча,
Шуълалиқ кўнглумни қилди чарх фонуси хаёл.

Бош кўяй дедим оёғи туфроғиға деди: кўй
Бўса истаб лаъли рангин сўрдум эрса, деди: ол.

Ғунчайи хандонки, дерлар мунфаилдур оғзидин,
Лек кулмак бирла истар қилса дафъи инфиол.

Хатту холи ҳасратидин онча ашким оқтиким,
Бир кўзум тутти ғубору бир кўзумга тушти хол.

Давр хам қилди қадингни, гўшае тут, йўқ асо,
Негаким, дард-ўқ бўлур зоҳир алиф ёндашса дол.

Эй кўз, онсиз ўзга юз кўрмакни қилмишсен ҳавас,
Ҳажр тийғидин ўюл, ёхуд Навоийдин уёл.

386

Боғ мендек сарғариб, булбул менингдек бўлди лол,
Гўйиё мундоқ бўлур бир гулдин айрилганға хол.

Ердаги ёфроғ ғарибу хоксор ар бўлмаса,
Мен кеби не важҳдиндур юзи сариғ, ашки ол?

Суғаким тушмиш қизарған барглар, кўрган киши
Кўз ёшим ичра бағир парголеси айлар хаёл.

Шох Мажнундулки, урён бўлубон афғон қилур,
Барг Лайлодулки, нилу игна бирла қазди хол.

Ҳажр аро оҳимға боқмай борди, лекин шукр эрур
Ким, хазонда сарвға осиб еткурмас шамол.

Бу сариғ рухсор уза ҳар сари ашким ўхшашур
Бир хазонлиғ боғ ичинда ҳар тараф равшан зулол.

Васл англа ишқ боғининг баҳоридин нишон,
Ҳажр, билгил гар тилар бўлсанг, хазонидин мисол.

Бу чаман раънолари саркашлик этгандин не суд
Ким, хазон торожидин эмин эмастур бир ниҳол.

Эй Навоий, бу хазон ўлғай баҳор ила бадал,
Келса давлат гулбуни шахзодаи соҳибжамол.

387

Сарвнoзим, йўқ ажаб, гар рўзадин топмиш малол
Ким, су ичмасдан топар пажмурдалиғ нозук ниҳол.

Йиллар оғзимким қурутмишсен зулоли васл учун,
Билдинг эркин шаммаекиm, саъб эркандур бу ҳол

Кун туш ўлмай рўзаву иссиғдин ул ой қилди заъф,
Не ҳароратдур қуёш, ё рабки, топқайсен завол.

Рўза заъфидинки чиқмас уйдин ўлмиш моҳи нав,
Заъф кўргилким, тўлун ойимни айлаптур ҳилол.

Рўза муҳри соғиниб дерменки, олсам тишлабон
Ҳар қачон кўрсам анинг ширин дудоғи узра хол.

Шарбатин дермен эзай жон ширасидин қил мадад,
Зулматингдин тийралик, эй Хизру чашмангдин зулол.

Элга шом ўлмиш, Навоийға юзунгдин субҳ эрур
Ким, соғинсун рўза шомин, бор эгач субҳи висол.

388

Уйғониб субҳ уйқусидин меҳр шамъин тор қил,
Кўз очиб ҳаргўшадин бир фитнани бедор қил!

Кўзни афсунсоз этиб жонбахш лабдин нукта айт,
Сомирий сихрин, Масиҳо муъжизин изҳор қил!

Кўз тўла уйқу оғирлиқ солмоқ учун қўл очиб,
Ул муҳол уммид бирла бизни миннатдор қил!

Сеп қора ер узра хоб олуд кўзга су уруб,
Кўз етарча ерни ул су бирла наргисзор қил!

Уйқудин ул гулни кўрмак гар муродим бўлмаса,
Кўзума, ё рабки, ҳар бир кипригин бир хор қил!

Дўст матлуб эрса ғафлат уйқусидин кўз очиб
Учмоқ уммиди, томуғ биймидин истиғфор қил!

Эй Навоий, тушта ул ой дедиким, васл истама!
Акс эрур туш, сен талабни улча мумкин бор қил!

389

Ул муқаххал кўз жафосидин агар бўлсам қатил,
Сурма тошидин ясаб қабрим қўюнг бошида мил.

Лаъли жон олган далили улки, йўқтур элга жон,
Буки элга жон бағишлайдур, бу дағи бир далил.

Рашкдин ҳар сари ишқинг доғин айлармен ниҳон,
Боғлабон марҳам дирам ҳар ён ёшурғандек бахил.

Юзда йўллар шакли тутмиш қон ёшимнинг хатлари,
Келки, қилмиш кўз хаёлинг хайлиға қонин сабил.

Оразингдин хай манга томғайму деб туфроғ мен,
Ул киши янглиғки, бўлғай обрў истаб залил.

Сокиё, тут бир қадах майким, эритгай тошни
Ким, ғаму андух ғизосидин эрур кўнглум сақил.

То ани ичкач, Навоийға очилғай гулситон,
Гар сабук руҳона кирса ўтқа андоқким Халил.

390

Қилғали хилъатин ул сарви гуландом қизил,
Қилди қон тўкмак ила даҳрни гулфом қизил.

Лаъли шавқи била гар бўлса кўнгул қон не ажаб
Ким, қизил май била тўлса кўрунур жом қизил.

Чарх агар ҳолима қон йиғламади ҳажр туни,
Нега бас бўлди шафақдин юзи ул шом қизил.

Қилди қонлиғ кўнгул ул зулф хаёлин рангин,
Рақам эткан кеби шингарф била лом қизил.

Гул севарменки, бу ранг эткали хилъат ул шўх
Ранглар ичра берур кўнглума ором қизил.

Ҳусн сотма шафақинг рангидин, эй золи сипеҳр
Ким, ани қўймағуси гардиши айём қизил.

Коми дил гарчи Навоийға майи лаълинг эрур,
Бўлғуси чехраси хуноб ила ноком қизил.

391

Йўқтурур оламда аҳли ишқдек бечора эл,
Ҳажр зулми бирла хонумонидин овора эл.

Ишқ сайлоби жафоси бирла ҳижрон тийғидин
Хотири вайрон жамоат, кўнгли юз минг пора эл.

Чиқсанг уйдин телба бўлмоқ олам аҳли не ажаб
Кўрмамиш ҳаргиз чу сендек бир парий рухсора эл.

Англаким, овора бўлганлардур ул ой ишқидин
Ҳажр саҳросида кўрсанг тоғу водий ора эл.

Ўртаб, эй ҳижрон, мени дудумни қил кўйида мийғ,
То ул ой ҳусниға айлай олмағай наззора эл.

Чун қазо тағйир топмас коми озлиғдин, гила
Маҳз ноҳамворлиғдур айламак ҳамвора эл.

Эй Навоий фитна ёғдурса ул ой ишқ аҳлиға,
Осмондин ҳарнеким келса не қилғай чора эл?

392

Кеча борди ёру андин қолмади гирён кўнгул,
Оллида машғал соғиндим бор эмиш сўзон кўнгул.

Ул сифатким, ғунчанинг табъида бўлғай гул ниҳон,
Оразинг нақшин ичинда айламиш пинҳон кўнгул.

Топмас эрдим кўйида истаб, агар худ захмидин
Тўкмаса эрди қаён азм айлагандин қон кўнгул.

Ғунчайи уммид агар лаълингдин узман, айб эмас
Ким кишига жонидин узмак эмас осон кўнгул.

Ҳажр аро жонлар бериб чунким қўшулди ёриға,
Эй рафиқ, айрилмоқ андин эмди не имкон кўнгул.

Бир насиҳат қилғум, эй ишқ аҳли, айланг истимоъ,
Солмангиз ҳар сори кўз, то бўлмасун ҳар ён кўнгул.

Эй Навоий, ёрдин тушмак йироқ имкон эмас,
Кўйидин чун ихтиёр этмас даме ҳижрон кўнгул.

МИМ ҲАРФИНИНГ МАҲБУБЛАРИНИНГ МАЛОҲАТИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

393

Бўлмиш андоқ мунқатиъ аҳли замондин улфатим
Ким, ўзум бирла чиқишмас ҳам замоне суҳбатим.

Эй хуш улким, тутмиш эрди ваҳш ила саҳрода унс,
Муҳиш аҳволе мангаким, бор ўзумдин ваҳшатим.

Истарам қочмоқ адам водийсидинким, киргали
Вомиқу Фарҳоду Мажнун бас ғулувдур хилватим.

Тўлғанурмен ўзлугумдин чиқғали буким эрур,
Дард водийсида саргардон куюндек ҳайбатим.

Эй ажал, тан хирқасин куйдурки, бўлмиш бас оғир,
Бу маломат ўқлари бирла тикилган кисватим.

Эй фалак, анжум ушоқ тошин йиғиб бошингга ур,
Чун фано майхонаси хиштидин ўлди турбатим.

Етти кўкни кўк варақлардек совурғай ҳар тараф,
Тоқи минойий аро чирмалса оҳи ҳасратим.

Қўй дуру феруза баҳсинким, нужуму чархни
Нилуфар барги уза шабнамча кўрмас ҳимматим.

Лаълдек бошим осилсун ғарқаи хуноб ўлуб,
Лаъл тиккан салтанат тожиға бўлса рағбатим.

Турфа кўрким, халқ коми бирла умрум бўлди сарф,
Турфароқ буким бировга ёкмади бир хидматим.

Эй Навоий, икки оламдин кечиб топтим висол,
Бу ики бутхонадин эрмиш бу йўлда офатим.

394

Ул парий наззорасиға, ваҳки, йўқтур тоқатим
Ким, қачон қилсам назар девона айлар ҳайратим.

Бас, не навъ айлай таманноким, висоли шамъидин
Ҳажр шоми гаҳ-гаҳе бўлғай мунаввар суҳбатим.

Суҳбаотида бор ҳам топсам бу толиъ қайдаким,
Бир нафас маҳрамлари силкида бўлғай хидматим.

Хидматиға маҳрам ўлсам ҳам қачон имкони бор
Ким, дегай бир лаҳзае бўлғил ҳарифи хилватим.

Бўлса ҳам хилват муяссар, ваҳки, ҳаргиз йўқтурур

Пойбўси давлатин зоҳир қилурға журъатим.

Гар оёқ сунса кўзумга ҳам кўнгул не войким,
Ул замон кўз рашкидин куйдургусидур ғайратим.

Васл умидин қўй Навоийким, хаёледур муҳол,
Бу муҳол уммид ила ҳар лаҳза берма заҳматим.

395

Чаманда мунисим не сарв эрур, не гул, не сунбул ҳам,
Манга сарве керакким, сочи сунбулдур, юзи гул ҳам.

Ажаб йўқ тўлғаниб жисмим, қорарса субҳи айшимким,
Тушуб ул кокул узра чин, юзига тушти кокул ҳам.

Деманг ул шўх ила асҳоб базмин қил тафарружким,
Талаффуз айлай олман бу ҳикоятни, тахайюл ҳам.

Юзунг бирла куёш таърифида гар давр эрур ҳосил,
Келур занжири зулфунг васфида лозим тасалсул ҳам.

Юзу қаддиға хуру тубий ўхшар дебсен, эй воиз,
Йироқ эрмас сўз айтурда гаҳе қилсанг тааммул ҳам.

Чекиб кўҳи фироқия сабр қилдим, васлиға еткач
Фиғон чексам ажаб йўқ мунча-ўқ бўлғай таҳаммул ҳам.

Юзунг шавқида кўнглум оҳи шамъу гулға ўт солди
Ки, куйди нотавон парвонаву кул бўлди булбул ҳам.

Ғанимат англасун булбулни гул етгачки, бўстондин
Учар гул яфроғи ҳам, қолмас учмай гарчи булбул ҳам.

Хумор ўлтурмиш эрди бўлмасанг муғ дайриға озим,
Бу ишга, эй Навоий, айлади тенгри сени мулҳам.

396

Не тонг узорим агар сарғариб, қизарди ёшим
Ки, юз қоралиғу исён била оқарди бошим.

Қуёш кеби юз ила тоғдек ғамин нетайин,
Менингки тоғ бошиға етибдурур қуёшим.

Магарки жон талашур вақт учун аён бўлғай
Мулобаба юзидин хўблар била талашим.

Замон эли гар урушсуну гар ярашсунлар
Ки, не урушим алар бирла бору не ярашим.

Ўқуған элни ҳалок айлағай китобасида,
Ичимдагини аён қилса қабрим узра тошим.

Ясасалар не ажаб дайр уза мазоримни
Менингки муғбачалардур ҳарифи журъакашим

Навоиё, магар идбор гардини юздин
Юғай надомату ҳасрат била тўкулса ёшим.

397

Ҳажр тошининг кўкумтул доғидин куйди таним,
Оҳким, кўкурд ўти бирла туташти хирманим.

Тийра кулбам ичра ўт солди фироқинг, войким,
Ёруди куймак ўти бирла қоронғу масканим.

Нилдин холу алиф юз узра то нақш айладинг,
Доғ куйдурмак ишим бўлмиш, алиф кесмак фаним.

Ишқ аро бўлдум ғаний, кўнглум аро пайконидин
Ким, тўлуптур ул жавоҳир бирла ушбу махзаним.

Зарварақ бирла безабдур гул юзин, ваҳ, турфа кўр
Ким, баҳор ичра хазон зоҳир қилиптур гулшаним.

Эмин ўлман хонақоҳу хилват ичра ужбдин,
Зоҳидо, майхона мулким, куп ичидур маъманим.

Эй Навоий, ул хат этмиш рўзгоримни қора,
Тонг эмас йиртуқ ёқа бирла қаламдек шеваним.

398

Қилғали юз тил кеби кўнглумни чок ул қотилим,
Тийғи ишқи лаззатин айлар ҳикоят ҳар тилим.

Ҳар кеча ғам тоғи ичра жон етиб оғзимға, бор
Мушфиқим бош узра буму кўзи шамъи маҳфилим.

Йиғлаған сойи сариғроқдур юзум, толиъ кўрунг
Ким, сочармен донаву андин сомондур ҳосилим.

Ҳалқа-ҳалқа зулфи доми ичрамен, ваҳким, келур,
Тўш-тўшумдин ниши ҳажру бу зирихдур ҳойилим.

Ғам сипоҳи оллидин қочмоқ не имконким, берур
Оҳ ўтию ашқ қонидин нишон ҳар манзилим.

Нега даҳр оё вафо аҳлининг истар ўлмагин,
Оҳким, ўлгумдурур ҳал бўлмайин бу мушкилим.

Эй Навоий, қилма кўп Мажнун ҳадиси нақлини
Ким, мен этсам нақл, Мажнун бўлғусидур ноқилим.

399

Баҳор бўлдию гул майли қилмади кўнглум,
Очилди ғунчаву лекин очилмади кўнглум.

Юзунг хаёли ила вола эрдим андоқким,
Баҳор бўлдию гул майли қилмади кўнглум.

Гум ўлди боғда оғзинг хаёлидин, юз ваҳ
Ки, ғунчалар ора истаб, топилмади кўнглум.

Кўзумда жилва қилиб, кўнглум олмоқ истади гул,
Итинг изича ани кўзга илмади кўнглум.

Юзунг назорасида масту маҳв эди, яъни
Ки, гул чоғида замоне ойилмади кўнглум.

Замона гулбунда ғунчадекдур эл кўнгли,
Аларға шукрки боре қотилмади кўнглум.

Навоий ғунча тилаб, кўнглум оғзин этти ҳавас.
Агарчи топмади, лекин ёнгилмади кўнглум.

400

Магарки кўз йўлидин оқти қон бўлуб юрагим
Ки, тоғ этакларидек лолагундурур этагим.

Не тушки, ҳажри балосин кўрарда сескансам,
Тўкулдамак била қўшнини уйғотур юрагим.

Ғаминг бўғун-бўғунумни ойирди, ҳам хуштур
Итингга ташламоқ учун бирин-бирин сўнгагим.

Эмас бу холки, кўз оразингга етканда
Қолибдурур ёпишиб, айни шавқдин ненагим.

Не базм эрур майи ҳажринг сумурмагим, ҳайҳот

Ки, ҳасрат илги овуч қоқмоғимдурур газагим.

Демангки, қошлари меҳробида тилак тилагин
Мангаки, қошлари меҳроби-ўқдурур тилагим.

Чаманда савсану раъно қадиға мойилмен
Ки, савсаний тўн ила жилва кўп қилур мирагим.

401

Кўнгул жон бирла борди ҳамраҳинг, мен дард ила турдум,
Санга жон бирла кўнглумни, сени тенгрига топшурдум.

Нишондур тийра бўлган ахтари бахтим саводидин
Туганларким, фироқинг ўтидин ғам шоми куйдурдум.

Йиғоч бирла бошоқким, танда қолмиш улдурур марҳам
Жунундинким, фироқинг ўқларин жисмимда синдурдим.

Туташти шамъдек ҳар бармоғим ҳижрон шароридин,
Илиг марҳам кўяй деб чун кўнгул чокига еткурдум.

Чу ул кофир чиқар кўз солмағайсиз, эй мусулмонлар
Ки, мен бечора кўнглумни боқиб турғунча олтурдум.

Қотибдур кўзларимким, не ёпилмоқ, не таҳаррук бор,
Қиё боққайму бир деб азм этарда баски телмурдум.

Юзин кўргач бошимға тушти мушкин зулфи савдоси,
Фиғонким, бир боқишда юз бало бошимға келтурдум.

Кўнгул тинмасқа қолмиш эрди, ҳар навъ орзу бирла,
Ризо кўйида то кўйдум қадам кўнглумни тиндурдум.

Макон гулхан кулин қилдим Навоий, телбадек яъни
Жунун торожидин охир қора туфроққа ўлтурдум.

402

Айни заъфимдин қўлум чун қўлдадинг, эй дилбарим,
Қўйма илгимники, қўрқармен тўкулгай пайкарим.

То жунун беморимен, гулханнинг ўтлуқ куллари
Бўлди гулгун риштадин гуллар тикилган бистарим.

Совуқ оҳимдин зарар топқай эдим ғам базмида
Жисм уйинда бўлмаса ўтлуғ кўнгулдин мижмарим.

Қатра хайлар ичра ул оразни кўрдум, эй рафиқ,
Ўлмагим эрмас ажабким, суға тушмиш ахтарим.

Дема, лаълим шавқидин сипқармадинг қон бир қадах,
Мен ичармен, кўз тўкар, нетиб тугансун соғарим.

Гулшани фақр ичра то кирдим, эрур балким эмас
Гунбади нилуфарий гулшанда бир нилуфарим.

Ҳажр тиғи кўп учун жисмимда ҳар ён чекти бош
Эй Навоий, мен мазаллат тойири, будур парим.

403

Тун оқшом бўлдию келмас менинг шамъи шабистоним,
Бу андух ўтидин ҳар дам куяр парвонадек жоним.

Не ғам кўргузса кўксум порасин чоки гирибоним,
Кўрунмас бўлса кўксум ярасидин доғи пинҳоним.

Ғамидин дурри макнундек, сиришким оқти Жайхундек,
Музайян қилди гардундек жаҳонни ашки ғалтоним.

Фалак ҳам тўлди кавкабдин, қуёш ҳам тушти ашҳабдин,
Келиб тушмас бу маркабдин менинг хуршиди рахшоним.

Жаҳонни зулмат этти чаҳ, бу зулмат ичра ўлгум, ваҳ,
Манга бўлсанг не Хизри раҳ, етиб, эй оби ҳайвоним.

Дема кўктин қуёш кетмиш, фалакка тийралик етмиш,
Ул ой ҳажрида тор этмиш фалакни дуди афғоним.

Навоий кеби хижрондин, бу оқшом ўлдум афғондин,
Ғамим йўқ буйла юз жондин, етиб гар келса жононим.

404

Ишқ ила бўлдум масал, савдо била афсона ҳам,
Шукрлиллоҳким, яна ошиқмену девона ҳам.

То унутди ошнолиғ расмин ул бегонаваш,
Ошно йиғлар менинг ҳолим кўруб, бегона ҳам.

Ғам туни мендурмен оҳу ашқдин шамъим ўчуб,
Бошима емрулғали турмиш бузуғ кошона ҳам.

Элга меҳринг бор, бузуқ кўнглумга ҳам бир зарра бок
Ким, қуёшнинг тобидин маҳрум эмас вайрона ҳам.

Эй малоҳат шамъи ҳар соат мени куйдурмаким,
Кўп ёрумас шамъ агарчи ўртанур парвона ҳам.

Йўқ, бу дайр ичра берур жоми ажал таъмини май
Ким, эрур паймона тўлмоқдин нишон паймона ҳам.

Эй Навоий, гар десанг, ул турфа кушни сайд этай,
Риштайи жисмингни дом эт, кўз ёшингни дона ҳам.

405

Кеча ул маҳвашни ёд айлаб фаровон йиғладим,
Меҳрим ошти субҳдек ҳар нечаким қон йиғладим.

Шамъ аввал оҳшом-ўқ куйди фиғоним ўтидин
Ким, мен ўт сочқон булутдек тортиб афғон йиғладим,

Тун қоронғу, кулба хилват, ҳажрдин кўнглум тўла,
Тош уруб кўксумга то бор эрди имкон йиғладим.

Ёр ҳажридин кишига айта олмас ғуссани,
Кўнглум этти шарҳу мен маҳжуру пажмон йиғладим.

Чарх ҳам тўкти қуёшнинг ҳажридин кавкаб, вале
Йиғламоқ ул эрдиким, мен зор гирён йиғладим.

Субҳдек хуршид васлидин агар кулсам не тонг
Менки, субҳи васл учун кўп шоми ҳижрон йиғладим.

Эй Навоий, тош эшитса навҳа қилғай ошкор,
Йўқ ажаб гар бир тун ўз ҳолимга пинҳон йиғладим.

406

Соқиё, кечаги май нашъасидин жон топтим,
Зулмат ичра масала чашмаи ҳайвон топтим.

Оғзинга олма олибким манга тишлаб бердинг,
Ҳам ўшул оғиз ила гўйи занахдон топтим.

Бода тобию юзунг партавидин тийра кеча
Тўлун ой кўрдуму хуршиди дарахшон топтим.

Меҳрдин кўп нафас урма дер эдим тонгга боқиб
Ким, мен ушбу кеча хуршидни меҳмон топтим.

Мен тўкуб ашк фалакдек вале беҳудлуғума

Дам-бадам ёрумағур субҳи хандон топтим.

Телба кўнглумки, лабу зулфунг учун итмиш эди,
Кеча майхона аро масту паришон топтим.

Чархдин меҳр тамаъ туттуму офат кўрдум,
Ёрдин васл талаб қилдиму ҳижрон топтим.

Зулфи фикрида Навоийни лаби тиргузди,
Соқие, кечаги май нашъасидин жон топтим.

407

Битигингдинки, саводини кўруб жон топтим.
Зулмат ичра масала чашмаи ҳайвон топтим.

Баҳрдин қатраға таъзим ила таҳсин кўрдум,
Меҳрдин зарраға эъзоз ила эҳсон топтим.

Ҳар алиф сарв эди, ҳе ғунчаву доли сунбул
Демайин номаки, бир тоза гулистон топтим.

Анбарин мадларикиме меҳр эди мазмуни анинг,
Ҳар узун кечада бир меҳри дарахшон топтим.

Қатра қонларки, кўзум сочти ўкур ҳолатида
Ҳар шаба устида бнр лаъли Бадахшон топтим.

Не шаба эрдики, мазмуни била ашкимдин
Ҳар шаба устида бир лаъли Бадахшон топтим.

Ғаҳ-ғаҳе хаста Навоий таниға жон еткур
Битигингдинки, саводин кўруб жон топтим.

408

Висол тухмини эқтим фироқ бар топтим,
Вафо ниҳолини тиктим, жафо самар топтим,

Муҳаббат ўтики, ёқтим висол шамъи учун
Ўзумни оқибат ул ўтдин-ўқ шарар топтим.

Мен ашк бирла юдум ғайр нақшини кўздин,
Валек ғайрға-ўқ ёрдин назар топтим.

Умид баҳрида ҳар неча ғўтаким урдум,
Садаф кўзумдину кўз ёшидин гуҳар топтим.

Дедим: бу рамзни англай, вале хирад пирин
Бу нукта кайфияти ичра беҳабар топтим.

Чу дарди ишқ биёбонларини қилдим қатъ,
Адам вилоятидин нари юз хатар топтим.

Навоиё, кеча-кундуз хату юзини тилаб,
Шабона навҳа била нолаи сахар топтим.

409

Васл баргин узки, мен ҳижрон гулин бўй этмишам,
Меҳр таркин тутки, мен меҳнат била ҳўй этмишам.

Нахли қаддингғаки, бердим кўз ёшидин парвариш,
Эмди бош тортарки, ёшдин юз сари жўй этмишам.

Ҳар сари жавлон қилиб еткач манга чектинг, инон
Бу экин журмумки, йўлунгда бошим гўй этмишам.

Нома ичра чирмашибон санга еткайменму деб,
Оразим қаҳбаргу жисмим риштасин мўй этмишам.

Май бўлуб ашким, ғизо бағрим, суруд афғонларим,
Келинг аҳли ишқким, ғам хайлиға тўй этмишам.

Шайх боқий бўлсуну зарқ ичра тинмаслиғки, мен
Тинмишам токим фано дайри сари рўй этмишам.

Топмадим гулчеҳралардин шаммае бўйи вафо,
Эй Навоий, нечаким елдек таку пўй этмишам.

410

Тириг юрурмену бор мендин айру жононим,
Бу умр бирла юруб ўлмаган менинг жоним.

Бағирда юз халаву, ваҳ, демакка йўқ заҳрам,
Кўнгулда қон тўлаву йўқ дам урмоқ имконим.

Не бир аниски, аритса лолайи ашким,
Не бир рафиқки, англаса доғи пинҳоним.

Кўруб қошида муҳибларни жамъу мен мардуд,
Мунгайибон бузулур хотири паришоним.

Кўнгул худ иттию жон ҳамдами бўла олман
Бир-икки лаҳзаки, бор ул заиф меҳмоним.

Азимат эткали ул ганжи ҳусн андоқдур
Ки, чуғз ор қилур кўрса эмди вайроним.

Навоиё, бу наволарки кеча тортармен.
Зухал эшитуру хуршид эшитмас афғоним.

411

Эй қадинг сарви равон, кўюнг баҳори гулшаним,
Меҳнату афғон сенинг ҳажрингда кўрган-билганим.

Қабр тошидур безаклик сарбасар гул баргидин,
Тоза-тоза доғ ила кўҳи балo бўлған таним.

Чарх меҳнат тошидин то равзан очти ҳар тараф,
Мен маломат булбули, гўё қафасдур масканим.

Меҳнату ғам ўқлариға, ваҳки, юз минг захмлик,
Ашки сиймандуд қилған ҳайъат ўлди жавшаним.

Тийгеким, кўксум уйин очти, эшикдекдур анга
Очилив ёпилса ҳар дам чоклиг пироханим.

Дўстлар, мени кўнгулсиз деб сўрарсиз, шодмен,
Бўлмайинму шодким, дафъ ўлмиш андоқ душманим.

Ишқ нақди доғи ғам кирмиш Навоий, кўнглига,
Ваҳки, бир дам аждаҳодин ҳолий эрмас махзаним.

412

Меҳр кўп кўргуздум, аммо меҳрибоне топмадим,
Жон бaсе қилдим фидо, ороми жоне топмадим.

Ғам била жонимға еттим ғамгусоре кўрмадим,
Ҳажр ила дилхаста бўлдум, дилситоне топмадим.

Ишқ аро юз минг маломат ўқиға бўлдум нишон,
Бир камон абруда тузлукдин нишоне топмадим.

Кўнглум ичра сарв ўқдур, ғунча пайкон, гул тикан
Даҳр боғи ичра мундоқ гулситоне топмадим.

Ҳусн мулки ичра сендек шоҳи золим кўрмадим,
Ишқ кўйида ўзумдек нотавоне топмадим.

Кўп ўкудум Вомику Фарҳоду Мажнун қиссасин,

Ўз ишимдин булғажаброқ достоне топмадим.

Ул амон ичинда бўлсун, эй Навоий, гарчи мен
Бир замон ишқиди меҳнатдин амоне топмадим.

Табъ ганжидин маони хурдасин, юз қатла ҳайф
Ким, нисор этмакка шоҳи хурдадоне топмадим.

413

Оқизди лимуйий бўркунгни кўргач, онча қон кўнглум
Ки, заъф этти сариғ гул ғунчасидек нотавон кўнглум,

Кўнгулда баски ғунчанг фикратидин хурдаи маъно,
Йиғибмен ғунча кўнглидек, бўлуптур хурдадон кўнглум.

Санавбар кўнглига кўнглумни ўхшатмангки, ўртабдур
Нихон ҳар тухм уммидиға бир доғи нихон кўнглум.

Бадан вайронида ул ҳусн ганжи ҳажридин гоҳе
Гаҳ ўз ёлғузлуғидин чуғздек тортар фиғон кўнглум.

Дури ишқингни то топмиш, агар чок ўлса сартосар
Гуҳар ютқан балиғ янглиғ дам урмас нотавон кўнглум.

Анингдек топти сиймин соидинг ёди била улфат
Ки, дастомуз кушдек онсиз эрмас ҳар замон кўнглум.

Мақоми гаҳ бало тоғидурур, гоҳе фано дашти
Ки, ишқ ичра берур Фарҳоду Мажнундин нишон кўнглум.

Фалак золи ғаму дардин чекардин ўлдум, эй соқий,
Кетургин раз қизин ботким, тилар бир навжувон кўнглум.

Навоий дерки, кўнглунгни кетургил ишқ кўйидин,
Бағоят яхшидур, гар бўлса розий ул ёмон кўнглум

414

Не айб, агар майи софий ғамидадур кўнглум
Ки, чанги ҳалқайи зулфи ҳамидадур кўнглум.

Фалак ҳақиқати фикрида куйди эрса не тонг
Ки, аждаҳое дамоннинг дамидадур кўнглум.

Муғанниё, келу тузгил хорошлиқ унума
Ҳазин таронаки, рудунг бамидадур кўнглум.

Нишотдин дема сўз, навҳа бирла бошла суруд
Ки, дарду ғамзадалиғ оламидадур кўнглум.

Фироқ ўтиға тушуб дам-бадам тўкар қон ёш
Ки, охир ўлгуси ўз мотамидадур кўнглум.

Не айб васлидин ар марҳам ўлса кўнглумда,
Ҳамеша чунки анинг марҳамидадур кўнглум.

Май ич, Навоию, аҳли замондин айлама ёд
Ки, ушбу хайлдин асру рамидадур кўнглум.

415

Вайронаедур масканим, андин манга бисёр ғам,
Оҳим била эшикта ўрт, ашким била девор нам.

Нўшидин элга гуфтуғў, эй ҳажр ичармен мен оғу,
Кош ўлсуму кўнглумни бу андуҳдин кутқорсам.

Қил ишқ дайрида мақар, суккониға солғил назар
Ким, бор бу мажмаъ ичра ҳар дурдийкаши хаммор Жам.

Ҳар ерки анда бир нафас, ишратқа топсам дастрас,
Юз қатла айлармен ҳаваским, бўлса эрди ёр ҳам.

Соқий, бугун майни унут, мендек даме хуноба ют,
Мутриб навойи навҳа тут, созингға боғла тори бам.

Десамки, эй бадмеҳр ўғул, юзунг кўруб ой тутти йўл,
Дер: ер қуйи гар борди ул, бир шабрави айёр кам.

Мискин Навоий берса жон, эй дийда, ҳар дам тўкма
қон,
Ул ҳар неча қилса фиғон, сен асрағил зинҳор дам.

416

Онча кавкаб тўкти шоми ғам хаёлингдин кўзум
Ким, ёруди оқибат субҳи висолингдин кўзум.

Холдин кўз тийра бўлмоқ расм эрур, бу турфақим,
Ёруди кўз мардумидек турфа холингдин кўзум.

Қуй ақиқи май суҳайли жом аро, эй муғбача
Ким, ёрур ул ахтари фархунда фолингдин кўзум.

Васлингга еттим бихамдиллаҳки, зониъ бўлмади,

Улки, қон йиғлар эди ҳар дам хаёлингдин кўзум.

Бу сабабдинким, недин сенсиз қолиб кўр ўлмади,
Боқа олмайдур юзунгга инфиолингдин кўзум.

Янги ой кўргач халойиқ, кўзни тутмоқ расм эрур,
Лекин очилди кўруб мушкин ҳилолингдин кўзум.

Шукр лиллаҳким, Навоийдек мунаввардур яна
Хоки пойингдин юзум, шамъи жамолингдин кўзум.

417

Ер юзини тутти ашким, кўкка етти нолишим,
Юқори тенгрию куйи сендин ўзга йўқ кишим.

Ложарам девонаву расвойи олам бўлғамен,
Чун тушуптур, эй парийпайкар, сенинг бирла ишим.

Тиш қадабмен лаълингга узмасмен андин бу тамаъ
Анбури ҳижрон била бир-бир суғурсалар тишим.

Ҳар дам иссиғ ашку совуғ оҳдин дармондамен,
Юзу зулфунг даврида мундоқ кечар ёзу кишим.

Тийралик дуду шафакдур шуълаву анжум шарор
Гўйиёким солди ўт ҳижрон тунига қарғишим.

Меҳри йўқлуктин эрур ҳар тун синони оҳ ила,
Кўк ҳисори хайли бирла тонгға тегру санчишим.

Эй Навоий, гар сенинг нолангға йиғлар андалиб,
Бир кун ул гул кўнглига ҳам кор қилғай нолишим

418

Лаълинг ғамидин дийдаи гирён била бордим,
Кўрмай сени юз нолаву афғон била бордим.

Васлингға етай дедиму ҳажрингға йўлуктум,
Уммид ила келдим, вале армон била бордим.

Васлингға шитоб айлаб ўкуш ғам била ёндим,
Ўқдек келибон бир неча пайкон била бордим.

Оламға видоъ эттим ўшул юз ҳавасидин,
Юз шукрки, охир дами иймон била бордим.

Умре тилаб иш сиррини кетмак керак охир
Ким, шаммае андин мени ҳайрон била бордим.

Оламға видоъ эттим, оч ул юзни дамеким,
Зоди абад элтай чу бу борған била бордим.

Дедимки Навоийдек ўлай меҳринг илан-ўқ,
Юз шукрки, ул ваъдаву паймон била бордим.

419

Водийи ҳажрингда бир дам қон ютардин қонмадим,
Ушбу ўтлуғ водий ичра тинмадим то ёнмадим.

Ўлганимдин сўнгра келди сўрғали дардимни ёр,
Уйку кўрким, бошима етиб қуёш уйғонмадим.

Оразим сарғарди олтундек сочинг савдосидин,
Мундин ўзга нақд ул савдо аро қозғанмадим.

Кўйига айландурунг наъшимки, ҳижрон заъфида
Ўлтуруб ҳасрат мени бир ул тараф айланмадим.

Нол янглиғ гарчи хаттинг шавқидин бўлдум заиф,
Лек жавринг тийғи бошимға келиб тўлғанмадим.

Салтанат кўрким, нуҳоле меҳрдин арз эттилар,
Жуз фано майхонасининг керпичин ёстанмадим.

Ишқ аро иқрор кўп чекма мени ўлтурғали,
Эй Навонӣ, чунки мен ҳаргиз бу иштин тонмадим.

420

Онча йиғлатти жафодин дўстдур деб севганим
Ким, кулар аҳволима ҳар қайда кўрса душманам.

Дўстким қилғай мени бедоди душман кулгуси,
Буйла душманкомлиғдин яхшироқдур ўлганим.

Дўст душмандин манга кўпрак чу текурди жафо,
Не ажаб гар эмди душмандўстлуғ бўлғай фаним.

Урса душман захм эрур марҳам таваккўъ дўстдин,
Иккиси захм урса тонг йўқ чок-чок ўлмоқ танам.

Таъна бирла бузма, эй душман, кўнгул уйин дағи,
Ушбу баским, дўст зулмидин бузулмиш масканам.

Дўстка жон бердиму душмандур эмди, ваҳ, не тонг
Ўртаса ҳам дўст, ҳам душманни оху шеваним.

Эй Навоий, дўст худ йўқ, ваҳ, не ҳолатдурки, бор
Бошим узра душман икки дийдайн тар доманим.

421

Хазон ранги юзига берса тонг йўқ шуълайи дардим
Ким, элга шамъи базм ўлмиш баҳори нозпарвардим.

Анинг васли муҳолу ҳажрида дардим фузун ҳар дам,
Бировни ҳамдами гар кўрсам, афзунроқ бўлур дардим.

Сабо бирла булут туфроғимен, кўйига гардимни
Бири элтиб, бири кўймаса андин чиққали гардим.

Чу сурсанг тийғи заҳролуд кўнглум очилур, невчун
Ким, улдур сабзаму қонким, бағирдин оқизур вардим.

Агар ҳижрон тунида умрум ўтти, эй кўнгул, ғам йўқ,
Топармен жон агар бир тун йўлуқса моҳи шабгардим.

Хазон бирла баҳорин даҳрнинг найлай, чу ёшурди
Бирисин лолайи ашким, бирисин чехрайи зардим.

Фалакдек, эй Навоий, бўлмасам бир ой фироқинда
Недур бас чархдек тун-кун жаҳон гирдида новардим

422

Ақлу жон қасдида кўрдум ул кўзу мужгонни ҳам,
Чектим ул мужгону кўз оллида ақлу жонни ҳам.

Новакинг еткач қизиқ кўнглум йиғочин куйдириб
Қатрайи су янглиғ ошом айлади пайконни ҳам.

Кўз ёшимни қон қилиб, бағрим су эттинг эй фироқ,
Йўқки ёлғуз суни қон қилдинг, су қилдинг қонни ҳам.

Ишқ даштида қуюндек хоксорингмен, гаҳе,
Истасанг ушшоқни, ёд эт бу саргардонни ҳам.

Гўйдек бошим неча раҳшинг аёғи зарбидан.
Пўя қилған, гаҳ-гаҳе еткур анга чавгонни ҳам.

Эй тавонгар, нечаким қасрингни қилдинг зарнигор

Асру ҳолий кўрма дарвеш ўлтурур вайронни ҳам.

Кўнглум олиб бордингу қолмиш манга бир хаста жон,
Ҳар қачон келсанг Навоий топшурур қолғанни ҳам.

423

Ажойиб тийрадур ҳажрим туни, эй меҳри йўқ моҳим,
Магар совурди ишқинг ўртаганларнинг кулин оҳим.

Вужудум ул куёш ҳажрида андоқ муртафиъ бўлди
Ки, мумкин йўқ ани истарда бўлмоқ соя ҳамроҳим.

Юзумнингг акси коҳий қилди кўюнгнинг ушоқ тошин
Камоли ишқ кўрким, қаҳрабо ижод этар коҳим.

Кўнгул ҳар ғамзаси ўқинки, бордур, орзу қилди,
Бихамдиллаҳки, еткурди неким, бор эрди дилхоҳим.

Ясай дард ўқларидин бир оқ уй жон гулшани ичра
Ки, кўнглумда торикса, анда киргай моҳи хиргоҳим.

Кўнгул афсонасин гоҳе десам, элни тутар уйку,
Ва лекин ҳар замон сескандурур афғони ногоҳим.

Қилиб майхона туфроғин ватан қон ютмоғим кўргил
Ки, бу бир бодайи айшимдурур ул маснади жоҳим.

Эрур бир муғбача илгидин ичмак орзусидин
Фано дайрида ҳар дам бир эшикдин шайъилиллоҳим,

Умид улким қадам сарвақтима еткурған огоҳе,
Навоий гар талаб йўлида бўлса жони огоҳим.

424

Тандин ўқунгни чексалар, оғрирдин эрмас шеваним,
Андин қилурмен навҳаким, айру тушар жондин танним.

Гулхан кули ичра ниҳон, жисмим жунундиндур нишон,
То телбалик барқи аён бўлғач куюптур хирманим.

То ишқ аро афсонамен, ўт ичраки девонамен,
Ул шамъ учун парвонаменким, бўлмиш ўртанмак фаним.

Ул шўх секритти саманд, эрмас насихат судманд,
Ҳар дўст берса эмди панд, улдур улуғроқ душманим.

Май ичкали ул нўшлаб зоҳир қилур ҳар дам тараб,
Бу навъ очилмоқ не ажаб, андоқ су ичкан гулшаним.

Чун одамиида йўқ вафо, кўр ул парий ишқи аро
Жавлонгаҳим дашти фано, вайронайи ғам масканим.

Рам тиғидин қочмоқ ҳавас қилма, Навоий, ҳар нафас,
Ул тийғнинг дафъиға бас, юз пора хирқа жавшаним.

425

Қурук танимға туган куйдурурда бебоким
Фатила ўти етишқач туташти хошоким.

Тан ичра телба кўнгул изтироб этар асру,
Тиқиб не навъ ўнгансун бу сийнайи чоким.

Ҳазин кўнгулни магар чок қилгасен, эй гул
Ки, ғунча янглиғ очилғай даме бу ғамноким.

Ҳавойи ишқинг аро ўзга оламим бордур
Ки ашким анжум эрур, оҳ дуди афлоким.

Дедим: бошимни чоғиб туъма элт итларингга,
Деди: бу юкдин узулмиш яқинда фитроким,

Фиғонки, ишқ ҳадиси дақиқ эрур андоқ
Ки, қосир ўлмиш ани англамоқдин идроким.

Дединг: Навоий эмиш хушманд, боре дегил,
Жаҳонда ким дурур андоқ харобу расво ким?

426

Висол ичра ул ойнинг фурқатин осон гумон қилдим,
Чу борди, войким, не навъ душвор эрканин билдим.

Дер эрдим, ҳажрида шояд ўзумни асрай олғаймен,
Бу сўз ҳашв эрканин билдим ҳамул соатки айрилдим.

Фиғонким, дарду ғам кирмакка хуш-хуш рахналар бўлди,
Кўнгулким тўш-тўшидин дарду ғам чиқсун дебон тилдим.

Ҳамул дам ишқ даштида мени гум қилди беҳудлуғ,
Агар ҳушу хирад саъйи била бир лаҳза топилдим.

Фано йўлиға туштум еткали Фарҳоду Мажнунға,
Нечук йўл бормаинким, яхши ҳамраҳларға қотилдим.

Чу ичтим ишқ жомин беҳуд ўлдум тарки ҳуш айлаб,
Анингдек май ичиб бу навъ усруклукдин ойилдим.

Фироқи мушкил эрмиш, билмайин мен ҳам Навоийдек
Висол ичра ул ойнинг фурқатин осон гумон қилдим.

427

Ҳажр ила кўрма раво жонимға бепоён ўлум,
Тийғ сурким, хуштурур оз оғриғу осон ўлум.

Жон бериб истармен ўлмакни, ўлум хўброкки, жон,
Жоним ўлмакдур чу истайдур манга жонон ўлум.

Халқ душвор ўлагим ҳайронидурлар, турфа кўр
Ким, эрур душвор ҳажрим оллида ҳайрон ўлум.

Ҳажр қолмас ёшурун оҳу фиғон чек, эй кўнгул
Ким, яшурмоқ бирла ҳаргиз қолмади пинҳон ўлум.

Дарди ҳижрон саъбу етмас шарбати васл, эй табиб,
Гўйиёким ушбу дардимға эрур дармон ўлум.

Фоний ўлмай қилган изҳори фано, билким, эрур
Ул гадоким ризқ учун зоҳир қилур ёлғон ўлум.

Эй Навоий, жаҳл ила ўлмак қатик ишдур, вале
Чун камоли маърифат касб ўлди, не нуқсон ўлум.

428

Бўлмасун кўнглунг кушиға дурру гавҳар васли ком
Ким, қазо ул доналарға баҳр мавжин қилди дом.

Гар малак тасбиҳи дона, ҳур зулфи дом эрур
Ким, бу дому донаға зийрак қуш эрсанг, бўлма ром.

Даҳр боғининг ҳавосидур самуму суйи заҳр,
Анда бўлмас бу ҳавову су била қилмоқ мақом.

Боғким, нилуфарий кўкурд ўтидур англаким,
Не муаттар бўлғай андин тарбият топқан машом.

Май ўти бирла димоғингни қизитмаким, бу ўт
Эл димоғида пиширмайдур бажуз савдойи хом.

То ўзунгни хасча кўргунгдур эмассен одамий,
Гар ҳавода сайр қил, гар су уза кўргуз хиром.

Кул қил ул хасни фано оташгаҳиға ташлабон,
То кўнгул миръоти ул кулдин жило топқай тамом.

Истарам, кўзгуда кўрсам ёр аксин бир нафас,
Сокиё, майким! Эрур ишқ аҳлининг кўзгуси жом.

429

Менки, даврон зулмидур кўнглумга, балким жонға ҳам,
Найлай олғаймен ангаким, зулм этар давронға ҳам.

Кўр ғамим афзунлуғин ҳар дамки, ашким хайлининг
Қатраси баҳр ўлди, эмди айланиптур қонға ҳам.

Ёпмангиз Фарҳод ила Мажнунним, меҳнат тўзи
Сатр учун басдур манга ҳам, ул ики урёнға ҳам.

То топибмен ишқи ўти бирла тийғи захрини,
Исо анфосиға боқман, чашмаи ҳайвонға ҳам.

Гоҳ кўнглум ғунчасин истар, гаҳе пайконини
Ким, кўнгул бордур муносиб ғунчаға, пайконға ҳам.

Нилуфар нақш айлаб айвонингға мағрур ўлмағил,
Йўқ, вафо нақши чу бу нилуфарий айвонға ҳам.

Муддаийлар чун Навоий ишқин англаб, жониға
Қасд қилғанлар эмиш, боре денгиз жононға ҳам.

430

Ул қуёш васлида ўзни рашқдин гум айларам,
Соядин ёнимда тебрангач таваҳҳум айларам.

Ул пари кўнглумдадурким, сўзлашурмен демаким,
Телбаликдин ўз-ўзум бирла такаллум айларам.

Шоми ҳажрим тонгсиз ўлмиш не ажабким, ажздин
Шомдек йиғламсиниб, тонгдек табассум айларам.

Қатл ҳукми айласа ўлтуртубон ушшокни
Ишқ аро, чунким мен акмалмен, тақаддум айларам.

Элга раҳм этман, укубатлар била қатл айласанг,
Ўз-ўзумга маҳзи ҳирмондин тараҳҳум айларам.

Поклик даъби гар эрмастур сулук ичра, не суд,
Баҳру барда гар таҳорат, гар таяммум айларам.

Эй Навоий, то муқаррар қилдим оҳанги Ҳижоз,
Ғаҳ Ироқу ғаҳ Аҷам сари тараннум айларам.

431

Сенсиз ашким ёмғури сайлини тўфон айладим
Ким, анинг туғенидин оламини вайрон айладим.

Буйла тўфонга кўзумни абр этиб, ноламини раъд,
Оҳ ўти учқунларин барқи дарахшон айладим.

Йўқки, кўнглум шуъласидин даҳр аро солдим бир ўт
Ким, томуғни эл кўзига боғи ризвон айладим.

Мунча, бал юз мунча ҳам эрмас экин мингдин бири,
Улча мен ул ойдин айру шоми ҳижрон айладим.

Саъб эрур ҳажр ўлманг, эй аҳбоб, ошиқ зинҳор
Ким, бу иш таҳқиқини мен улча имкон айладим.

Севганим бу аҳд аро майдур, қани паймонае
Ким, киши севмакдин эмди аҳду паймон айладим.

Эй Навоий, ишқ таркиним, дедим, маъзур тут
Ким, муҳиқдурмен бу ишда гарчи туғён айладим.

432

Ҳуснунгга ҳайратдин ўлди барча бесомонлиғим,
Мен киму сомон, чу ортар ҳар нафас ҳайронлиғим.

Кўйида тун-кун кезай дермен ниҳон қолмас, валеқ
Оҳ ўтию ашқ қони рангидин пинҳонлиғим.

Ғайр хошокин агар совурмас эрсам бас недур,
Кўйи даврида қуюндек мунча саргардонлиғим.

Ул этак қоним била кўргузди гулгун ҳошия,
Не ажаб, тутсам ани бу дам чу улдур қонлиғим.

Тифллар тоши теримни элтибон, қолди сўнғак,
Ул парий савдосида бордур ажаб урёнлиғим.

Дину дунё нақдини сочтим, чу кирдим дайр аро,

Бу эди аввал қадаҳ ичканда дастафшонлиғим.

Деди зоҳид: ул парийдин ҳур умиди бирла кеч,
Эй Навоий, бўлмағай бу ҳадқача нодонлиғим.

433

Жонима доғе кўюптур лаълинг узра холким,
Кўнглума ўт тушмиш андин юзга бурқаъ солким.

Тушмағай эл кўнглига ўт ҳамки, анинг рашкидин
Бийм эрур, бўлғаймен андоқ ожизу беҳолким.

Ашк сайли айлағай кўюнгдин овора мени,
Бу сифат оворалиғдин айла фориғболким.

Гарчи мажнунмен сенинг кўюнгни-ўқ айлаб ватан,
Анда-ўқ бўлсам бўлай бозичайи атфолким.

Ёғса урён жисмига ўт анда айлармен қабул,
Ўзга ерда гар ёғар гул, айларам эҳмолким.

Анда ёғқан тош эрур жаннат гулидин яхшироқ,
Бу жихатдин анда бўлмоқ истарам помолким.

Қатл қилғайсен мени бир кун вале айтур кўнгул:
Эй Навоий, кеч бу сўздин, сен ким, ул иқбол ким?

434

Юзунг ғамидин эрур абри навбаҳор кўзум,
Не айб, ер юзини қилса лолазор кўзум.

Саводу қони била бир ғариб лола эрур
Ки, лолазор баче қилди ошкор кўзум.

Не қони лола эрур, не саводи доғи анинг
Ки, қўйди ҳажр ўтидин доғи интизор кўзум.

Агарчи қилди мени хору зор кўнглуму бас
Валек айлади кўнглумни хору зор кўзум.

Не кону баҳр экинким, лабу тишинг ғамидин
Гулу суманға қилур лаълу дур нисор кўзум.

Буким қорарди чу тардоман эрдию ғаммоз
Фироқ шомидадур тийрарўзгор кўзум.

Навоий, айла назар таркини деманг, чунким
Мен ихтиёр этибон, қилмас ихтиёр кўзум.

435

Сендин айру то асири дарди ҳижрон қолмишам,
Буки ўлмай қолмишам, ҳолимға ҳайрон қолмишам.

Хонумонимни ғаминг торожи барбод айлади,
Хонумон бориб алохону аломон қолмишам.

Ишқ даштининг самуми ҳулласин айлай паноҳ,
Хайли ғам яғмосидин мундоқки урён қолмишам.

Дарду ғамдин ёшуна олман камоли заъфдин,
Хурдабинларнинг кўзидин гарчи пинҳон қолмишам,

Даштдин Фарҳоду Мажнунни йиғиб мушфиқлари,
Мен ғариб ул навъким, ғули биёбон қолмишам.

Васл даври жомидин аҳбоб сармаст ўлдилар,
Дайр аро тек бир ман-ўқ махмури даврон қолмишам.

Эй Навоий, учти булбуллар хазонда боғдин,
Мен қанотсиз қуш масаллик айлаб афғон қолмишам.

436

Не ул кулоққа етар, арзи ҳол адо қилсам,
Не ул кўнгулға ёқар, нақди жон фидо қилсам.

Кўнгул шикофиға ул кўй туфроғи қаниким,
Бу хушк дору ила захмима даво қилсам.

Керак қуёш дирами танга бўлса байёна.
Чу Юсуфумни ики даҳрға баҳо қилсам.

Фиғонки, ишқ чекар боғлаб ани бўйнумға
Нечаки зухду вараъ пардасин ридо қилсам.

Кўзумга даҳрни ҳар лаҳза тийрароқ айлар,
Саводи холингга ҳар неча кўз қаро қилсам.

Ишим чу савмаа шайхи била тузалмади, кош
Ки, эмди майкада пириға илтижо қилсам.

Навоиё, чу сабо ҳамнафасдур ул гулга
Не бўлди, сарсари оҳимни гар сабо қилсам.

437

Кўнгулни бағир қонидин лола қилдим,
Қўюб доғ паргола-паргола қилдим.

Совуғ оҳдин қатра пайконларингни
Юрак ғунчаси жавфида жола қилдим.

Кўзумда ул ой мардум ўрнини тутти,
Саводин анинг даврига ҳола қилдим.

Не қавмоғки, уйғонмади гарчи тунлар
Тонг отқунча итлар кеби нола қилдим.

Кўруб оби ҳайвон юзинда хубобин,
Тасаввур лабинг узра табхола қилдим.

Фалак золининг макридин бўлдум эмин,
Нединким, талоқи бу муҳтола қилдим.

Навоий сариғ юзида доғи идбор
Чу кўрдум, гумон сариғ лола қилдим.

НУН ҲАРФИНИНГ НОЗАНИНЛАРИНИНГ НОЗИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

438

Истарам юз манзил ўткаймен Адам саҳросидин,
То замоне тинғамен олам эли ғавғосидин.

Умр нақдин сарф этай дермен фано бозорида,
То қутулғай хотирим суду зиён савдосидин.

Хуштурур вайронае таскин учун, лекин йироқ
Юз минг иллик йўл фалакнинг гунбади мийносидин.

Чиқмайин бу дайрдин мумкин эмас бўлмоқ халос
Ҳар кеча юз минг бути сиймин бадан яғмосидин.

Ҳар сўнғак ёнимда қасди умр этар, ваҳ, хўшае
Борму имконким, қутулғай мунча меҳнат досидин

Заъфароний юзда гулгун ашк тўкмак не осиг,
Ишва кўрган даҳр боғининг гули раъносидин.

Ғарқа эл дафни учун сардобаедур ҳар хубоб,
Ишқ водийсинда ашким сайлининг дарёсидин.

Ишвагарлар доғидин жон пардасин кўр, оҳким,
Бу ҳарир эскирди золим шоҳлар тамғосидин.

Эй Навоий, даҳр боғидин қутулмоқ истаким,
Булбул учқан яхшироқ зоғу заған маъвосидин.

439

Кўнгулни айладим юз чок ишқингдин, мени маҳзун
Ки, ҳуснунг васфи ёзгаймен китобе қоғаз гулгун.

Кўнгулнинг мазраиким новакингдин бўлди юз хирман,
Бошоқ термак учун келгай магар Фарҳод ила Мажнун.

Қабаб ҳар тун чекиб юз минг синон анжум шуоидин,
Магар сабрим сипоҳиға шабихун келтурур гардун.

Лабинг шавқида кўнглум ҳар не борин бошидин қўйди,
Май истаб ринди муфлис айлади дасторини мархун.

Кўнгулда шўхлар нозидин ортар ҳар нафас оҳим,
Ёнар ўтқа чу атфол эврушурлар, дуд ўлур афзун.

Майи лаълинг учун беҳудлуғум андоқдур, эй соқий
Ки, қотсанг тонг эмас, жомимға касби ҳуш учун афюн.

Илиг зулфунгға элтур орзудин ёва айтурмен
Бировдекким йилон тутмоқ учун оғзидадур афсун.

Тўкуб ферузагун кўк мотамингға гавҳари анжум,
Сени ферузаву гавҳар хаёли айлабон мафтун.

Навоий, назм лофин қўйки, кўз бир кунлуги эрмас,
Агар юз йил сочарсен табъ баҳридин дури макнун.

440

Булут ҳайвон зулоли бирла тиргузди ҳаво жонин,
Севунмак ашқидин шодоб қилди сабза мужгонин.

Эмастур сабзаву лолаки, жола тошидин гардун
Кўкартиб ер юзин ҳар сари зоҳир айлади қонин.

Ирик невчундурур шох узра гулбун барги суҳондек,
Ититмас бўлса булбул жони учун ғунча пайконин.

Чаман Лайлосидин айру дегайсен лола Мажнундур

Ки, гардун жола тошидин қонатмиш доғи ҳижронин,

Чаман баҳри латофат бўлди найсон дурлари бирла,
Қизил толдин муҳайё қилди ҳар ён шохи маржонин.

Бу фасл ичра маломат тошидин солим биров қолғай
Ки, чеккай май сумурмакда юзига жоми қалқонин.

Майеким, оташин, чиқғай сариф гуллар, агар деҳқон
Томизса қатрае андин суварур чоғда бўстонин.

Бировким, даҳр боғининг фиребин билди, наргисдек
Қадахдин бош кўтармай сурди ишрат бирла давронин.

Гули максуд ул қондур, Навоийким, аёғингдин
Чиқар чекканда мақсад Каъбаси хори муғийлонин.

441

Муҳаббат риштасин уздики, ўлтургай бу ғамнокин,
Магар ул ришта бирла тикмиш эрди кўкрагим чокин.

Эмас гирён кўзум кирпиклариким, сарсари оҳим
Солиб мавж ул тенгизга бир қироққа солди хошокин.

Мунажжим кўнглум ўти дафъиға деди топай соат,
Дамим дуди аро не анжумин топти, не афлокин.

Бошим чопқанда ул чобук ёшингни асрағил, эй кўз
Ким, ул судин юғайсен, қон юқардек бўлса, фитрокин.

Назар йўлин сиришким пок юб, кўз пардасин очти
Ки, чиққач пардадин кўргаймен анинг чехраи покин.

Кўзин уйкуда кўргач ўлдум, оё ўлмайин неткай
Киши гулшанда беҳуд кўрса турки масти бебокин.

Юзунг кўп очма, гоҳе сўз дегилким, ақл деҳқони
Не гул исрофини яхши демиш, не ғунча имсокин.

Ўгуб жаннат гулин воиз тиларким, айласам савдо
Неча эски дирамға Юсуфум, ваҳ, кўргил идрокин.

Десам ул ой, бориб чиқмас ғами кўнглумдин айтурким:
Навоий, не ажаб, бўлмоқ қамар сойир, хажар сокин.

442

Баски қадди ғунчадек эл кўнглин олиб қилди қон,
Гулбуни ноз ўлмиш эл кўнглидин ул сарви равон.

Кўзларинг хунхорлиғдин дойимо бемор эрур,
Бода кўп ичкандин андохким, бўлур эл нотавон.

Ёшурун ҳуснунгда бир онедурурким, жон аро
Ҳам алиф, ҳам наъл уза доғим эрур андин нишон.

Юзидин бийномен арчи юз чиқармас пардадин,
Нурдин кўрмакдур, аммо нур эрур кўздин ниҳон.

Ишқ комил бўлса, меҳнат ўқларидин бок эмас,
Не зарар булбулғаким, бўлғай тикандин ошён.

Ишқ боғининг суйи қондур, не тонг гар оху ашк
Анда ёхуд оташин гул очсалар ё арғувон.

Субҳнинг ҳар тонг эрур эл ғафлатидин кулгуси,
Меҳр хонидин гумон қилмаки, ебдур заъфарон.

Топмадим бу дайр ҳолидин хабар, эй муғбача,
Беҳабар қил мени ўз ҳолимдин эмди бир замон.

Дард агар будур, Навоий чиқса оламдин не тонг,
Масту урён кўкрагига тош уруб, тортиб фиғон.

443

Ишқида яхши-ёмон бедодидин топман амон
Яхши то қилсам назар йўқтур киши мендин ёмон.

Лаҳза-лаҳза бош чекар ишқим шарори, эй рафик,
Алҳамон шавқу муҳаббат шуъласидин, алҳамон.

Юз адам мулкига қўйдум, келки, истайдур кўнгул
Бу узун йўл зоди кўз тикмак юзунгга бир замон.

Ўртабон ушшоқ жисмин, ғофил ўлма оҳидин
Ким, зарарлиғ дуд зоҳир айлар ўт тушган сомон.

Куймагимга новакинг пайкони бас, хижронни қўй,
Хасқа ўт солмоқ учун учқун ҳамон, дўзах ҳамон.

Сен магар туғқанда кун туғқандурурким, заррае
Фарқ фаҳм ўлмас орангизда нечукким, тавҳамон.

Ул қуёш ҳажрида оҳим ўқидин ваҳм этмаса,
Кўк темур ичра ниҳон нечун бўлуптур осмон.

Вақтдин ол нақди айшингники, мундоқким эрур
Дам-бадам кўздин ниҳон бўлмас анга бўлмоқ замон.

Эй Навоий, телба кўнглум дардини англай десам
Онча айтур ёваким, бир лафз андин англаман.

444

Юзу зулфунгни соғиниб келмишам, эй маҳжабин,
Кечани кеча демай, кундузни кундуз демайин.

Оху афғон чекма деб, оғзимға, жоно, муҳр қўй,
Чунки лаълинг хотаму ёкути нобингдур нигин.

Лаълининг ҳар бир ҳадиси шахддек ширин эрур
Оре-оре дойимо гул баргидиндур ангабин.

Лаъл уза хат ичра холингдур ниҳон ё ҳиндуе,
Сабзада ёшунди шаккар қасдиға айлаб камин.

Янги ой хуршид аро бўлмоқ аён маъҳуд эмас,
Ваҳ, недур айлаб ғазаб солмоқ жабининг узра чин.

Шамъни парвона куйдурмакдин, эй гул, қилма айб,
Булбул эрмастурму кул, ё сен эмассен оташин.

Эй Навоий, очмағай қонимдин ўзга лолае,
Ҳар гияҳ бу йўлдаким, қатлимға чекмиш тийғи кин.

445

Шикеб уйин бузадур бенаво кўнгул, нетайин,
Хароблиғ қиладур мубтало кўнгул, нетайин.

Дединки, асра кўнгулни ўзунгдаву сабр эт,
Чу менда турмасу борур санга кўнгул, нетайин.

Кўнгулни қайди жунундин чиқар дединг, эй ақл,
Кетурса бошингга юз минг бало кўнгул, нетайин

Кўнгулни ўтка солиб, кўзни истарам ўйсам,
Балони кўз кетирур жонға, ё кўнгул, нетайин.

Мен ул кўзи қора ишқин қўюб эдим биллаҳ,
Таҳаммул этмади, юзи қора кўнгул, нетайин.

Тағофул этсам итарсен, ўларсен этсам қайд,
Сенинг била, дегил, эй бевафо кўнгул, нетайин.

Навоиё деб эдинг: Зухд тарҳи бунёд эт,
Шикеб уйин бузадур бенаво кўнгул, нетайин.

446

Не тонг, сариғ юзумда ашки рангин
Ки, киймиш сабзи талх ул сабзи ширин.

Ўзи гавҳар, тўни дарёйи офат,
Бўлуб мавжи бало ул тўн уза чин.

Санга ҳамранг тўнлук шўхлар бор,
Нечукким сарв оёгинда раёҳин.

Эрур жисмингда ахзар хилъат ул навъ
Ки, гулбун баргидин тўн қилса насрин.

Дегайлар сарв қадду хилъатингни
Ва лекин сарв ким кўрмиш гулогин.

Хатинг шавқида кўнглум тўтиёдур
Ки, йўқ зикрингдин ўзга анга талқин.

Навоий, чарҳи ахзардур сияҳкор,
Тамаъ сарсабз бўлмоқ қилма андин.

447

Арғувоний тўнмудурким киймиш ул сарви равон.
Ё магар сарв равон қилмиш либосин арғувон.

Сарвнинг ҳар барги бағрим қонидин сероб эрур,
Йўкса бўлмас арғувоний барглик сарви равон.

Сарвдин то топти зийнат арғувон юз шавқ ила,
Бошқа санчар арғувон ҳар зод сарви навжавон.

Арғувону сарв истармен чаманда, то мени
Арғувоний тўн била ул сарв қилди нотавон.

Кўргузур қадду либосинг шавқидин қонлиғ мижа,
Кўзда ҳар дам арғувону сарвдин бир корвон.

Арғувоний тўн била қатл айламас ул сарвким,

Қон ила қилмиш либосин арғувоний бир авон.

Арғувону сарвдин то даҳр боғи зебдур,
Бўлсун улким даҳр аро ҳам шоҳ эрур, ҳам паҳлавон.

448

Ишқ аро менмен даме бемехнату ғам бўлмаған,
Жонидин маҳрум ўлуб, жононға маҳрам бўлмаған.

Юз вафо айлаб, жафодин ўзга нафъе кўрмаған,
Минг жафо кўруб, вафоси заррае кам бўлмаған.

Минг куёшча кўрган ўз ёрин, вале ёр оллида
Минг улушидин бирича зарранинг ҳам бўлмаған.

Олам аҳли ишқ аро расволиғим таън этмангиз,
Кимдурур ошиқ бўлуб, расвойи олам бўлмаған?

Анжум эрмас тердур оҳим ўтидин кўк сақфида,
Ваҳки, бу тердин биное қолмади нам бўлмаған.

Дастгире истаким ғамдин халос имкон эмас,
Илки бир заррин камар белига муҳкам бўлмаған.

Эй Навоий, билки топмас лаълидин қути ҳаёт,
Жонни таслим айламакликда мусаллам бўлмаған.

449

Хуршид тулуъ этса, куёшинг соғинурмен,
Кўргач янги ой майлини қошинг соғинурмен.

Ҳар гулки жаҳон гулшанидин жисмима, эй шўх,
Еткач, мени савдозада тошинг соғинурмен.

Эй кўз, қурудунг, лек қаю сайли болоким,
Бир уйни хароб айлади ёшинг соғинурмен.

Эй жисм, ажал чобуки ҳар гўйким ўйнар,
Майдони фано ичида бошинг соғинурмен.

Най шарҳин эшиткач қилиб, эй нола, сени ёд,
Кўз шарҳаларин кўрса, харошинг соғинурмен.

Эй хаста кўнгул, бўлғали сен ишқда мажнун,
Кўргач сени саргашта, адашинг соғинурмен.

Ўлган итин, эй хаста Навоию рақибин
Чун кўрсам ити оллида лошинг соғинурмен.

450

Ҳар хазон барги эрур зореки даҳр озоридин
Сарғариб мендек тушар айру сихийқад ёридин.

Ҳар қуруған шох мажнундурки туфроғ уйига
Топширур ҳар дам илиг юб нозанин беморидин.

Боғ аро, деманг, хазонким ошиқ ўлмиш мен кеби,
Билгурур совуғ нафас бирла сариғ рухсоридин.

Ҳар оқар сунӣ хазон тийғи қилибдур зарфишон,
Кескали меҳру вафо нахлин жаҳон гулзоридин.

Бу сариғ юз бирла ўлсам кўйида, тобутима
Шохлар боғланг хазоний ишқпечон торидин.

Кўйида куймиш кўнгул буқим, хазондур боғ аро
Эсти бир ел, гўйиё куйган ғарибим соридин.

Коҳи юз бирла ўлармен, Исавийдам соқиё,
Бода тут хуршиди жоми қаҳрабоқирдоридин.

Бодаеқим журъаси томғач, хазон яфроғлари
Ток баргидек қизарғай сарбасар ашжоридин.

451

Шавқдин ашқ ичра ғарқ ўлуб, дей олмасмен ғамин
Ким тенгизда гавҳар истар, асрамоқ керак дамин.

Айшу суҳбат хайлиға тушқай насимидин вабо,
Қайда солсам захми исланған юракнинг марҳамин.

Пайқарим гардин совурғудек эсар хижрон ели,
Лутф этиб, эй гул, саҳоби васлнинг еткур намин.

Қолиб этти янги ойни тоқ учун меъмори сунъ
Қудрат илги боғлаған соат қошинг тоқи хамин.

Кўнглақидур чоку киз бўйнида фонус, эй ажаб,
Тутти ул ҳам шамъдек, ғам шоми кўнглум мотамин.

Шамъ чобуклук аро лўлийвашимға етмади,
Дудидин ҳар нечақим қилди мутарро парчамин.

Мотами ҳижронда созедур Навоий жисмиким,
Ноласидин зерини тоқмиш ўкурмакдин бамин.

452

Мени бедил санга жон ўйнамоқ бирла ярайдурмен,
Бале сен тифлни бу тухфа бирла арғадайдурмен.

Лабинг кўргач, илигим тишларам ҳар дам таҳайюрдин,
Ажаб ҳолатки, болни тутмай«ин бармоғ ялайдурмен.

Дедим: кўнглумга ҳар ёндин хадангинг недурур ёра?
Муҳаббат ўтиға, деди, ўтундурким, қалайдурмен.

Чу аҳли дард учун пайваста қош ёсини тортибсен,
Манга ўқ новакингни хуш кушод этким, қулайдурмен.

Анга еткур сўзум, эй оҳким, ул ҳусн миръоти
Чу қилди жилва, кўзгу акси янглиғ алдарайдурмен.

Магар элтур парийлар, эй фусунгар, телба кўнглумни
Ки, турмайдур нечаким жисмим уйинда қабайдурмен.

Навоий телбараб то ул парий кўйига юзланмиш,
Эшитурмен фиғон, лекин ҳадисин англамайдурмен.

453

Тикмишам мажруҳ кўнглум захмини ғам нишидин,
Чикмасун деб ханжаринг завқи кўнгулнинг решидин.

Лаълдин маҳрур эди кўнглум, чу фассод очти қон,
Қатра қонлар йўқки, жонлар томди ул дам нишидин.

Қоши майлин олмаса қурбон кўнгулдин бас манга,
Йўкса не ғам чекса ё қатлимға ҳар дам кишидин.

Кўнглум андоғким, итиб Мажнун отадин тутти тоғ,
Дарди ишқ истар қочиб ақли салоҳ андишидин.

Соқиё, чун давр иши маълум эмас, бир май била
Фориғ эт жонимни ақли хурдадон ташвишидин.

Ул маеким тўлғуча паймона озод айлағай
Бу даний хумхона дурду софийининг тафтишидин.

Асради мунглуғ Навоий риштаи жонин чекиб,
Асрағандек шоҳлар сарриштае дарвешидин.

454

Англаман судек юзунгмудур кўрунган кўзгудин,
Ё юзунгдин кўзгу су бўлди, юзунг зоҳир судин.

Рў-барў бўлғач юзунг ғам шоми оллимдин кетар,
Соя тушкандек кейин хуршид бўлғач ўтрудин.

Йиғламоқ чун айлади даъво кўзум бирла булут,
Барқ гўё муни фаҳм айлаб йиқилди кулгудин.

Тушта ул маҳваш юзига то кўз очтим ҳар кеча,
Истамасмен турфат-ул-айне кўз очмоқ уйкудин.

Холи ул юз важҳи топқан важҳдин бир гўшада
Зулфи янглиғ тўлғаниб бошим қуйидур қайгудин.

Ком соқий лабларидин топтим аммо олди жон,
Эйки даврондин қўш ичтинг, ғофил ўлма қорудин.

Борған эрмушмен ўзумдин жилва қилған чоғда ёр,
Сўрмай ўтмиш, эй Навоий, худнамойим беҳудин.

455

Яна не қад жилва қилдиким, демакдин лолмен,
Ёна қайси зулф очилдиким, паришонҳолмен.

Заъфдин қаддим алиф бўлди, ул икки ломи — зулф
Ҳар ёнимдин фитнагар, ваҳ не ажаб, гар лолмен.

Итларингнинг изидин юз гул кўзум боғидадур,
Шукр эрур бу ҳамки, ишқинг йўлида помолмен.

Жисмим андуҳ ичра дард остида қолмиш, не ажаб
Эгма қад бирла агар зулфунг ғамидин долмен.

Итти ул кўнглумки, васл учун тилар эрди ҳаёт,
Шукр эмди ўлғали ишқингда фориғболмен.

Ишқ ўти бу навъким урён танимни чуркади,
Аҳли дард учун фано юзига мушкин холмен.

Эй Навоий, не ажаб юзум уза югурса ёш,
Чунки Мажнун бўлғали бозичайи атфолмен.

456

Ваҳки, мендин айру юз жон, йўқса жононму экин?
Манга онсиз минг ўлум ё дарди ҳижронму экин?

Сўрғали заъфимни лаълидинму эркин бир ҳадис,
Ё бузуғ жисмимда мамлу юз туман жонму экин?

Равзанимни то ёруттунг, кулбам ичра ҳар тараф,
Зарралар сойирму ёхуд меҳри рахшонму экин?

Олам аҳлиға лабинг зикримудур ратб-ул-лисон,
Ё бори олам лаболаб оби ҳайвонму экин?

Зулф аро қаддинг хаёлидин кўзум ёрутқали
Анбарин юз шамъ ёхуд хайли мужгонму экин?

Кўнглума ул юзу лаб ёдиму эркин ғам туни,
Ё шабистоним тўла гулбарги хандонму экин?

Ғайриға боқған учун кўз мардумин қатл айладим,
Ашки гулгун ёхуд анинг захмидин қонму экин?

457

Ярамни тиккали бошинг уза бичакму экин?
Бичакда риштаи жонимму ё ипакму экин?

Кўз асру тиктим анинг ўймоғиға, билманким,
Кўзум оқиму экин анда, ё сўнгакму экин?

Тун узра ойдину, ойдинда субҳ эркинму,
Ваё сочингда бурунчак уза лачакму экин?

Гул узра ҳар сори тоб урди сунбулунг, ёхуд
Юзунгда зийнат учун санчқан кажакму экин?

Лабингдин истади жоним ҳаёт, билмасмен
Ки, бир сўкунчму ё қасди бир мучакму экин?

Бир усрук элни чиқиб қирған эрмиш, эй лутфе,
Сенинг бегингму экин, ё бизинг миракму экин?

Навоий, ушбу паришон ҳадис ила ғаразинг
Авом хотирини сайд айламакму экин?

458

Юзунг ўтиға тутун зулфи муанбарму экин?
Оташин лаълинг ул ўт ичида ахгарму экин?

Меҳр сарчашмасидин қатраму томди ёхуд
Оразинг бирла қулоғингдаги гавҳарму экин?

Ғам туни ҳар тараф оҳим ўқи ул ой ғамида
Чархдин ўтканининг ўрниму, ахтарму экин?

Музтариб кўнглум экинму куядурган тан аро
Ё бу оташкада кунжида самандарму экин?

Қон экинму янги доғим аро, ё ҳажрингда
Жоми гулнорий ичинда майи аҳмарму экин?

Зоҳид учмоғ тилади ёрдину мен ҳам ўзин,
Ё раб, ушбу ики матлуб баробарму экин?

Эй Навоий, дема Фарҳод паришонлиғидин
Ул бу Мажнунча бало тоғида абтарму экин?

459

Улки ҳар тун уйғаниб, ёнида кўрмас ҳамдамин,
Йўқ ажаб гар сояни ҳамдам қилиб айтур ғамин.

Қўйнида афъий, не мумкин кўзга уйку кирмаги
Улки ҳар тун ёд этар бир зулфнинг печу хамин.

Тақя не имкон тушуб бистар аро юз минг тикан,
Улки бир мужгон ҳаёли тийра қилмиш оламин.

Кеча афғон қилмасам тонг йўқ, бировким кўнглига
Ҳажр ўқи теврулди, мушқилдур қатик урмоқ дамин.

Не ёруғ бўлғай ҳаёти шамъи улким, ишқ анга
Ғам шабистони аро ёғдурди ҳижрон шабнамин.

Захминга сеп, эй кўнгул, навмидлиғ туфроғиким,
Топмади кўк ҳуққасида кимса вуслат марҳамин.

Чарх анжум ашкини сочиб, недин киймиш қора,
Ҳажр шоми тутмаған бўлса Навоий мотамин?

460

Порсо ёрим соғинмас масжиду сажжодадин,

Не учунким, то май ичмиш бош кўтармас бодадин.

Бокмаса тасбиҳу мусҳаф хаттиға йўқ айбким,
Фориғ эрмас дона нуклию ҳарифи содадин.

Рўзасин сирўза май қилса не тонгким, саъб эрур,
Нася уммидиға кечмак ишрати омодадин.

Токим ул гулсиз булут янглиғ ҳавойий бўлмишам,
Базми айши ёдидин ашким қолинмас бодадин.

Майға жоним раҳн этай махмур эсамким, фарз эрур
Сарви озодеға қуллуқ ошиқи озодадин.

Ким қизитти ишқ ўти бирла кўнгул, майдин димоғ,
Не ғами бор носихи беақлу шайхи лодадин.

Заъфдин махмурлуғ йикти Навоий жисмини,
Ёр айши базмида ёд айланг ул уфтодадин.

461

Чикарғач ул маҳи маҳмилнишин ораз ниқобидин,
Жарасдек нола айлармен кўнгулнинг изтиробидин.

Эмас кўксумда эски доғлар, бал суқбалардурким,
Сувабмен то хаёлинг чиқмағай кўнглум харобидин.

Ҳавойи ишқинг асрарға эрур ҳар ён кумуш гунбад
Ки, қилмишмен иморат баҳри ашкимнинг ҳубобидин.

Бағирда ниши ғам ўлтурдию кўнглумда юз ғамким,
Итинг қут этмағай ногаҳ қуюк бағрим кабобидин.

Тану жон заврақин ғарқ эткали гирдоби офатдур
Қуюнларким, югурур ишқ даштининг саробидин.

Қоши меҳробидин юз қиблаға қўй дерсен, эй носих,
Муважжаҳ деб экинсен, ваҳки, ожизмен жавобидин

Хирад мулкини сабрим кишваридек буздунг, эй соқий,
Бу селиким равон қилдинг қадахполо саҳобидин.

Бу базм аҳлини бот йиқмоқдин ўзга соқийи даврон
Не қилди қасд бу нилин қадах даври шитобидин.

Навоий риштаи фикри чекар маъно суманбўйин,
Хуш ул тожирки, Юсуф чехра кўргузгай танобидин.

462

Субҳ еткурди сабо гулбарги хандон муждасин,
Ё кўнгул топти Масиҳ анфосидин жон муждасин.

Ё фалак берди йиғи кўр айлаган Ёкубнинг
Кўзлари очилмоқ учун Моҳи Канъон муждасин.

Не гули хандон, не Исодур, не Юсуф муждаси,
Топти бир маҳжур ўлар ҳолатда жонон муждасин.

Ғунча эрдим ғам елидин тўнға сиғман ғунчадек,
То сабо еткурди ул сарви хиромон муждасин.

Ҳажр аро, эй пайк, агар сен нома еткурсанг не тонг.
Тонг ели ҳар кун берур хуршиди тобон муждасин.

Накди жон бердим, мусулмонлар, уятлиғмен ҳануз
То эшиттим пайкдин ул номусулмон муждасин.

Эй Навоий, шомӣ ҳижрон йиғларим дафъ ўлдиким,
Субҳ еткурди сабо гулбарги хандон муждасин.

463

Ёнида бўлмасам нафасе дарднокмен,
Кўрсам ёнида ғайрни ул дам ҳалокмен.

Жонимға юз ғам игнасини тикти ул
Масиҳо билдиким, қуёш кеби ишқида покмен.

Васлинг таҳайюлию мен, инсофдин эмас
Ким, руҳи поксен сену мен тийра хокмен.

Ваҳм айла, эй сипеҳр, букун оҳим ўқидин
Ки, ҳажр дардидин яна беваҳму бокмен.

Жуз васл шарбати манга суд этмас, эй табиб
Ким, мен фироқ меҳнатидин дарднокмен.

Зотимда чун майи азалий чошнийси бор,
Ҳар сори маст қўл солиб андоқки токмен.

Оҳим, Навоӣ, нечук асрай кўнгул аро,
Чун мен фироқ тийғи била сийначокмен.

464

Кўнглум очилмас даме бу бадани зордин,
Уйлаки, маҳкам тугун иничкарак тордин.

Ҳажр аро дардимға раҳм қилмаса ул кўз не тонг,
Кимса маразға илож топмади бемордин.

Оразида тоблиғ зулфни кўргилки, бор
Мусҳафи шерозаси риштаи зуннордин.

Ғар ёрутур эл кўзин кўйи аро ул куёш,
Баски мени сўрмаса сояи девордин.

Савмааға бормасам айб йўқ, эй шайхким,
Ҳеч гилам йўктурур кулбайи хаммордин.

Олам аро ёрлиғ қолмади, гўёки бор
Ёрға юз навъ алам ҳар нафасе ёрдин.

Бас манга вайрон мақар, сен кувон, эй чархи дун,
Токи муқарнас била шамсайи заркордин.

Неча жафову ситам тортқай аҳли вафо,
Даҳри жафопешадин, чархи ситамкордин.

Тан ялангу бош очук, телба Навоийға бок
Ким, не бўлубтур халос жуббаву дастордин.

465

Кўнглум уйин ҳар нечаким, истасанг ғам топқасен,
Доғи ҳажру ғуссаси бесабрлиғ ҳам топқасен.

Кам эмас ошиқ санга, солсанг мени кўздин, вале
Ошиқеки, содиқ ўлғай мен кеби кам топқасен.

Нўши васл, эйким тиларсен, ниши ҳижрон кўрмайин,
Чун эмас бағринг жароҳатлиғ не марҳам топқасен.

Не ғаминг юз зарра саргардонлиғидин, эй куёш,
Сенки рифъатдин Масиҳо кеби ҳамдам топқасен.

Кулма ҳам қаддимғаким, юкланса ишқинг Қоф аро,
Ишқ остида ёзилган «қоф»дек ҳам топқасен.

Мунча фурқат ашки бирла бўлса дўзах масканим,
Кўзласанг юз қари ўтуб, хирқам тенгин нам топқасен.

Эй насиҳатгў, Навоий яхшидур деб истадинг,
Билмадингким, буйла бир расвойи олам топқасен.

466

Юз бало хижрон топар ҳар дам бу маҳзун жон учун,
Тенгри гўёким яратмиштур мени хижрон учун.

Ҳажр уйида манъи ашкимга маломат тошлари
Фарш эрур, гўё йиқилғур кулбайи вайрон учун.

Қоматинг ҳажринда кўнглум сўргучи носих тили.
Ништаредурким, ёрар ўқ захмини пайкон учун.

Ҳажр аро ҳолимни ёздим ёд тут, эй навҳагар
Ким, баса лойиқдурурсен соз этар дастон учун.

Ишқ ғам базмида эгри қаддима жон риштасин
Тор этиб, соз айлади кўнглум чекар афғон учун.

Аждаҳо оғзи бил ўтлуғким, очиптур қасдинга
Мунчаким волиҳсен, эй булбул, гули хандон учун.

Чун Навоий номайи шавқин етурсанг, эй расул,
Тенгри ҳаққи руқъае бу зори саргардон учун.

467

Фурқатингдин кечалар ўртар мени бахти забун,
Гўйиё мен бир ёнар ўтмен, қоронғулуқ тутун.

Ашқ этиб ғаммозлиғ кўнглум бузулса не ажаб
Ким, топар озор ёшлардин мудом аҳли жунун.

Мен тилармен васлу анинг кўнгли ҳар ағёр ила,
Манга икки тош аросинда керак албатта ун.

Қаддингу эрннинг ҳавоси жондадур, айб этмагил,
Бўлса афғоним бийик, сайли сиришким лаългун.

Ким кафанни ёд этар, андин ўлуг огоҳроқ,
Гар либосин билсаким, эрур катон ёхуд катун.

Сайли ашкимдин фалак ғамхонаси вайрон эди,
Қилмаса эрди жафоси дуди оҳимдин сутун.

Кўрмасам қошинг бўлурмен турғанним бирла фиғон,
Войи эрур, бас чу бўлмаса «Навоий» бирла «нун».

468

Сенсизин, эй умр, бир соат манга жон бўлмасун,
Сен бўлу бас, тубию фирдавсу ризвон бўлмасун.

Деб эмишсен: куйдурай бир доғ ила кўнглин анинг
Ҳар нечук доғ ўлса ўлсун, доғи ҳижрон бўлмасун.

Қошиға қилғач сужуд, ўлтурди ул кофир мени,
Ҳеч мусулмон ёри, ё раб, номусулмон бўлмасун.

Ишқида жоним укубатлар била ол, эй ажал,
То анинг ошиқлиғи ҳеч кимга осон бўлмасун.

Ул парий кўнглумда меҳмон ўлмиш, эй жон воқиф ўл,
Оҳ ўти дуд этмасун, захм ичра пайкон бўлмасун.

Эй кўнгул, масте чиқиб шаҳр ичра солмиш рустаҳез,
Ваҳ, хабар тутким, бизинг бебоки нодон бўлмасун.

Дедиким: жон бер доғи ўпгил аёғим туфроғин,
Эй Навоий, тезрак бўлким, пушаймон бўлмасун.

469

Васлингға етибон соғинурмен хаёл экин,
Ҳолимни англаман, манга, ё раб, не ҳол экин.

Ушшоқ ашкидин су ичиб бар жафо берур,
Ё рабки, қоматинг не ажойиб ниҳол экин.

Зулфунгда хол «жим» аросиндағи нуктадек,
Юзунгда зулф вард ёниндағи «дол» экин.

Ҳар нечаким куярмен, анинг зарра меҳри йўқ,
Оёки, толиим куни кони завол экин.

Дерсенки: сени қайси парий телба айламиш?
Эй бағри тош, билиб яна бу не савол экин.

Занбурнинг эви кеби кўнглум тешук-тешук,
Лаълинг хаёли ҳар тешук ичинда бол экин.

Мискин Навоий жониға кўюнгда қилма қасд,
Сайд айламак ҳарам қушин охир вубол экин.

470

Ишқинг этагин жон илиги бирла тутубмен,
Сен киргали ёдимға ўзумни унутубмен.

Кўнглумга келур ҳар сари ўқ отса нединким,
Жон ширасидин оғзини анинг чучутубмен.

Ёринг, дедилар, ғайр била бода ичибдур,
Таҳқиқини билгунча не қонларки ютубмен.

Гарм ўлмангиз, аҳбоб тилаб васл чароғин,
Менким, юрагим куйди, не чоғлиғ ёрутубмен.

Ҳажринг тун оллимға не меҳнатки етибдур,
Васлинг куни ёдидин ўзумни овутубмен.

Хилват асари уjb эканин англадим, эй шайх,
Айб этма, фано дайрида гар кулба тутубмен.

Ашк ила Навоий су берур, сабр ниҳолин
Билмаски, ани оҳим ўтидин қурутубмен.

471

Ўлгумдурур чу фурқат ила иштиёқдин,
Кел қутқар, эй ажал, мени ушбу фироқдин.

Тонг йўқ қизарса лола кеби кўз, чу мардуми
Ҳар дам ғамингда қон ютадур ул аёқдин.

Сен май ичарсен эл била, ул ғамза қон қилур,
Мен қон ютуб назора қилурмен йироқдин.

Атфол санг арбадаси ваҳмидин даме,
Девоналар кеби чиқа олман висоқдин.

Ичтим итинг сафолида май, ваҳ, қачон юғай,
Ҳайвон зулоли завқини анинг мазоқдин.

Майдин ҳаёт тутки, беганмас Масиҳни
Ҳар шаппареки, учса бу эски равоқдин.

Мутриб била не кўнгли очилсун Навоийнинг
Ким, мен фироқдин десам, ул дер Ироқдин.

472

Эйким, танимға жон берасен ҳар тариқдин,

Ўлсам не, айру тушқуча сендек рафиқдин.

Белинг мудурки, анга қизил фўта боғладинг,
Ё риштаеки ўтқарилибдур ақиқдин.

Савдову ришта захматиға учради кўнгул,
Зулфу белинг хаёлида фикри дақиқдин.

Хар дам демаки кўз ёшидин саргузаште айт,
Дарё фасонасин не сўрарсен ғарикдин.

Оҳим кўнгулни кўюнг аро солса не ажаб,
Гулзор аро Халил тушар манжаниқдин.

Зухд аҳли ужб тафрикасидин халос эмас
Шарти фано фироҳдурур ул фарикдин.

Толпинма ашкинг ичра Навоийки, чиқмади
Сеч кимса ғўта бирла бу баҳри амиқдин.

473

Ғамингда ҳар кеча, эй гулбузор, йиғлармен,
Саҳарға тегру чекиб интизор йиғлармен.

Мену қора кеча, йўқ нисбатим санга, эй субҳ
Ки, сен куларсену мен шамъвор йиғлармен.

Бурунғи меҳру вафо, сўнғи жавру зулмингни
Бирин-бирин соғиниб зор-зор йиғлармен.

Куларлар эл манга беихтиёрким, ҳар дам
Эшитсам отини беихтиёр йиғлармен.

Мунгайди кўнглум анингдекки, ҳазл нағмасидин
Ки, элга кулгу этар ошкор, йиғлармен.

Кулар сипехри даний изтиробига кўнглум,
Вале ўзумда кўруб изтироб йиғлармен.

Навоий, ашким оқизғай ғамим тунин мундоқ
Ки, чархдек кеча тутмай қарор, йиғлармен.

474

Лоланинг ғунчасидек кўнглум ўлуптур тўла қон,
Ваҳки, эл ғофилу куйдурди мени доғи ниҳон.

Заҳри ҳажр ичкали дерменки, қилай ишқин тарк,
Айтқандек киши муҳлик мараз ичра ҳазаён.

Рўзгоримки қора бўлди, эрур ишқ асари,
Қайда ўт тушса, қоралиғи қолур ерда нишон.

Ишқинг ўтинки, ёшурдум, эл аро ёйди рақиб,
Ким иситмани ниҳон тутса қилур марг аён.

Хатинг ичинда лабингнинг ики холи не ажаб
Икидур нуқта, ёзилур эса хат ичинда жон.

Ҳажр учун коним ичар ҳар сари қонлиғ туганим,
Хон эрур оллида, то кўнглума бўлмиш меҳмон.

Чархдин меҳр иси топқанға такаббур не ажаб,
Эл димоғига чу кўкурд ўти айлар нуқсон.

Халқ таён этса, Навоий эгилиб нола қилур
Игри янглиғки, қилур ел асари бирла фиғон.

475

Сафҳайи хуснунгда жонбахш ирининг, эй сийминбадан,
Ўхшашурким, айлағай Исо қуёш ичра ватан.

Йўқ ажаб, эй гул, кўнгул захми аро новакларинг,
Расм эрур: чун рахна бўлган ерга қўймоғлиғ тикан.

Ҳасратингдин, билки, ўлмишмен, агар кўюнг аро
Бир гадо ногаҳ ғариб учун тилар бўлса кафан.

Кўзунгу зулфу қошингдин инжудек бўлди ёшим,
Халқ ушбу вазҳдин дерлар, ани дурри Адан.

Воқиф ўл, эй боғбонким, ҳар тараф гул шаклидин,
Сендек элнинг қабридурумким зоҳир этмиш бу чаман.

Кўнглакининг атри жонсиз жисмима берди ҳаёт,
Гўйиё эл жонидин махлуқ ўлуптур ул бадан.

Чун Навоий назмининг ҳар ҳарфидур шарҳи ғаминг,
Деса бўлурким эрур ҳар байти бир байтул-ҳазан.

476

Фалак ситезасидин бўлма, соқие, маҳзун,
Қадах кетурки, эрур бесабот олами дун.

Манга тамаъ карам аҳлидин ўлди май важҳи,
Йўқ эрса ер қуйи ул ганжим, йиғар қорун.

Муракқаъ узра дирам кеби вуслалар не осиф
Ки, бир дирамға чоғир учун ўлмағай марҳун.

Бу шукр учун гаҳе, эй шўҳ, бер назрки, худой
Сени азизу шариф этти, бизни хору забун.

Ема бу лужжайи мийно румузи ҳаллиға ғам,
Май ички, топмади ҳеч ким бу сафҳаға мазмун.

Хумор жонима қасд этти, соқиё, май бер
Ки, жонға солса бир ўтким, бошимға чиқса тутун.

Навоий назмидурур яхши, гар қулоқ солсанг,
Тараннумеки қилур ўзи бирла аҳли жунун.

477

Ғам елидин, ё раб, ул гулга ғуборе бўлмасун,
Балки онсиз даҳр боғида баҳоре бўлмасун.

Қаддининг сарвиғаким, боғи латофат нахлидур,
Чашмайи ҳайвондин ўзга жўйборе бўлмасун.

Айшу ишрат жомидин бўлсун юзи гул-гул, валеқ
Кўнглига ғам гулбунидин хор-хоре бўлмасун.

Жилвасоз ўлғанда майдон ичра чобук шўхлар
Шоҳу сархайл андин ўзга шаҳсуворе бўлмасун.

Гар буюрсанг садқа бошиға эвурмақ, эй рафиқ,
Будур уммидимки, мендин ўзга боре бўлмасун.

Даҳр боғининг насими совурур гул хирманин,
Анга ул гул гулшани сари гузоре бўлмасун.

Эй Навоий, қил дуо жониғаву жаҳд айлаким,
Майлинг анинг қуллуғидин ўзга сори бўлмасун.

478

Эйким нафасе ғойиб эмассен назаримдин,
Ваҳким, ғами ҳажринг окизур қон жигаримдин.

Расволиғ ўти бирла туташиб келадурмен

Эй аҳли саломат, қўпунгуз раҳгузаримдин.

Сен ғофилу мен ваҳм қилурмен кеча-кундуз,
Бу нолайи шабгир ила оҳи саҳаримдин.

Ғам елидин ул навъ ўтум урди аламким,
Юз барқ ясар абри бало ҳар шараримдин.

Белинг ғамидин мўя била йиғладим онча
Ким, ашк дуру гавҳари ўтти камаримдин.

Эй зухд, йўлум урмаки, бу марҳала ичра
Мақсадғача сенсен бири юз минг хатаримдин.

Эй ишқ, фано йўли сари бошлаки, тинман
Гар топса Навоий хабар ушбу сафаримдин.

479

Не тиригмен, не улуг, не соғ, не бемормен,
Айта олманким, фироқингдин не янглиғ зормен.

Нуктайи оғзинг ғамидин тортибон жадвалдек оҳ,
Ашк сайлин оқизиб саргашта чун паргормен.

Дўстлар, кўнглум ҳадисин демангиз тенгри учун
Ким, мен ул девонайи саргаштадин безормен.

Кўнглагингдинким топар жон дам-бадам Юсуф иси,
Эй азизим, мен ҳам ул кўнглак аро бир тормен.

Бир қуёш ҳажринда тундек рўзгорим тийрадур,
Тонг эмас гар тун кеби мотам тутуб йиғлармен.

Майда афюн эзгил, эй муғким, бу эски дайр аро,
Телбарармен ғуссадин гар бир нафас ҳушёрмен.

Невчун эл душному таънидин бўлай ошуфтаҳол,
Эй Навоий, чун неким дерлар юз онча бормен.

480

Сарвеки нолишим бийик ўлди ҳавосидин,
Юз минг фиғонки, оғаҳ эмас мубталосидин.

Кўнглумни кўзларидин айирмангки, чикмағай
Мажнун насихат ила кийиклар аросидин.

Мен тийра уйда беҳуду юз навъ гуфтугў
Ҳар кў бошинда телбалигим можаросидин.

Кўнглумда тоза доғларинг шаклин истасанг,
Фаҳм айла ўтлуғ икки кўзунгнинг ҳорасидин.

Қувват тутар лабинг ғамини еб ҳазин кўнгул,
Гўёки қон таваллуд этар бу ғизосидин.

Давлат либоси шаҳғаки, йўқтур шикоятим,
Муғ дайри теграсида гадолиғ палосидин.

Ғам шомидин Навоийни неткай халос этиб,
Ёрутсанг уйини шамъи жамолинг зиёсидин.

481

Дўстлар, бир чора мен девонайи шайдо учун
Ким, ўлармен ул парийпайкар малаксиймо учун.

Оташин гул теграсида лаългун юз барг эмас,
Балки юз наъл ўтқа солмиш булбули шайдо учун.

Хом кўнглумким, дудоғингни тилаб афғон қилур,
Бор дурур ул тифлдекким, йиғлағай ҳалво учун.

Ашк ичинда ғарқамен, зулфунгни тутқайменму деб,
Уйлаким тожир тенгиз ранжин чекар савдо учун.

Турки мастедур кўзунг уйқуда, кўз кунжида хол
Ўғриким, қилмиш камин ёнида қўйған ё учун.

Гулханийдекдурки истар гулхану олотини,
Сифлаким меҳнат чекар дунёву мофиҳо учун.

Бу Навоий бандани, эй сарви озод, асраким,
Буйла бир булбул керак сендек гули раъно учун.

482

Кўнгул олурда ажаб дилрабо эмиштуксен,
Не дилрабоки, балойи худо эмиштуксен.

Кўнгул берурда санга билмас эрдим, эй бадмеҳр
Ки, хаста кўнглума мундоқ бало эмиштуксен.

Табиб ожиз ўлуб оқибат деди билдим
Ки, ишқ дарди била мубтало эмиштуксен.

Гадолиғ эттим эса бўсае, ачиғланибон
Дедик: асру уятсиз гадо эмиштуксен.

Кўнгулни куйдурубон жон олурсен, эй янги доғ,
Фигонки, бир йўли кўнгли қаро эмиштуксен.

Чериг вухушу сенга тахт қулла, эй Мажнун,
Фано мамоликида подшо эмиштуксен.

Дедим: камина итингмен, кулуб манга айтур:
Навоий, не боло худнамо эмиштуксен?

483

Лаълу ғамзанг бирла баским нуктадон устодсен,
Бир нафас борсен Масиҳо, бир замон жаллодсен.

Лаъли шавқидинки ғам тоғин қозарсен, эй кўнгул,
Не боло Ширин ҳаваслик нотаваон Фарҳодсен.

Аҳли диллар чехраси олтун, сиришки сийм эрур,
Токи сийми ноб аро қилдинг ниҳон пўлод сен.

Наргисингдин бир назар қилғилки асру бир йўли
Қулларинг ҳолидин, эй сарви равон, озодсен.

Найшакардек қаддинга, ваҳ, барғни тўн демаким,
Ишқпечон баргида бўлган ниҳон шамшодсен.

Хуррам ўлмассен сумурмай бир қадах, эйким, мудом
Чархдин кўнглунг бўлуб юз лахт қон ношодсен.

Эй Навоий, жисминга пайконларидин лангар эт,
Йўқса бу оҳинг елидин ногаҳон барбодсен.

484

Ёридин ҳеч ким менингдек зору маҳжур ўлмасун,
Жумлайи оламда расволиққа машҳур ўлмасун.

Мен бўлай овора то ишқимдин айлаб гуфтугўй,
Оти анинг ҳар киши оғзиға мазкур ўлмасун.

Жонима бедоду зулмин, ё раб, ул миқдор қил
Ким, анинг ошиқлиғи ҳар кимга мақдур ўлмасун.

Мен худ ўлдум, лек ҳар ошиқки, бордур покбоз,

Навҳа тортиб мотамим тутмоқда маъзур ўлмасун.

Панд ила кўнглум уйин қилма иморат, эй рафик,
Бизни бузди ҳаргиз ул, ё рабки, маъмур ўлмасун.

Кечалар ул гул чекар эрмиш қадах, эй тонг ели,
Воқиф ўл ҳолимни айтур чоғда махмур ўлмасун.

Ёр васлиға қувондим, қовди кўйидин мени,
Эй Навоий, ҳеч киши давлатқа мағрур ўлмасун.

485

Ноумиде мен кеби борму экин жононидин,
Жонға еткан кўнглидин, кўнгли тутулған жонидин.

Фард хушу сабридин, маҳжур зухду илмидин,
Айру шахру мулкидин, овора хонумонидин.

Танға меҳнат равзанин очқан ёқанинг чокидин,
Жонға рихлат навҳасин тузган кўнгул афғонидин.

Ҳам салоҳ уйин қора айлаб туганлар дудидин,
Ҳам бало юзин қизил қилған алифлар қонидин.

Мен дағи бир кун салоҳ аҳли эдим, эй порсо,
Бу уқубатлар аро қолдим биров ҳижронидин.

Жомима ҳар давр хуй, соқий, ҳалоҳил захриким,
Таҳ-батаҳ кондур ичим тоси нигун давронидин.

Эй муғанний, туз мақоми навҳаким, чиқмоқтадур
Хаста жон жисм уйи отлиғ кулбайи аҳзонидин.

Жон берур ҳар дам Навоий, не ажаб гар берса жон
Қулки, айрилғай бегидин, бег неким, султонидин.

Ростлиғда сарви озоде йигитлик боғидин,
Покликда лаъли рахшоне эранлик конидин.

486

Ёр пайғоми не осиг ўзгалар таҳриридин,
Жон қачон бергай Масих алфози эл тақриридин.

Руқъаси гар барча қатлим ҳукмидур хушдурки, бор
Қатл ҳукми ҳирзи жон Исодамим таҳриридин.

Кимки, кўрса, ваҳки, махфий ишқим ўтин фаҳм этар,
Руқъасин очиб ўқурда ҳолатим тағйиридин.

Номасин очқанда юз девоналиғ қилдинг дема
Ким, хабар йўқтур манга, биллаҳ, аларнинг биридин.

Не фусун қилмиш эди билманки, йўқтур ақлу ҳуш,
Нотавон кўнглум аро алфозининг таъсиридин.

Руқъаедур чарх чирмашлиқки, мазмун сурагин
Ҳеч ким фаҳм этмади унвонининг тасвиридин.

Ҳар не ёзмиш оллингга қилки қазо кўрмак керак,
Эй Навоий, қочмоқ ўлмас тенгрининг тақдиридин.

487

Келки, васлингдин ҳазин жонимни хурсанд айлайин,
Сен жигар парголасин бағримга пайванд айлайин.

Чок этиб кўксумни маҳв айлай сени бағрим аро,
Неча бу уммид ила кўнглумни хурсанд айлайин.

Кўзда мардум бўл, кўнгулда жон ерин тут, ваҳ неча,
Кўзни муштоқу кўнгулни орзуманд айлайин.

Оз боло солди кўнгул бошимга оне, эй рафиқ,
Қўйки, тишлаб-тишлабон, парканд-парканд айлайин.

Не ачиғланмоқдур андин, не чучук сўз, эй кўнгул
Хоҳ аччиғ йиғлайин, хоҳий шакарханд айлайин.

Гулшани васлин тилар жон, ер қуйи, жисми заиф,
Неча қудсий қушқа мундоқ торни банд айлайин.

Дер Навоий, Вомиқу Мажнундек ўлғил, ваҳ, не навъ
Куч била ҳуш аҳлиға ўзумни монанд айлайин.

488

Масиҳодин лабинг афсах, қуёштин оразинг аҳсан,
Қуёшингга фалак ҳайрон, Масиҳингга қуёш маскан.

Кўзумда гарди майдонинг, танимда нақди пайконинг,
Анга кўз мардуми хозин, мунга жон кулбаси маҳзан.

Ясармен юз мақолат, ваҳ, бўлур кўргач ани ногаҳ,
Кўзум ҳайрон, таним ларзон, эсим волиҳ, тилим алкан.

Шикебу сабр уйин буздики, рухсоринда кўргузди
Хатидин нур уза зулмат, юзидин ўт аро гулшан.

Тўкарсен қон кўзунг бирла, берурсен жон сўзунг бирла,
Ажойиб зуфунунисенки, ҳар фан ичра сен якфан.

Маломат тоши доғидин ёруди ишратим шамъи,
Ажаб кўкурд ўтидин айладим бу шамъни равшан.

Ясарда сунъ меъмори фалак ғамхонасин гўё
Ки, қилди дарду ғам кирмакка ҳар кавкабни бир равзан.

Сен истаб Хизр умри, турфа буким, гунбади хазро
Юзига тун қорасин суртубон айлар санга шеван.

Навоий, асрабон тамкин, кишидин истама таҳсин,
Чу шаҳ кўргузди истиҳсон, кўруб назмингни мустаҳсан.

489

Азал наққоши тарҳ айларда гул барги намудорин,
Магар паргор қилди булбули саргашта минқорин.

Қазо машшотаси парвоналар жисми кули бирла
Ҳамоноким, ёрутди шамънинг миръоти рухсорин.

Дегин, Мажнун қора жонининг узган риштасидиндур
Ки, сунъ илги мутарро қилди Лайло зулфи зуннорин.

Магар Фарҳод жонидин сизиб қонидин этти ранг
Қадар сувратгари Ширин лаби лаъли шакарборин.

Тарозу барги гул, ип риштайи жон, тош лаъл этти
Чекарда хозини ҳикмат лабинг ёқути миқдорин.

Қароғларим эмастур, балки топқач кўзга қоқмишмен,
Итардин ваҳм этиб, раҳшинг ситомин, балки мисморин.

Аёғинг кирпичимдин оғриған бўлса, ёриб кўксум
Исиқ қонимға қўйким, ул ҳино-ўқ, чексун озорин.

Харобот аҳли уру доғ, дерким, куйдурунг, сокий,
Даво йўқ сирмабон қочмоқдин ўзга шайх дасторин.

Магар бўлди қуюн туфроғ ила ел, май, су бирла ўт,
Ясарда масти саргардон Навоий хилқати зорин.

490

Рашкдин дерменки меҳр итсун сипеҳр айвонидин,
Бори итқай соя айвон ичра анинг ёнидин.

Кўксума урмоққа олған тошқа ўқи тегди, лек
Қилди кул жисмимни ўтким, секриди пайконидин.

Оташин очилди ичкач боғнинг оқ гуллари
Ашк ила ҳар қатраеким, борди бағрим қонидин.

Анжум эрмаским, фалак миръоти ичра тушти акс,
Баски, дур сочилди ер узра кўзум уммонидин.

Дема нолангдин юмулмас кўзларимким, тонг эмас,
Келмаса беморларға уйку ит афғонидин.

Меҳрнинг эрмас шафақ ичра шуой хатлари,
Ҳажр зулми қон тўкар ҳар шом анинг мужғонидин.

Жон олур лаълим ҳадиси, деб мени кўркулмағил,
Ким, бу бир сўздурки, айтурсен Навоий жонидин.

491

Кўрубмен кирпигинг бошитин-аёғ тешкан кўнгул ҳолин,
Қушедурким, тириглай юлмиш ўлғайлар пару болин.

Экиб тухмини андоқким очилғай бўстонафрўз,
Очар хуноба кўз боғида эксам донайи холин.

Жамолин ваъд агар дебмен, кўп этма, эй араб, ҳайрат
Юзи айнин кўруб ҳар ён назар қил зулфдин долин.

Танимниким, куруптур хомадек нол ўқларингдиндур,
Қалам қилсанг қил, аммо ташлама ҳар ён чекиб нолин.

Бу мажнун қатлин ул тифли парийваш истамас бўлса,
Недин тошлар бида қасдимға солди шаҳр атфолин.

Ғамин кўрманг бало тоғида лаъли шавқидин жонни
Ки, ҳар бир тошидин сотмас абад умриға мисқолин.

Чу бўлмас шамъсиз парвонаву гул бирладур булбул,
Фироқ ўртар кўнгулни чун кўрар васл ичра амсолин.

Сабухий жом ила хушмен, нечук хуш бўлмағай улким,
Мунунгдек ахтари фархунда қилғай субҳ анинг фолин.

Жавод илгида пири дайрнинг май заврақин кўрсун,
Бировким, кўрмамиш дарё ичинда жунг тимсолин.

Шаҳ эғнида мурассаъ тугмалиг хилъатқа бермасмен,
Йиғочлар бирла оллин теврабон кийган фано шолин.

Навоий, истасанг кўйин, итига ошно бўлғил,
Ялинған янглиғ ул ит ошноға, сен анга ёлин.

492

Шаҳид ўлсам либоси лолагун сарви равонимдин,
Ясанг қабрим уза миле, бўянг гулранг қонимдин.

Кўруб тумордек чирманмоғим ҳажрида раҳм этмас
Ки, ғофилдур ичимда ҳар тараф доғи ниҳонимдин.

Қуруқ тандинки, қилдинг шарҳа-шарҳа, нола тортормен,
Не тонг важд ўлса элга дам-бадам найдек фиғонимдин.

Алифсиз жон кеби йўқ ул парийдин ўзга мавжуде,
Ҳазин жонимда то ҳижрон хаданги чиқти жонимдин.

Кўрунуб зулфининг тори, кўрунмас заъфдин жисмим
Нединким ул тавонороқдурур бу нотагонимдин.

Кўнгул кўз ўту сайлидин келиб ҳолим кўра олмас,
Малойик равзанимдин, бал халойик остонимдин.

Эрур қотилдин этмак орзу жонбахшлиқ расми,
Умиди меҳрибонлиғ боғламоқ номехрибонимдин.

Мени уйқуға солмиш даҳр боғининг насими, ваҳ,
Не гул тергаймен ушбу тушта кўрган бўстонимдин.

Навоий, билки топмишмен нишон мақсуддин бешак,
Ўшал кунким, нишоне топмасанг истаб нишонимдин.

493

Соғинманг соя ғам шоми малул эрмас фиғонимдин,
Босиб ўлтурмасам, юз қатла қочқай эрди ёнимдин.

Учуқ захми лабингда билгурур-билгурмасун кўрдег
Нишона кимки истар жон аро доғи ниҳонимдин.

Балийят шоҳиди гулгуна қилса бас муносибдур

Момуғларким, яра оғзида гулгун бўлди қонимдин.

Ичимда баски, тўлди новакинг ҳар ён алиф эрмас
Ки, рағлардек ўқунг билгурди жисми нотагонимдин.

Кўз ичра уйқу хайли гар кира олмас, ажаб эрмас
Ки, холий турфат-ул-айне эмас ашки равонимдин.

Дема ровий эрур Фарҳоду Мажнун қиссаси муҳлик
Ани алқисса бир долу алиф бил достонимдин.

Юзумни, эй баҳори ҳусн, қон ёш ичра кўргулким,
Юзунг шавқида не гуллар зухур этти хазонимдин.

Улус таклифидин кўп хаста қилдим жонни, ваҳ эмди,
Яқиндур ўлғамен, баским, хижилмен хаста жонимдин.

Навоий, вақтни тоатқа ё ишратқа сарф этким,
Соғинсам ўртанурмен тийра ўтқарган замонимдин.

494

Меҳр кўрса ҳар киши ўз дилбари зебосидин,
Ўртанур мунглуғ кўнгул бемеҳрим истиғносидин.

Эй мусулмонлар, нетиб сўрмоқ таманносин қилай,
Менки бир сўкмак тилаб топман лаби гўёсидин.

Қадди раъносидин элга жилвайи васлин нетай,
Чун менга йўқ жуз дуру бўлмоқ гули раъносидин.

Еткуруб элга лаби жонбахшидин қути ҳаёт,
Жуз ўлум ҳукми манга йўқ лаъли руҳафзосидин.

Тонг ели, тунд эсма ул ёнким, уюмайдур кеча
Итлари фарёдию ушшоқининг ғавғосидин.

Қон ютармен дурди соғар шавқидин, эй пири дайр
Соғаре бер, муғбача, лаъли қадаҳпаймосидин.

Эй Навоий, шукр қил зулм этса ул султони ҳусн
Ким, қаю қул сенча топти тарбият мирзосидин.

495

Тўла қондур кўзумнинг ҳалқаси то қолди ёримдин,
Магар тушмиш қораси тоза доғи интизоримдин.

Кавокиб демагил, гардун кўзи гўё ёшармишдур,
Тутундинким, чиқар гардун сари шамъи мазоримдин.

Ярамға ҳеч марҳамдин етишмас онча роҳатким,
Чиқариб тил итинг қонин ялар жисми фиғоримдин.

Мен ул ой рашкидинким, эл кўрар, туфроғ агар бўлсам,
Кўрар эл кўзларин кўр айла, эй гардун, ғуборимдин.

Эгармас кўк ҳисори давриға турки фалак кўргач,
Эвурмак ашхабин бир хишт уза чобуксуворимдин.

Эрур қонлиғ кўнгулда кўзларинг, ваҳ, турфадур асру
Ки, чиқмаслар даме ул икки жайран лолазоримдин.

Ичиб гар тутмасанг эрди қадах, эй нўшлаб соқий,
Не имкон эрди қутқармоқ мени муҳлик хуморимдин.

Мени ёзғурмангиз қилсам сабуҳийким, азал субҳи
Чиҳиптур ихтиёр илгимдину иш ихтиёримдин.

Иноят ёмғури оллида дафъи саҳл эрур, гарчи
Ёғар идбор гарди, эй Навоий, рўзгоримдин.

496

Мени заифни саргашта айлади гардун,
Шитобу давр ила хошокни нечукки қуюн.

Туташти телба кўнгул ул парий узоридин,
Бу ўтни гул соғиниб, ваҳки, куйди ул мажнун.

Хубоб ончаки Жайхун уза эрур мумкин,
Тасаввур айла кўзумнинг ҳубобидин гардун.

Юзунг шаҳидлари туфроғин совурмиш ел,
Буким булут кўрунур кўкта ҳар тараф гулгун.

Не айб, шодлиғ ашким кўп оқса васлингда,
Баҳор фасли бўлур чашмалар суйи афзун.

Қадингға сарв бош индурмамиш эмас акси
Ки, даҳр адаб қилур ани солиб су ичра нигун.

Ушотиб ўқини маҳзун кўнгулни синдурманг,
Ки, эв шикаст топар ҳар қачонки, синди сутун.

Ер остидин куп ила лаълни чиқар, эй муғ,

Ки, борди ер куйи, чун сўз эшитмади Қорун.

Ғам ўлтурур мени, қўй панду бир қадах берким,
Қилур бу заҳрни тарёк дафъ, йўқ афюн.

Навоий, истар эсанг салтанат, фано бўлким,
Жаҳон забунунг эрур, бўлмасанг жаҳонға забун.

497

Елга берди куйдуруб ул гул таним хокистарин,
Оташин гул ҳажри сокурған кеби булбул парин.

Англаман булбул қизиқ кўнглимудур, ё атр учун
Ғунчасидин гул мураттаб қилди ўтлуғ мижмарин.

Барги гулдур, йўкса булбулнинг туташмиш ҳар пари,
Баски, ёрутди сабо гул мижмарининг аҳгарин.

Гул эмастур, балки булбул ошёнин ўртаган
Ишқ ўти бил, кўрсанг анинг даври лавни аҳмарин.

Қўй гулу булбулни, гулгун май тўла тут булбула,
То ўқуй булбул мақолотин очиб гул дафтарин.

Даҳр боғида гулу булбулға йўқ баргу наво,
Солмади бу ғуссадин наргис илигдин соғарин.

Соқиё, ҳайвон суйин мамзуж қилсанг ичмағай,
Ғар Навоий топмаса май ичра лаълинг жавҳарин.

498

Ниҳон ишқингки кўнглум ичра тушти юз шарор андин,
Ниҳоний доғлар қолмиш ичимда ёдгор андин.

Муқаввас қошларингнинг нақшидин гирён кўзум бўлмиш
Булутдекким, бўлур қавси қузахлар ошкор андин.

Бўлуптур сарвинозим ҳусн шамъи, бошида анинг
Бўрк зар риштаси улким, ёнар бир неча тор андин,

Бузуғ кўнглумки атрофида ул юз шавқидин қондур,
Эрур вайронаеким, лолалар бутгай баҳор андин.

Не кирпичлар экин улким, тахайюл айламак бирла
Бўлур жисм ичра ҳар дам жоним андоми фиғор андин.

Қади нахлидин ўлсам, дўстлар, будур васиятким,
Бошим узра экиб сарве қилинг мили мазор андин.

Жафодин юмса кўз, таскин топар кўнглум ўти, гўё
Қарори йўқ кўзи ҳар дам олур сабру қарор андин.

Жаҳон баҳри эмиш мухлик, туман минг шукрим, гарчи
Кўп урдум даступо, туттум валеқ охир қанор андин,

Навоий янглиғ ўлмиш хонақаҳ аҳли суруғ мажнун,
Магарким сархуш ўтмиш ул парий девонавор андин.

499

Дема меҳнат тоғининг Фарҳоди саргардонимен,
Тоза юз минг доғ ила ул қулланинг қаплонимен.

Ламъаи рухсоридин парвонадек куйсам не тонг
Менки, йиллар ул малоҳат шамъи саргардонимен.

Хуснунгга ҳайрон эсам, келмас улус ҳайронлиғи,
Кимки ҳайронинг эмастур, мен анинг ҳайронимен.

Мен ўлар ҳолатдаву жон қасди айлар ул пари,
Одабийлиғ кўрғузурким, бир нафас меҳмонимен.

Гар кўнгул бузди мени, ёр эрди боис шукрим,
Чуғзнинг йўқ бир малоҳат ганжининг вайронимен.

Дайр пири тутса май, нўш этсам эрмас айбким,
Заҳр агар ич дерким, анинг бандайи фармонимен.

Телбаликдин ақл сари истамиш зоҳид мени,
Эй Навоий, мунча нодон билмас эрдим ани мен.

500

Субҳи васлин элга кўргандин паришонмен бугун,
Шоми ҳажрин улқи нафи эттим, пушаймонмен бугун.

Субҳи васл ул, шоми ҳижрон бу, мени саргашта, ваҳ,
Найлагаймен деб, ўз аҳволимға ҳайронмен бугун.

Қайда билгаймен висол аҳли нишоту айшини
Менки, зору мубталойи дарди ҳижронмен бугун.

Дойимо меҳмоним эрди ёр кўйи итлари,
Жамъ ўлуптурларки, мен бориға меҳмонмен бугун.

Парлар ўрнига балийят ўқларининг захмидур,
Менки парсиз куш кеби ҳажрингда урэнмен бугун.

Сокиё, бир май била ваҳмимни камроқ айлаким,
Шоми ҳажр осибидин беҳад ҳаросонмен бугун.

Чун хаёли меҳмонимдур Навоий, не ажаб,
Гар тахайюл шахсидек кўзларга пинҳонмен бугун.

501

Фироқинда кўзумдин йиғламоқ бўлғайму кам бир кун,
Кулуб киргайму вайрон кулбам ичра ул санам бир кун?

Малойик, тарқашингким, ул куёш ҳажринда кўрқармен,
Тешиб ўтгай фалакни оҳим ўтидин алам бир кун.

Ҳарими васлиға маҳрамлар охир шукр этинг, кулманг,
Мени маҳрум дебким, мен ҳам эрдим муҳтарам бир кун.

Фасонам ёзғучи, билким, битик узра сочар кулдек,
Кууб сочилғуси коғазга илгингдин қалам бир кун.

Эмас ғам шоми анжум, қатралар оҳим тафидин бил,
Не тонг кун кўзгусин гар тийра қилса ушбу нам бир кун.

Эшиттим, телба ит кўйида қатл айлар эмиш, айтинг
Ким, ул кўй итларидин эрди бу девона ҳам бир кун.

Талаб даштида йиллар пўя айлаб, ваҳки, то еттим
Ҳарими васлиға дерким, бўлур тавфи ҳарам бир кун.

Кўнгулдин тавба қайдин рафъ қилмас хонақаҳ шайхи,
Магарким, дайр пири зоҳир эткай бу карам бир кун.

Навоий, руҳпарвар нуктаву муҳлик тажарруддин
Ажаб, гар қўймағай кўкка Масиҳодек қадам бир кун.

502

Жамолинг шавқидин ғам шоми куймак ибтилосидин,
Кўзум шамъи кул айлаптур аён қонлиғ қаросидин.

Фироқингда туган узра тугон қўйдум не ҳосилким,
Манга ун бўлмади ҳосил, бу икки тош аросидин.

Қуёшни Юсуфум байъиға бермак бор эса мумкин,

Дегаймен тангаи байъонадур, эрмас баҳосидин.

Чекай ишқинг юкин деб, хаста кўнглум қон ютуб ғам ер,
Не қувват касб эта олғай бу шарбат, ул ғизосидин.

Жафоси тиргузур элнию мен бу айшдин маҳрум,
Мусулмонлар билингким, ўлгум ул кофир жафосидин.

Эрур мажнун кўнгулда юз гириҳким, не сабабдиндур
Мусалсал қиссалар эл ичра зулфунг можаросидин.

Хумори ҳажрдиндур тийра кўзу кўнглум, эй соқий,
Ёрутқил ҳам жамолинг шамъидин, ҳам ман сафосидин.

Гар ўлсам, дайр пири тонг белим зуннор ила маҳкам!
Манга тобутпўш айлаб фано дайри палосидин.

Адам фаршида то қўйди фано тоши уза бошин,
Навоий ор этар ер натъию кўк муттакосидин.

503

Манъ қилмас ашк лаълингдин туташқон жон ўтин,
Паст не навъ айлағай дарё суйи маржон ўтин.

Улки айтур ҳажр таскини учун доғ ўртагил,
Кўрмамиш боштин-оёғим ўртаган ҳижрон ўтин.

Ишқ даштининг самумидин гумон эткай куюн,
Водийи ҳижрон аро кўрган бу саргардон ўтин.

Булъажаблиғ ишқ аро кўргилки, кўнглум чекса оҳ
Захми оғзидин мушаъбиддек сочар ҳар ён ўтин.

Оташин гулдин қизармиш боғ ёхуд андалиб,
Урди гулбунларға гул ҳижронидин афғон ўтин.

Чарх уза эрмас шафақким, ўртанурга аҳли дард
Тез этар ҳар тун қазо оташғаҳи даврон ўтин.

Эй Навоий, ҳар насим ул гул ҳарими тавфидин
Ким, етар равшан қилур кўнглумдаги ҳирмон ўти

504

Сиришк қонин оёғинг учун хино қилайин,
Қабул тушса қароғим эзиб қаро қилайин.

Ақиқи лаълингга жон жавҳарин нисор айлай,
Саводи холингга кўз мардумин фидо қилайин.

Қора менгинг била қаддинг хаёли келса, ватан
Мунга кўз ичра ясай, анга жон аро қилайин.

Қадингки соя солиптур, улай анга, яъни
Ки, ишқ илмин алифбедин ибтидо қилайин.

Лабини қасдима тишлар, юзига телмурсам,
Боқиб туруб неча ўз жонима жафо қилайин.

Кўнгул кушиким эрур жилвагоҳи гулшани кудс,
Бу домгоҳда недин ани мубтало қилайин.

Навоиё, ғамим аҳли вараъдин ўлмади кам,
Қўй эмди майкада пирига илтижо қилайин.

505

Чекканда наққоши қазо ул сарви гулрух сувратин,
Гўё беганмай ташламиш тарҳ айлаб ой, кун хайъатин

То жилва қилди ул санам, Лайло сўзи бўлди адам
Савдом ўти чеккач алам, паст этти Мажнун шухратин.

Рухсор очиб ул сиймбар, қоматни айлаб жилвагар,
Уздию кесди сарбасар гул рағбатин, сарв улфатин.

Кўнглум юзунг бечораси, жоним лабинг хунхораси,
Сўр, эй жаҳон айёраси, гоҳе аларнинг ҳолатин.

Такво эви ҳамвор эрур, субҳам ипи зуннор эрур,
Уй кулбайи хаммор эрур, то кўрдум ул Чин луъбатин

Жаннатқа қилмасмен нузул, ул кўй аро топсам вусул,
Дўзахни айлармен қабул, аммо йўқ анинг фурқатин.

Айлаб салосил орзу, ортар жунунум мў-бамў,
Ногаҳ насими мушкбў еткурса зулфунг нақхатин.

Иш сиррин оё ким билур, кимдин бу мушқил очилур,
Заҳким, бу ғам муҳлик қилур, ҳар лаҳза кўнглум ҳолатин.

Бўлғил, Навоий, рўбараҳ, қилғил фано кўйин панаҳ,
Тарк айла зуҳду хонақаҳ, қил дайр пири хидматин.

ВОВ ҲАРФИНИНГ ВАЛЛОҲИЙЯТ АФЗОЛАРИНИНГ ВАҚОЙИИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

506

Вафо аҳлиға даврондин етар жавру жафо асру,
Жафосидин анинг озурдадур аҳли вафо асру.

Буким, аҳли вафо ноёб эрурлар андин эркинким,
Бу эски тоқ аларға ёғдурур гарди бало асру.

Фалак дарди иложи чиқмай андин кимса топмайдур,
Магар ноёб эрур ул ҳукқа ичра бу даво асру.

Гаронжонлиғни қўй, жон бер, тилар бўлсанг дури мақсуд
Ки, оламда оғирдур ушбу жавҳарға баҳо асру.

Фидо жонимни айлаб, олам аҳлидин тамаъ қилдим
Вафо, астағфируллоҳ, қилған эрмишмен хато асру.

Ризо аҳлин сиёсат тиғидин қўрқутмағил, эй шаҳ
Ки, қатлингдин сенинг қўрқарға ўлмайдур гадо асру.

Табиат чоҳидин рухунгнн кутқарким, ҳуш эрмастур
Қафас қайди аро булбулға бўлмоқ мубтало асру.

Чу кавсар жоми зикри қилмади рафъ ўзлугум қайдин,
Бу ранжимға ҳамоно нафъ этар жоми фано асру.

Ҳавойи гулшани қудс эт, Навоийким, ҳуш эрмастур
Зағанлар бирла бу гулшанда бўлмоқ бенаво асру.

507

Ёр мустағнию муҳлик ғами ҳижрон асру,
Оҳким, қолмишам ўз ҳолима ҳайрон асру.

Рахналар солди ўқунг касрати кўнглум уйига,
Ул ёғин айлади бу кулбани вайрон асру.

Эй рафиқ, ўқини захмимдин агар чектинг, лек
Етадур жонима кўнглумдаги пайкон асру.

Шайх таклифи намоз этти, вале билмаским
Ишқ тийғи ярасидин борадур қон асру.

Ноз этиб ғамза ўқин гар отар, эй жон, асра
Ким, отар ғамза ўқин ноз ила жонон асру.

Ғусса жомики бу давр ичра лаболабдур, ани
Ваҳки, бот-бот тутадур соқийи даврон асру.

Эй Навоий, дема иқболи бақо мушкил эрур,
Фоний ўлғанға эрур ушбу иш осон асру.

508

Юзунгда май гули ё гул очилған бўстондур бу,
Гулунгда катра хўй бўстондағи судин нишондур бу.

Кўзумда катра қонлар боғлаған эрмас ҳамоноким,
Назар боғида шавқингдин очилған арғувондур бу.

Эмас васлинг тилаб учқан кўзум атрофида кирпич
Ким, ул дарёйи қушларға қамишдин ошёндуру бу.

Кўнгулдин чиққон оҳим айлар афзун халқ савдосин
Ки, шайдолиғ диёридин етишган корвондур бу.

Қизил ранглар кўзумда кўрган англари ашқ сайлинким,
Оқарға келган ул йўллар биладар сари қондур бу.

Лабиндин хастадур кўнглум дам очма, эй Масих, ўтким,
Иложин юз сенингдекнинг беганмас нотагондур бу.

Қушондек дашт аро кўрсанг мени, кўп қочмаким, ҳар дам
Бошингға эврулур сарғаштайи беҳонумондур бу.

Кўнгул майхона роми, хотирим хуш май батидинким,
Мунга руҳ-ул-аминдур ул, анга дор-ул-амондур бу.

Дема, ҳижрон туни ҳар дам етар ул ойға фарёдим,
Ул ой фарёдинга етмас, Навоий, не фиғондур бу.

509

Ҳажрида кўнглумга бор ул лаъли сероб орзу,
Не ажаб махмур қилса бодайи ноб орзу.

Ул парий мажнуни ўлдум бу сабабдинким, эрур
Зулфининг занжиридин бўйнуғиға қуллоб орзу.

Лаълидин беҳуш бўлмоғлиқ ҳавасдур жонима,
Кимга, ваҳким, бўлмағай мундоқ шакархоб орзу?!

Иттим оғзин истагон мен, йўқ таманнолиғни вой
Ким, адам йўлида гум қилди бу ноёб орзу.

Кўрдим ум ул бут қошлари, кофирмен, ар исломи бор,
Қаъба аҳли қилмаса бу навъ меҳроб орзу.

Фақр кўйининг қора шоли била гулхан кулин
Топқали, биллаҳки, қилман кишу синжоб орзу.

Ғар Навоий тарки ишқ этти ҳавас ўлтурмаким,
Чин эмастур айламиш бу ишни ўйнаб орзу,

510

Ҳар ён ул юзда тер оқиздингму,
Ё оқар меҳр чашмасидин су?

Қолди холинг тер остида, ёхуд
Дамнн асрар суға чўмуб ҳинду.

Тердин ул юзга бўлмиш ўзга сафо,
Қатрадин гарчи тийрадур кўзгу.

Гулда шабнам ажаб худ эрмас, лек
Ойда анжум ғариб эрур асру.

Сенда тер, менда ашқдур юз уза,
Йиғласам мен, санга келур кулгу.

Уёлиб тер оқизди анжум эмас,
Шоми ҳажрида торами мийну.

Дер Навоийки ғайр эмас мавжуд,
Турфа сўз «ло илоҳа илло ҳу».

511

Сайли ашким бирла тутмиш жумлайи оламни су,
Жумлаи олам неким, бу нилгун торамни су.

Айлагандек мардуми обий бурун кўз мардумин,
Эмди ул навъ айламиш хайли бани Одамни су.

Баҳри ашким еткурур ҳар дам куёшқа бир ҳубоб,
Уйлаким, еткурди Кайхусравға жоми Жамни су.

Захмим ичра қолди пайконинг, не янглиғ буткай ул,
Чунки қўймас ёраға ёпушқали марҳамни су.

Истангиз кўнглумниким, саҳрода ашким сайлидин

Қайда солди эркин ул бемори девонамни су.

Даврдин ғамгинмен, эй соқий, қадах сайлини куй,
Бўғзума то элтқай кўнглум уйидин ғамни су.

Эй Навоий, уйла назм эттинг бу дурри обдор
Ким, ажаб йўқ рашҳасидин гар тутар оламни су.

512

Белингу зулфунг хаёлин шарҳ этармен мў-бамў,
Ташнадурмен лаълингга то бордурур жонимда су.

Орзу айлар лабинг оллинда жон бермакни Хизр,
Хизр суйидин ўлуг умр айлагандек орзу.

Шарбати лаълинг кўюб нўш айлаган ҳайвон суйи
Бўлғай андоқким, кўюб ҳайвон суйин ичкай оғу.

Сунбулунгни қилғали ошуфта йўл топмас насим,
Баски атрофидадур шайдо кўнгуллардин ғулу.

Терлаган юз қатрасидинким, юзум қонин юдунг,
Вах, не дейким, ишқ аро топтим не янглиғ обрў.

Кўнглакинг лавнидин ўлдум, атридин топтим ҳаёт,
Қайси гул баргинда бор эркин бу янглиғ рангу бў.

Эй Навоий, ёр сарвақтингга етмак истасанг,
Оху ашқингдин супур вақтинг ҳаримин, балки ю.

513

Ул ойға не ғам, тушса бу девонадин айру,
Бўлмас зараре шамъға парвонадин айру.

Холингни тилаб руҳум агар учса эмас айб,
Бу кушқа таҳаммул қани ул донадин айру.

Меҳнат куши кўнглум уйидин чиқмаса тонг йўқ,
Ким кўрган бор чуғзни вайронадин айру.

Андуҳу хирад қасдим этар, войки, меҳнат
Ўздин манга айрудуру бегонадин айру.

Қиссамни эшиткан ўладур, ишқ аро, ваҳким,
Эрмас ул оғир уйқу бу афсонадин айру.

Туфроғ агар бўлса таним дайрда қилма,
Эй чарх, ани соғару паймонадин айру.

Масжидда Навоий гар эмас, нукта будурким,
Нуксон қилур ўлмоқ анга майхонадин айру.

514

Тутқали ламъайи рухсориға жонон кўзгу,
Судурур баски қолиптур анга ҳайрон кўзгу.

Чарх золи санга машшотадурурким, бўлмиш
Анга гулгуна шафақ, меҳри дарахшон кўзгу.

Не қатик кўнгли бор оёки ўшул маҳвашнинг,
Рўбарўйиға келур ҳар нафас осон кўзгу.

Жон эви ичра ҳаёлингни безар бўлса кўнгул,
Пари ўлур тароғ ўкунгнунгу пайкон кўзгу.

Ул парий юзига девона гар эрмас, не учун
Бўлди бозорда саргаштаву урён кўзгу.

Соф қил сафҳайм хотирни тилар бўлсанг файз,
Акс топмоқ, гар эрур тийра не имкон кўзгу.

Кўзгудек борса Навоий ўзидин не тонгким,
Айлади май қуёшин соқийи даврон кўзгу.

515

Сочти гердин гул уза ул сарви гулрухсор су,
Куймагим дафъиға қилди ўт уза изҳор су.

Юзда хай туғёнидин гар кулса оғзи йўқ ажаб,
Ғунчаға бўлмас очилмоқ, ичмайин гулзор су.

Тийғи бот-бот захм урардин зор жисмим қилди заъ
Замзам ўлсунким, кўп ичса еткурур озор су.

Ёр аёғи туфроғидин ўзга кўрман доруде,
Эй муолиж, кўзларимдинким келур бисёр су.

Меҳрким, ул чехра аксидур недур, гар бўлмамиш
Ўтлуғ оҳим шуъласидин гунбади даввор су.

Ғам ўтидин, эй ҳаким, ўлмак тилармен, жомима
Заҳр қўшсанг қўш валекин қотмағил зинҳор су.

Хаста кўнглум оғзи захми пахталиғ пайконидин,
Бор анингдекким, момуқ бирла ичар бемор су.

Шаръдин айру риёзатдин сафо касб айлаган,
Уйладурким соф ўлур таскин била мурдор су.

Тўрт ёндин ўқи йўл қилмиш Навоий кўнглини,
Ишқ савдоси учун гўё ясаптур чорсу.

516

Солса зухдунг тунига жоми ҳилоли партав,
Субҳа анжумларин эт бода қуёшиға гарав.

Тийра хилватни нетай, хилват ани билки солур,
Анда соқий юзию бода қуёши партав.

Ул парий ишқида қочмоқдур ўзумдин ғаразим
Буки, ғам даштида Мажнундек этармен таку дав.

Зулфи ҳажрида дамим дуди жаҳонни тутти,
Мени савдойий ўшул зулмат аромен шабрав.

Даҳр хусравлиғин улким тилади, чарх анинг
Бошиға қўйди туганким, дер ўлус Кайхусрав.

Файз кўз тутма риёзатда тешилмай юрагинг,
Очмайин равзана уй ичра қуёш солмади зав.

Эй Навоий, хуш эрур хилват, агар бўлса киши
Дилбари бирла иков, бўлмаса лек анда бирав.

517

Жонда жонпарвар сўзидурму лаби хандониму,
Рухум ороми дейинму ани жоним жониму?

Кўнглум ичра нишларким, санчилибдур англаман,
Ништари мужгонидурму новаки пайкониму?

Эй кўнгул, олам бузарда қай бири ортуғ экин
Нуҳ тўфониму ашким сайлининг туғениму?

Жон олурда қайсининг саъб эрканин шарҳ айлайин,
Ишқининг бедодиму, ё шиддати ҳижрониму?

Неси ул гулнинг Эрам гулзоридин ортуғ эмас,

Жилва айлар сарвиму, ё ғунчайи хандониму?

Эйки, бердинг даҳр шўҳиға кўнгул, қатлинг учун
Ишвайи пайдосиму йўқ, офати пинҳониму?

Қатл қилдилар Навоийни валекин билмадим,
Кўнглин олдурмоқму эрди, ё кўнгул олғаниму?

518

Шоми ҳажр ўлтурди бу ношодни, сен шод ую,
Қайғум этти қасди жон, сен қайғудин озод ую!

Кеча гар то субҳ монӣ эрди нолам уйқунга,
Чунки бўлди дафъ ул афғон била фарёд, ую.

Бизни ҳижронингда сўнгги уйқу бости, бори сен
Кўз очиб ноз уйқусидин бизни қилсанг ёд, ую.

Сен бағоят масту усрук, наргисинг уйқу тўла,
Чунки ғунчанг дағи қилди эснамак бунёд, ую.

Тун эрур кеч тонгла топкунг уйқусизлиғдин хумор,
Бир замон бошинг қўюб, эй сарви ҳурийзод, ую.

Ўтти ярим кечаю яхши эмас масти хароб,
Кўз юмуб очқунча суҳбатни қилиб барбод ую.

Эй Навоий, маст бир тун кўз оёғиға қўюб,
Уйғанурға ҳашр субҳин айлабон миод, ую.

519

Ғамимниму дейин ё беғам элнинг можаросинму?
Кўнгул ҳолинму ёхуд кўнглум олғаннинг жафосинму?

Қатик ишқим балову шиддатинму айлайин тақрир,
Йўқ эрса бениҳоят иштиёқим ибтилосинму?

Ададсиз дарду ранжим саъб эканниму қилайин шарҳ,
Сифатқа рост келмас шавқум ошуби балосинму?

Кўнгулда васл боғи орзусинму баён айлай,
Бағирда хори ҳижрон нўгининг муҳлик яросинму?

Вафосиз ёр бепарволиғинингму сўзин айтай,
Манга жавру жафо тийгин уруб, элга вафосинму?

Фалак зулми, улус бедоди ё бир сарви раънонинг
Менинг ҳолимни айлаб беҳаво ҳар ён ҳавосинму?

Навоий, илтифот оғоз қилди ёр, билманким,
Фироқидин шикоятму қилай, васл илтимосинму?

520

Назарға келгали ул икки наргиси жоду,
Кўнгулда йўқтурур орому кўзда ҳам уйқу.

Кўнгулки қайғу сипоҳи била низоъ этти,
Не шод ўлайки, кўнгулни босиптурур қайғу.

Кўзунг Хўтан кийигидур, юз узра холларинг
Магарки нофасидин мушк сочти ул оху.

Кўнгулни туз, тиласанг фойиз ўлса туз маъно,
Нединки, эгри эса эгри кўргузур кўзгу.

Хуш улки, дайрға борғач қадахни муғбача маст
Юкунуб илгима берди чиқиб келиб ўтру.

Чу кофир урди бу янглиғ йўлумни, дин лафзин
Яна тилимга кечурсам уят эрур асру.

Навоий, ўйнади жон халқдин бурун, раҳм эт,
Чу қилди жалдлик, эмди керак анга жўлду.

ҲЕ ҲАРФИНИНГ ҲУМОЮНВАШЛАРИНИНГ ҲАЛОКАНГИЗЛИҒЛАРИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

521

Юзу кўзунгда муайян камоли сунъи илоҳ,
Не юздурур бу, не кўз ло илоҳа иллаллоҳ.

Жамолинг ойина ва-ш-шамси кўзгуси нозил,
Кўзунг қаросиға мо зоға сурмаси ҳамроҳ.

Тилинг ҳамеша ладуний улумиға нотик,
Дом кўнглунг илоҳий румузидин огоҳ.

Қамар ҳар ой боши муъжизнамой илгингдин,
Қочиб бошини ўғурларки бўлур ийла дутоҳ.

Чу сен сипехрдин ўттунг шихобу халқайи бадр
Эмаски чарх чекар кеча ҳасратингдин оҳ.

Сенинг шафоатинг уммиди чун эрур мумкин,
Гуноҳкор бировдурки, йўқтур анга гуноҳ.

Навоий гулшанининг наргиси нужум ўлғай,
Кўз учидин анга қилсанг ҳисоб вақти нигоҳ.

522

Оташин гул гарчи зийнатдур жаҳон бўстониға,
Барқ эрур ҳар ел учурған барги булбул жониға.

Гарчи шамъ ўлди шабистон зеби, кўрким, шуъладин
Тил чиқармиштур сусаб парвоналарнинг қониға.

Майки қуйғай соқийи гулрух эрур хайвон суйи,
Ваҳки, офат сайлидур ишқ аҳли хонумониға.

Най елин Исо дами тутқилки, ул бордур самум
Ҳар нафас аҳли муҳаббат хотири вайрониға.

Бир қадах май ичмади бу дайр аҳли бехумор,
То таҳаррук бўлди бу тоси нигун даврониға.

Бода беранжи хумор эрмиш фано жомида, лек
Ичмак ани келмамиш ҳар булҳаваснинг шониға.

Ҳасрат ўлтурди мени, эй муғ, кетур жоми фано
Ким, чидай олман бугундин сўнг анинг ҳижрониға.

Бўлмайин фоний, муҳаббат жомин ичмакдур маҳол,
Сабт этинг бу нуктани дайри фано айвониға.

Ком топмай кимки ҳирмон дардиға бўлмиш асир,
Истаса ҳамдард ўлтуртунг Навоий ёниға.

523

Кўнгулким, васлин истар ҳар тараф доғи ситам бирла,
Эрур Юсуф харидори неча эски дирам бирла.

Фиғонлиғ кўнглуму ўтлуғ даимни саҳл тутмангким,
Олибмен ишқ иқлимини бу таблу алам бирла.

Итурдум оҳ ила ағёрни ул юз ҳавосидин
Анингдекким, киши судин кетаргай хасни дам бирла.

Қуруғ жисмимда қонлиғ захм эмастур қатъ учун ҳар ён

Ки, пайванд айламишсен ул сўнгакларни бақам бирла.

Туган бирла алифдин, эй мунажжим, ҳолатим кўргил,
Ки, кўксум тахтайи рамл ўлди ҳар ён бу рақам бирла.

Кўнгул машҳудиға чун бўлди восил бўлса бўлсун тил
Агар қойил самад бирла вагар зокир санам бирла.

Таайюн хирманин куйдургай аммо барқрафторе
Ки, кўкдин ерча манзил қатъ қилгай бир қадам бирла.

Дема кўксумда эскиргай туганларким, кўзум ҳар ён
Чу тўкти қатра доғ ўлди бу сариғ сафҳа нам бирла.

Қаду зулфунг била оғзинг тилаб кўз юмди оламдин,
Навоийға тараххум айлаким, борди алам бирла.

524

Куйди кўнглумким, недин манзил эмас жононаға
Тушти ўт ганж орзусидин бизинг вайронаға.

Ул парий усрук кўзин истаб биёбон тутмишам
Ким, кийик бирла мудом улфат бўлур девонаға.

Келдиму кўрдум юзин қайтурмен эмди ўртаниб,
Шамъни кўрган нафас ёнмоқ керак парвонаға.

То манга бегона бўлдунг кўнглум ўлди шодким,
Ошнодин улфатинг кўпракдурур бегонаға.

Чархдин йиғларсен, эй кўз, билки бўлмиш еткудек
Сайли ашкиндин халал бу эртаги ғамхонаға.

Эйки, истарсен бериб жон, васл топқанлар сўзин,
Сафҳаға ўт сол қачон етсанг бизинг афсонаға.

Эй Навоий, неча бағринг су бўлуб тўккунг сиришк,
Тойири давлат чу боқмас бўйла обу донаға.

525

Ёнида эл кўрсам ўқ санчилмасунму жонима,
Менки ғайратдин раво кўрман ани ўз ёнима.

Захмлик жонимки, ишқи ўтидин хурсанд эрур,
Ўт эмас ул марҳамедурким, ёқибдур жонима.

Васлиға кўз маҳрам эрмастур, нетиб маҳрам бўлу
Икки тар доманки, тануғлуғ берурлар қонима.

Чун етар ул ойға афғоним, эрур бу дам-бадам
Ким, чиқиб жон доғи ҳамрах бўлғуси афғонима.

Ақлу жондин ишқида бегона бўлдунг, эй кўнгул,
Кет худой учун, бугундин сўнг мени ҳам тонима.

Тан уйин дард ўқи кўп захм этти, аммо шукрим,
Кирмади ношукрлуғ сайлоби бу вайронима.

Эй Навоий, кулди ул гул ашкима, бўлмай халос
Йиғламоқдин, ком агар будур гули хандонима.

526

Анбари тар истаман юз узра холинг борида,
Кам кўрунур янги ой мушкин ҳилолинг борида.

Сийми ашким итларингнинг йўлида сарф айларам,
Чун демиштурларки қозғон дўст молинг борида!

Чашмаи ҳайвондин, эй жоним, су ичмайдур кўнгух
Хизрваш хаттинг аро ширин зулолинг борида.

Чун вафо қилмас кишига оқибат даврони ҳусн,
Бас ғанимат бил вафо қилмоқ жамолинг борида.

Дегасен, мискин Навоий ноласин булбул кеби
Эй сабо, ул гул ҳаримиға мажолинг борида.

527

Ғамидин гарчи жон йўқ эрди танда,
Тирилдим лаълидин ўлдум деганда.

Кеча боғ ичра борсам бўе топман,
Қадингдин сарв бирла норванда.

Яшурун неча кўз солсам адамнинг
Вужуди йўқтур оғзинг бор эканда.

Тилар кирпичларингни зор кўнглум,
Бўлур булбул ери дойим тиканда.

Дема гул умрин оз, эй боғбонким,
Сенингдек кўпни кўрмиш бу чаманда.

Навоий гарчи ўлди лола янглиғ
Ғурур доғинг била қонлиғ кафанда.

Нечаким шоҳ бепарволиғ этса,
Керак ўксутмаса қуллуғни банда.

528

Кўнглумнинг оҳи қатраи хуни жигар била
Дудедурурки, айрилур ўтдин шарар била.

Лаъл узра холу хатки, юзунг кўзгусидадур,
Тўтийға ҳинду ўргатадур сўз шакар била.

Ул шўх кўнглум олди солиб жисмима шикаст
Бир тифлдекки, шохин ушатқай самар била.

Нозуклугидин эркин, ё мен ҳасудмен,
Буким анинг белин кўра олмон камар била.

Дардоки, олам аҳлида бир ёр топмадим,
Тун-кун ниёзи шому дуойи саҳар била.

Бу ғуссадин дедимки, бўлай умрум охири
Шоҳи сипехрақдр Муҳаммад Умар била.

Эл моний ўлса, тушти Навоий кеби ишим
Мажнун бўлуб адам йўли сари сафар била.

529

Зиҳе ҳайвон суйидек лабларингнинг ҳасрати жонда,
Хатинг Хизрики, пинҳондур ва лекин оби ҳайвонда.

Юзунг ҳақ нури, жисминг руҳи пок, эй руҳдек ғойиб,
Сенингдек бир малак сиймо парийваш йўқтур инсонда.

Ики кўзким, аросиндин чиқиб ёш ўтти бошимдин,
Бияйних ғарқ бўлган кемалардур баҳри уммонда.

Дегайсен баҳр даврида қамишлиғ ичра ўт тушмиш,
Кўзум гирдида қон ёшким, югурур хори мужгонда.

Эмас пайконининг равшанлиғидин бу кўнгул акси
Ҳар ўқким, ул отар кўнглум эрур, албатта пайконда.

Ўтуб йиллар, ул ой бир кунки кулбам сари йўл озғай,

Ёмон толиъдин ул кун бўлмағаймен байтул-аҳзонда.

Навоий қон ёш ичра ғарқу ёри май ичиб дойим,
Дер эрмиш: зарқ айлайдур, кўрунг мен қанда, ул қанда?

530

Пардаға кирган кеби хуршиди рахшон ҳар кеча,
Азми хилват айлар ул шамъи шабистон ҳар кеча.

Ул кулуб аҳбоб бирла субҳдек, мен шамъвор
Ўртаниб кўнглум тўкармен дурри ғалтон ҳар кеча.

Бир қуёш хижронида урён таним гардун кеби
Меҳр ўтидин кўргузур минг доғи пинҳон ҳар кеча.

Гаҳ-гаҳ, эй махмури хоболуд, сўр ул хастани
Ким, етар оғзиға лаълинг ёдидин жон ҳар кеча.

Носиҳо, не навъ пинҳон тоат айлаким, олур
Дину дониш нақдини бир номусулмон ҳар кеча.

Бир кеча сўрғил мени андин бурунким, сўрғасен,
Қани ул бедилки, айлар эрди афғон ҳар кеча.

Чек, Навоий, нола, кўз май берсуну бағрим кабоб,
Чун бўлур ул ой хаёли бизга меҳмон ҳар кеча.

531

Ул мусофирким, эрур барча сипоҳ аҳлиға шоҳ,
Жисму руҳи хоксоримдур анга гарди сипоҳ.

Дедилар, ул шаҳ қилур йўл азми, бу уммид ила
Кўксума тирноғлар бирла чекибмен шоҳроҳ.

Рахшининг жавлонини кўргач ер ўпсам мен заиф
Йўқ ажаб, чун хам бўлур эрмиш итик елдин гиёҳ.

Новаки бирла тўшук бўлган кўнгул аҳволини
Неча шарҳ айлай десам, оғзимға келмас ғайри оҳ.

Кўзда ашкимдин қочиб, кирди хаёли кўнглума,
Кўп ёғиндин йўлда эл вайрона қилғандек паноҳ.

Буки ҳажрингдин ўлубмен бўлмаса бовар санга,
Жону кўнглумким сенинг бирладурур, басдур гувоҳ.

Келса ёрутқай сипаҳ гарди Навоий кўзларин,
Ул мусофирким, эрур барча сипоҳ аҳлиға шоҳ.

532

Жон олса найлай ул бути паймонгусил била,
Чун бермишам кўнгулни анга ишқи дил била.

Келди манга чу белини чектим, масалдурур
Ким, тортса бўлур, келури бўлса қил била.

Ашкимки, қон бўлуб юзум узра тушар эрур
Ёшеки, майл бор анга сариғ-қизил била.

Қадди ҳавосида лабидин роҳат истарам,
Ичсам керак мудом чоғир муътадил била.

Зулм аҳли халқ қони учун тил узатмоғи
Бор уйлаким, сибоб ичар суни тил била.

Кавсар майини шаҳд уза сунъ илги томизиб,
Лаълинг мухаммар айлади ул оби гил била.

Доим қошингда бўлса Навоий ажаб эмас,
Гул бирла булбул ўлса не тонг муттасил била.

533

Оҳким, жон бўйниға зулфунг таноб ўлди яна,
Кеча тонг отқунча ишим печу тоб ўлди яна.

Ишқ асир эткан жунунлуғ кўнглум иши ҳар замон,
Ўтқа тушкан телба янглиғ изтироб ўлди яна.

Ганжи илм эттим кўнгул кунжин, етишкач сайли ишқ,
Ҳар иморатким, қилиб эрдим хароб ўлди яна.

Бир ўқ урди ғамзангу итти кўнгул мажнун бўлуб,
Ул бало урғанға билман, не бало ўлди яна?

Гул шабистон базмида ўт ёқти, ваҳким, ғунчадин
Барча булбул кўнгли ул ўтқа кабоб ўлди яна.

Дедилар, ул шўх ҳар дам ошуқуб уйдин чиқар,
Жон иши чикмоқ учун, ваҳким, шитоб ўлди яна.

Эй Навоий, бир сари бўлди бу ғамлар чун санга,
Азми даргоҳи шаҳи олийжаноб ўлди яна.

534

Орази ёниға гул санчар жамол изҳориға,
Англатур хуснин ани ёндоштуруб рухсориға.

Эврулур бошиға жонлар, ваҳки, ҳар жон риштаси
Чирмашиптур гарди Яздий меъжари ҳар ториға.

Сочбоғ эрмастурки, ул кофир ғилоф айлабдурур
Олам ичра куфр таъзими учун зуннориға.

Кўз дуоси чун битирсиз садқаси айлаб мени,
Тори жоним риштасидин тортингиз тумориға.

Енг била невчун ёпар оғзин такаллум ҳолида,
Лабларидин шахд олиб йўл очмаса гуфториға.

Барг эвурмай лавн, гул сўлмай, тўкар эрмиш хазон,
Боғлама кўнглунгни, эй булбул, жаҳон гулзориға.

Каъбайи кўйин Навоий эврулурга заъфи бор,
Бас, мададдур етса илги қасрининг девориға.

535

Насиҳат аҳли манга дерки, майни тарк эт, ваҳ,
Илиг олиб келур, оғиз ичар, манга не гунаҳ?

Манга май ичмак эмас ўзлугумдин, эй носих,
Бу ишга чанг қадим долу шоҳид ўлди гуваҳ.

Қилур жунуну қадаҳ манъини манга зоҳид,
Дегайму телбага бу сўзни бўлмаса аблаҳ.

Қадаҳ чароғини оллимға тутқил, эй соқий
Ки, зухд зулматида асру бўлмишам гумрах.

Бу шамъ бирла харобот сари бошла мени
Ки, тийра зухд туни ичра ўлмайин ногаҳ.

Бошимни пири харобот дарғаҳида қўяй
Ки, бор эшигида шоҳу гадо, гадо била шах.

Навоий айтур эмиш дайр аро санам зикрин,
Бу исм зикрига ким қилса майл бисмиллаҳ.

536

Қил учи кўрмай оғзингдин нишона,
Анга ошиқ бўлубмен ғойибона.

Хатинг бош чеккали холинг кўрунмас.
Кўкарди чун экин, гум бўлди дона.

Баҳона қилмай эл қонин тўкарсен,
Манга еткач қилурсен бир баҳона.

Булут эрмаски, гардун юз яшурмиш
Ки, тортар шуълайи оҳим забона.

Бу жавлонким қилурсен, ваҳ, замоне,
Инон чеккилки, кўзғалди замона.

Фано аҳли сўзин кўп айла мазкур
Ки, уйку дафъ этар ушбу фасона.

Ўтар ёринг, Навоий, арз қилким,
Қадам қўйсанг яқиндур бандахона.

537

То кўрубон юзин қуёш қолғали иштиёқиға
Гоҳ бошиға эврулур, гоҳ тушар аёқиға.

Қошида холи ҳиндуйи кофир эрурки аҳли дин
Қатли учун чиқибдурур кўз сола дайр тоқиға.

Дарду балову ғуссани кўнглум аро кетурди ишқ,
Дўстларин бирав кеби ким тилагай висоқиға.

Васл мени чу ўлтурур, бор санга ўлмагим ғараз,
Раҳм этиб, эй ажал, мени солма анинг фироқиға.

Пўя қилурда чобукум учти рикобида парий,
Нақш соғинма зеб учун сизған анинг жаноқиға.

Толиби фақр бор эсанг барча била мувофиқ ўл,
Сен киму эътироз ким аҳли замон нифоқиға.

Нўши лабинг зулолидин хаста Навоий ичкали
Чекса ҳаёт шарбатин, захр келур мазоқиға.

538

Тушти ўт кўнглум уйига охи дардолуд ила,
Кўзда кирпик дема бу равзан, қорармиш дуд ила.

Телба ит деб ҳар тараф йўлдин қочарлар аҳли хуш,
Ўт сочиб оғзим, югурсам жисми гардолуд ила.

Чарх сайр этмас, нечук субҳ истагаймен ғам туни,
Жавфи чун мадрус эрур бу шоми кийрандуд ила.

Юсуфум ҳажрида Яъқуб ғам ичра, мутрибо,
Уйламенким, хушлуғум йўқ нағмаи Довуд ила.

Дема ҳар дардингга айлай бир даво, кўйким ўлай
Ким, малул ўлғунгдурур бу дарди номаъдуд ила.

Шаҳ тилар давлат бақосин, мен гадо ёр оғзини,
Ранжадур шоҳу гадо бир коми номавжуд ила.

Эй Навоий, қилдилар дунёни рад аҳли қабул,
Гар десанг мақбул ўлай, ёр ўлма бу мардуд ила.

539

Лабларингким, хайф эрур тенг тутмоқ ани қанд ила,
Синдурур юз қанд бозорини шаккарханд ила.

Токи ҳайронмен санга номус ила итмиш кўнгул
Телба янглиғким, қочар эл ғофил ўлғач банд ила.

Одам ул соатки жаннат ичра авлодин кўрар,
Не қуванғай, дам-бадам сен нозанин фарзанд ила.

Кўй насихат, зоҳиду ўтлуғ дамимдин ваҳм қил,
Телба ит имкони йўқтурким соғалғай, панд ила.

Ҳожагингни элга арз этмакка ҳожат бўлмасун,
Хуш чиқишсанг лаҳзае бу зори ҳожатманд ила.

Лабларинг ҳажринда юз паркандким бўлмиш кўнгул,
Лаъл эрур маҳлул қон ўрнига ҳар парканд ила.

Чун Навоий кўнгли синди эмди лутфунг не осиф
Ким, ушатса шишани бутмас яна пайванд ила

540

Меҳрдин дерменки, бўлсам дойим ул ойим била,

Найлайнким, чарх эврулмас менинг ройим била.

Ҳажр аро мендурмену пуроҳу пурхам қоматим,
Ғам чериги хасму мен бу навъ ўқ-ёйим била.

Аҳли мажлис куйдурур тилин кесиб, бошин узуб,
Шамъ даъво қилса моҳи мажлис оройим била.

Кўхи дарду тешайи хижронни сўр Фарҳоддин,
Англамас Хусравки, Ширин бирладур дойим била.

Хусниға ҳар лаҳза ҳайронроқмен охир яхшидур,
Ўлмасам ногаҳ бу ишқи ҳайратафзойим била.

Бўлмайин дайри фано хаммори гар қилсам бадал,
Шоҳиди худбин ридосин бодаполойим била.

Дам-бадам мискин Навоийнинг дегил қон ютмоғин,
Эй қадах, гар ҳамдам ўлсанг бодапаймойим била.

541

Гар сабодек ҳамдам эрман сарви озодинг била,
Бормен, эй гул, қайдаким бўлсам, сенинг ёдинг била,

Ранге йўқтур чун қизил гулдин санга, эй андалиб,
Эл қулоғин асру кўп ёлқитма фарёдинг била.

Эйки дерсен, кўзларим кўнглунгни не навъ этти сайд,
Бир кабутар нетсун охир икки сайёдинг била.

Масжид ичра бутпараст ўлмоқ неча, эй пири ишқ,
Дин учун кирдим фано дайриға иршодинг била.

Сехр эрур, эй ишқким, кўнглум била пайконидин,
Хирқайи жисм ичра ўту суни асродинг била.

Гар итобе зоҳир этсанг ўзгаларнинг кўнглин ол,
Негаким мен хўй этибмен зулму бедодинг била.

Эй Навоий, телбалик тарк эткасен кўргач висол
Хур сийратлик, малак хўлуқ парийзодинг била.

542

Ваҳки, ул шўх бориб, жонима ўт солди яна,
Телмуруб икки кўзум йўлға бокиб қолди яна.

Нечук ўлмай мени беморки, Исо нафасим
Кўрди ҳолимнию кўрмасга ўзин солди яна.

Йиғланг, эй шамъу суроҳийки, ўларимни билиб,
Мутриби нағмасаро навҳа кугин чалди яна.

Захमे истар эди кўнглум қиличидин, гўё
Илгига тийғ менинг кўнглум учун олди яна.

Аклу дин накди фано дайри аро кирмас эгач,
Май била муғбачалар йўлида сайфалди яна.

Сабр элин йиғмиш эдим чикмас эгач ул хуршид
Войким, зарра кеби ҳар сари кўзғолди яна.

Йўлда, эй Хизри раҳим, хаста Навоий кўлини
Ким, бу йўл пўясидин бағри анинг толди яна.

543

Кўнглум оғзингнинг хаёлидинки тўлмиш ғам била,
Накд уза мумедурурким, накш эрур хотам била.

Ғам туни анжумни оҳим ўқлари захмиға чарх
Ул момуклар билки, кўймишдур ясаб марҳам била.

Йиғлама, эй кўзки, бормас зулм нақши кўнглидин,
Тошда қозғон хат не имконким бузулғай нам била.

Ул алифдурким аёндур бир тарафдин шамраси,
Қадди бир ёндин осилғон мушкбў парчам била.

Шайхи ғофил кўнглин этти зарқ оҳидин қора
Тифлдекким, кўзгуни қилғай мукаддар дам била.

Оҳким, овора бўлдум айта олмай шаммае,
Ёшурун кўнглумдаги дардимни бир ҳамдам била.

Эй Навоий, гар десангким бенаволиғ кўрмайин,
Ошнолиғ қилмағил жинси баний одам била.

544

Яна не ўт эдиким тушти хонумонимға,
Яна не шўъла эдиким, туташти жонимға.

Яна не барқ эдиким, тушқач ўртади хасдек,

Бир ўт шарорасидин жисми нотавазимға.

Яна не новаки мужгон эдики, қатлим учун
Тиқилди кўнглума, яъники кирди қонимға.

Яна ичимга магар ишқ солди ўтки, чиқар
Шарарлари қотилиб оҳ ила фиғонимға.

Бало ўти ёнадур тўш-тўшимдин, эй носих,
Эшит насиҳату зинҳор келма ёнимға.

Сариғ юзумни қизил қилмади висол майи,
Бу гулшан ичра баҳор ўлмади хазонимға.

Навоий итти қўюб ёдгор хаста кўнгул.
Дедик, еткурунг албатта дилситонимға.

545

Мени гадой қачон еттим эрса шоҳимға,
Юзумни ерга қўюб шукр дей илоҳимға.

Кўрушмагимга агар бўлса мултафит, бўлғай
Висол тубийи жаннат бида гиёҳимға.

Гунаҳ йироқлиғим эрди, чу лутф мазҳарисен,
Иноят айлагилу боқмағил гуноҳимға.

Деди сафарда сутун бирла боргоҳимдур
Кишики, боқти фалак бирла дуди оҳимға.

Баҳо туганларим ўлмиш висол учун, ҳайҳот,
Киши бу тухфани сотқайму ул дароҳимға.

Бузулди кўзу кўнгулдин ишим, магар тушқай
Бир аҳли дил кўзи бу ҳолати табоҳимға.

Навоиё, яна гар ёр юзини кўрсам,
Мутиу кул бўлайин баҳти некхоҳимға.

546

Кўнглума андуҳ елидин ғуборедур яна,
Гўйий ани қўзғаған чобуксуворедур яна.

То не гуллар очқай охир ишқ айлаб чок-чок,
Ғунчадек кўнглумда буким хорхоредур яна.

Оҳ дудин саҳл туттум, оҳким ул дуд аро
Сабр уйин куйдурғали ҳар ён шароредур яна.

То лабинг ушшоқдин жон олмоқ этти ихтиёр,
Жон берурга ҳар тараф беихтиёредур яна.

Тонг елидин бўлди гўё сунбулунг ошуфтаким,
Ҳар қаён боксам паришонрўзгоредур яна.

Ерга сочқан тер фано даштида солик жабҳаси,
Гавҳари мақсудидин ҳар дам нисоредур яна.

Рафъ ўлуб эрди Навойининг жунуни, эй парий,
То санга тушмиш кўзи мажнун шиоредур яна.

547

Кўрадурменки борур ёру қолурмен мени гумрах,
Бора олман, тура олман, не қатик ҳолат эрур, ваҳ.

Ҳажридин жонима юз бийм қолайин деса андин,
Хўйидин кўнглума минг ваҳм бўлайин деса ҳамрах.

Кўюнг уммиди, юзунг ҳасрати бирла, агар ўлсам
Ёвумай равзаға воллах, тиламай ҳурни биллах.

Майға машғул ўлубон ҳажрни умдан унутурмен,
Бузулур зор кўнгул, кирди эса ёдима ногаҳ.

Ақл таклиф қилур кўнглумаким, тарки жунун қил,
Телбадин ким бу тамаъ тутқай, агар бўлмаса аблах.

Шоҳу сойилға насиб ар кўпу оздур, не тафовут,
Тенг насиб ўлди, чу туфроққа агар сойил, агар шаҳ.

Ёр ғофиллиғидин зулфида жон берди Навоий,
Сайд ўлар домда, сайёд агар бўлмаса огаҳ.

548

Ваҳки, бир бадмеҳр ўқи жонимға паррондур яна,
Тиира кўнглум кулбасининг шамъи пайкондур яна.

Бир парий ишқида жоннинг нуқта бирла «нун»идек,
Нотавон жонимда наълу доғ пинҳондур яна.

Баски пайконинг йиғилди, йиқти тан кошонасин,
Бу бино су касратидин, ваҳки, вайрондур яна.

Танға жузв ўлди ўқунг ул навъким, андин ани
Олмоқ анбурлар била тортиб не имкондур яна.

Эйки, кўнглумни дединг мажруҳ эмастур ишқдин,
Кўрмадинг оёки мужгоним аро кондур яна.

Чикмишам муғ кўйидин сархуш яшун, эй чархким,
Ер била тенг қилмоғинг оллимда осондур яна.

Дашт аро Мажнунни кўрганлар Навоийни кўруб,
Қилдилар хайратки, не ғули биёбондур яна.

549

Танимда заъфдурур то иситмиш ул дилхоҳ,
Қуёш ҳароратидин не ажаб қуруса гиёҳ.

Анинг ниҳол қади титрабон терак янглиғ,
Мен эврулуб бошиға тортибон сабодек оҳ.

Танини ғунча кеби тўнға чирмабон қат-қат,
Валек талфасадин гулдек очилиб гаҳ-гоҳ.

Гулобхонадағи гул кеби сўлуб жисми,
Қилиб гулоб кеби тернинг ўртасида шиноҳ.

Ётиб кўзи кеби гулгун ҳарир уза бемор,
Валек мендек этиб сихҳат аҳлини гумроҳ.

Деманки, шарбат учун яхшидур чучук жоним,
Яраса садқа учун қилғасиз мени огоҳ.

Навоиё, дема невчун танинг заиф ўлмиш,
Танимда заъфдурур то иситмиш ул дилхоҳ.

550

Ҳайҳотким, бирав ғамидин зормен яна,
Фарёдким, балоға гирифтормен яна.

Эй муддайки, орим эди таъну сўкмагинг,
Фориғ дегилки, ҳар не десанг бормен яна.

Дафъ ўлмиш эрди нўши лабингдин малолатим.

Лутф айла, эй табибки, бемормен яна.

Ҳар кеча бир қуёш ғамида ғусса тошидин,
Бошдин-аёғ сипехрдек афгормен яна.

Суфийи ақл савмаасин шукрим бузуб,
Дорулфанойи ишқда хаммормен яна.

Оғзим қуруб, дамим тутулуб, секридим, не тонг,
Ким, телба чобукумга жилавдормен яна.

Ақл итти, хуш кетти, кўнгул куйди, чиқти жон,
Шукр эт, Навоӣки, сабукбормен яна.

551

Яна ҳар дам ишим сочмоқдурур кўз боғидин лола
Ки, бўлмиш лоладек қонлиғ кўнгул паргола-паргола.

Кўзунгдур фитнаву афсун саводидин қора наргис,
Юзумдур меҳнату идбор доғидин сариғ лола.

Умидим мазраин, дедим кўкартай ашқдин, лекин
Совуғ оҳимдин ўлди ул экинга бу ёғин жола.

Шафақ ичра эмас анжумки гардун жавфида оҳим
Ҳарорат онча кўргуздики, эрни бўлди табхола.

Маразлиқ захми кўп тандин баёне кўнглум афғони,
Бузуғдин уйладурким, чуғд қилғай дам-бадам нола.

Деб эрдинг, жон берай ўлсанг етишти ул маҳал, ваҳким,
Гадо султонға неткай жуз гадолиғ ўтса ҳам ҳола.

Навоӣ даҳрнинг кун юзи, тун сочиға майл этма
Ки, охир умр нақдин мухтал айлар ушбу муҳтола.

552

Нилдин ҳар бир алиф ул маҳжабин рухсорида,
Бир ниҳоли сарв эрур гўё Эрам гулзорида.

Ишқ султони сиёсат айлади ушшоқни,
Халқ жисмидур, сомон эрмас бало деворида.

Тоза доғедур фиғоним ўтидин бўйнумдағи
Ҳар мудаввар шакл шингарфий жунун туморида.

Тавқлар бўлмиш жалий тортарға имон аҳлини
Ҳалқалар занжири зулфунг риштаси зуннорида.

Телбалик тоғи танимдур, бош уза жўлида соч
Ҳар бири бир нотагон Мажнун жунун кўҳсорида.

Тушса юз дастор бошдин, бош эгиндин, ваҳ, не тонг
Ким, эрур гулранг май бошида, гул дасторида.

Эй Навоий, зор жисминг нола қилмас заъфдин
Уйлаким, суст ўлса, ун бўлмас муғанний торида.

553

Кўнгул қушидур анинг зулфи тобдори била,
Чибинки, боғлиғ эрур анкабут тори била.

Сипанд офат эмас, лолазор офат эрур,
Юзинда ҳар сари хол оташин узори била.

Магарки зулфида ишқ аҳлининг кўнгуллари дур,
Не дудким, нафасимдин чиқар шарори била.

Ниҳоли васл анингдек қуруптурурки ани
Кўкарта олмади кўз икки жўйбори била.

Сипеҳр эмин эмас манжаниқи оҳимдин,
Ўн икки буржлуғ ушбу бийик ҳисори била.

Муваффақ ўлмаса тавфиқ ила, эмас мумкин
Ўз ихтиёрини қўймоқ ўз ихтиёри била.

Чурук сўнгақларим ўлмиш қуюн аро хошок,
Бошингға эвурладурган таним ғубори била.

554

Дардини жисмим аро асрай дебон тадбир ила,
Тоза доғ эрмас ўқи захмин тутубмен қийр ила.

Токи шамъи анжумандур моҳи шабгардим менинг,
Кўк шабистонидин ой ҳар тун қочар шабгир ила.

Зулфи ичра зор жисмим ҳолатин қилсанг рақам,
Эй муҳаррир, зарҳал этқайсен қора таҳрир ила.

Ҳаддинг эрмастур дебон ишқим мени ёзғурмаким,

Мен ҳам англармен, вале не чорадур тақдир ила.

Ул парий зулфи саводин ёзғали бўлмиш давот
Уйла савдойийки, асрарлар ани занжир ила.

Кийр ила айланг юзумни чум қорақим, умр ўтуб,
Дўст кўйи азми қилдим юз туман тақсир ила.

Ишқи шаръийда Навоий қатл ила топсанг халос,
Билки, ўлмақдин қутулғандекдурур таъзир ила.

555

Илгин ул гулранг этибдур лола яфроғи била,
Кафларин барги била, тирноғларин доғи била.

Риштайи зулфи хаёлидин ҳаво қилган кўнгул
Бир қушедурким, қочибдур гўйиё боғи била.

Решлар кўксумда кўр, Фарҳод баҳсин кўйким, ул
Қазмади мендек бало тоғини тирноғи била.

Шамъ ҳамдардимдурур ҳижрон туниким мен кеби
Ҳажр ўтида қоврулур ул дағи ўз ёғи била.

Оташин лаълинг шаҳиди қабридин гулгун ғубор
Ким, кўпор, ўтдур, эмас қон ранги туфроғи била.

Бемаҳал гулбонг ила ёлқитма булбул элниким,
Даҳр боғи гуллари хуштур, вале чоғи била.

Лола эрмас, урди ўт гулшанға бир гул ҳажридин,
Ўртаниб ҳар дам Навоий нола қилмоғи била.

556

Эрур кўнгулда сафо ишқ тоза доғи била
Нечукки, кўзда ёруғлуғ эрур қароғи била.

Фироқ шоми янгилмас ўқунг кўнгул йўлини
Ки, борур ул сари пайконидин чароғи била.

Эрур сукуту фано, ишқ лозими булбул,
Не воқиф анча фиғону улуғ димоғи била.

Ул ўтки ўртади парвонани, ҳамул ўтдин
Кўрунғки, қовруладур шамъ доғи ёғи била.

Шаҳу улус ғамию жоми Жам, хушо улким,
Синук сафол ила дурд ичкай ўз фароғи била.

Хумор аро тиладим соқийю қадах юз шукр
Ки, улки мен тиладим, келди ўз оёғи била.

Кучарға сарв ниҳоли бири қадингдек эмас,
Агар кетурса ани боғбон кучоғи била.

557

Мен масти ғарқи бодамен, аксим эмас май ичра, ваҳ,
Соқийға бовар бўлмаса беҳудлуғум бастур гувах.

Тақво ридоси бирлаким масжидға бордим дайрдин,
Эй муғбача, ийнак ридо бўйнумда, гар қилдим гунаҳ.

Келдим қочиб ғам хайлидин майхонаға, эй пири дайр,
Тенгри паноҳинг, гар манга хум кейнида берсанг панаҳ.

Дайр ичра сархуш муғбача динимни торож айлади,
Айб этмангиз, гар келмаса ёдимга шайху хонақаҳ.

Наззорадин хуш аҳлининг дастори тушмак не ажаб,
Мундоғки сархуш секритур ҳар ён саманд ул кажкулах.

Тасбиҳни май раҳни қил, ҳар донаға майл этмагил,
Гар истасанг кўнглунг қушин сайд этмагай бу домгах.

Май тулғининг ҳар пашшаси пиледурур хартумлуқ,
Дафъ эткали дайр аҳлиға гар чекса дарду ғам сипаҳ.

Юз бирла гар дайри фано йўлин супурсам важҳи бор
Ким, дайр пири оллида бу навъ ўлубмен рўбараҳ.

Гулхан аро остингда кул, урён бошингда ишқ ўти,
Бу навъ тахту тож ила сенсен Навоий подшаҳ.

558

Хуш улким, бор эди илгимда печон сунбулунг гаҳ-гаҳ,
Тутунлар чирмашур бошимға ани чун соғинсам, ваҳ.

Юзунгдур поклик меҳри, кўзумдур ростлик айни,
Анингдек юзга мундоқ кўздин ўзга кўз маозаллах.

Кўнгул парголасидур ҳар тараф ишқингдин ўртанган
Шарарларким, чиқар оҳим ўти дуди била ҳамрах.

Тушумда лаълию рухсоридур, уйғатманг мени гар худ
Масихо бирла Юсуф бошим ура етсалар ногаҳ.

Учуб рухум куши ҳар дам ҳаво айлар занахдонин,
Анингдек куш масалликким нишиман қилмиш ўлғай чаҳ.

Муҳаббат кўйида буким, гадо шаҳни қилур ошиқ,
Бияйних бор анингдекким, гадони ошиқ эткай шаҳ.

Қазойи мо мазо чун фавти ҳол айлар зиҳе ҳасрат,
Муваффақ улки аввалдин бўлур ўз вақтидин огаҳ.

Қалам ёзган балодин мухтариз бўлган зиҳе нодон,
Муқаррар бўлмаган рўзий талаб қилгон зиҳе аблаҳ.

Навоий дафтари ҳажринг ёзиб кўз тўкти хунобин,
Чу очсанг сафҳа-сафҳа кўргасен қон ўтканин таҳ-таҳ.

559

Сокиё, талх ўлди айшим ҳажр бедоди била,
Тут ачиғ майким, ичай Мирзо Чучук ёди била.

Сипқариб жоми сипеҳр акдоҳин айлай рез-рез,
Неча чеккаймен забунлуғ чарх бедоди била.

Зухд кўнглум кўзгусин қилмиш мукаддар, эй ҳариф,
Синдурурмен тавба пири ишқ иршоди била.

Бевафолиғ гар будурким, қилди ул шўх, эй кўнгул,
Сарфа қилмас ошнолиғ Одам авлоди била.

Ваҳки, синди нахли уммидим, хушо, ул боғбон
Ким, эрур хушҳол бир навраста шамшоди била.

Чун ҳудой Лайло қулоғин ёлқитур, Мажнун, не суд,
Тоғни гар келтурур афғонға фарёди била.

Эй Навоий, ишқ саҳросида худ қўйдунг қадам,
То нечуқлашқайсен ул поёни йўқ водий била.

560

Сочиб сиришк югурсам қошинг хаёли била,
Сипеҳр менча эмас кавкабу ҳилоли била.

Кўзунгки, мардум ила жон олур, эрур шўхе

Ки, сайд айлағай элдин кўнгулни холи била.

Кўнгулда қадду узоринг хаёлин эттим нақш,
Бу боғни безадим сарву гул ниҳоли била.

Улусни жавр ила ҳусн аҳли ўлтурур, лекин
Халок этар мени ул сарв эътидоли била.

Эмас ясанғали гар солмас илгидин кўзгу
Ки, бўлди кўргали дармонда ўз жамоли била.

Хирад кўнгул сипаҳин тўктатай деди, ваҳким
Бузулди кирпичи хайлин кўруб ясоли била.

Қуёш сени кўруб андоқ уялди ўз юзидин
Ки, ерга кирди тура олмай инфиоли била.

Хазон каминдадур, эй булбул, ўлмағил ғофил,
Дамеки даст берур айш гул висоли била.

Мукаддар этса кўнгул шишасини зуҳд, не ғам,
Навоиё, келу юғил қадаҳ зулоли била.

561

Ишқ аро душвордур бўлмоқ киши ҳамдарди шоҳ,
Чун де олмас дардини бир йил югурса додхоҳ.

Шоҳ додимға нетиб етсунки мулки ишқ аро,
Қадри олий шоҳ ила тенгдур гадои хоки роҳ.

Шоҳ мендин ишқ аро ожизроқ ўлса тонг эмас
Ким, болокашлик менинг хўйимдур, анинг-иззу жоҳ.

Шоҳлиқнинг дахли йўқ ишқу муҳаббат кўйида
Ким, керак анда сариг юз, лаългун ашқ, ўтлуғ оҳ.

Шоҳким, матлубиға қуллуқ буюрғай ишқ эмас
Кимки, ошиқдур анга зору забунлуғдур гувоҳ.

Сарв ила хошок агар гул ошиқидур фарқи бор,
Сарвға то ўт туташқай, кул бўлур юз минг гиёҳ.

Эй Навоий, сидқ ила бўлғил гадо ишқ ичраким,
Тахту тожин берса, бу давлатни топмас подшоҳ.

562

Қаю ёреки бир ёри била жоми вафо чекса,
Вафосинда анинг йиллар бўлур, дарду бало чекса.

Мусаллам ёрлиғ ул ёрғаким, қўймағай миннат,
Гар ўз ёри учун ағёрдин минг можаро чекса.

Вафо аҳли тонг эрмас кўзларига тўтиё қилмоқ,
Вужудум туфроғин гард айлабон боди фано чекса.

Қаёнким, ул сариғ тўнлуқ борур мен зор эришканни
Соғинғайлар қачон қахбарғни бир қахрабо чекса.

Мусаввирким, қошинг чекти, ушатти хома нақш аҳли,
Киши даъво не навъ этгай бирав бу навъ ё чекса.

Етишқай бегумон айн-ул-яқин асрориға ҳар ким
Аёгинг туфроғидин кўзларига тўтиё чекса.

Борур кўюнгга ғам еб ўлгали кўнглум, не имкон манъ,
Кишини бир тараф ҳам ризқ чекса, ҳам қазо чекса.

Замона аҳлидин кўз тутмасун меҳру вафо подош,
Киши юз йил аларға гар вафо айлаб, жафо чекса.

Бу гулшан қушлариға бенаволиғ келтурур лаҳни,
Навоий ҳар қачон ўз гулрухин истаб наво чекса.

563

Не эди, эй ишқ, юз тийғи бало бир зорға,
Ҳажрдин минг захри қотил бир ҳазин беморға.

Ёрлиғдин эрмас эрди қатл қилмоқ ёрни,
Ул ғазабни хоссаким қилмоқ ружуъ ағёрға.

Кўнглум олди гар кўнгулсизликдин ўлса юз ғамим,
Уйла бедилменки, дей олман ани дилдорға.

Онча пайконинг танимдин чекти ҳарён бошким,
Саъбдур марҳам дағи ёқмоқ тани афғорға.

Кўзлари коним тўқарлар, эй мусулмонлар, не тонг,
Кечса жонидин асир ўлған киши куффорға.

Носихо, гар панд эшитмон биласен маъзурмен.
Мен кеби девона бўлсанг бир парий рухсорға.

Ужб ила такводин ортуқ узр ила қилмоқ гунаҳ,
Май қаниким, ўт солай бу пардаи пиндорға.

Раҳм қил, ё рабки, исён қасратидин йўқтурур,
Онча фурсатким тилим эврулғай истиғфорға.

Эй Навоий, ҳам замондин, ҳам замона аҳлидин
Ҳар замон ғам етса юзлан кулбайи ҳамморға.

564

Кўйида йиғлар эдим мен зор ҳар беморға,
Эмди йиғларлар бари беморлар мен зорға.

Ҳажри бепоён йўлин қатъ айламак душвор эрур,
Заъфдин менким юрурмен қўл таяб деворға.

Телба кўнглумнинг кушидин қону юздин заъфарон,
Қилсалар дафъи жунунум басдурур туморға.

Ишқ пайдову ниҳон ўлтурди, лекин йўқтурур
Заҳра бу ҳолимни ҳам ихфоға, ҳам изҳорға.

Зулфида мен фонию тасбиҳ ила мағрур шайх,
Субҳа торин бас, не янглиғ ўхшатай зуннорға.

Йўқ ажаб ўлсам дағи қавсар суйи бўлғай насиб
Назъ вақти солсам ўзни кулбайи ҳамморға.

Зор ўлуб мискин Навоий нечаким чекти фиғон,
Қилмади ул ой тараххум бу фиғону зорға.

565

Чун куяр парвона ул шамъи шабистон ўтиға,
Англағай куймакни бир тун куйса ҳижрон ўтиға.

Ҳар дам ўртарлар мени ўтлуғ ики кофир кўзунг,
Неча куйгаймен ул икки номусулмон ўтиға.

Кўнглум ўтидин не тонг гар топса рухсоринг фуруғ.
Шўх тарсо мусҳаф ўртар шайх Санъон ўтиға.

Оташин лаълинг гар ашкимдин кулар эрмас ажаб,
Ким кудурат бахрдин фаҳм этти маржон ўтиға?!

Гар кўнгулнинг ошкор ўтиға таскин берса ашқ,

Ким қила олғай илож анинг бу пинҳон ўтиға?!

Шуъла ул янглиғки ўртар шохни айлаб ниҳон,
Сатр келди иш бу жисми зори урён ўтиға.

Ғам туни эрмас шафақдин шуълаким маҳрумлар,
Куйдурурлар оҳдин гардунни хирмон ўтиға.

Лаъли кўнглум ичрадур қилма тутун, эй тийра ох,
Расм эмас чун уйда дуд этмак аён кон ўтиға.

Эй Навоий, давр аёгин солма қўлдин лаҳзае,
Гар десанг таскин берай ҳар лаҳза даврон ўтиға.

566

Бўлмағай эрди фалакнинг кийнаси давронида,
Бўлмаса ялдо туни ошиқлиғим туғёнида.

Тун балосидин катикроқ йўқтурур ошиққа ҳол,
Хоссаким бемор ҳам бўлғай муҳаббат онида.

Тийра шоми ҳажр йўқким, дўзах ўти дудидур,
Не қиёмат зормен ул хурваш ҳижронида.

Бийм эрурким шуъласи жаннатни дағи ўртагай,
Бўлса бир аҳгар ўтумдин дўзах оташдонида.

Гарчи ул ой кўйи ичра итларининг сони йўқ,
Мендурурменким, эман кўйида итлар сонида.

Сойил андоқким дирам узра дирам қўйғай, эрур
Доғ уза доғи гадойингнинг тани урёнида.

Май била маъшукдин ўзга жаҳонда ҳар не бор,
Топмасанг хушроқ нечаким, зор эсанг армонида.

Бўлма бўстонун саро қайдида олам ичраким,
Йўқ вафо қилсанг назар оламсаро бўстонида.

Шамъсиз тун бўлса, яъни соя дағи бўлмаса,
Гар Навоий бўлса бир дам дилситони ёнида.

567

Ишқ аро ишлар тушар эрмиш кишининг бошиға
Ким, қўшар эрмиш бағир парголосин қон ёшиға

Қон лаби ҳажриндаким, юқти саросар, қилди лаъл
Ишқ бошим узра ёғдурған маломат тошиға.

Қошидин нақдин ўғурларға ҳамоно бўлди ҳам,
Ул ёшунсун деб, тери бўркин чекиптур қошиға.

Бўлди рангомизлиқ оқу қизил гулдин магар
Оразинг рангин эзарда сувратинг наққошиға.

Асра сийминг, эй ғаний, май берки йўқ туфроқча,
Берса олам нақдини дайри фано қаллошиға.

Остони зебиға тонг йўқ етурсам ашқу ох,
Гаҳ булут саққосиға, гоҳе сабо фаррошиға.

Эй Навоий, таън агар қилмиш сенинг ишқингни шайх,
Ўз ишинг машғули бўл, бокма анинг қилмошиға.

568

Йўқ иложим гар мени бир жавр ила ёд этмаса,
Ваҳ, не бўлғай элни ҳам юз лутф ила шод этмаса.

Ишқ аро, эйким, дединг, ҳар лаҳза фарёд этма, вой,
Ўт туташқан чоғ бўлурму кимса фарёд этмаса?!

Носихо, ёзғурмаким зор ўлмағай кўнглум куши,
Тенгри ул оразни гул, ул қадни шамшод этмаса.

Хўбларға чун вафо йўқ, авло улдурким, кўнгул
Ўзни ул қаттиғ кўнгуллуларга муътод этмаса.

Яхши очилмиш баҳоринг гуллари, эй боғбон,
Ғам хазони хуштур авроқини барбод этмаса.

Ваъдаи васл этти, олиб жон хўйиға йўқ эътимод,
Яхшироқдур гар бу савдо ичра мийёод этмаса.

Мен вафода ўлдум, аммо ул жафода хўб эрур,
Бевафолиғ шевасин бу жониб иснод этмаса.

Бошни қутқарғай парийлар тошидин ҳар телбаким,
Ёрлиғ расмида майли одамийзод этмаса.

Дилбар бедодидин айлар Навоий шиква, лек
Жонға бедод айлар ул бир лаҳза бедод этмаса.

569

Ишқ журмидин нетиб инкор этай халқ ичра, ваҳ
Ким, эрурмен бу гунаҳ ичра бағоят бегунаҳ.

Бўлса раҳбарларнинг иршоди гунаҳдин ижтиноб,
Пири ишқ этмиш гунаҳ айларга бизни рўбараҳ.

Ишқ агар бўлса гунаҳ менмен гунаҳкор, эй кўнгул,
Тонмоғим ноҳақдурур бу ишда чун ҳақдур гуваҳ.

Гар гунаҳдур ишқ кош ўлса халойиқ бегунаҳ,
Мен гунаҳга қойил ўлсам кошу кўйи қатлгаҳ.

Мен гадолиққа не лойиқ оллида, невчунки бор
Нози ҳусн айларда ул ой ҳусну ноз аҳлиға шаҳ.

Ваҳки, бағримни лаби ҳажрида тийғи фурқати
Юпқа-юпқа кестию, туз септи анда таҳ-батаҳ.

Гар Навоий янглиғ ўртанса не тонг парвона ҳам
Ким, анинг ёридурур бир сарвқадди кажкулах.

570

Лаълидин бир сўз синук кўнглумни айлар тоғча,
Нақди жон берсам, йўқ анинг оллида туфроғча.

Равзадин дўзахқа тушканнинг ўтининг шиддати,
Йўқтурур куймакта ҳижронингда қўйған доғча.

Барги гулдек оразингнинг шавқидин тирноғ ила
Юз тараф кўксумни сўйдум, ҳар бири тирноғча.

Жисмим ўлди гулбун ул гулсиз валекин тоза доғ
Анда гулча касрати гулбун аро яфроғча.

Най кўрунди қоматингча найшакар ширину туз,
Най анинг банди белингга боғлаған белбоғча.

Соқиё, кўнглумни равшан истасанг тут бодаким,
Ёрута олмас нима ул шуълани бу ёғча.

Эй Навоий, сен кўнгул боғин иморат қилки, бор
Секкиз учмоғ жанбида анинг муҳаққар боғча.

571

Ёр ҳар базм ичра, мен хориж мушаввашлиғ била,
Ваҳки дохил ҳам бўла олман сабукашлиғ била.

Кирмайин базмида топсам итлари хайлиға йўл,
Шод ўлай найлай иш очилмас мушаввашлиғ била.

Жонни хушлуғ бирла ул кофирға бердим, негаким,
Ул худ олур, қолса иш олмаққа нохушлиғ била.

Эй фусунгар, қўп, магар ул васлдин қилғай илож
Ким, мени девона айлаптур парийвашлиғ била.

Ким фалакнинг шашдаридин эмин ўлғай буйлаким,
Элтадур жон нақдини, лекин бори ғашлиғ била.

Дер эсангким соя янглиғ бўлмайин туфрокқа паст,
Ул қуёшқа боқмағил, эй сарв, саркашлиғ била.

Эй Навоий, шайхқа шайтон гар афсор урмади,
Бас нега доим қилур ҳазл ул узун фашлиғ била.

572

Баҳорни нетайин, ўт менинг баҳоримға
Ки, тушмағай назарим сарви гулўзоримға

Юзи ўтиғаки тер шабнами қўяр юз хол,
Хазондин ўлмасун офат бу лозазоримға.

Дедингки, дайрға кирсанг май ихтиёр этма,
Қўярму муғбачайи маст ўз ихтиёримға.

Ул ой жафо тоши ёғдурмоғи била ўлсам,
Борин йиғиб тўқунгуз, дўстлар, мазоримға.

Ёпишти кўнглакима яра қоницин хирқам,
Нечукки ул ёпишибдур тани фиғоримға.

Май ўти чун гули рухсорин оташин қилди,
Анинг шароридин ўт тушти рўзгоримға.

Май интизорида қўйдум туганлар, эй сокий,
Келиб қадах суйин ур доғи интизоримға.

Қўюб беҳиштни майхона сари бордимким,
Илож эмас эди кавсар майи хуморимға.

Навоий айласа булбул кеби фиғон не осиг,
Чу раҳм қилмади ул гул фиғону зоримға.

ЛОМАЛИФНИНГ ЛОЛАРУХЛАРИНИНГ ЛОБАСИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

573

Ул жигар парголаси ашкимни гулгун қилдило,
Шод этай деб нотавон кўнглумни маҳзун қилдило.

Ваъда айлаб жилвасин боғ ичра андоқким парий,
Дашт уза овора қилмоғликқа Мажнун қилдило.

Деди, васлим бирла кўптин-кўп ғамингни кам қилай,
Ани кундин-кунга ўксутмактин афзун қилдило.

Қутқарай деб чарх жавридин мени саргаштани,
Анжуми пайкон била жисмимни гардун қилдило.

Зулфиға ваҳший кўнгул сайдин гирифтор эткали,
Йўқ оғиздин бор эканча ҳадде афсун қилдило.

Муфлис эрдим май қилиб синғон сафолим жоми Жам,
Хотирим вайронасин худ ганжи Қорун қилдило.

Ким Навоийдин салоҳ истар, эрур ғофил басе,
Хирқау сажжодасин ул майға мархун қилдило.

574

Вафо ваъда айлаб жафо айладингло,
Жафо ваъдасиға вафо айладингло.

Менинг бирла юз тийралик зоҳир айлаб,
Ўкуш тийраларга сафо айладингло.

Дедингким, хатосиз отай кўнглунга ўқ,
Деб ўқ отмаған не хато айладингло.

Висолингға бегона айлаб кўнгулни,
Фироқинг била ошно айладингло.

Дединг, эй кўнгул, ишқдин урмайин дам,
Бу маънода кўп можаро айладингло.

Бурун, эй фалак, кўргузуб меҳр, сўнгра
Манга қисм дарду бало айладингло.

Навоий, кўнгулга сиёсатлар айлай,
Дебон борин охир манга айладингло.

Ё ҲАРФИНИНГ ЯҒМОЙЛАРИНИНГ ЮЗ КЎРГУЗМАКЛАРИ «ҒАРОЙИБ»ДИН

575

Зиҳе ҳар лаҳни булбул савтининг зотингга исботе,
Жаҳон боғида ҳар гул яфроғи ҳуснунгра миръоте.

Вужуди зарранинг мумкин эмас то собит ўлмас меҳр,
Не ҳожат зарра хайлидин қуёш зотиға исботе.

Бўлуб зотингда ожиз ҳар сифат ичинда мавсуфе,
Анингдекким, қила олмай сифотинг шарҳини зоте.

Хирад зотингда ташбих эткали ҳар фикрким айлаб,
Такаллум анда йўл топмай магар ҳайҳот-ҳайҳоте.

Не қаҳринг захридин эмин бўлуб ҳар сокини масжид,
Не лутфунг бодасидин ноумид аҳли хароботе.

Не зарра бўлса макбулунг қуёшдин зарра қилғандек,
Қуёш ул заррадин айлаб шараф бирла мубоҳоте.

Навоий зикри отингдур, умиди улки кутқарсанг,
Ани от истамақдин, балки андинким, бўлур оте.

576

Жилваму айлар қизил тўн бирла ҳар ён ул парий,
Ё магарким лолазор ичра кезар кабки дарий.

Телбалар қатли қизил қилмиш либосин, оҳким,
Бир йўли девоналар қониға кирмиш ул парий.

Хулласин хуноблиғ жон риштасидин қилди чарх,
Бўлди жонлар жони, ваҳ-ваҳ, ул парийваш пайкари.

Оразинг нақшимудур қонлиғ кўнгулда жилвагар,
Ё шафақдин бўлди толиё офтобе ховарий.

Ич шафақгун майки, гардун котиледурким, эрур
Янги ой бирла шафақ тийғу либоси аҳмарий.

Қон аро кўнглум юзунг шавқидин андоқ хастадур
Ким, эрур гулгун ҳарир олтида анинг бистари.

Ул парий лаълида жонинг, эй Навоий, бўлди маҳв,
Лаългун кисватда маҳв этгандек ўзни ул парий.

577

Сўзи ҳажринг ичра йўқ бирён кўнгулнинг тоқати,
Бўлмас эрмиш куйган элнинг ўт била кўп улфати.

Ашки тим-тим қонидин кулбам безанса не ажаб
Ким, эрур гул баргидин булбул эвининг зийнати.

Толпинур кул ичра мендек шуъла тортиб гўйиё
Ким, қуёшнинг жисмиға ўт ёқти ул юз ҳасрати.

Лаъли серобидин ар хат зоҳир ўлмас, айб эмас,
Хизрнинг ҳайвон суйи ичкандин ўлмиш ғайбати.

Ҳар сари маҳфий туганлиг жисм ила мунглуғ кўнгул,
Сойиледурким, эрур мамлу дирамдин кисвати.

Эй мусаввир, чекма нозир мендин ўзга зинҳор,
Дафтари ишқим аро ёзилса ул ой суврати.

Мудбире топтуқ Навоийни саломатдин йироқ,
Кўрким, ул не навъу не янглиғ жаҳонда шуҳрати.

578

Тавсанинг наълидин истармен бошимға афсаре,
Ҳиндудекким бошиға товусдин санчар паре.

Оразингда май, май ичра оразинг зоҳир қилур,
Ғаҳ ахтардин шафақ, ғаҳ шафақдин ахтаре.

Базми айшин кўкка невчун чекмагай улким, анга
Тутса руҳуллаҳ дами ҳар дам қуёшдек соғаре.

Маснадим кўргилки, ҳар тун қасри тошу фаршидин,
Бошқа хоро муттакодур, танға қоши бистаре.

Ваҳ, не лўлийвашдур ул қотилки умдан халқнинг
Қонини тўкмакка ҳар бир кирпичидур ништаре.

Оразинг васфи туганмас котиби сунъ айласа,
Даҳр бўстонида гул яфроғларидин дафтаре.

Эй Навоий, сарвдек озод бўл гар истасанг,
Гул масаллиг шоҳиде, булбул кеби хунёгаре.

579

Давлат тонги юзию сочи тонг қоронғуси,
Масти сабуҳ кўзларин элтиб тонг уйқуси.

Булбул пари эмас, гул эрур бергали жило,
Ҳар барги гулки, елдин эрур тийра кўзгуси.

Гулзор даҳр шуъбадасин гўйий англамиш,
Ичинда заъфарондин эмас ғунча кулгуси.

Бошимни юқори қила олман бинафшадек,
Кўнглумга чунки чирмашур ул турра қайғуси.

Кўз баҳри ичра шиша кийиб мардум этти ғавс,
Ёйилди ушбу важҳ ила юз сари инжуси.

Ҳолимға ҳажр базми аро тортсам суруд,
Бор навҳа мадди телба кўнгулнинг аялғуси.

Қатлимға мужда бердию ўлтурди интизор,
Бир умрдин сўнг элга йигит ваъда бергуси.

580

Зоҳир айлар ашк ила оҳимни ҳажринг оғуси,
Гўйий мундоқ эснатур охир нафаснинг уйқуси.

Ҳажри бепоён, туни муҳлик, жунунум булжажаб,
Субҳ гўё мотамим тутмишки, келмас кулгуси.

Куйдуруб жисмимни, бергайсен кулум бирла жило,
Тийра бўлса қон ила қатлимда тийғинг кўзгуси.

Мени мажнундек тутуптур дашт демангким, бу дашт
Тоғлар эрдик, хомун қилди кўнглум қайғуси.

Эй кўнгул, оҳ ўқларин ул ғамзанинг оллиға чек
Ким, ўқ отмоғлиғда сендин туздур анинг қобуси.

Демангиз ошиқ кўзига не ёруғлуғдур муфид,
Ғам куни дилбар юзи, ҳижрон туни тонг ёғдуси.

Ҳажр аро тузди Навоий васл мулкин берди ёр,
Андоқ иш қилғанға мундин кам керакмас жўлдуси.

581

Ўт солур эл жониға ҳар дам совуғлуғ бирла дай,
Сокиё, синмас ҳаво захри кетур тарёки май.

Туз шабистон ичра суҳбатким, ишорат майғадур
Шамъи кофурики, ости шуша музлар бирла дай.

Оташин май бирла, эй сокий, қизитқил базмни,
Мутрибо, ул ўтни тез этмакка ол оғзингға най.

Даҳр мушкин чун ҳаво кофури пинҳон айлади,
Бодайи мушкини кофурий мизож ичмай нетай.

Ичкали ихфо учун тун мушкини истар ҳаким,
Шукр бу кофур аро ҳам зоҳир эрмас ҳеч шай.

Ул қуёш қор узра чикқач юзум узра англаман,
Ашк ё кўз оқи су бўлуб оқарму, йўқса хай.

Илгида майлиг сафол, усрук Навоий қор уза,
Эй фалак, қил жоми Жам бирла тамошо тахти Кай.

582

Шукр лиллоҳ, эй кўнгулким, рафъ ўлуб ҳижрон туни,
Ул қуёш юзин кўрармен тенгрининг қутлуқ куни.

Оташин лаълинг анингдек ўртади оламниким,
Ҳар тараф бир ўт туташқан жондур анинг учкуни.

Меҳрдин рухсора сарғарған сайи саргаштамен,
Зарра саргардонлигин афзун қилур меҳр олтуни.

Бодадин тим-тим қизармиш орази, ваҳ-ваҳ кўрунг
Ким, ажаб гуллар очиптур ул малоҳат гулбуни.

Шоми ҳижрон меҳнатин шарҳ айла олман заъфдин,
Ул қора босқан кишидекким, анинг чикмас уни.

Ахтаредур наҳс ушшоқи бадахтар жониға,
Улки ҳар ён илтирар ҳижрон тунининг шудруни.

Эй Навоий, демаким уйқуни туш кўргай кўзунг,
Йиғламоқ бу эрса туш кўргай магар кўз уйқуни.

583

Ғамингдин чун ажал гўр оғзида жисмим ниҳон эткай,
Мазорим лавҳи дардинг шарҳини тилдек баён эткай.

Қанотлиғ мўрдек жисмимни уй қилмиш ажал хайли,
Магар ул навъ қушлар бу бузуғни ошён эткай.

Юз очқоч эгма қаддим заъф қилди, ваҳ, не билдимким
Қуёш васли янги ойимни мундоқ нотавон эткай.

Оғиз бўлди кўнгулға чокию тил анда пайконинг,
Не тонг бу тил оғиз бирла агар муҳлик фиғон эткай.

Қиличинг суйини истар қуруған нахлдек қаддим,
Ажаб эрмас қазо анинг гулин гар арғувон эткай.

Дер эрдим кўйини юй ашк ила эл захми қонидин,
Не билдимким, ҳам ул эл рашки-ўқ ашкимни қон эткай.

Натижа куймагу ашкимдин ўзга топмағай, улким,
Бу гулшан шуълаву дудин гулу сунбул гумон эткай.

Тилар юз лахт қон эткай насибин даҳр деҳқони
Қаю булбулником, гул хони узра меҳмон эткай.

Жигаргундур Навоий жисми қон ёшдин маҳалдурким,
Қазо бу навъ лаъл учун фано тоғини қон эткай.

584

Сихҳатим озурда жононимда бўлғай қошки,
Дарди анинг тинмағур жонимда бўлғай қошки.

Нотавон кўргунча бистарда синондек қоматин,
Юз синон бу чашми гирёнимда бўлғай қошки.

Бўлғуча ашки равоним сайли ҳар ён жилвагар,
Жилва ул сарви хиромонимда бўлғай қошки.

Кўзума гар кирпичим осибидин сунмас оёқ,
Барқи офат бу найистонимда бўлғай қошки.

Ул оёқ озурда бўлғунча бўлуб бошим фидо,
Заҳмати боштин-аёқ жонимда бўлғай қошки.

Нолам ул ойға етиб жон васлидин маҳрум эрур,
Жон дағи пайваста афғонимда бўлғай қошки.

Эй Навоий, дема розийсенму умрунг истаса,
Юз менинг умрумча султонимда бўлғай кошки.

585

Нечаким, ул ойға мендин меҳрибонроқ йўқ киши,
Яхши то қилсам назар мендин ёмонроқ йўқ киши.

Хасталар жониға ул бемор кўздин новаке
Ғар отарсен билки, мендин нотавонроқ йўқ киши.

Оху хунобимни лахну бода қилмишсен гумон,
Дилрабололар ичра сендин бадгумонроқ йўқ киши.

Аҳли ишқ озори жонин истабон тишлар лабин,
Мендин ушбу қиссада, озурдажонроқ йўқ киши.

Ёр этар эрмиш ватан беҳонумонлар кўнглини,
Шукр мендин кўйида беҳонумонроқ йўқ киши.

Хослар васл истагайлар, ваҳки, мен девонадин
Ул парий кўйида беному нишонроқ йўқ киши.

Эй Навоий, хурдаи назмингға ислоҳ истасанг,
Шоҳи Ғозийдин жаҳонда хурдадонроқ йўқ киши.

586

Сенсизин базм ичра қат-қат қон, кўнгул бетоб эди,
Дам-бадам жоми лаболаб чекканим хуноб эди.

Ҳар муқаннад пистаким, базм ичра эрди жилвағар,
Лаълинг уғзинг ҳаёлидин кўнгул бетоб эди.

Базм эди жонбахш, май бирла ёруғ, ваҳким, манга
Зулмат эрдиким, ҳаётим чашмаси ноёб эди.

Ҳалқайи базм элга қайду бир мусалсал туррадин
Чеккали ул базмдин жонимда юз қуллоб эди.

Етти кўк жавфи тўла ғамни азалдин гўйиё
Ишқ жамъ айлаб менинг жоним учун асраб эди.

Сиймгун ғалтон сиришкимдурки, ҳоло бўлди қон,
Буки эл шингарф дейдурлар, бурун сиймоб эди.

Нўши васл ар етмаса ғам йўқ Навоийким, мудом
Ҳажрдин аҳли вафо жомида захри ноб эди.

587

Тилармен музтар этса офати озурда жонимни,
Совурса офият бирла тузулган хонумонимни.

Чикиб сархуш, чошиб абраш, қилиб жавлон, олиб майдон,
Вужуд иқлимидин маҳв айласа ному нишонимни.

Уруб жонимға ниши ғам, тузуб қатлим учун марҳам
Хино қилса бало шоҳидлари илгига қонимни.

Фироқ ичра алифдек қаддима ғам тоғини юклаб,
Уҳуд остидағи дол этса жисми нотавонимни.

Жунун кўйида усрук судратиб ратб-ул-лисон қилса
Фано авбошиға дайр ичра бу рози ниҳонимни.

Юзин айлаб қора кейнича солиб ишқ атфолин,
Бори масту маланг ўйнатса ақли хурдадонимни.

Навоий, не май эрдиким, ичиб оламға фош эттим,
Улустин ёшурун йиллар кўнгулда асрағанимни.

588

Сокиё, тут бодаким, бир лаҳза ўзумдин борай,
Шарт буким, ҳар неча тутсанг лаболаб сипқарай.

Бўғзума жоме куюб, қутқар гадолиғдин мени,
Ваҳ, неча бўғзум чекиб бир журъа учун ёлборай.

Бир қадах май берсалар, ваҳ, ғояти ифлосдин,
Неча лаъли қийматий топқан гадодек олдарай.

Тортай ўзумни эваз, ким қилса эҳсон бир қадах.
Бу баҳона бирла ўзлукдин ўзумни қутқарай.

Важҳи май жон нақдию тан доғидур, эй муғбача,
Хилқатим ганжинасин юз қатла гар худ ахтарай.

Жонға еттим ақл васвоси била, тенгри учун,
Сокиё, жомимда афюн эски, ботроқ телбарай.

Эйки, дебсен ғайрдин айру келу чек жоми васл,
Гар бу хилватда Навоий маҳрам эрмас қайтарай.

589

Бўлғай эрди юз туман, минг ранжу меҳнат кошки,
Бўлмағай эрди балову дарди фурқат кошки.

Елдек айларда ҳаво сайр эткали жисмим хасин
Ўртағай эрди уруб бир барқи офат кошки.

Хосият чун телбараб сахроға юзланмак эмиш,
Тутмағай эрдим парийлар бирла улфат кошки.

Офият кунжин, дедим, истай бузулдум бир йўли,
Кўнглум ичра кечмағай эрди бу ният кошки.

Юз ғариб аҳвол бекасликда ҳар дам бор эмиш,
Ўтмағай эрди тилимга лафзи ғурбат кошки.

Жилва қилғунча тилаб товус янглиғ ганжи зеб,
Чуғз янглиғ тутқай эрдим кунжи узлат кошки.

Ёрдин эл рашкидин бўлдум жудо, бўлғай эди
Илтифотин ғайр ила кўрмакка тоқат кошки.

Демаким, жон эт фидо аҳбоб ила топқач висол,
Эй Навоий, умр бергай онча муҳлат кошки.

590

Хуштурур гулгун қадах давринда гулбарги тари,
Хосса байрам аввали бўлғай дағи гул охири.

Ҳар варақ бир номайи ишратдурур фаҳм айлагил,
Тонг елидин абтар ўлмастин бурун гул дафтари.

Ғунча худи бирла гул қолқониға етти шикаст,
Бўлғали пайдо сариғ савсаннинг олтун шашпари.

Гул адам шомига юзланган учун занбақ гули
Бор кумуш машғал доғию хурдалардур ахгари.

Лола қон узра бўялиб, ўт уза анбар қўюб
Бор парийхон, чиқмаган ғойиб чечаклардур парий.

Нилуфар тутмиш сипехри ложувардий ҳайъатин,
Жолалар юзинда андоқким нужуму ахтари.

Ўпса лаълингни Навоий санга хуш келмас, вале
Хуштурур гулган қадах давринда гул барги тари.

591

Севунгил, эй кўнгул, охирки жисминг ичра жон келди,
Қувон, эй жони маҳзунким, ҳаёти жовидон келди.

Сафардин ул парий етти, мени маҳзунни шод этти,
Кўнгулдин эски ғам кетти, тан ичра янги жон келди.

Хирад, йиғ бу масофингни таҳаммул, қўй газофингни,
Вараъ, тарк айла лофингники, ошуби жаҳон келди.

Дамеким андин айрилдим, кўнгулни ҳамраҳи қилдим,
Бугун келди кўнгул, билдимким, ул номехрибон келди.

Келиптур ёшурун ул шах, мени мажнун эман огаҳ,
Парий эрмас эса бас, ваҳ, нечук кўздин ниҳон келди.

Фалак боқти фиғонимға, ажал раҳм этти жонимға,
Хазонлиғ бўстонимға гули боғи жинон келди.

Муғанний бир навое туз, Навоий нағмае кўргуз,
Аёқчи, томса тут, тўккузки Доройи жаҳон келди.

592

Икки ҳамдамким, эрур май базм аро ҳамдамлари,
Топмасун биздин малолат хотири хуррамлари.

Ою кунким базм тузгайлар фалак хиргоҳида,
Зарраи саргаштадин не бўлғусидур ғамлари.

Гул била насринки, чеккай бода наргис жомидин,
Зулм эрур воқияки, булбул бўлмағай маҳрамлари.

Чуғздин рам айласа не айб дуррожу тазарв,
Хосса бўлса мастлиғдин ўзгача оламлари.

Эй табиб, ўлгумдурур гўёки ушбу кечадин,
Захмлик кўнглумга ўқдек санчилур марҳамлари.

Эй муғанний, бўлма ғофилким, забони ҳол ила,
Навҳа айлайдур менинг ҳолимға созинг бамлари.

Кечалар афлок невчун ёш тўкар кийиб қора,
Бўлмаса мискин Навоий ҳолиға мотамлари.

593

Юз урма ҳар тараф, эй шўху зор қилма мени,
Қарор тут нафасе, беқарор қилма мени.

Кўзумни шамъи жамолинг фуруғи бирла ёрут,
Тонг откуча кечалар ашкбор қилма мени.

Худой учун яна ҳар сари беҳабар борма,
Ғиғону нолада беихтиёр қилма мени.

Тараххум айлагил, эй ихтиёрсиз нола,
Дамо-дам эл ичида шармсор қилма мени.

Ҳаёт ранжи, ўлум ёди саъб эмиш, соқий,
Бу дайр ичинда даме хушёр қилма мени.

Мен ўзга, Вомиқу Фарҳод ўзгадур, эй ишқ,
Танаъбум аҳли аро эътибор қилма мени.

Қаёнки борсанг ўлармен Навоий янглиғ зор,
Юз урма ҳар тараф, эй шўху зор қилма мени.

594

Эй дудоғинг шарбатида оби ҳайвон лаззати,
Лаззате бўлғай, насибим бўлса лаълинг шарбати.

Кечалар ҳажрингда беҳудмен, менинг ҳолимгадур
Шамънинг гаҳ куймаги, гаҳ ноласи, гаҳ рикқати.

Меҳнати ҳажрингда ишим оҳ ила фарёд эрур,
Оҳ агар фарёдима етмас висолинг давлати.

Лабларингнинг ҳасрати кўнглумда бўлса не ажаб,
Шиша бирла боданинг бир-бирга кўптур нисбати.

Оразингга, эй парий, мажнун кўнгулнинг майли бор
Телба янглиғким, анинг ўт бирла бўлғай улфати.

Умр эрур ишқ аҳлиға пайки насим, эй боғбон,
Басдурур бу муддаоға шоҳид анинг суръати.

Юзу холингдин Навоийнинг кўзидур қон аро
Лоладекким, доғи бўлмиш кўз қораси ҳайъати.

595

Наргисин гул узраким, бемор этар ноз уйкуси,

Мисли шўҳедурки, сушт эткай ани ёз уйқуси.

Кўз очиб беҳудлуғумни кўрмаса йўқтур ажаб
Ким, манга бахт уйқуси бўлмиш, анга ноз уйқуси.

Чархи сойир гўйиё ошиқдурурким, кечалар
Бор анинг ҳам мен кеби кўп ашкию оз уйқуси,

Бизни дафъ ўлсун дебон солмиш ўзини уйқуға,
Зарқдин холий эмастур ул фусунсоз уйқуси.

Ҳар тун айлар истимоъ эл қиссасин, ваҳким, келур,
Менки ўз холим десам, ул қиссапардоз уйқуси.

Иста комил хидматин ғафлатни рафъ айлай десанг
Бордур ўздин ғойиб ўлмоқ зумрайи роз уйқуси.

Эй Навоий, очма ғамдин кўзки, сиррим қилди фош,
Яхшироқ бедорлиғидин бўйла ғаммоз уйқуси.

596

Тануредур ичим, гўё қизитқан ишқ ўти ани,
Ёпиштурған кабоб ўрни анга ҳар доғи пинҳоний.

Қизил рағлар эмас кўз ичраким, кўз мардумин ғамзанг
Анингдек нишлар урдик, оқмиш ҳар тараф қони.

Эрур қаддинг хаёли гаҳ кўнгул, гаҳ кўзда гўёким,
Будур ул жўйбору боғнинг сарви хиромони.

Тариқи ишқ аро кўнглумдадур ҳар дам ғаме ул уй
Ажаб йўл узрадурким, ўксумас бир лаҳза меҳмони.

Ғамим шомин ёрутти қаддинг ул юз шуъласи бирла,
Нетар кундузни улким, бўйладур шамъи шабистони.

Ёнар ўтлуғ кўнгулда оташин лаълинг фироқидин,
Қизик ҳар лаългун пайкон эрур бир лаъли пайконий.

Хати райҳони ичра бодайи лаълин хаёл айлаб,
Учар ҳар лаҳза руҳум, соқие, тут роҳи райҳоний.

Мунунгдекким, йироқдур каъбаи мақсад ҳамоноким,
Эрур манзилға етмасдин жараснинг тинмай афғони.

Навоий давлати боқий тилар бўлсанг яқин билким,
Эрур соликка мушқил топмоқ ани бўлмайн фоний.

597

Эй кўнгул, бердинг илигдин васлининг давронини,
Билмадинг бу навъ талх эрмиш ғами ҳижронини.

Гўйиё Фарҳод эрур тоғ ичраким, чексам фиғон,
Ул дағи ҳамдардлиғдин тенг чекар афғонини.

Тўтиёе кўз тутарменким, кетурсанг, эй насим,
Кўрсанг ул бадмеҳр чобук туркнинг жавлонини.

Қолди кўнглум сенда, лекин асрадим, эй қоши ё,
Хаста кўнглум ўрнида хокийларинг пайконини.

Не учун киймиш қизил тўн даҳр бўстонида гул,
Гар оқизмоқ истамас ошуфта булбул қонини.

Тийрборони ғаминг жисмимни қилди ерга паст,
Ваҳки, ёмғур касрати йиқти ғаминг вайронини.

Эй ажал, тенгри учун кетким биҳил қилман санга
Қўймасангким, дарди-ўқ олғай Навоий жонини.

598

Ул ойки, меҳри ила оламини муҳтарам қилди,
Бу телбага недин оё назарни кам қилди.

Кўзум изига яқиндур мунга дағи юз шукр,
Агарчи йўлида гардун қадимни ҳам қилди.

Насиҳат этса улус тезрак бўлур ишқим,
Бале, итикрак этар ўтни улки дам қилди.

Фироқ шарҳини ҳар кирпигим ёзар, гўё
Фалак мижамни тенгиз ичраги қалам қилди.

Ул ой азимат этиб юз ғаму бало нақдин
Насибим этти, ёмон бормади, қарам қилди.

Сипеҳр ишқда Мажнунға ёзди кўп таъриф,
Муқобилида замона мени рақам қилди.

Кўзумки қон аро бўлди ниҳон ажаб эрмас
Ки, «айн»ға чу дам ўлди қарин адам қилди.

Шукуфа сийм чиқарғач бу гулшан ичра хазон,
Ҳавоға баргини сочмоқ била ситам қилди.

Навоий жисмин ўқунг захми этти доми бало,
Висол қушлари андин магарки рам қилди.

599

Маҳвашеки мейридин бўлдум жаҳон овораси,
Раҳм этиб бир чора қилмас ўлса ҳам бечораси.

Захмлар қилдинг яна ғам нишидин, эй бевафо,
Бутмиш эрди васл нўши бирла бағрим ёраси.

Бевафолар кўнгли тонг йўқ лабларингга бўлса сайд
Қайдаким лаъл ўлса, атрофида бўлур хораси.

Юзига боққач, ажаб йўқ кўзларимга тўлса ашк,
Эл кўзига ёш тўлар қилса қуёш наззораси.

Дарди ҳажрингдин Навоий кўнгли, кўкси, бағридур,
Ҳар бири юз пораву минг яра ҳар бир пораси.

600

Қилдим ул ой оллида ошиқлиғим изҳорини,
Мен анга сиррим дедим билман анинг асрорини.

Кўз қаросин ҳал қилиб ул ойға ёзғум номае,
Боре бу тазвир ила кўргай кўзум рухсорини.

Кўзидин то жонға етман лаълидин бермас ҳаёт,
Ул Масих ўлдум деганда тиргизур беморини.

Ҳайфдурким, риштайи тасбиҳ қилғай аҳли зуҳд,
Куфр зулфи ичра ўлган халқнинг зуннорини.

Оразинг даврин чекарда гўйиё наққоши сунъ,
Меҳр даври бирла тенг очмиш эди паргорини.

Тўкма жоминким, бало сайли жаҳонни бузмасун,
Маст кўрсанг, зоҳидо, дайри фано хамморини.

Эй Навоий, шавқидин ўлсам иморат қилғасен,
Туфроғим бирла муҳаббат кўйининг деворини.

601

Оҳким, ул ганж ёд этмас бизинг вайронани,
Ул қуёш бир зарра ёрутмас бузуғ кошонани.

Эгма қошин кўргузуб айлар манга манъи жунун,
Янги ой бирла керак соғ этса бу девонани.

Кўзума ул важҳдин дермен юзунг афсонасин,
Ким, севарлар уйқусизлар дойимо афсонани.

Ўзгалар ҳуснидин ўртанманки, гардун ҳар кеча
Ёрутур минг шамъу куйдурмас бири парвонани.

Чикти жоним бодайи лаълин кўруб, эй муғбача,
Ваҳ, тўла айлаб нетарсен қасдима паймонани.

Билмадиким, аввал айлар нафъ ранжидин халос,
Нафъ қилган шайх муғ кўйидаги майхонани.

Ашк йўлин тут, Навоий, хоки пойи бирлаким,
Ғусса бар берур қаёнким, сочсам ушбу донани.

602

Ҳар тикан бу ғунчадек кўнглумда пайкон боғлади,
Эй жигар парголеси, сенси́з ичим қон боғлади.

Сендин айрилмоқ кўнгулға мумкин эрмас то абад,
Чун сенинг бирла азалдин аҳду паймон боғлади.

Лабларингнинг шавқидин ҳар қатра қонким, тўкти кўз,
Совуғ оҳимдин ҳам ул дам лаълу маржон боғлади.

Деди ақлу фаҳм ани кўргач, шикебе кўзлали,
Ваҳки, тун боғин яна ул шўх часпон боғлади.

Қондин ўлди дард боғининг гули ҳар пахтаким,
Доғима сабр илги марҳам бирла ҳар ён боғлади.

Совуруб тифли хазон туфроғ ила тенг қилмаган
Қайси бир гулдаста бу боғ ичра деҳқон боғлади?

Иштиёқингдин Навоий ўлдию етмас санга,
Гўйиё бу навъ оёғин банди ҳижрон боғлади.

603

Эй кўнгул, келким, иков бўлуб нигоре кўзлали,
Сарв қадде истабон сийминузоре кўзлали.

Ёрлиғ кўз тутқанимиз кўзлади чун ўзга ёр,
Бизда ҳам кўз бор, бориб бир ерда ёре кўзлали.

Чун ғубори маркабидин равшан айлар эл кўзин,
Термуруб турғунча бориб, шаҳсуворе кўзлали.

Сайри боғу дашт этарбиз ҳам яна бир ёр учун,
Боғ сари кўз солали, даштсоре кўзлали.

Гар анингдек шўхи шаҳрошуби офат топмасақ,
Бир факире меҳрибоне ғамгусоре кўзлали.

Гарчи нопайдо эрур максуд, армон қолмасун
Хосу ом ичра қила олғунча боре кўзлали.

Эй Навоий, бўлмағунг андин булар бирла халос,
Келки, ҳам васлин тилаб сабру қароре кўзлали.

604

Ғунчадек қон боғланибдур кўнглум, эй гул хирмани,
Борғоли кўз жўйборидин жамолинг гулшани.

Кўз қорасидин ёзай дермен битиг, хайҳотким,
Куйдурур ғайратки, мен маҳруму ул кўргай сени.

Ақл қочти кўнглум ичра сокин ўлғач дарди ишқ,
Мўр манзилгоҳи эрмас аждаҳолар маскани.

Кўнглум уйида ғами торикмасун ҳар захмидин,
Марҳамин ташлангки, ҳар ёндин очилсун равзани.

Арғувоний ашк аро савсан масаллиг лолмен,
То тўнингдур арғувоний, кўнглакингдур савсаний.

Ҳар гул ушбу боғ аро кўрсанг тикан осибидин,
Ғарқайи хуноб ўлуб юз чок эрур пирохани.

Ашк қонида Навоийдур сўнғак жисми била
Ул муборизким, қизил жинс ичра бўлғай жавшани.

605

Ғариблиғ яна кўнглумни дарднок этти,
Шикасталиғ яна кўксумни чок-чок этти.

Бу барча бир сарию ёр ҳолатимни билиб,
Тағофул этмаги мен хастани ҳалок этти.

Дамингни асра, Масихоки, чикмағай гардим,

Бу дамки, кўйида жисмимни даҳр хок этти.

Юзунгга улки қуёш тоби берди юз минг шукр,
Қуёш кеби мени ҳам ишқинг ичра пок этти.

Хуш ул дамеки, дегайлар фано ўтиға фалон
Қадам қўярда не ваҳм айлади, не бок этти.

Не май, не жом, мен усрук ҳамеша, гўё ишқ
Таним ҳадиқасида рағларимни ток этти.

Навоийни тила андин бурунки, дегайлар
Адам йўлин тутуб ул зори бенаво этти.

606

Лаълингга боғланди жоним ҳажр элиндин ол ани,
Зулфунгга чирмашти кўнглум қилмағил помол ани.

Боғлади кўнглум манга ошиқлиғининг тухматин,
Шарт қилдим кўргач-ўқ расво қилай филҳол ани.

Сендин айру хўблардин очилур кўнглум, вале
Ғунча янглиғким, очарлар куч била атфол ани.

Эй сабо, бағримға санчилған тиканким, англадинг,
Бўлсанг ул гул бирла ҳамдам қилғасен ирсол ани.

Ул алифким, нил ила чектинг узоринг ёнида,
Хусн ичинда бирга ўн қилмиш ёнида хол ани.

Бу чаман кайфийятин озодаеким қилди фаҳм,
Ўн тили савсандек ўлса ҳайрат айлар лол ани.

Эй Навоий, деб эдинг кўргач ани жон топшурай,
Бўлса бу давлат муяссар қилмағил эҳмол ани.

607

Қани висолингга бир мендек орзуманде,
Висол умиди била меҳнатингга хурсанде.

Фано майин ичиб оворалиғ йўлин туттум,
Насихат аҳли манга эмди бермангиз панде.

Эрур танимдаги юз доғ бирла мунглуғ жон,
Гадоки, тўниға ҳар сари солса пайванде.

Сабаб бу эрди экин хилқатидин одамнинг
Ки, бўлғай анга сенингдек хужаста фарзанде.

Кўнгулни шўхлар андоқ талаштилар кесишиб
Ки, қолмади мени бедил насиби парканде.

Чоғирни оқил эсанг лаъл деб қизитма димоғ
Ки, ўтни исламади гул дебон хирадманде.

Ажал, Навоийни қутқаз балойи ҳирмондин
Ки, ул заиф бу дард ичра асру эмганди.

608

Ўтум худ этмади ул тошбағирға таъсире,
Бу ёна ўтки, топилмас бу ишга тадбире.

Не турфа суврати бордурки, ҳеч суврат ила,
Қазо мусаввири қилмади буйла тасвире.

Шикоятим кўпу қолмас сени қачон кўрсам,
Танимга тобу тилимга мажоли тақрире.

Тушунда оби ҳаёт ичтим, оҳким, келмас
Кўнгулга лаълини ўпмакдин ўзга таъбире.

Мени муқайяд этар бўлсанг очма ҳалқайи зулф
Ки, пашша қайдиға йўқ эҳтиёжи занжире.

Гул ичра шабнам ила хурдадур сую дона,
Магарки, қайдиға булбулнунг этти тазвире.

Навоий ёрдин ар зулм эрурки, лутфича бор,
Сен этмасанг керак ўз қуллуғунгда тақсире.

609

Жоним чиқадур, ҳажр ила жонон керак эрди,
Кўнглум куядур, дард ила дармон керак эрди.

Ғам шомида парвона сифатким, куядурмен,
Бошим уза ул шамъи шабистон керак эрди.

Кўз боғида юз гул очадур ишқ, валекин
Юзу хатидин лолаву райҳон керак эрди.

Хуш келди ҳазин кўнглум аро ғамзаларингким,

Оҳ ўқлариға бир неча пайкон керак эрди.

Қабримға хиром эттингу йўқ тухфае, ваҳким,
Бу хас кеби жон ичра бугун жон керак эрди.

Хуш зийнати кўп номадурур умр, валекин
Тавқиъи вафодин анга унвон керак эрди.

Билмай сени ул гул қовар, эй зор Навоий,
Сендек анга бир булбули нолон керак эрди.

610

Бўлди ийд, ул турки чобук азми майдон қилғуси,
Ваҳки, эл беҳудлуғи жонимни қурбон қилғуси.

Барқи офат бўлғуси ҳар шуълаеким айрилур,
Маркаби туйноғидин ул дамки жавлон қилғуси.

Ўқ хунилаб ўт ёлиндек ҳар тарафким қўйса юз,
Юз кўнгулни куйдуруб, юз жонни вайрон қилғуси.

Ошкоро жон олиб ҳар ён қилур машғул ўзин,
Элни билмас деб йигит ўзини нодон қилғуси.

Шамъ эмас кўз очтилар наззораға аҳли кубур
Ким, ул ой ийд оқшоми сайри хиёбон қилғуси.

Субҳ майдон азми қилғач, ваҳки, йўқ ёлғуз мени
Олам аҳлин ийди рухсориға ҳайрон қилғуси.

Ийдгоҳ аҳли ҳужуми бирла, эй шаҳ, қилма кибр
Ким, фалак бу жамъни ҳоли паришон қилғуси.

Эй Навоий, рашқдин ўлдумки, ул қотил бугун
Ҳар тараф бу шакл ила юзланса юз қон қилғуси.

611

Ёр ила бир хилват истарменки, ағёр ўлмағай,
Балки ул хилватнинг атрофида дайёр ўлмағай.

Кўзга кўнглум дардидин йиғларға имкон қолмағай
Тилга дардим шарҳини айларга гуфтор ўлмағай.

Элдин андоқ ёшурун истармен ул хилватниким,
Кўнглум андин воқифу жоним хабардор ўлмағай.

Ёр буди ичра нобуд ўлғаменким, ўртада
Ўзгаликдин демаким, ўзлукдин осор ўлмағай.

Буки, дерлар бордурур девор кейнида кулоқ,
Ул фазо даврида кўз етгунча девор ўлмағай.

Махфий асроримға бўлғай ёр лафзидин адо,
Ёрдин айру валекин соҳиби асрор ўлмағай.

Эй Навоий, қилма ҳар ёр оллида сиррингни фош,
Бормудур имкониким, ул ёрға ёр ўлмағай.

612

Яна бало чоқинин ишқ телба жонима урди,
Фано куюни етибон кулумни кўкка совурди.

Магарки, мен кеби элдин қочарни айлади варзиш,
Кийиклар ичраки, Мажнун тамоми умр югурди.

Мен арчи кўйида ўлдум қовунгки, телбарар охир,
Чурук сўнгакни танимдин узуб, не итки, кўмурди.

Ғаминг қўюб туган узра туган бу макр ила кўрким,
Танимда ҳар туган ичра неча туганни ёшурди.

Кўнгулда гар ўқунг итмиш яна бир ўқ дағи отким,
Бу навъ топса бўлур ҳар кишики, бир ўқ итурди.

Дам урмаю қадах ичкилки, телба бўлмаса воиз,
Недин эди урунуб, қичқирибки, оғзи кўпурди.

Фироқ доғиға машғал фатиласи кетурунгким,
Навоий оғзини чун купка қўйди, пок сумурди.

613

Лабинг такаллум этиб, сўзда лол қилди мени,
Очилди зулфунгу ошуфтаҳол қилди мени.

Юзи кўрунди, очинг эмди зулфи силсиласин
Ки, ул парий яна мажнунмисол қилди мени.

Оёғин ўпкали бошим йўлиға еткурдум,
Фиғонки, зулфи кеби поймол қилди мени.

Қоши хаёлида пайваста баски, чектим ранж,
Фалак бу ғамда нечукким, ҳилол қилди мени.

Бели ғамида хаёл ўлдум оҳу афғондин,
Бу мўя мўй этиб, ул нола нол қилди мени.

Куп оғзима қую қўй адл жомин, эй муғким,
Қазо бу шевада безътидол қилди мени.

Навоий, англаки, журмумча юз умидим бор,
Факири зоҳид ўзидек хаёл қилди мени.

614

Хароб айладинг, эй ишқ, хонумонимни,
Тасаввур айлаки, ўлдум, бағишла жонимни.

Магарки, ишқ маломат ўтин ёрутмоқ учун
Қурутти уйлаки хас жисми нотавонимни.

Бу турфа кўрки, фузун бўлди лаългун ашким,
Агарчи шуълайи ишқинг қурутти қонимни.

Фиғонки, ўлдуму қўйида халқ ғавғоси
Анинг қулоғига еткурмади фиғонимни.

Бугун танимға нишон ул ҳаётдин келибон
Ки, тонгла топмағасен истабон нишонимни.

Чу ишқ оятида савту ҳарф йўл топмас,
Камоли ишқ итурмиш магар баёнимни.

615

Дедимки, кўзга чекай гарди раҳнавардингни,
Фиғонки, топмади кўз тўтиёға гардингни.

Магар замона кўзи сурма истар эркандур
Ки, гард қолмади сурганда раҳнавардингни.

Фироқу орзуву шавқ ҳар бири бир дард,
Десамки, дардинг этай шарҳ қайси дардингни.

Сафарда ёмғуру ел бўлмасун музоҳим анга,
Кўз, асра ашқу, кўнгул, чекма оҳи сардингни.

Тўшаб самандиға фарш, эй замона, ўткардинг
Сипехру ахтаридин сабза бирла вардингни.

Кўк аблақин эгариб, эй қуёш, синон тортиб,

Магар бу зарраға қилдинг аён набардингни.

Навоий, эмди нишот авжи тутки, гардиши чарх
Кетурди моҳи фалаксайри тезгардингни.

616

Қўзғади оҳим сўнғак бирла тани ғамнокни,
Ел совурди бир овуч туфроғ ила хошокни.

Демагил сихҳат сўзинким, кўксум узра тийғи ишқ
Айлар икки чок, тикмасдин бурун бир чокни.

Буки оламға ҳаводис тушти, гўё қўзғамиш
Ул қуёш ҳажрида оҳим анжуму афлокни.

Мен худ эттим азми масжид, эй мусулмонлар, валек
Бок эмас гар кўрмасам ул кофири бебокни.

Қилди чун ҳижрон мени нобуд тутма жоми васл,
Заҳр чун ўлтурди зойиё қилмағил тарёкни.

Қаддин оғзимда ҳайрат бармоғидур, зоҳидо,
Ўтқа сол эмди асо, бошингга ур мисвокни.

Ғайри лоф эрмас Навоий покравлиқдин ҳадис,
Топмайин бир ғайр нақшидин замири покни.

617

Ишқинг ичра кўксума онча жунун тошин урай
Ким, хираднинг шавкатин, тақво шуқуҳин синдурай.

Қилса тавсанлиғ кўнгул тортиб жунун занжириға,
Ҳажр зиндонида ишқинг шаҳнасиға топшурай.

Ул парий кўздин чу махфийдур ҳамеша, ваҳ, неча
Истаб ани топмаса, мажнун кўнгулни ёзғурай.

Ғам туни анжум кўзи янглиғ юмулмас кўз била,
Ваҳ, неча гоҳе юрай, гоҳе турай, гоҳ ўлтуруай.

Чун не тақдир ўлса тағйир ўлмас эрмиш саъй ила,
Қайғу қисмим бўлди деб ортукси невчун қайғурай.

Ул қуёшқа заррае таъсир учун йўқтур, не суд
Гар тўкуз афлокни оҳим ўтидин куйдурай.

Эй Навоий, истасам ўлмак не ғам эл таънидин,
Боре мен ҳар навъ этиб, жононға жонни еткурай.

618

Эй кўнгул, келким, бало базмида жоми ғам тутай
Ўз қатик ҳолимға ўлмастин бурун мотам тутай.

Йиғлабон бошимға оҳим дудидин чирмаб қора,
Мотамим эл сўнгра туткунча, ўзум бу дам тутай.

Олам аҳлиға неча қилдим вафо, кўрдум жафо,
Эй кўнгул, кел-келки, тарки жумлайи олам тутай.

Эмдиким, ишрат сурудидин очилманг, эй кўнгул,
Навҳа оҳангин тузуб, бир дам сени хуррам тутай.

Мастлиғдин ўзга йўқ дардим иложи, соқие,
Май кетурким, ҳам ичай, бир лаҳза ани ҳам тутай.

Қўйғил, эй носихки, муғ дайрида ўз аҳволима,
Маст лояъкил ёқам йиртиб, суруди ғам тутай.

Чун жаҳон бирла жаҳон аҳлиға йўқ эрмиш вафо,
Эй Навоий, мен фано сарриштасин муҳкам тутай.

619

Олса жонимни лабинг даврон тўкуб қон ёшини,
Тонг эмас ул ёш ила лаъл этса қабрим тошини.

Фитна таълим этмаса қошинг санга бедод учун,
Хам бўлуб невчун қулоғингға кетурмиш бошини.

Кўз тутар эрдим қалам кирпичларимдин боғла деб,
Гар азалда кўрсам эрди сувратинг наққошини.

Майл этар кўнглум куши жон пардасин қилғай қанот,
Кўргали ҳар кеча маҳрам кўйининг хуффошини.

Ошиқ ўлдум, чунки май бердинг, магар эй муғбача
Ишқ ўти бирла пишурмишлар пиёланг дошини.

Шайху аҳли хонақаҳ, тенгри тута берсун манга
Ҳақ йўлин кўргузгали дайри фано авбошини.

Жон куши қасдиға соғинғай гуруҳа бирла ёй,
Эй Навоий, кимки кўрса холи бирла қошини.

620

Эй кўнгул, қўйғилки, мундин сўнг гадолиғ фан қилай,
Кўйида бу фан била бир йўл бошин маскан қилай.

Гаҳ бу ишратдинки, ул кўй ичрадурмен шод ўлай,
Гаҳ бу меҳнатдинки, андин айру мен шеван қилай.

Айламакдин танға андуҳу бало тошин ҳисор,
Жонима ҳайру саломат хайлини душман қилай.

Ул юзу қомат керак, ваҳ, ўзни куч бирла неча,
Мойили гул айлайн ё волиҳи савсан қилай.

Ёшурун ғам солди равзанлар кўнгулга, эй рафиқ,
Қўйки, мен ҳам оҳ ила гардунни юз равзан қилай.

Сокиё, кўз бирла кўнглумни қора қилмиш хумор,
Келки, бу уйларни май хуршидидин равшан қилай.

Гар Навоий маст агар махмур ўтар бу дайрдин,
Бодаполодин кафан, муғ дайридин мадфан қилай.

621

Кўнглумга шўр солди биравнинг малоҳати,
Ваҳким, ажаб туз ўлди яна захмим офати.

Тер қатрасин юзида кўруб ишқим ўлди тез,
Афзун бу судин ўлди ўтумнинг ҳарорати.

Ўйнатти қошу оҳким, ул дос нўгидин
Бағримнинг ўлди тоза ўнгалған жароҳати.

Секритти рахшу куйди кўнгулнинг ул ўт била
Жон мазраида хирмани орому тоқати.

Кўнглум сўрарға келди, вале олди жонни ҳам,
Мундоқ бўлурму дилшудаларнинг иёдати.

Шарбати висол ё май эмиш қайси хастанинг
Ким, ишқ андуҳидин ўлуптур малолати.

Майға Навоий этти кўнгул шишасини зарф,
Бу бўлди риндлик аро анинг зарофати.

622

Қилса кул жисмимни ўртаб оташин ораз гули,
Ҳар овуч кул даҳр бўстонида бўлғай булбуле.

Хатту рухсорин тилаб ғам шоми чексам ўтлуқ ох,
Ҳар шарардин кўк шабистонида очилғай гуле.

Зулфи савдосида ўлсам тортқай қабримда бош
Ҳар гияҳдин хўшае, ҳар хўша бўлғай сунбуле.

Тушта айшим субҳиға кирди бало шоми магар,
Қасдима шўхе узори узра очмиш кокуле.

Лаъли руҳафзосини кўрсун биравким, кўрмамиш,
Рухошом айлабон сармаст бўлғудек муле.

Май ниҳон ичсам керак оғзим кўюб куп оғзига.
Ким, тугатсам чиқмағай андин садойи қулқули.

Эй Навоий, истасанг бўлмоқ замиринг лавҳи пок,
Май суйин келтурким, ани ғайр нақшидин юли.

623

Оразинг зар ҳуққалардин, эй малоҳат машъали,
Мусҳафедур ложуварду олтун анинг жадвали.

Турфа оедур узоринг, кўк анга мовий либос,
Анжум анинг танга-танга басма қилган зарҳали.

Ҳар нафас ортар жамолингнинг сафоси кўзгудин,
Кўзгунинг андоқки кулдин бўлғай афзун сайқали.

Бир парийдур лолазор ичра сариғ гуллар аро
Ё ул ой эгнидадур зарбафт гулгун махмали.

Хусни атрофида, эй машшота, ҳар ён қўйма хол
Ким, Хўтан мулкида ҳиндуларнинг ўлмас мадхали.

Нав аруси даҳр акдин истама, кўпким арус
Охири ифрит ўлур, гарчи парийдур аввали.

Эй Навоий, вусма бирла кесмадин топқан фиреб,
Гар малакдурким, бўлур шайтонсифатлар маҳзали.

624

Каманд учиға еткурмас ғаму андеша айёри,

Бийик чекмиш магар майхона томин сунъ меъмори.

Хуморим заъфида қаҳгил иси то етти маст ўлдум,
Сувалмишдур магар май лойидин майхона девори.

Тўла куп оғзи май хуршидидур, гўё тенг очилмиш
Чекарда бу ики хуршид даврин сунъ паргори.

Май ичмиш хонақаҳ шайхи, ҳаробат аҳли, айш айланг
Ки, чиқмиш баҳя урған хирқасидин маблағи кори.

Кўрунган мосиво буди эмас балким намудедур
Май устида хубобу мавж шаклининг намудори.

Хубобу мавж май таҳрикидин зоҳир бўлур, лекин
Сукун топқач вужуди майдин ўзга қайдадур бори.

Қуёш аксимудур ҳайвон суйида ё кўрунмишдур
Равоносо май ичра соқийи гулчеҳра рухсори.

Фано дайрин кўнгул истарки, бир-бир пири дайр элга
Тутарда бода шояд журъае сунғай бизинг сори.

Навосидин фано чун ҳосил ўлди қилғасен, эй ишқ,
Навоий риштаи жонин муғанний удининг тори.

625

Эмас боғ ичра сариг лола занбақ билки, ҳар сори
Янги доғ ўртаб ул гул ишқидин сарғарди рухсори.

Бу ҳумрат бирла эрмас оташин гул, оқ гул эрдиким,
Юзунг барқидин ўт тушти ангаким, бўлди гулнорий.

Қадинг оллида бўлган жилвагар оқ савсан англаким,
Кўк этти барча аъзосин сабо кожининг озори.

Шажар яфроғлари ўқдек қадингнинг ҳажрида бордур
Бошоғларким, чаман ашки намидин бўлди зангорий.

Дема кундуз, қаронғу тун эди, чун пардадин чиқтинг,
Жаҳонни қилди кундуздек юзунг меҳрининг анвори.

Десамким, ҳақдурур мавжуду ашё ҳар недур нобуд,
Хубобу мавжи баҳр узра эрур анинг намудори.

Навоийнинг ақиқ ашки ол эрдиким, тутмиш ранг,
Суҳайли оразинг гўёки қилмиш ламъа изҳори.

626

Донайи холи узра кўр сабзайи хат нишонаси,
Донайи хол эмас эрур меҳр гиёҳ донаси.

Ўрганурумни ишқида билмаган, эт наззораким,
Тилдур анинг баёниға кўнглум ўти забонаси.

Қатлима бас баҳонаким, қилди баҳона қолмамиш,
Эмди баҳона узрини қўлмоқ эрур баҳонаси.

Тийра фироқ тунлари шарҳини айт демаким,
Минг кеча деб туганмагай бир кечанинг фасонаси.

Истама ишқ баҳрининг соҳилин, эйки ғарқасен
Бир-бирига етишти чун тўш-тўшидин каронаси.

Тавсан эди кўнгул майи ишқини тортқан замон,
Кўрки, не ром этибдурур эмди ани замонаси.

Бошиму дайр пирининг дарғаҳи чун тушуптурур
Ваҳм, тааққул айламас вазъ ила корхонаси.

Фикри бу корхонани қилғай эди ҳалок, агар
Бўлмаса ақл зойили жоми майи муғонаси.

Баски, Навоий айлади дард сурудида наво,
Аҳли тарабни йиғлатур мажлисининг таронаси.

627

Ишқ аҳли ғўристонида қабрим чу зоҳир бўлғуси,
Фарҳод анинг тошин йўнуб, Мажнун мужовир бўлғуси.

Дерсен, юзум сори кўзунг кўп боқмасун гар юз будур,
Ул меҳр тобидин эриб, оққунча нозир бўлғуси.

Ғамзангдин ўлтурмак ишин таълим ола келмиш ажал,
Бу навъ устод ўлса, ул оз чоғда моҳир бўлғуси.

Хатти ғуборин демаким, бўлғуси ул юз монии,
Тун пардаси ой нуриға не навъ сотир бўлғуси.

Ул ғамза куфридин кўнгул навъе келур исломға
Ким, тарки ислом айлабон гўёки кофир бўлғуси.

Бўлғуси мутлақ шуълалар ичра самандар сайридек,
Сенсиз кўнгул гулзор аро ул дамки, сойир бўлғуси.

Кўнглумдаги ҳар нишдин гар бўлса бир тил, ҳар бири
Юз тил била ўз ҳолининг шарҳида қосир бўлғуси.

Хотирни жамъ истар эсанг аввал хавотир дафъин эт,
Кимда хавотир бўлмаса осудахотир бўлғуси.

Қилди Навоий қаддингга сарви сиҳий ташбиҳини,
Бу табъи номавзун била бечора шоир бўлғуси.

628

Бутмади гулшан тавофи бирла бағрим ёраси,
Бермади ўтумға таскин сарву гул наззораси,

Бир замоне сарву бир дам гулга кўп қилдим назар,
Бўлмади ул сарви гулрух фурқатининг чораси.

Гул била сарв истабон гулшан сари майл айламас
Даштдин ул сарви гулрухсоранинг овораси.

Қадди ҳажрида ҳар оҳим дуди сарведур баланд,
Юзидин айру гуледур кўкрагим ҳар пораси.

Сарву гул мафтунни бўлмаким, нигору зеб учун,
Синдуруб ҳар дам узар ани фалак маккораси.

Сарв ўқдур, гул тикан, боғ ичра то кўз оллидин
Борғали ул сарви гулрухнинг қаду рухсораси.

Эй Навоий, сарву гулдин кечки, қадду юзидин
Бор эмиш юз йилчилиғ йўл сарв ила гул ораси.

629

Ғам чекар жисму кўнгулни кулбайи аҳзон сари,
Хасқа ўт солиб гадо элтур кеби вайрон сари.

Ҳирз қолқони, дуо диръи недур, эй порсо,
Чун бало тоши ёғар мен телбайи урён сари.

Ёр истар ҳажру айни васл эрурким, кўнглума
Бўлди майл анинг ризосин истабон ҳижрон сари.

Сабза ништар, барг пайкон, гул ўт эрди жонима
Ҳар қачонким, сенсизин азм айладим бўстон сари.

Не футур ислом аро тушкайки, ул кофир яна

Маст ўлуб, кўнглакча чиқти секритиб майдон сари.

Гар харобот ичра мумкиндур сумурмак бир қадах,
Хизр агар ўлтурса борман чашмаи ҳайвон сари.

Сокиё, тезгиндурур ҳар лаҳза бошимни хумор,
Давр эвурсанг журъае сунғил бу саргардон сари.

Юз Хизр умридин ортуғроқдурур минг жон бериб
Бир қадам кўймоқ, муяссар гар бўлур, жонон сари.

Эй Навоий, гар десангким фитна кўрмай, солмағил,
Бир назар ҳар турфат-ул-айн ул кўзи фаттон сари.

630

Гарди яздий миъжар остида қошинг, эй кўркабой,
Зор анингдекким кўрунгай гард ичинда янги ой.

Вусмадур ул қош уза ёхуд зарофатдин кўзунг,
Олди бу қурбон кўнгул қасдиға мийноранг ёй.

Гар ниҳон сочинг тарар машшота келсунким, эрур
Кирпигимдин шона, ашкимдин су, кўз хилватсарой.

Дилраболар ичра ҳар дам кўзгуга боқмоқ недур,
Ваҳки, билман, эй парий, худбинмусен ё худнамой.

Оташин гул баргидин кўнглак кийибдурсен, валек,
Десанг ўт солмай жаҳонға чиқмағил кўнглакча, вой.

Гаҳ тутулса, гаҳ очилса кўнглум эрмас айбким,
Сунбулунг дилбанд, хандон ғунчанг ўлмиш дилкушой.

Эй Навоий, даҳр шўхи ошиқи бўлдунг, валек
Билки, кобин нақди жондур гар бўлурсен кадхудой.

631

Бода бу мақбуллуқ зотимда мавжуд айлади
Ким, мени зухду риё аҳлиға мардуд айлади.

Май ўтининг ламъаси ўртаб вужудим хирманин,
Куллари най нағмаси бир дамда нобуд айлади.

Бодадин хушнуд ўлубмен то мени жоми фано
Давр элининг софию дурдиға хушнуд айлади.

Майға раҳн этгил риё сажжодасин, эй шайхким,
Ҳар киши бу навъ савдо айлади, суд айлади.

Майға ашким лаълидин олудалиғ гар истамас,
Не учун соқий лаби лаълин майолуд айлади.

Одабийлиғ кўргузуб қилдинг паривашларни қул,
Одам улдурким, малойик ани масжуд айлади.

Эл тилар муғ кўйину истар Навоий муғбача,
Азми мақсад айлаб эл, ул қасди мақсуд айлади.

632

Оҳима ёр оғзи бир дам кулмагин кам қилмади,
Чун сабодин ғунча очилди яна ёпилмади.

Ништари оҳим ажаб йўқ кўнглунгга кор этмаса,
Тезликдин игна ҳаргиз хораға санчилмади.

Қатрае томизма бизга тутқан асфар бодадин,
Шамъ ўтидин, соқие, ҳаргиз шарор айрилмади.

Ишқким, ҳар бир ишида ёзди юз минг турфа халқ
Турфароқ будурки, юз мингдин бири ёзилмади.

Кўйида оҳим ели рафъ этти ул юз бурқайн,
Ҳеч гулшанда сабодин буйла гул очилмади.

Қайси жоҳилға надомат бўлғай ул олимчаким,
Ҳар не билди, қилмади, ҳар неки қилди, билмади.

Эй Навоий, ёр васлин истабон ул топтиким,
Аҳли ҳижрон зумрасида истабон топилмади.

633

Кўнглум оҳидин табассум лаълингга фан бўлмади
Уйлаким, лаъл аҳгари ел бирла равшан бўлмади.

Истади жисм уйи бир равзан ўқунгдин, войким,
Қолмади равзан ериким, неча равзан бўлмади.

Деди, бир душном учун жонингни олғумдур баҳо
Ўлтурур савдоки, миоди муайян бўлмади.

Эл чаманда ул парий бирла кезиб мен телбага

Ваҳки, ишрат жилвагоҳи ғайри гулхан бўлмади.

Оҳ ўтидин хирқани пок ўртаким, ҳар булҳавас
Зарқ ашкидин этак юб пок доман бўлмади.

Лофи ишқ урған кўнгул ғам дўзахидин қочмасун
Ким, самандарға ёлиндин ўзга маскан бўлмади.

Эй Навоий, кимни севсанг қилма зохирким, санга
Кимдурурким, дўстлуғ фаҳм этти, душман бўлмади.

634

Май халос этти риёйий порсолиғдин мени,
Шукрким, қутқарди зухду худнамолиғдин мени.

Бўлди нобуд ўзлугум, юз шукрким, қилди халос
Ҳар замон бу коргахда беҳаёлиғдин мени.

Даҳр золин тўрт мазҳаб бирла қилдим уч талок,
Фард қилди борий мундоқ кадхудоликдин мени.

Бўлдилар бегона аҳли зухд хуш давлат буқим,
Қилди манъ ул қавм бирла ошнолиғдин мени.

Оразимдин ғусса кожининг саводин қилди ол,
Шукрким, қутқарди мундох юзқаролиғдин мени.

Бандамен соқийғаким, бир жоми молломол ила
Айлади озод юз минг мубталолиғдин мени.

Тавба аҳли ёрумани мундоқки маҳрум эттингиз
Дайр ичинда масту лояъқил гадолиғдин мени.

Душманимсиз дўстларким, қовдингиз айлаб ҳужум,
Бенаволиғ кишварида подшолиғдин мени.

Эй Навоий, ҳам магар, ё муғбача, ё пири дайр
Синдуруб тавбам чиқарғай бенаволиғдин мени.

635

Юзидин ўлмаса, ё раб, раво кўзум тилаги,
Тазаллумум илигидур адолатинг этаги.

Кўнгулда фурқат ўқи биркишибдур андоқким
Киши чекарда гумон айлағай анинг сўнгаги.

Чаманда ғунча эмаским, бўлушур ул гул учун
Фигоним ончаки, қон боғланиптурур юраги.

Чечак нечукки, ёпар кўзни тийра айлаптур,
Кўзум баҳорини гулгун сиришкнинг чечаги.

Лаби хаёлида бағрим шикофини тиксам,
Алифдин игна қилур, жону риштадин ипаги.

Хазон чаманға шабихун келурга бўлди далил
Санавбар ушбу чамандин канора айламаги.

Не кўнглини бузадур дарду ғам Навоийнинг,
Чу ул парийдуру бас ушбу телба кўнглидаги.

636

Кеча ҳажрингда тирикликдин малолим бор эди,
Тонгға тегру айта олманким, не ҳолим бор эди.

Фурқатинг бедодидин йўқ эрди бир соат мажол,
Бўлса дағи йиғлар эрдим то мажолим бор эди.

Тош уруб кўксумга, туфроғлар бошимға совуруб,
Лек бу вақте эдиким, эътидолим бор эди.

Келсам ўз ҳолимға ногаҳ бу маломатлар аро,
Гоҳ ўзумдин, гаҳ улусдин инфилолим бор эди.

Васл умиди кирмаса жоним аросиға гаҳе,
Қайда жон элтурга боре эҳтимолим бор эди.

Васл таркидин агарчи мужрим ўлдум, ваҳ, қачон,
Ҳажрни бу навъ саъб эркон хаёлим бор эди.

Эй Навоий, фурқатим айёми мундоқ қолмағай,
Қолмади чун улки, даврони висолим бор эди.

637

Эй сабо, кўздин учур Мозандароннинг вардини
Ким, қилибмен сурма Марви шоҳи жоннинг гардини.

Улки аҳбобин қилур парварда айшу ноз ила,
Не тонг бошим олиб кетсам қўюб ёру диёримни.

Чекма захмат, эй табиб, эрмас чу мумкин айламак,

Шарбати васл ўлмағунча дафъ фурқат дардини.

Англағай дўзахда бор иссиғ-совуғ бирла азоб,
Ҳажр аро ким кўрса ўтлуғ кўнглум охи сардини.

Анжуми ашкин тўкар тонг отқуча мендек сипехр,
Йўқламиш ул ҳам магар бир меҳри оламгардини.

Эй кўнгул, васл истасанг беҳуд бўлуб ғам емаким,
Ком топмас кимса қилмай тарк хобу хўрдини.

Ёр агар ҳижрон аро солди Навоийни йироқ,
Бок эмастур васл ила гар қилса боз овардини.

638

Жунун водийсиға мойил кўрармен жони зоримни,
Тилармен бир йўли бузмоқ бузулған рўзгоримни.

Фалак бедодидин гарчи мени хокий ғубор ўлдум,
Тилармен топмағайлар тўтиёлиғқа ғуборимни.

Шак эрмас партаве тушкач уйи ҳам, рахти ҳам куймак,
Чу ғўристон гадойи сермағай шамъи мазоримни.

Деманг қай сори азм эткунг, манга йўқ ихтиёр, охир
Қазо илгига бермишмен инони ихтиёримни.

Туганди ашки гулгун, эмди қолмиш заъфароний юз,
Фалак зулми бадал қилди хазон бирла баҳоримни.

Диёрим аҳли бирла ёрдин бошимға юз меҳнат,
Не тонг бошим олиб кетсам қўюб ёру диёримни.

Ёмон ҳолимға бағри оғриғай ҳар кимсаким, кўргай
Бағир парголасидин қонға булғанған узоримни.

Ҳаётим бодасидин саргаронмен асру, эй соқий,
Қадахқа захри қотил қуй, дағи дафъ эт хуморимни.

Жаҳон таркини қилмай, чунки тинмоқ мумкин эрмастур.
Навоий, қил мени озод ўртаб йўку боримни.

639

Кўзи ҳажри мени бемор этти,
Қора оғриққа гирифтор этти.

Жузв-жузвимға тикиб мужгонинг
Рухум ажзосини афгор этти.

Субҳ гул сафҳаларидин булбул
Оразинг васфини такрор этти.

Лабинг анфосидин эрдики, Масих
Ўлуг ихёсида изҳор этти.

Заррайи меҳри жамолинг Юсуф
Топибон олам элин зор этти.

Айлади зухду риёға иқрор
Кишиким, ишқдин инкор этти.

Дахрдин топти Навоий чу малол,
Масканин кулбайи хаммор этти.

640

Эй узоринг оллида шарманда меҳри ховарий,
Йўкса невчун ёшунур ҳар кеча андоқким парий.

Қоматингдин азми сахро қилди гулшандин тазарв,
Тоғ сари уйлаким фарёд этиб кабки дарий.

Гулшани ҳуснунгға зийнат берди тердин қатралар
Ким, кўрубтур бўйла гулбарг узра шабнам гавҳари.

Ҳажр сўзи заъфлиғ жисмим аро бўлмиш ниҳон,
Бас ажабдур бир овуч хас ичра дўзах ахгари.

Сафҳайи ҳуснунгда ҳақ сиррин кўрар кўнглум аён,
Тонг эмас булбулға мусҳаф ўрнида гул дафтари.

Ёр базмида висол аҳли чекар жоми мурод,
Давр чун ҳажр аҳлиға қисм этти меҳнат соғари.

Эй Навоий, ёр зулмиға не чора, ғайри сабр,
Кимса неткай сабр қилмай золим ўлса дилбари.

641

Чу ишқ илги забун айлар диловар подшоларни,
Тааққул айлагилким, найлагай бедил гадоларни.

Далил айтай эрурлар деб парийзоду малаксиймо,
Десамким, одамий сонида эрмас бевафоларни.

Вафони, эй вафосиз, элга кўргузсанг карам айлаб,
Жафокаш жонима боре мусаллам тут жафоларни.

Анингдек хушдин бегонаменким, тоний олмаслар
Мени ҳам ошнолар уйлаким, мен ошноларни.

Қилурға зулм ишқ аҳлини айлар жамъ ул золим,
Нечукким, шоҳ эҳсон қилғали йиғқай гадоларни.

Агар юз чок қилдим кўнглакимни ҳам ёмон эрмас,
Фироқинг тийғидин жисмимда боғларға яроларни.

Эрур муҳлик жаҳон шуғли май ичким, қутқарур ҳар дам
Ўқуш вобасталиғлардин бизингдек мубталоларни.

Қиёмат дашти бўлғай тийра дўзах сари юзлансам,
Хито хони сипаҳ чеккан кеби бошлаб хитоларни.

Агар ушшоқингга базм ичра йўл берсанг Навоийдек,
Бирар соғар била ҳам ёд қил биз бенаволарни.

642

Навбаҳор ўлдию айшим гулбуни очилмади,
Ком ила бир ғунчаси балким табассум қилмади.

Васл жомидин улус маст ўлдилар, юз войким,
Бир қадаҳ бирла хумори фурқатим ёзилмади.

Эл кўзин ёрутти барқи васл, ҳижрон кожидин
Қайси ўтларким, кўзумга барқдек чоқилмади.

Васл гулзори аро эл масту ҳижрон даштида,
Қолмади эркин тиканким, бағрима санчилмади.

Лолалар кўнглумга қонлиғ доғлардур навбаҳор
Ким, ватанға лоларухсорим азимат қилмади.

Фурқатим саъб эрканин ишқ аҳли ичра билмагай,
Ёриға улким, қўшулмоқдин бурун айрилмади.

Қайда бағрим чоки муҳлик эрканин фаҳм айлагай,
Улки, ҳижрон тийғи захролуди бағрин тилмади.

Чун ўлармен сирри ишқим маҳфи ўлган яхшироқ,
Билмасун эл ҳам чу ҳажри жоним олган билмади.

Бир жунун ўти аро тушмиш Навоий телбаким,
Бўлди куймакдин халос улким, анга қотилмади.

643

Кўзум тортар ҳамоно ёр келгай,
Солур кўнглум магар дилдор келгай.

Қучуштум сарв бирла тушта, гўё
Буён ул қадди хуш рафтор келгай.

Чу сен бординг, кўнгул ҳам кетмиш эрди,
Чу келдинг, ул дағи ночор келгай.

Қачонким ул парийпайкарни кўрса,
Кўнгул ул сари мажнунвор келгай.

Мени ул кўйдин қовмангки, булбул
Гулистон жониби бисёр келгай.

Кўнгул бу қатла борса хонақаҳдин,
Муқими кулбайи хаммор келган.

Кўнгулни бир кўз олди, ваҳ, не билдим
Ким, ул соғ борғая бемор келгай.

Кўнгул жон олдуруб келди қошингдин,
Не билдим буйла миннатдор келгай.

Навоий борса ул ён шод борғай,
Вале келса, топиб озор келгай.

644

Эврулай бошинггау беҳушу ҳайронинг бўлай,
Бир замон садқанг бўлай, бир лаҳза қурбонинг бўлай.

Хони васлингдин агар қовса рақибинг, рағмиға
Кўнглум истардек тахайюл бирла меҳмонинг бўлай.

Нетти жон топсам висолингдин лабингнинг холидек,
Кўзу зулфунгдин неча масту паришонинг бўлай.

Хуштурур васлинг майидин ҳар тараф хиркамда доғ,
Неча, жоно, мубталойи доғи ҳижронинг бўлай?

Гарчи бандангмен, мени озод қилма лутфдин
Ким, қуюндек садқайи сарви хиромонинг бўлай.

Танни жилванг вақти туфроғ айлай, эй чобуксувор,
То бошингга эврулурга гарди майдонинг бўлай.

Эй Навоий, гунгу лол истар эсам тонг йўқ сени,
Тобакай озурдайи фарёду афғонинг бўлай.

645

Сурганда жафо тийгин қўл асрамадинг боре,
Қонимни тўкар чоғда раҳм айламадинг боре.

Юз лофи вафо урдунг, минг тийғи жафо сурдунг,
Ҳар нечаки ёлбардим, ҳеч эсламадинг боре.

Ахбобни хос эттинг жон бергали лутфунгдин,
Қатл эткали ҳам бизни бир истамадинг боре.

Қатлимни бурун ваъда қилдинг, чу ғазаб сурдунг
Баъзини бурун, сўнгра деб толғамдинг боре.

Дардингга кулоқ солғум деб, маст чиқиб келдинг,
Ҳолим неча шарҳ эттим сўз тингламадинг боре.

Эй зоҳиди динойин, дайр ичра тутуб таскин,
Зуннор ипини тортиб, хирқанг ямадинг боре.

Давронга вафо чун йўқ, шукр айлаки, кўнглунгни
Ул сари Навоийдек кўп боғламадинг боре.

646

Эй фалак, бир ой ғамидин асру зор эттинг мени,
Пўядин тун-кун ўзунгдек беқарор эттинг мени.

Токи қилдим бир парийваш дарди ишқин ихтиёр,
Телбалик афғонида беихтиёр эттинг мени.

Гўйиё ҳар кавкабингнинг ламъасин бир ниш этиб,
Дарди ҳижрон шоми сартосар фигур эттинг мени.

Гар улус ани кўрардин манъ этар ҳам хушдурур,
Гарчи меҳнат хайли йўлинда ғубор эттинг мени.

Ёр зулфидин мени айлаб паришонрўзгор,
Тори зулфиндек паришонрўзгор эттинг мени.

Найлай аниким, ёшим дур бўлди бори ҳолима

Йиғламоққа уйлаким абри баҳор эттинг мени.

Эй Навоий, ишқ торожиға то бўлдунг асир,
Дарбадарлардек жаҳонда хору зор эттинг мени.

647

Мангаки кўрмаки ул шўхнинг муҳол ўлғай,
Бўла олурки, бу кўрмак дағи хаёл ўлғай.

Қуёш юзидин эмастур мисол ҳусн ичра,
Магарки, оғзи анинг заррадин мисол ўлғай.

Қадим ниҳоли, дединг, ҳадди эътидолдадур,
Хироми ўлтурур элни, не эътидол ўлғай.

Фалакнинг ойи юзунга мушобих ўлғай агар,
Оғиз Сухову Зухалдин юзинда хол ўлғай.

Ўлукка руҳ висолингда муҳтамалдур, лек
Ҳаёт кимсага сенсиз не эҳтимол ўлғай.

Малолатимни фироқ ичра англағай улким,
Менингдек анга бирав ҳажридин малол ўлғай.

Чу мозий ўттию мустақбал ўртада эрмас,
Сенгаки ҳол эмас муғтанам не ҳол ўлғай.

Бу дамни ориф эсанг яхши тутки, жоҳил иши
Етишмагангаву ўтганга қийлу қол ўлғай.

Навоий айласа ишқингда куфру дин тарки,
Қачон бу воқиа шавқ аҳлидин муҳол ўлғай.

648

Вафо кўз тутқан андин ҳушдин бегонае бўлғай,
Паридин одамийлиғ истабон девонае бўлғай.

Анингдек базм аро руҳум куши кирмакка йўл топти
Магар ул ҳусн шамъи гирдига парвонае бўлғай.

Фароғат қасридин кўнглум агар уркуб бузуғ истар,
Ажаб йўқ чуғднинг манзилғахи вайронае бўлғай.

Ёнимни сўкти чун тийғинг сўнгалар шаклидин кўрдум
Бузуғ кўнглум уйининг фаршиға дандонае бўлғай.

Дема, мендин узуб кўнгул яна бир ёр тутмишсен,
Гумон қилмаки, олам ичра сендек ёнае бўлғай.

Дединг, бўлсам санга меҳмон не ерни базмгаҳ қилғунг
Гадойи хастаға манзил бузуғ кошонае бўлғай.

Фано дайрин тилармен бўлмағай ҳеч кимса ўзлук ҳам
Улуғ бирла кичикдин бир купу паймонае бўлғай.

Жаҳон маккораси шўхедурур бас дилфириб охир,
Не эрким, бошидин кечгай анинг мардонае бўлғай.

Навоий ғамға хўй айлабдурурким, офаринишда
Фалакнинг жавфидек мушкил агар ғамхонае бўлғай.

649

Вах, неча ул шўх бедодин мени шайдо кўрай,
Ишқидин яғмо чекай, хуснидин истиғно кўрай.

Неча ул дурри гаромий шавқида ҳижрон туни,
Кўз етишгунча сиришким сайлини дарё кўрай.

Неча ул рашки ғазоли чинни истаб дашт аро,
Ит кеби девона кўнглумни жаҳонпаймо кўрай.

Неча бир кофир хаёлининг сипоҳи зулмидин
Кишвари жон ичра диним нақдиға яғмо кўрай.

Неча зухду офият ичра кўруб такво элин,
Ўзни ишқ ошубидин олам аро расво кўрай.

Неча кўз қони ҳубобидин балийят даштида
Бир юзи гулгун ғамидин лолаи ҳамро кўрай.

Соқие, ул навъ ғарқ эткил мени май ичраким,
Гар дам урсам май ютай, гар кўз очай саҳбо кўрай.

Элда чун йўқтур вафо саҳроға қилдим азмким,
Халқ ила кўргунча кишвар ваҳш ила саҳро кўрай.

Жон била азм эттим ул қотил сариким, саъй этиб,
Ё Навоийдек қилай жонни фидоси, ё кўрай.

650

Эй қуёшқа кўз қамаштурғон жамолинг партави,
Сарви раъноликда хушрафтор қаддинг пайрави.

Қоф тоғин гар парилар маскан этмишлар не тонг,
Қарилардур навжувоним ҳижлатидин мунзавий.

Уйлаким Моний ишидин зойиъ ўлди нақши Чин,
Ул бути Чин сувратидин бўлди нақши монавий.

Ишқ илги қуввати мен хастани қилмиш забун,
Эй кўнгул, не чора айлай мен заифу ул қавий.

Булбул ар гулбонг урар гул сувратидин мен хамуш
Ким, такаллум тахтиға кирмас адойи маънавий.

Ишқ сиррин ринди дурдийкаш билур, йўқ аҳли дарс
Улча авроқ узра сабт ўлмас не билгай Мавлавий.

Демангиз булбул Навоийни, самандардекки, бор
Назми ичра шуълайи Жомию сўзи Хусравий.

Эй хуснунга зарроти жаҳон ичра тажалло,
мазҳар санга ашё,
Сен лутф била кавну макон ичида мавло,
олам санга мавло.
Ҳар ён кезарам телбасифат токи яшундунг
кўздин парий янглиғ,
Мажнундин ўзин токи ниҳон қилмади Лайло,
ул бўлмади шайдо.
Урён баданим захмлари ичра эмас қон,
юз пора кўнгулдур.
Бу равзаналардин қиладур ҳар бири яъни
хуснунгга тамошо.
Ҳар ён назарим тушса сен оллимда турарсен,
кўрмас вале ағёр.
Равшандурур ушбуки, эмас қобили аъмо,
наззорайи байзо.
Ул нодирадинким, лақабин ҳур демишлар,
хуснунг эрур аҳсан.
Ул манзарадинким, отидур жаннати аъло,
кўюнг эрур аъло.
Зухд ичида топмади Навоий чу мақоме,
эмди қилур оҳанг
Ким, бўлғай улу бодау бир турфа муғанний,
муғ кулбаси маъво.
Ҳар гавҳари туфроғ уза бир қатра су янглиғ
тушкач адам ўлғай.
Гар қилмаса ишфок этибон Хусрави Ғозий
назми сари парво.

МУҲАММАСЛАР

1

Ҳалқайи зулфунгда кўнглум бўлғали ғам маҳрами
Ул қора қайғу билан савдода чун ортар ғами.
Дер санга девонаву шайдолиғидин ҳар даме,
Эй сочинг шайдо кўнгулларнинг саводи аъзами,
Ҳалқа-ҳалқа руҳнинг сарманзилидур ҳар хами.

Эй гули сурий жамолинг дафтаридин бир варақ,
Сабзаву райҳон сенинг хаттингдин элтурлар сабақ.
Чини зулфунгни очибон илгингга олсанг тарақ,
Сунбулунгни тарағанда гул уза тонгдур арақ
Ким, булутлуғ кечанинг албатта бўлмас шабнами.

Рашкдин ҳар дам яқиндур бағрим эриб оққали,
Юзунгга машшотаву кўзгуси мундоқ ёққали,
Зулфунгга машғул эрур машшота зевар тоққали,
Мен йироқдин жон берурмен тоқатим йўқ боққали,
Юзи қаттиқ кўзгуким, бўлмиш жамолинг ҳамдами.

Оғзининг рамзини мушкилдур фаровон сақламоқ,
Ким адам бўлса билур ул роз пинҳон сақламоқ,
Барча дилбарлардин ўлур жонни осон сақламоқ,
Сен парийваш ҳурдин мушкилдурур жон сақламоқ
Ким, малак ҳайрондур ул сувратқа нетсун одамий?

Зулфи васлин истасам рухсори меҳрафрузидин,
Йўқ ажаб чун йил келиши билгурур наврузидин.
Кўзларим уйи бузулди ашки сайла андузидин,
Мен бу кўз бирла уётлиғмен жамолинг юзидин
Ким, келур ҳар лаҳзаву ул ғўшанинг бордур нами.

Атласи гардунға етти ростий ушшоқ уни
Ким, қабо невчун кучар нозук танин вуслат туни.
Бу ажаб сариштадур кўргил аро ерда муни,
Ул баданнинг давлатидин туғди кўнглакнинг куни,
Ҳусни толиё кўрким, улдур ҳолий ички маҳрами.

Эй лабинг Исо дамидек хаста жонға чорарас,
Ваҳ, неча ғамзанг Навоий қатлин этгай мултамас.
Ул муборақ кўнглунга бўлғай муяссар бу ҳавас,
Лутфини боштин яна тиргузсанг, эй Исонафас
Ким, етибдур, ваҳ, ани ўлтурғали ҳижрон ғами.

2

Оҳким, тарки муҳаббат қилди жонон оқибат,
Бўлдум ушбу ғуссадин расвойи даврон оқибат.
Қолмади махфий ғамим эл ичра пинҳон оқибат,
Ёшурун дардимни зоҳир қилди афғон оқибат,
Асраған сирримни ёйди сайли мужгон оқибат.

Токи чекти ўқу ё қасдимға ул мужгону қош,
Айлади пайконлари ҳар сари бағримни хорош,
Пардаи сабру саломат ёйибон, эй бағри тош,
Ёшуруб эрдим бағир чокини, ваҳким, қилди фош,
Ҳар тараф кўздин тарашшуҳ айлаган қон оқибат.

Кўп югурдум ишқ йўлида мени гумроҳким,
Билгасен ҳолимни, лекин бўлмадинг огоҳким,
Ишқ аро ўлгумдурур бил, эмди, эй, дилхоҳким,
Тийғи ҳажрингдин ниҳон кўксум шикофин, оҳким,
Элга равшан айлади чоки гирибон оқибат,

Тийрборони ғаминг ёғдурғали кўнглумга сахм,
Юз туман доғи ниҳон кўймиш эди ул хавфу сахм,
Халқ ани фаҳм этмасун деб бор эди кўнглумда ваҳм,
Войким, кўксум шикофидин улусқа бўлди фаҳм,
Ишқ ўти бағримда кўйған доғи пинҳон оқибат.

Ул парийким, телбаларга ишқидин монанд эдим,
Зулфи занжирида Мажнундек асири банд эдим.
Жавриға қонёб бўлуб васлиға ҳожатманд эдим.
Шавқидин дам урмайин бедодиға хурсанд эдим,
Ваҳки, бўлдум ҳажридин расвойи даврон оқибат.

Орази қошида гул юз важҳ ила бордур қарих,
Минг жиҳатдин нутқи оллинда эрур булбул сафих.
Кўзию зулфиға эрмас наргису сунбул шабих,
Гар будур кофир кўзу зуннори зулфи, эй фақих,
Бўлғудекмен, дайр аро масту паришон оқибат.

Жонни Мажнун ул парий рухсора ёди айлади,
Кўзни гирён ишқ зулми май фасоди айлади,
Танни урён, ақлу дониш хайрбоди айлади,
Ишқ кўйида жунунумни мунодо айлади,
Ҳажр тошидин мунаққаш жисми урён оқибат.

Бода ичким давр ишида эътидоле кўрмадук,
Навбахори хусн аро соҳиб жамоле кўрмадук
Ким, хазони умрдин анда заволе кўрмадук,

Даҳр бўстони аро саркаш ниҳоле кўрмадук,

Соя янглиғ бўлмаған ер бирла яксон оқибат.

Шахлиғ эткандин не ҳосил фақр сиррин билмайн
Ҳеч ким мулки бақо султони бўлғонму экин,
Фонийи маҳз ўлмайн Султон Абулғозий бикин,
Эй Навоий, давлати боқи тиларсен васлидин,
Ани касб этмак фано бўлмай не имкон оқибат.

3

Ишқ ўтидин жисми зори нотавоним ўртадинг,
Қайси жисми зорким, руҳу равоним ўртадинг,
Парда ораздин олиб жону жаҳоним ўртадинг,
Ваҳки, ўтлуғ чехра очиб, хонумоним ўртадинг,
Оташин лаълингдин айтиб нукта жоним ўртадинг.

Сен чу тийғи кин чекиб сабрим сипоҳи кўзғалиб,
Кўнглум олиб, азм этиб, зору ҳазин жисмим қолиб,
Эмдиким, кўнглум олиб, хижрон ўти ичра солиб,
Дема, не қилдим, не қилдим нотавон кўнглунг олиб,
Ўртадинг, эй қотили номехрибоним, ўртадинг.

Фуркат ичра йўқки жоним куйди ёлғуз шавқидин
Ким, куяр маҳзун кўнгул ҳам кеча-кундуз шавқидин,
Неча, эй гардун, дедимким, раҳм кўргуз шавқидин,
Ўтда қилдек тўлғаниб, куйганда ул юз шавқидин,
Нечаким тоб урди жисми нотавоним, ўртадинг.

Ўт туташмиш даҳр аро ҳар ён эмастур лолазор,
Дуд эрур бўстон ичинда сунбул эрмас мушкбор,
Тоғ аро ёкутдин аҳгарлар ўлмиш ошкор,
Кўкта зоҳирдур шафақдин шуъла, кавкабдин шарор
Ким, ани, эй шуълалиқ, оҳу фиғоним, ўртадинг.

Отланиб чиққандаким оламини қилғайсен хароб,
Оразинг хуршидидин солдинг бари оламға тоб,
Тийғ тортиб чун кўнгул сайд эткали қилдинг шитоб,
Бисмил эткач сайдни андоқки, қилғайлар кабоб,
Заҳм этиб кўнглумни чунким оқти қоним ўртадинг.

Ул қуёш токим кўрунди дидаи гиёёнима,
Қолмади ўзлук хаёли хотири вайронима,
Ҳар тарафдин тушти офат барқи хонумонима,
Урғали, эй ишқи золим, барқи офат жонима,
Ҳар не ўзлуктинки бор эрди гумоним, ўртадинг.

То белининг, эй кўнгул, азми висоли айладинг,
Токи оғзи нуктасининг қийлу қоли айладинг,

Ишқ ўтида бизни бир аҳгар мисоли айладинг,
Эй Навоий, то белу оғзи хаёли айладинг,
Бору йўқ, яъники пайдову ниҳоним ўртадинг.

МУСАДДАС

Субҳидам махмурлуқтин тортибон дарди саре,
Азми дайр эттимки, ичгаймен сабухий соғаре,
Чикти соғар тўлдуруб кофирваши маҳпайкаре,
Накде дин олиб ичимга солди майдин озаре,
Ваҳки, диним кишварин торож қилди кофире,
Куфр элига ҳомию дин аҳлиға яғмогаре.

Демаким, невчун ҳаётингдин санга йўқ ҳосиле,
Ишқдин оллингда ҳар дам мушқил узра мушқиле,
Чун билурсен невчун айлабсен ўзунгни ғофиле,
Буйла бўлғай кимга ёри бўлса сендек қотиле,
Чобуке, раъноқади, нўшинлабе, хородиле,
Маҳваше насринузоре, гулрухе, сийминбаре.

Дўстлар, гар халқ аро йўқ мен кеби девонае,
Айламанг кўп айбким, ёнимдадур майхонае,
Анда шўхким тутар ҳар дам тўла паймонае,
Қайси шўхе боданўше кўзлари мастонае,
Жон берурда лаълидин Исосифат жононае,
Кўнгул олурда юзидин Юсуфойин дилбаре.

Ул қуёш ишқидаким кўнглумга йўқтур тоқате,
Шоми зулфидин агар жонимға етса меҳнате,
Орази меҳриға қилсам майл эрмас ҳайрате
Ким, эрур ҳар кимсаким, наззора қилса соате,
Зулфи кўзларни қора қилмоққа шоми фурқате,
Шоми фурқат дафъиға рухсори меҳри анваре.

Майл қилман боғ аро гар бўлса гул ё сунбуле,
Ёки гулдек юзда сунбулдек сочилған кокуле,
Улки, андин ҳар дам айлармен фиғону ғулғуле,
Гульузоредр вале, савти нечукким булбуле,
Ҳам гулистон базми ичра сарв қоматлиғ гуле,
Ҳам шабистон базми ихёсида шамъи анваре.

Раҳм қилмас нотаваон кўнглум анинг зори бўлуб,
Чехра очмас кўзларимнинг ашки гулнорий бўлуб,
Илтифот этмас таним ҳажр ичра бемори бўлуб,
Васлидин марҳам етурмас бағрим афғори бўлуб,
Оллоҳ-Оллоҳ, бўйла офатнинг гирифтори бўлуб,
Найлагай бир мен кеби зори заифи абтаре.

Кўҳи дардинг заъфлиқ тан бирла чектим муддате
Ким, висол уммидидин кўнглумда эрди қуввате,
Эмди раҳм эткилки, юзланмиш ажойиб ҳолате,
Не кўнгулда қуввате қолмиш, не танда сикҳате,

Не қарору сабру не тобу тавон, не тоқате,
Не кўнгул, не жону не руху равон, не пайкаре.

Ул замонким, бўлдум ул ой меҳриға мойил бу навъ,
Билмадимким, бўлғусидур жонима қотил бу навъ,
Келгусидур ишқида оллимға юз мушкил бу навъ,
Айлағумдур ҳажридин майхонани манзил бу навъ,
Соқиё, дилдорим ул янглиғ мени бедил бу навъ,
Раҳм этиб, айлаб манга тутқил лаболаб соғаре.

Ошнолиғ тарк этиб, чун ёр этар бегоналиғ,
Мен қила олман саломат кўйида фарзоналиғ,
Айлайин дайри фано аҳли била ҳамхоналиғ
Ким, маломат жомидин ҳосил этай мастоналиғ,
То бўлуб беҳуд Навоийдек қилай девоналиғ
Ким, тараҳхум қилмаса, қилғай тамошо ул парий.

ТАРЖИЪБАНД

I

Кетур соқий, ул майки, субҳи аласт
Анинг нашъасидин кўнгул эрди маст.

Маеким қилур, қуйсалар жом аро
Ўзи масту кайфийяти майпараст.

Эшит саргузаштеки, бир кун манга
Неча майпараст ўлдилар ҳамнишаст.

Май олмоққа пири муғон жазбаси
Мени чекти андоқки, моҳийни шаст.

Қилиб хирка май раҳнию зарфининг
Этиб оғзини мум ила сангбаст.

Келур эрдим эгнимда майлиқ сабу,
Бўлуб тўкқуз афлок оллимда паст

Ки, огоҳ ўлуб тўш-тўшумдин қабаб
Манга топтилар ихтисоб аҳли даст.

Шикастим менинг онча эрмас эди
Ки, май зарфи топти орада шикаст.

Чу синди сабу, чорае топмадим,
Мени муфлиси ур[у], гирёни маст.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

II

Кетур, соқие, муждае жомдин
Ки, пажмурда бўлмишмен анжомдин.

Бу гулшан гулига чу йўқтур вафо,
Не парҳез этай жоми гулфомдин?

Чу йўқ шоми хижрон хумориға субҳ,
Ичиб англамай субҳни шомдин.

Халос айлай ўзни маю нуқлнинг
Сую донаси бирла бу домдин.

Бўлай дайр пириға андоқ мурид
Ки, ёд этмайин шайхул-исломдин.

Кирай дайр аро уйла мажнуну маст
Ки, кетсун хирад хос ила омдин.

Солай бир алоло харобот аро
Ки, чиксун фиғон аҳли айёмдин.

Хароботий ўлмоғлиғим, зоҳидо,
Суол этма мен зори бадномдин.

Гарав қилғали майға чун қолмади
Не тасбиҳу не хирқа, нокомдин.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синган сафол.

III

Сафол ичра бир журъа лое манга,
Эрур жоми гитийнамое манга.

Кетармакка худбинлиғим ранжини,
Қани бода янглиғ давое манга.

Чу мен дайр пири вафосидамен,
Фалакдин етишмас жафое манга.

Фалакдин жафо етса, эй муғбача,
Не ғам сендин ўлса вафое манга,

Тариқат сулукини касб эткали,
Ҳамул кунки, бўлди ҳавое манга.

Бурун зухду тақвони айлаб шиор,
Дедимким, етишгай сафое манга.

Бориб хонақаҳ ичра қилдим мақом,
Бу маъно худ ўлди балое манга.

Боқиб хилвату зикру сажжодани,
Зухур этти ҳар дам риёе манга.

Булардин ўзумни халос айладим
Ки, то ҳосил ўлғай фаное манга.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

IV

Тилармен бу дайр ичра кошонае
Ки, бўлғай живорида хумхонае.

Бу хумхона саҳнидағи майфуруш
Сахо шевалиг пири фарзонае.

Анинг куррат-ул-айни куп оллида
Илигинда паймона жононае.

Суманбарлар ичра парийчехрае,
Парийчехралар ичра девонае.

Менга гоҳи ул берса май бирла жон,
Бу қилса гаҳе қатли мастонае.

Эрур телбаликдин ишим туну кун
Хаёл айламак уйла афсонае.

Неча муфлис истаб дедим май учун
Қилали ичин оро дангонае.

Эшиттимки, қилмиш яна пири дайр
Харобот аҳлиға майхонае.

Бугун очиб ул майкада эшигин,
Берур ҳар гадо етса паймонае.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

V

Яна бўлмишам ошику зор ҳам,
Хароботию ринду хаммор ҳам.

Мубоҳот этиб дурдкашлик била,
Қилиб тақвову зухддин ор ҳам.

Суроҳийни бут айлабон оғзида,
Қилидин эшиб белга зуннор ҳам.

Бўлуб майға сажжодаву хирқа раҳи,
Бориб нукл учун кафшу дастор ҳам.

Фано дайри ичра қаландарсифат
Кезиб балки девонакирдор ҳам.

Парийчеҳра атфолнинг тошидин
Бўлуб сарбасар жисмим афгор ҳам.

Мени ишқдин ўртаган муғбача
Ки, девонавашдур, парийвор ҳам.

Чу билдимки, бу навъ бирла эрур
Харобот кўйида майхор ҳам.

Эрур чунки якранглик шарти ишқ,
Бу тақриб бирла мени зор ҳам.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синган сафол.

VI

Қани соқийи гулғузорим менинг
Ки, жон қасди этмиш хуморим менинг.

Фироқ ичра кўп меҳнату дарду ранж,
Чекиптур тани хоксорим менинг.

Хумор эмгагидек вале кўрмамиш
Тани ғамкашу жони зорим менинг.

Бу хайли бало дафъиға авло ул
Ки, майхона бўлғай ҳисорим менинг.

Кўпу оздин тутса май пири дайр,
Фидоси анинг йўку борим менинг.

Етурса қадам бошима муғбача,
Эрур жавҳари жоннисорим менинг.

Харобот аро кирганим, эй фақих,
Дейин, бўл даме роздорим менинг.

Кеча хонақах ичра сармаст эдим,
Бугун майсиз итти қарорим менинг.

Хумор айлаб ул навъ ошуфтаким,
Илигдин бориб ихтиёрим менинг.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

VII

Мени май бас ошуфтаҳол айлади,
Бу водийда Мажнунмисол айлади.

Бошимни кўп атрофида майфуруш
Узум жисмидек поймол айлади.

Чоғир касрати май батидек манга
Хирад булбулин гунгу лой айлади.

Сабукашлигим айни идбордин
Қадимни юк остида «дол» айлади.

Майи лаъл олтун қазақ шаклидек,
Юзум сариғ, ашкимни ол айлади.

Қадимдин фалак офият хирқасин
Чекиб раҳни жоми зулол айлади.

Сипехр атласи дайр кўйи аро
Менинг кисватим эски шол айлади.

Май истарда идбору ошуфталиғ
Манга жом синған сафол айлади.

Харобот пири чу бир жом учун
Мени мундоқ ошуфтаҳол айлади.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

VIII

Яна дурдкашмен мубоҳот учун,
Бериб жон ҳавойи харобот учун.

Кетур, сокиё, бода оғзимға қуй
Дамеким, ўлубмен бу миръот учун.

Не миръот, балким қуёшеки, файз
Анга ом эрур барча заррот учун.

Манга зоҳид этти баса сарзаниш
Май ичмакка сарф ўлған авқот учун.

Дедим: яхшироқ бода ул зуҳддин
Ки, қилғай киши шуҳрату от учун.

Манга бодадин бўлди нафъи вужуд,
Санга зуҳд ани қилмоқ исбот учун.

Бўлуб тунд масжид сари қилди азм,
Мени қарғайин деб муножот учун.

Муножот этиб кирди хилват аро
Ясалғон риёйи каромот учун.

Каромот мен қилдим ул лаҳзаким,
Риё биймидин дафъи офот учун.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синган сафол.

IX

Яна бошламиш бода ичмак ҳабиб,
Манга ичмай ўлғайму сабру шикёб.

Ичармен вале қон, нединким ичар
Ҳабибим била бода ҳар дам рақиб.

Насиби рақибенинг ар май бўлуб,
Насибим менинг бўлса қон ё насиб!

Не зулмеки, гулшанда гул маҳрами
Бўлуб зоғу маҳрум эрур андалиб.

Не тонг боғламоқ, кофири ишқ ўлуб,
Киши белга зуннору осмоқ салиб.

Ёқам чок этиб кўксума тош уруб
Солиб рустахез эл аро мен ғариб.

Булар нафъ чун қилмади кўнглума,
Лаболаб қадах бирла бердим фиреб.

Чу билдимки, беҳудлуғумдур илож,
Харобот йўлида бўлдум нишеб.

Нечукким, етиб рустаме кўйиға
Кирар эрди сармаст маҳмуди ҳабиб.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

Х

Нечук май била бўлмасун улфатим
Ки, жон қасди айлар ғаму меҳнатим.

Назар айла бу коргаҳ вазъиға
Ки, ортар тамошосида хайратим.

Қуёш йўқки, бир зарра моҳиятин
Топа олмади саъй ила фикратим.

Не келмак аён бўлди, не кетмагим,
Не мабдаъ яқин бўлди, не ражъатим.

Не касби улум этти ҳал мушкилим,
Не тутти илиг тақвову тоатим.

Топай деб хабар ушбу мақсуддин,
Туташти баса қавм ила суҳбатим.

Не қилди бу дардим иложин ҳаким,
Не шайх айлади дафъ бу иллатим.

Не қилмоққа бир амрдин ҳосилим,
Не кечмакка бу фикрдин журъатим.

Менинг бошима бас қотик тушти иш,
Чу тоқ ўлди бу дард ила тоқатим.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

МАСНАВИЙ

Сано ҳаққаким, қошифи ҳол эрур,
Хирад мушкилотиға ҳалол эрур,

Алимеки, йўқтур бидоят анга,
Азимеки, йўқтур ниҳоят анга;

Ҳазар ичра бечоралар ёвари,
Сафар ичра оворалар раҳбари;

Не соликкаким, дашт этиб жилвагоҳ,
Таваккулни айлаб анга зоди роҳ;

Мусофирни йўлдин кеча гум қилиб,
Ёниға анинг қумни қоқум қилиб;

Аним, қилиб ишқдин ёралиғ,
Насиб айлабон анга оворалиғ;

Бировга неча ғурбат изҳор этиб,
Чу бир ерда кўп турғузуб, хор этиб;

Биравником айлаб бир эл ичра хор,
Анга чора айлаб ул элдин фирор;

Сафарни тамуғдин нишон айлабон,
Тамуғ ранжин андин аён айлабон;

Кўнгулсизга мушфик, кишисизга ёр,
Умиди йўқ эл андин уммидвор.

Анинг ҳамдидин сўнгра юз минг дуруд,
Бари фаррухойин ҳумоюнвуруд.

Наби равзасиға алайҳиссалом,
Ҳам олу ҳам асҳобиға бардавом

Адо бўлди чун ҳамду наъту сано,
Бу оврадин юз туман минг дуо.

Ангаким эрур фазл авжида меҳр,
Не меҳреки, бир зарра анга сипеҳр.

Сафо субҳининг меҳри фархундаси,
Фано шомининг шамъи рахшандаси.

Карам боргоҳида маснаднишин,

Адам хонақоҳида хилватгузин.

Тиқиб хирқалар эғнига аҳли роз,
Анинг қоптани вусласидин тироз.

Тўни чарху анда ўзи бир жаҳон,
Жаҳонни қилиб бир тўн ичра ниҳон.

Ўтук ултанги тахта наълайн анга,
Бўлуб ҳар қадам ўрни кавнайн анга.

Фалакдин сипоҳи фано ошуруб,
Сипоҳийлик ичра ўзин ёшуруб.

Жамол ичра тонг боши ноҳиддек,
Камол ичра туш вақти хуршиддек.

Вафо анга пеша, саҳо анга фан,
Вафову саҳо кони Саййид Ҳасан.

Зиҳе равзадин хулқунг ортуқ баса,
Келиб боғи қадрингда тубо ҳаса.

Чу сенсен бугун олам аҳлида фард
Ки, ҳолин де олғай санга аҳли дард.

Мангаким, видодингга хурсандмен,
Канобингга шогирду фарзандмен.

Ғаме етти чархи жафопешадин,
Ҳамул анжуми хориж андешадин.

Ки, бўлмоқ ватан ичра душвор эди,
Кўнгулга жало дафъи озор эди.

Сафар тушти оллимға беихтиёр,
Қазо амрида элга не ихтиёр?!

Билурмен сени ҳам сафардин қазо,
Агар қайтарурға қилиб иқтизо.

Қилиб авд, майли ватан айласанг,
Ичиб бода азми чаман айласанг.

Ўз илгингга жоми майи нобни
Олиб истасанг бир-бир аҳбобни.

Аларни чу май бирла шод айлагунг,

Мени доғи, албатта, ёд айлагуни.

Бу азмишни шоядки тафтиш этиб,
Фироқим замирингға ташвиш этиб,

Мени йўқлабон борча аҳбоб аро,
Тилаб топмайин хайли асҳоб аро,

Дегайсенким, ул зори овораваши
Ки, ҳижрон майидин бўлуб журъакаш,

Не қилди экин чархи нобахтиёр
Ки, саргашталик айлади ихтиёр?

Хаёлиға ҳодис не бўлди экин?
Бу азмиға боис не бўлди экин?

Чу ҳолимдин аҳбоб огоҳ эмас,
Дегайлар ҳадисеки, дилхоҳ эмас,

Аён бўлғай оллингда ҳангомае,
Битимак манга фарз эди номае,

Санга ҳолатимни аён айламак,
Бу азми вужуҳин баён айламак.

Манга неча навъ ўлди бечоралиғ
Ки, оллимға тушти бу оворалиғ.

Бир улким, чу сўздиндур инсон шариф
Чу ҳайвонға сўз йўқтур улдур касиф,

Кўнгул дуржи ичра гуҳар сўздурур,
Башар гулшанида самар сўздурур.

Эрур сўз фалак жисмининг жони ҳам,
Бу зулумотнинг оби ҳайвони ҳам,

Агар жон эмас, бас недурким,
Масих Улук тиргузур, деб каломи фасих?

Агар оби ҳайвон эмас бас нечук,
Топар жон зулолидин анинг ўлуг.

Не бўлғай анинг васфида эл сўзи
Ки, ҳарнеки дерлар эрур чун ўзи.

Бу сўз к-офаринишдин ашрафдурур,

Анинг дағи мавзуни алтафдурур,

Жавоҳир неча хўбу дилкашдурур,
Вале назм силки аро хушдурур.

Сўз ичраки, ёлғон эрур нописанд,
Чу назм эттилар, қилди доно писанд.

Мен ул менки, то турк бедодидур,
Бу тил бирла то назм бунёдидур.

Фалак кўрмади мен кеби нодире,
Низомий кеби назм аро кодире.

Не назме дер эрсам мени дарднок
Ки, ҳар ҳарфи бўлғай анинг дурри пок.

Етар тенгридин онча қувват манга
Ки, бўлмас битирига фурсат манга.

Бу майдонда Фирдавсий ул гурд эрур
Ки, гар келса Рустам жавобин берур.

Рақам қилди фархунда «Шаҳнома»
Ки, синди жавобида ҳар хомае.

Мусалламдурур зоҳиран бу иши
Ки, маъразға келмайдурур ҳар киши.

Деди ўз тили бирла ул кони ганж:
Ки, си сол бурдам ба «Шаҳнома» ранж.

Ани дерга бўлса қачон рағбатим,
Эрур онча ҳақ лутфидин қувватим,

Ки, ҳар неча нутқ ўлса қоҳилсарой,
Битигаймен ўттуз йилин ўттуз ой.

Агар хосса маъно гар ийҳом эрур,
Анинг кунда юз байти ҳалвом эрур

Вале айт деб, ким манга тутти юз
Ки, мен юз учун демадим икки юз,

Не юз, не ики юзки, бу килки тез,
Аторуд била қилса зоҳир ситез,

Анинг сайри бир давр охир бўла,

Фалакни латойифдин этгай тўла.

Бирав бўлса бир ишда бу навъ фард,
Вале кўрмаса баҳра жўз ранжу дард.

Бўлуб Қоф важҳи маошиға кон,
Мураббийси анқоға ҳамошён,

Уйи нотавон кўнгли янглиғ бузук,
Бу уй ичра андуху ғам ер озук,

Майи базми барча юрак қонидин,
Суруди хазин кўнгли афғонидин,

Десаким, топай эски пулдин фароғ,
Топилмай жуз аъзосида янги доғ.

Маишат учун орзу қилса сийм,
Ани топқай, аммо эсарда насим,

Киши жинси мулкида мардум гиё
Дирам синфи авзоида кимиё.

Киши бўлса андоғки, ўтти мақол,
Бу янглиғ кишига бу навъ ўлса ҳол,

Нечук майли оворалиғ этмагай,
Бошин олибон бир тараф кетмагай?!

Яна бир буким, зоҳир ўлмиш манго
Ки, чиқмиш Хуросон элидин вафо.

Вафо азм айларда бўлмиш магар
Сахову мурувват анга ҳамсафар.

Бу уч феъл чиққач ародин тамом,
Яна бўлмиш уч феъл қойиммақом.

Вафо ерида зоҳир ўлмиш нифок,
Саҳо ўрнида бухл тутмиш висок.

Мурувватқа бўлмиш ҳасад жойгир,
Зиҳе ҳуш элу мулкати дилпазир.

Не мулку не эл эмди таҳрир этай,
Алар ҳолатин васф бир-бир этай.

Дема мулкким, ваҳшатободи зишт,

Тамуғ билгуруб ғойиб ўлғач бихишт.

Тамошосини кимки, бунёд этиб,
Сипоҳону Рай мулкидин ёд этиб.

Ҳисори аноу тааб маҳбаси,
Сияҳчолдин тийра рўроқ басе.

Иморотида ганждин йўқ асар,
Хизона хароба бўлуб сарбасар.

Масожидда тоат била нур йўқ,
Хавоникда нон расми дастур йўқ,

Ҳам авқофни садр амлок этиб,
Вале кўпрагин май учун ток этиб,

Ҳам эл манзилин шаҳ катакдек бузуб,
Товуғ ўрнига чуғд ўлтурғузуб.

Мадорисда илму салоҳу яқин
Анингдекки, дайр ичра ислому дин.

Кўнгул жамъи аҳли муножот аро,
Анингдекки, тақво харобот аро.

Элида кишилиқдин осор йўқ,
Шароратдин ўзга падидор йўқ.

Не эл, не киши, балки шайтону дев,
Келиб барчаға даъб бедоду рев.

Бўлуб ломакон сатҳидин хонлари,
Адам мулки буғдойидин нонлари.

Қора пул учун айлабон қатл фан,
Ўлуктин тамаъ айлаб аммо кафан,

Не вайронда эски танобе билиб,
Йилон соғиниб, ганж даъво қилиб.

Қизил олтун истаб қоратоштин,
Фалак гўйи бир дона хашхоштин.

Тутулса бирав ўғридур деб кучун
Тутубон илиг, лек кесмак учун.

Ўлум келса бир зори бедил сари,

Мадад айлабон лек қотил сари.

Хирот аҳлин элтиб ҳаводис ели,
Эсиб дай елидек Самарқанд эли.

Бу мулк аҳли ул элга зору асир,
Бўлуб наҳбу яғмо қалилу касир.

Манга бу эл ичра не бир ҳамдаме
Ки, бир дам иковлан дейишсак ғаме,

Не шоҳеки топса ишим ихтилол,
Мадиҳига кўргузгамен иштиғол.

Не бир аҳли давлатдин онча умид
Ки, андин наво топса бир ноумид.

Не важҳи маоше муқаррар манга
Ки, бўлғай фароғе муяссар манга.

Не бир ҳужраким, ком топқай кўнгул,
Даме анда ором топқай кўнгул.

Не бир шўх васлиға ул моядаст
Ки, азмим аёғиға бергай шикаст.

Не ёреки, ранжимни қилғай қабул,
Не зореки, ҳажримдин ўлғай малул.

Етишса ўлум ранжи беморлиғ,
Су бергунча қилмай бирав ёрлиғ.

Су бермак неким, зоҳир айлаб ғулу,
Олурға агар бўлса жонимда су.

Сен эрдингки, ҳар ишда ёрим эдинг,
Не ғамким, етар, ғамгусорим эдинг.

Сени ҳам сипехри муҳолифмазоқ,
Ўкуш рев ила солди мендин йироқ.

Биравгаки юз қўйса мунча бало,
Не бўлғай анинг чораси жуз жало?!

Заруратки, ясаб сафар баргини,
Тушуб йўлға қилғай ватан таркини.

Учунч улки, чун холиқи зулжалол

Ки, ҳам ламязал келди, ҳам лоязол.

Чу лавҳи вужуд узра тортиб қалам,
Ики кавн тарҳиға урди рақам.

Бурун чекти мундоғ сипехри рафиъ,
Яна ёйди бу навъ арзи васиъ.

Неким жилвагар қилди афлок аро,
Не қилди аён арсайи хок аро.

Демай етти обоу тўрт уммахот
Ки, хилқат тўни кийди чун коинот.

Эмас эрди мақсуд жуз одамий
Ки, ҳақ сиррининг бўлғай ул маҳрами.

Баридин ғараз гарчи инсон эди,
Анга дағи мақсуд ирфон эди.

Бу сўз сидқиға дағи бетаъну танз,
Далолат қилур ояти «кунту канз».

Хаёлимда андоғ мусаввар бўлур
Ки, ул икки ишдин муяссар бўлур.

Бири буки, бир жазба ҳақдин етиб,
Кўнгулни яқин жомидин маст этиб,

Ҳақиқат сари турктоз айлағай,
Жаҳон шуғлидин бениёз айлағай.

Анга қолмағай ҳам ўзидин хабар,
Ўзидин неким, ўзлугидин асар.

Бўлуб рафъ имкони мавжудлуг,
Топиб ҳақ вужудида нобудлуг.

Чу ҳақ топти бу нисбатидин анинг
Ки, мақсуд эди хилқатидин анинг.

Мушарраф қилиб ани ўз розидин,
Яна ҳам ўз анжому оғозидин.

Буюрдики, эл бўлғали баҳравар,
Сулуку маротибға қилғай гузар.

Яна бир будурким, гадо гар мулук

Талаб йўлида қилғай онча сулук.

Бурун муршиди комил истай юруб,
Ани топқач ўзин анга топшуруб.

Сулук амрида урмайин бешу кам,
Анинг амридин айру дам ё кадам,

Фано даштида сайри бўлғач тамом,
Ҳақ андин сўнг эткай ато ул мақом

Ки, бир жазб ила ошно бўлғай ул,
Муқими ҳарими сафо бўлғай ул.

Аларким нишони масолик дебон,
Бурунғини мажзуби солик дебон.

Бу бирнингки, ҳар амри марғубдур,
Отин солике дебки, мажзубдур.

Чу аввалғи иш бўлмади дастгир,
Икинчисидин хўб эмастур гузир.

Мениким, бу савдо низор айлади,
Ҳавас илгида беқарор айлади.

Не имконки, топқай қарору суқун,
Биравким бу фикр этти ани забун.

Урармен қадам токи борғунча гом
Ки, бўлғай муяссар менга ушбу ком.

Агар бўлса бу йўлда умрум талаф,
Чу бу йўлдадур ул ҳам эрур шараф

Ва гар бўлсам ўз комима баҳраманд,
Зиҳе мулки жовиду бахти баланд.

Хушо улки оламда гар чекти ранж,
Яна олам асбобиға топти ганж.

Хуш улким, агар чекса минг хори дард,
Сўнги тушса илгига бир тоза вард.

Не фаррухдур ул ҳажр овораси
Ки, васл эткай охир анинг чораси.

Эмас бўлса даврон муроди била,

Фано бўлса матлуб ёди била

Жанобингда улдур манга мултамас
Ки, мен бенавони соғинган нафас.

Сўзум айт фонийлиғ оҳи била,
Мадад айла ҳиммат сипоҳи била,

Бу эрди сўзумким дедим мен ғариб,
Яна тенгри дийдор қилғай насиб!

ҚИТЪАЛАР

«ҒАРОЙИБ УС-СИҒАР» МУҚАТТАОТИНИНГ САРСУҲАНЛАРИ

1

ТЕНГРИ ЗОТИ ҲАҚИҚАТИДАКИМ, ХИРАД МАБҲУТУ НОДОНДУР ВА АҲЛИ ХИРАД ФАРТУТУ ҲАЙРОН

Ҳақ зотиға биравки, хирад бирла фикр этар,
Отин эл ичра оқилу фарзона айлабон.

Микдорини тенгиз суйининг истар англамоқ,
Лекин ҳубоб жомини паймона айлабон.

2

РАСУЛИ АЪЗАМ ШАЪНИДАКИМ, ҚУЁШДИН ОЛАМОРОЙРОҚДУРУ НАФИ ҚИЛҒОН ХУФФОШДИН ТИЙРАРОЙРОҚ

Муҳаммади арабий шаъни андин аъзам эрур
Ки, нуқс бўлғай улус бўлса нафйиға қойил,

Қуёш ашиъъасиға ламъа андин ортуқ эрур
Ки, зарра қасрати бўлғай зиёсиға ҳойил.

3

ФАНО ШАРБАТИ БОБИДАКИМ, ТАЪМИ ЗАҲРИ ҚОТИЛДУРУ БАҚОЙИ АБАД НУШИ УЛ ЗАҲРДИН ҲОСИЛ

Фонийи мутлақ ўлмайн солиқ,
Анга йўқтур умиди мақсади кулл,

Қора туфроқға синмаган қатра,
Андин имкони йўқ очилмоқ гул.

4

ФАНО МАҚОМИҒА ЕТКАН СОЛИК ВАСФИДАКИМ, МОЛДИН АНГА ЗИЁН ЙЎҚТУРУ ЖОҲДИН НУҚСОН

Солики озодани кўрсанг ғаний, қилғай дебон
Мол анинг манъи сулуки қилмағил инкор анга.

Кема тийри мол аро бўлмиш муқайяд демагил,
Кўрки, онча мол ўлурму мониъи рафтор анга.

5

ЎЗЛУКДИН ҚУТУЛМОҚ СУУБАТИДА ВА АНАНИЙЯТ ТАРКИ ШИДДАТИДА

Эй кўнгул, тан тахтасин бу қаъри йўқ гирдобдин
Истасанг соҳилға чекмак, билки, бу осон эмас,

Пиру истеъдоду тавфиқ ўлмаса бўлмас бу иш,
Кимдурурким, бағри бу ҳасратдин анинг қон эмас.

6

АҚЛНИНГ БАРЧА ТАРИҚИДА МАОШНИ ДУШВОР БИЛМАГУ ЖУНУНҒА ҚАРОР БЕРМАК

Важҳи маош учун кишиким деса фикр этай,
Қисмат ризосидин анга бегоналиқ керак.

Кунжи қаноат арчи эрур салтанат валек
Элдин тамаъни узгали мардоналиқ керак.

Ким ишқ асири ўлсаки, мумкин эмас висол
Дарду балоға ҳамдаму ҳамхоналиқ керак.

Лаззоти нафс тарки самари офият берур,
Лек ул шажарни эккали фарзоналиқ керак.

Тажрид нуридин киши кўз ёрутай деса,
Аҳбоб ҳажри шамъиға парвоналиқ керак.

Гар анжуманни деса муриду мутиъ этай,
Кўп нуктаву фасонада афсоналиқ керак.

Ботин ҳаримида тиласа махзани хузур,
Зоҳир уйи асосиға вайроналиқ керак.

Зоҳир юзидин ар тиласа тожу иззу жоҳ,
Дарду бало муҳитиға дурдоналиқ керак.

Десанг халос ўлай борисидин Навоийдек,
Беҳудлуғу май ичмагу девоналиқ керак.

7

ҚАНОАТ НАҚШИНИНГ ИФШОСИЮ НАҚШБАНДИЯ ТАРИҚИНИНГ АДОСИ

Қаноат тариқиға кир, эй кўнгул
Ки, хатм ўлғай ойини иззат санга.

Десанг шоҳ ўлай еру кўк басдурур,
Бу бир тахту ул чатри рифъат санга.

Фано шуъласида ёшур жисмни,
Керак бўлса зарбафт хилъат санга.

Етар лола буткан қоя қулласи,
Мурод ўлса гулгун ҳашмат санга.

Эрур бас ариғ нуктаву қон ёшинг,
Дуру лаълдин зебу зийнат санга.

Десанг хилватим анжуман бўлмасун,
Керак анжуман ичра хилват санга.

Ватан ичра сокин бўлуб сойир ўл,
Сафардин агар бўлса меҳнат санга.

Назарни қадамдин йироқ солмағил,
Бу йўл азми гар бўлса рағбат санга.

Дамингдин йироқ тутмағил ҳушни
Ки, юзланмагай ҳар дам офат санга.

Бу тўрт иш била рубъи маскун аро,
Чалинмоқ не тонг кўси давлат санга.

Бу оҳанг ила бўлғасен нақшбанд,
Навоий, агар етса навбат санга.

8

ТАВАККУЛ СИФАТИЮ БЕТАВАККУЛЛАР МАЗАММАТИ

Таваккулни улким қўюб, хотириға
Тушар шоҳ оллинда қуллуқ ҳавоси,

Насиби анинг бир аёқ ош эрур бас,
Агар ганжи Қорун эрур муддаоси.

Биравким, бўлур бир аёқ ош учун қул,
Юзига керактур қазоннинг қароси.

9

МАҲЛУҚ МУЛОЗАМАТИДИН ТАНФИРУ ҒАЙРИ ҲАҚ МУЛОЗАМАТИДИН ТАҲЗИР

Кимки маҳлуқ хизматиға камар

Чуст этар, яхшироқ ушалса бели.

Қўл қовуштурғуча бу авлодур
Ки анинг чиқса эғни, синса эли.

Чун хушомад демакни бошласа кош
Ким, тутулса дами, кесилса тили.

10

КАМОЛ КАСБИГА ДАЛОЛАТУ НУҚСОНИДИН ИЗҲОРИ МАЛОЛАТ

Камол эт касбким, олам уйидин
Санга фарз ўлмағай ғамнок чиқмоқ.

Жаҳондин нотаом ўтмак биайних,
Эрур ҳаммомдин нопок чиқмоқ.

11

ЖАБҲА ЧИНИНИНГ МАНЪИКИ, ОРАЗ ГУЛИНИНГ ХОРИДУРУ МУРОД ЮЗИНИНГ ҒУБОРИ

Биравким, жабҳасида чин эрур тута олмас
Мурод шоҳидининг соидини коми била.

Агарчи фаннида соҳиб камол эрур сайёд,
Қачон балиғ тута олғай су мавжи доми била.

12

СЎЗГА ҚУЛОҚ СОЛМОҚУ ОҒИЗ ОЧМАМОҚ, ГАВҲАРНИ ТЕРИБ, ЎЗ ГАВҲАРИН СОЧМАМОҚ

Кулоқда асра гаронмоя сўзнию фикр эт
Ки, дурсиз ўлса, не бўлғусидур садаф холи.

Сўзунгни дағи кўнгул ичра асрағилким, ҳайф
Ким, уйла дуржни гуҳардин эткасен холий.

Бу дуржу икки садафни тўла дур этканга,
Зиҳе улувви гуҳар, балки гавҳари олий.

13

ҲИДОЯТ АҲЛИҒА ҲАВОДИС ОСИБ ЕТКУРА ОЛМАСДАВУ НАВОЙИБ ЗАРАР ЕТКУРА ОЛМАСДА

Не раҳравеки, тожи ҳидоят бошидадур,

Йўқ бок анга ҳаводиси афлок тошидин,

Худхудки, қўйдилар азалий тож бошиға,
Тушқайму жола ёғқан ила тожи бошидин.

14

ЗОҲИДИ РИЁЙИЙ КЎНГЛИДИН МАЛОМАТ АҲЛИ КИЙНИ РИШТАСИН УЗМАГУ САЛОМАТ ЙЎЛИН КЎРГУЗМАК

Кўрсанг, эй зоҳид, муқомирваш қаландарпешае,
Бўлма кўп машғулу дунё шуғлидин қил ижтиноб.

Дона ўйнаб важҳин исор этсанг андин яхшиким,
Эвруб тасбиҳу ёрмоқ судин эткайсен ҳисоб.

15

БАДАСЛ ЭЛГА МУЛОЯМАТДИН ЭҲТИРОЗ КЎСИН УРМОҚУ ИДБОР АҲЛИ СУҲБАТИДИН ИЖТИНОБ ҚИЛМОҚ

Юзига асли ёмоннинг кўп очма гулшани хулқ,
Сияҳгилемга албатта меҳр айлама фош

Ки қилмади гул иси бирла тоза руҳ жуал,
Қуёш чароғиға парвона бўлмади хуффош,

16

ДУШМАНДИН ТАҲЗИР ҚИЛМОҚКИМ, БИЙМИ БЎЛҒАЙ, ХУСУСАНКИМ, УЛ ДУШМАНИ ҚАДИМИЙ БЎЛҒАЙ

Чу душман ўлди қадимий зиёнидин ҳазар эт,
Агарчи нутқи равонбахши жонға роҳат эрур.

Су бирла ўт аро зиддият ўлди чун азалий,
Агар ҳаёт суйидурки, ўтқа офат эрур.

17

ВИҚОР ТАРҒИБИДАКИМ, ҚОФИ ҚУРБ ҚОФИДИН НИШОНАДУРУ УЛ ҚОФ ДАВЛАТ АНҚОСИҒА ОШЁНА

Викор гавҳарию ҳилм маъдани бўлакўр,
Десангки, қилғай итоат санга гадо била шоҳ.

Бу шева тоғда зохирдурурки, даврондин
Қачонки тафриқа етти, улусқа бўлди паноҳ.

18

ТУЗЛУК ИРТИҚОБИДАВУ ЭГРИЛИК ИЖТИНОБИДА

Бийик мақомиға улким тилар сабот, керак
Ки, эгриликни кўюб, тузлук айласа қонун.

Туз ўлса соясида эл тиниб манор кеби,
Сипехр уйида турар қарнлар нечукки сутун.

Ғар эгридур ёғибон ўқу боғланиб бўйни,
Бўлур қабақ йиғочидек беш-ўнча кунда нигун.

19

РОСТЛИҚ СИФАТИЮ РОСТРАВЛАР ҚАРОМАТИ

Хиромон суда сойир бўлмоқу учмоқ ҳаво узра
Ажаб эрмас, қачонким ростравлиқ қилса зода.

Шиор айлаб бу ишни кема тийри, кўрки, су узра
Хиром айлаб ҳавоға бодбондин солди сажжода.

20

ТАЗВИР АШКИ ШАҚОВАТ ДОНАСИЮ НОДОН ЁВАСИ ИДБОР НИШОНАСИДУР

Поклар жони бўлур озурда тазвир ашкидин,
Кўзгу рухсори нечукким, занг тутқай нам била.

Ростлар кўнглини айлар тийра нодон ёвадин,
Шамъни ул навъким, жоҳил ўчургай дам била.

21

НИҲОНИЙ САХОВАТДА КЎШИШ ОСОРИЮ АНИНГ ЖИЛВАСИДА НИКУҲИШ ИЗҲОРИ

Сахий улдурки, навъе базл қилғай,
Агар худ суфра ичра бўлса нони.

Ким, ул чодир кўмачидек етишқай
Ғадо уйига кўзлардин ниҳоний,

Фалакдек йўкки, аввал жилва бергай
Қуёшнинг курсидек оламға они.

22

ТАКАЛЛУФ АҲЛИНИНГ ДУНЁҒА ШЕФТАЛИҒИДАВУ ДУНЁЛИККА ФИРЕФТАЛИҒИДА

Тўнни зарбафт айлабон хиффатдин учқан ҳар тараф,
Йўқ ажаб гар бор эса дунё матои ком анга.

Ул чибинким, кўзга олтун янглиғ эшнар хилъати,
Кўпраги, билким, нажосат узрадур ором анга.

23

ОЗ СЎЗ ДЕМАКНИНГ МАНФААТИДАВУ КЎП СЎЗНИНГ МАЗАРРАТИДА

Навоий, тилинг асрағил зинҳор,
Десангким, емай даҳр ишидин фусус.

Назар қилки, ўқ оғзи тилсиз учун,
Қилур тожварлар бида дастбус.

Неча тожвардур кесарлар бошин,
Чу ҳангомсиз нағма тортар хурус.

24

ҲИНДУ ТАРБИЯТИДАКИМ ҲАДИС МАЗМУНИ БИЛА БЕТАҲАЛЛУФДУРУ ХИЛОФ ҚИЛҒОНҒА БАҲРАЕ ТААССУФ

Иссиғ нафас билан ҳиндуға тарбият қилсанг,
Хисоли ҳарён ўлур жаҳл тавсанин сурмак.

Кўмирни ўтқа солиб лаъли оташин этсанг,
Натижа бўлғай анга қайда тушса куйдурмак.

25

ЛАИМҒА ТАЪЗИМ ЎЗ-ЎЗИГА РАНЖИ АЗИМДУР, БАЛКИ АЗОБИ АЛИМ

Лаим фарқиға иқбол тожини қўймоқ
Яқинки, бўлғусидур мужиби азоби анинг.

Нутукчи бошиға шунқор тумоғаси тонг эмас
Ки, бўлғуси сабаби ранжу изтироби анинг.

26

ОЛИЙ ШАЪН ЭЛ КИЧИК ЁШЛИҒ ЭКАНДА ҲАМ ОЛАМОРОЙДУРУ ОЙ БИР КЕЧАЛИКДА АНГУШТНАМОЙ

Бийик мақомлиғ эл тифл эканда ҳам бўлмас
Ки, тийра қилғай ани жаҳлу зулмат аҳли тили.

Қамар чароғи агар бўлса барча бир кечалик,
Не навъ ўчургай ани шабпарак қаноти ели.

27

САХОВУ БУХЛ БОБИДА НУҚТА СУРМАК ВА АРОЛАРИДА ИККИ ВОСИТА КЕЛТУРМАК

Дебон берган киши эрдур валекин
Демай берганга эрлик бил мусаллам.
Не деб, не берса билгил ани хотун,
Дебон бермасни хотундин дағи кам.

28

АВОМ РЎЗАСИН БАЁН ҚИЛМОҚ ВА ДАҲАНБЎСТЛАР ОЧЛИҒИН АЁН ҚИЛМОҚ

Не рўза бўлғай ангаким, очуқ бўлуб оғзи,
Даме кам ўлмағай андин калому ҳарза-калом.
Ғариброқ буки, қилғай баҳонайи суннат
Ки, шарбат айлағай ошом зоҳир ўлмай шом.
Намоз қилмағая қилса ҳам намоз ичра
Тахайюл айламағай ғайри лавн-лавн таом.
Чиқиб намоздин ўлғай таом ила мамлу
Бу шарт бирлаки бўлғай таоми барча ҳаром.
Димоғ топса рутубат бу навъ атъимадин
Гунас бош урғуча уйғанмағай киши ноком.
Кўзин чу очти яна рўза айлағай ният,
Агарчи фосид эрур меъдаву сақл андом.
Бу турфаким, тилағай бу қадр қабоҳат ила
Ки, рўза тутмағини англағай хосу авом.
Бу савм илаки малак ани ёзмағай жуз фиск,
Зиҳе малакваш сойим, зиҳе хужаста мақом.
Навоиё эрур ортуқ бу емак-ичмакдин
Йилон этини ебон, захрин айламак ошом.

29

АЧЧИҒ СУ КАСРАТИДИН ТАНБИҲУ ДАРЁДА ЧУЧУК СУНИ АНГА ТАШБИҲ ҚИЛМОҚ

Уйла ғарқи майдурурлар халқ бу давр ичраким,
Шарънинг айн-ул-хаётидин асар мафҳум эмас.

Ул сифатким, баҳрнинг аччиғ суйида баъзи эл
Топилур дерлар чучук су ҳам вале маълум эмас.

30

ПОДШОҲ МУҚАРРАБИ КИШИГА ЭЛ ҲАСАД ЕМАК ВА БУ ИШНИНГ ДИЛПАЗИР ЖИҲАТИН ДЕМАК

Шаҳға муқарраб ўлса бирав барча хайлдин,
Эл барча душман ўлса анинг бирла важҳи бор.

Ким хайлу шоҳ ошику маъшук эрур яқин
Гулчехраеки, ошиқ анга бўлса бешумор.

Ул барчасидин ўлса бирисига мултафит,
Душман бўлурда ўзгаларига не ихтиёр.

31

АБЛАҲНИНГ ҲАРЗАСИ ИНТИБОҲИДАВУ ЭШАКНИНГ ФАРЁДИ ИКРОҲИДА

Умрин аблаҳ кечуруб ғафлат ила,
Нукта ўрниғаки тортар харрос.

Бир эшакдурки, тағофул юзидин
Қилғай изҳор паёпай аррос.

32

ХЎБЛАР ВАСЛИҒА МАҒРУР БЎЛМАМОҚУ АЛАРНИНГ ИЛТИФОТИҒА МАСРУР

Замона хўбларининг висоли шарбатидин,
Навоиё, тилабон ком кўп чучутма мазок.

Ки, ҳар пиёласи зимнида коминг эткай талх,
Сипеҳр тутқусидур юз тағора захри фироқ.

33

«АННОСУЪ ЁАЛО ДИНИ МУЛУК» ҲАДИСИНИНГ ТАФСИРИ

Шаҳнинг афъоли этар хайлу сипоҳиға асар,
Чу наби дедики, «анносу ёало дини мулук».

Ҳукамо ҳам дедилар шаҳни тенгиз, хайли арик,
Ул ачиғдур, бу ачиғ, ул чучук ўлса, бу чучук.

34

ЖАВОҲИРСЕВАР САЛОТИН ИНКОРИДАВУ АНИНГ ТОШҚА МУШОБАҲАТИ ИЗҲОРИДА

Шаҳо, эл жавҳари жонин чиқардинг,
Жавоҳир ҳирсидин бедод этиб фoš.

Чу ўлгунгдур не осиф тўкмак ани
Мазоринг узра андоқким, ушоқ тош.

35

АТФОЛНИ ҚАРИЛАР ХИЗМАТИҒА ЙЎЛДАМОҚУ ЧУЧУК СЎЗ БИЛА АЛДАМОҚ

Қарилар хотири нозукдур, эй тифл,
Шикастидин қилиб ваҳм, ўлма густох:

Унуттунгмуки, атфол ўйнағанда,
Синар оз майл кўргандин қуруқ шоҳ.

36

ЎЗ ТОИФАДИН ШИКОЯТУ ЭЛГА ЯХШИЛИҚ ҚИЛИБ, ЁМОНЛИҚ КЎРГАН ҲИКОЯТ

Не толиъдурки, ҳар кимни десам ёр,
Манга ул оқибат бўлур бадандеш.

Биравдур гар ани десам кўзумсен,
Чекар мужгон кеби қасдимға юз ниш.

37

УЛ БОБДАКИМ, ҲУСН ҚУШИ АШК ДОНАСИ БИЛА САЙД БЎЛМАСУ ЖОН РИШТАСИ БИЛА ГИРИФТОРИ ҚАЙД

Ул турфа қуш ҳавосида кўз тўкти дурри ашк,
Жон ёйди риштасин анга айлаб ҳавойи қайд.

Лекин гар инжу сочса киши дона ўрниға,
Товусни қачон қилур ўргамчи доми сайд.

38

УЛ МАЗМУНДАКИМ ТАКАЛЛУФЛУҚ ТЎН МУЖИБИ КУЛФАТДУРУ БЕТАКАЛЛУФЛУҚ АДАМИ УЛФАТ

Кийиб самур ила киш қилма асру раънолиқ,
Ипак либос ила тутма ғурур жоми тўла.

Тийиннинг ўз туки-ўқ бўлди жониға офат,
Фарисанинг паридин келди ўз бошиға бало.

39

ЛОЖУВАРДДИН РАНҒЕ КЎРМАҒАН КЎКИН ТУЗМАҒУ УЛ КЎКТА РАНҒЕ КЎРГУЗМАК

Шоҳи сипехрқадр Абобакр ул шаҳе
Ким, кўк равоқи дарғаҳи қадриға тоқ эрур.

Бу чархи ложувард уза хуршид, гўйиё
Кўкбўз таковариға музаҳҳаб жанок эрур.

Бир пора ложувард сари гўйий англади
Ким, бу заифи хастаға кўп иштиёқ эрур.

Хукм этти бир қулиғаки, таслим айласун,
Гўё вусули ул киши оллинда шоқ эрур.

Ердин деса қазиб чиқарай, ер эрур қатик,
Кўк конидин десаки, олай, кўк йироқ эрур.

40

КУЧ БИЛА КУЛГУДИН ЙИРОҚ СОВУҚЛУҚҚА ЁВУҒРОҚ, ВАЛЕ КУЧ БИЛА ЙИҒЛАМОҚ ЭРУР АНДИН СОВУҒРОҚ

Ҳикмат аҳли оллида совуқ сифат йўқ кимсада
Субҳи козибдек маҳалсиз айлагон кулгу кеби.

Лек мундин кўп совуқдур ашк тўкмак зўр ила
Дай елида қатра-қатра муз томизган су кеби.

41

АНОНИЯТ УЙИН БУЗМОҚ БОБИДАКИМ, ФАНО ЗОВИЯСИН ТУЗМАҚДУР ВА ЎЗИН КАМ ҚИЛМОҚДА ЎЗИН КЎРГУЗМАК

Кимки, ўзлук иморатин бузди,
Бўлди нақди фано анинг музди.

Ул иморатни бузмайин солиқ
Бўла олмас бу нақдға молик.

42

ҚОНИЪ ВАСФИДАКИМ, «АЛҚАНОЪАТУ КАНЗУН ЛО ЮФНО» МАЗМУНИ БИЛА АМАЛ ҚИЛУР

ВА ҲАР НЕЧА НАФЪ ТОПСА ҚАНОАТ ҚИЛМАС

Қаноат гўшасин тутқилки, чун анқо бу даъб этти,
Анга қушлар ичинда қурб қофида нишимандур.

Чу парворий товуғнинг оғзи тинмас туъмадин гарчи,
Ўлар охир анга аввал катак зиндони маскандур.

43

ЮРУШДА ОТЛАРИ ЗАЪФИ ТАЪРИФИДАКИМ, МУАММО ИЧИДАГИ ОТДЕК ПАЙДО ЭМАС ЭРДИЛАР

Бу юрушда ики улоғим бор,
Лек бормен сипоҳийликда яёқ.

Ики шатранж отидек бириси
Кўтара олмай ўз еридин оёқ.

Чопса шатранж хонаси хатидин.
Бири ранги қорадурур, бири бўз,

Секримаклик аларға беҳад шоқ.
Қора ердур дағию бўз туфроқ.

44

УЛ ИМОМ БОБИДАКИМ, НАМОЗ ҚИЛМОҚДИН МАҚСУДИ ЖАМОАТДИН ЎЗНИ МУМТОЗ ҚИЛМОҚ ЭРДИ

Турфа иш кўрким, фалон ҳар вақтким, қилғай намоз,
Анда бир иш, ғайри номашруъ, зоҳир бўлмағай.

Гар қиёму гар қироат, гар рукуу гар сужуд,
Ҳар не қилғай бири ўз еринда содир бўлмағай

Бўлмағай ҳозир жамоатқа вале ёлғуз дағи,
Қилмағай то бир жамоат анда ҳозир бўлмағай.

Бовужудиким, жамоат айлағайлар барча ҳазл,
То имомат қилмағай осудахотир бўлмағай.

45

ТУС МАЗОРЛАРИ БОБИДАКИМ ВАЙРОНАДА ГАНЖИ МАДФУНҒА, БАЛКИ САДАФ ИЧРА ДУРРИ МАКНУНҒА МУШОБИҲДУРЛАР

Авлиёуллаҳ мазори Тус вайрони аро
Кўптурур, йўқ бок агар тавфида кўрса кимса ранж,

Мунчаким вайрона кездим ганж бир ҳам йўқ эди,
Буйла вайрон ким кўруптур анда мадфун мунча ганж.

46

ҒАЛАТ БИТИР КОТИБ БОБИДА ҚАЛАМ СУРМАҒУ ҚОРАСИНИНГ ҒАЛАТИН ЮЗИГА КЕЛТУРМАК

Фалон котиб ар хатни мундоқ ёзар,
Бу мансабдин ани кўпармоқ керак.

Юзин номасидек қора айлабон,
Қаламдек бошин дағи ёрмоқ керак.

Қорадин қораға берибон улоқ,
Қаламравдин ани чиқармоқ керак.

47

КОМИЛ ҚАЛАМЗАН СЎЗИДАКИМ, ТАЪРИФИ ЛОЗИМ КЕЛГАЙКИ, ҚАЛАМ ТИЛИН БИЛУР КИШИ АНИ БИЛГАЙ

Қиблат-ул-куттобким, дерлар ани Султон Алий,
Ким қазо қилки масаллик хомаси ёзмас ғалат,

Қайси қитъамники ёзди борди андин шеърлик,
Эл солурлар жузвдонғаким, эрур бир қитъа хат.

48

ҲИММАТ БОБИДАКИМ САРВНИНГ САРАФРОЗЛИҒИГА САБАБДУРУ АРИҒНИНГ ХОКСОРЛИҒИГА БОИС

Ҳиммат аҳлики эрур тузлук аро сарв кеби,
Даҳр бўстонида сарсабздуру озода.

Улки, су янглиғ эрур паст ниҳоду кажрав,
Чекиб афғон анга тинмаслиғ эрур омода.

49

ДИЛБАСТАЛИҒ МАНЪИДАКИМ ВАСЛ НАФЪИ ЖОН ТОРТМОҚДУРУ ҲАЖР САРСАРИ ЖОН БЕРМАК

Эй Навоий, кишига берма кўнгул,
Агар ул ҳурдурур, йўкса парий,

Васли нафъи буки, чеккайсен жон,
Ўлтурур, лек фироқи зарари.

50

ҚАЛАМИНИНГ СΙΑХҚОРЛИҒИНИНГ БЕРОҲЛИҒИ ВА ЎЗИНИНГ СИЁҲРЎЛИҒИНИНГ УЗРҲОҲЛИҒИ

Илоҳий, ул рақамеким, чекибдурур қаламим,
Мин-аш-шарорати ав ғайриҳо фарарту ладаик.

Агар худ ўлса малиҳ ажри раҳматингдур анинг,
Ва лав якуну қабихан, фа-минҳу, тубту илайк.

РУБОИЙЛАР

1

Субҳоналлоҳи холиқи 3-ул-мажду ало
Ким, андин эрур тўла хало бирла мало.
Гар меҳр анинг мисли дегайлар уқало,
Меҳр оллида зарра янглиғ ўлғай масало.

2

Кўк пўяву сайр ила талабгор санга,
Кун сорғорибон ишқда бемор санга.
Ой доғ ила қуллуқ айлаб изҳор санга,
Тун анжуми нақдидин харидор санга.

3

Ё рабки, иноятингни ёр айла манга,
Йўқлукқа ҳидоятингни бор айла манга,
Ҳам қаҳфи кифоятингни дор айла манга,
Ҳам дурри иноятинг нисор айла манга.

4

Шоҳеки фалак сори чу майл ўлди анга,
Кўк зарфи сочарға нур кайл ўлди анга,
Афлок шаҳи тобеу хайл ўлди анга,
Балким, еру кўк хайли туфайл ўлди анга.

5

Жонимдағи «жим» икки долингға фидо,
Андин сўнг «алиф» тоза ниҳолингға фидо,
«Нун»и дағи анбарин ҳилолингға фидо,
Қолган ики нуқта икки холингға фидо.

6

Бу қосид ишим оҳу фиғон айладило,
Бу руқъа танимни нотавон айладило.
Бу саъб хабар ичимни қон айладило,
Бу қонлиғ ичим ҳалоки жон айладило.

7

Уйланса бирав торий ўлуб нақбат анга,
Маккораки, қалтабон сураш шахват анга.

Зишт эрса гар элдин ёшурур раҳмат анга,
Хўб эрса гар элга кўргузур лаънат анга.

8

Ким бўлса бу мотамкададек олам аро,
Сайр айласа ғамсириштлиқ одам аро,
Гар одам эрур бўлса керактур ғам аро,
Оламда эса, бўлса керак мотам аро.

9

Ишқингда неча зор бўлай фурқат аро,
Етсам хуш эрур базминга бир ишрат аро.
Кўз икки юзунгдин олмасам суҳбат аро,
Икки табонингдин уйлаким хилват аро.

10

Нўш айлар эмиш қадахни жонона тўла,
Сокий, манга тут жоми ҳарифона тўла.
Қуй, гар худ эрур сипеҳр паймона тўла,
Ҳар нечаки, холий этсам, эт ёна тўла.

11

Номангки, тириклигимдин улдур матлуб
Очиб ўқуғач бир неча лафзи марғуб,
Кўп тўлғаниб ашк ичра ўзумдин бордим,
Ул навъки, су ичига тушкай мактуб.

12

Номангки, эрур боиси иқболу тараб,
Еткурса тараб мени ҳазинға не ажаб.
Ёлғуз мендин кетармади ранжу тааб
Ким, бўлди баса халқ ҳаётиға сабаб.

13

Бир айбға гарчи халқ қилғай мансуб,
Фақр аҳлидин изтироб эмастур маҳсуб
Сидқ эрса худ этмак керак ўз феълини хўб
Кизб эрса, маломат дағи бордур матлуб.

14

Су кўзгусини боғ аро айларда шитоб,
Сиймоб қилур эрди таҳаррук била тоб.

Дай қилди бу симобни андоқ кўзгу
Ким кўзгу анинг қошида бўлғай сиймоб.

15

Васлинг бўлубон жонға муяссар, ё раб,
Чехранг қилибон кўзни мунаввар, ё раб,
Нутқунг сочибон базмда гавҳар, ё раб,
Ё рабки, ижобат айлагил ҳар «ё раб».

16

Маҳбубдурур гулу висоли матлуб,
Кўрмак ани гулбун узра билгил маҳсуб.
Базм ичра узуб кетурган эрмас марғуб,
Ул навъки мажлис ичра ўлган маҳбуб.

17

Эй улки, сўзунг тушти ҳабиб оллида хўп,
Мендин йўлиға бошинг қўюб, туфроғин ўп
Аҳбобға ҳам бирин-бирин хидмат этиб,
Арз айла, ниёз ила дуо кўптин-кўп.

18

Гардун уза базм учун мақом айлади тут,
Ул базмда хуршидни жом айлади тут.
Ул жом ила ишратни мудом айлади тут,
Охир дами ер қуйи хиром айлади тут.

19

Гар ошиқ эсанг зебу такаллуфни унут,
Яхшию ёмон ишда таҳаллуфни унут.
Ўткан гар эрур ёмон таассуфни унут,
Келган гар эрур яхши тасарруфни унут.

20

Эй ишқ, анинг кўйида тавфи ҳарам эт,
Бизни дағи ул тавфға бошла, қарам эт,
Бир дойира кўйи теграсида рақам эт,
Гар чиқса оёғим рақамингдин, қалам эт.

21

Чун ханжари ҳажринг манга қатъ этти ҳаёт,
Бори ғаму дардинг ўқини тинмайин от

Ким, онча қовурсун пар ўлуб бутса қанот,
Тойир бўлубон етқамен охир санга бот.

22

Бўлди менинг ўлмагимга савдо боис,
Савдоға ҳавойи жоми саҳбо боис.
Саҳбоға дағи дайру чалипо боис,
Бу барчаға ул дилбари тарсо боис.

23

Кўнглумни олибдур ул шаҳи сабздавож,
Ким ғамза била олур мамоликдин бож.
Боши уза мамлакат хирожи бир тож,
Тожи уза гавҳари мамоликка хирож.

24

Кундуз кўрсанг ўзунгни маҳзун, қадах ич,
Андоқки, қуёш равшану мавзун қадах ич.
Ул дамки, қуёш ботти, шафақгун қадах ич,
Жомингни қилиб нечукки гардун, қадах ич.

25

Гул вақти муяссар ўлса гулфом қадах,
Андин сўнг тутса бир гуландом қадах.
Манъ айласа барча аҳли ислом қадах,
Қофирмен агар қилмасам ошом қадах

26

Рухумғаки майдин эрди ҳар лаҳза футуҳ,
Носиҳ тили ниши қилди ани мажруҳ.
Май лойини марҳам қилайин шому сабуҳ,
Ул вақтқачаки, тоза бўлғай манга руҳ.

27

Қўрқутма мени тамуғдин, эй зоҳиди ях,
Жаннат манга бўлғуси дебон урма занар
Ким, дўзах анинг ёди била жаннат эрур,
Жаннат бори сенинг биладур дўзах.

28

Рухсори уза холларин ул дилбанд,
Очти чу мени кўрди баса ҳожатманд.

Айшимға ёмон кўз этмаган эмди газанд,
Хоссаки, ул-ўқ бўлубтур ўт узра сипанд.

29

Ёшимға бағир қони чу эрди монанд,
Кўз асради ёшдек бўлуб андин хурсанд.
Турмади кўзумда еткач ул сарви баланд,
Бўлмас киши фарзанди кишига фарзанд.

30

Кўнглум сайди узуб улустин пайванд,
Саргаштасифатлиғ била эрди хурсанд.
Қуллоби муҳаббатинг яна солди каманд
Сайдеки, узуб эди расан, айлади банд.

31

Эй шарбати лаълинг оби ҳайвондин алаз,
Ҳайвон суйини қўйки, чучук жондин алаз.
Не жондин алаз, не оби ҳайвондин алаз
Ким, ҳарнеки йўқ, андин алаз, андин алаз.

32

Будур тилагимки улки, маъбудунг эрур,
Тутқай сени ул ёнки, сенинг судунг эрур.
Кўнглунгга етургай улча беҳбудунг эрур,
Илгингга кетургай улча мақсудунг эрур.

33

Гул зикрин эшитурмену йўқ гулдин асар,
Бу боғ эшигини истарам онча гузар
Ким, топмаса гул жамолидин баҳра назар,
Боре исидин етса димоғимға хабар.

34

Соқий, баданимни нотавон этти хумор,
Кўнглумни қадахдек тўла қон этти хумор.
Ҳар узвума юз ранж аён этти хумор,
Тутқил қадаҳеки, қасди жон этти хумор.

35

Мулк очқали ҳар хусрави олиймиқдор,
Инсофу адолату салоҳ этса шиор.

Фатҳ ўлғай анинг ниҳояти охири қор,
Алминнату лиллаҳки, санга барчаси бор.

36

Кўзум учадур, магарки ёрим келадур,
Эс ҳар дам озар, магар нигорим келадур.
Ё бодияйи фироқ сайрида қилиб,
Юз марҳала қатъ шаҳсуворим келадур.

37

Ошубки ул кўз тарфи айланадур,
Боғлабсену жон бу дарддин ўртанадур.
Ё ғояти усруклуғидин булғанадур,
Ул маст кебики, булғанур боғланадур.

38

Ағёр ила жуфт берма фардим бор
Ким, фурқати заъфида рухи зардим бор.
Ғар дардидин оҳи ғусса парвардим бор,
Манъ айлама, эй рафиқким, дардим бор

39

Ҳар лаҳза кўнгул ғамингда маҳзун бўладур,
Маҳзунлуғи лаҳза-лаҳза афзун бўладур.
Савдо анга юз ончаки, Мажнун бўладур,
Юз мунча десам ҳам не ажаб чун бўладур.

40

Эй боди сабо, айласанг ул сари гузор,
Жон бирла кўнгулни топшурай олғач бор.
Кўнглумни итига туъма қилғил зинҳор,
Жонимни дағи оёғиға анла нисор.

41

Эй жисм, анинг кўйини пайдо қилакўр,
Эй кўнгул, ўшул кўйни маъво қилакўр.
Эй кўз, сен анинг юзин тамошо қилакўр,
Эй ашқ, анинг кўйи сари оқилакўр.

42

Элдин қочиб улки, тутса тоғ ичра қарор,
Совуғда ери бу тоғнинг жавфида ғор.

Иссиғда макони андаким, ётмиш қор,
Олам элининг шаҳлиғидин бор анга ор.

43

Андин бериким, қошимда ёрим йўқтур
Ҳижронида жуз нолайи зорим йўқтур.
Дашт ўзра қуюн кеби қарорим йўқтур,
Саргашталиғимда ихтиёрим йўқтур.

44

Ҳар гармравеки, бўлғай ул қошифи роз,
Мақсуд қарими сари қилғач парвоз.
Тонг йўқ фалак узра айлабон жилвайи ноз,
Наълайни малакка бўлса меҳроби намоз.

45

Олам бор эмиш, Навоӣё, шўрангиз,
Оламдағи эл боштин-аёғ рангомиз.
Ишқ истар эмиш сени адам Мисри сари,
Борғилки, эрур эл тилаган ерда азиз.

46

Аҳбоб денгизки, хонумондин тамаъ уз,
Не хону не мон, кавну макондин тамаъ уз.
Не кавну макон, жону жаҳондин тамаъ уз,
Лекин демангиз муники, андин тамаъ уз.

47

Жондин сени кўп севармен, эй умри азиз,
Сондин сени кўп севармен, эй умри азиз.
Ҳар неники, севмак андин ортуқ бўлмас,
Андин сени кўп севармен, эй умри азиз.

48

Лаълингни қилиб нуктасаро, эй қоракўз,
Ишқ аҳли ҳаётиға яро, эй қоракўз.
Чекма яна сурма кўз аро, эй қоракўз,
Эл қониға қилма кўз қаро, эй қоракўз.

49

Ул кўзки, даме бўлмади соғ, эй қоракўз,
Қонимдин ичар мудом аёғ, эй қоракўз.

Билмонки эрур анга қароғ, эй қоракўз,
Ё маст эди қўйди тоза доғ, эй қоракўз.

50

Жонбахш лабинг чашмайи ҳайвонму эмас?!
Ҳажридин анинг ичим тўла қонму эмас?!
Ҳар қатрайи қон лаъли Бадахшонму эмас?!
Ҳар порайи лаъли жавҳари жонму эмас?!

51

Гар ошиқ эсанг, меҳру вафо қилма ҳавас,
Дард иставу дафъиға даво қилма ҳавас,
Ҳижрону висол мутлақо қилма ҳавас,
Дилдорингдин ғайри ризо қилма ҳавас.

52

Маҳбубқа эътимод қилмоқ бўлмас,
Андин талаби мурод қилмоқ бўлмас.
Кўзнинг қорасин мидод қилмоқ бўлмас,
Гар бўлса битиг савод қилмоқ бўлмас.

53

Ҳам савмаа кунжи шайхи таррорға бас,
Ҳам шайх юзи зоҳиди ҳушёрға бас.
Ҳам дайрда мастлиғ мени зорға бас,
Ҳам муғбача васли жони беморға бас.

54

То субҳ хурусе уйғаниб урди нафас,
Хуффош қанот очкуча май қилма ҳавас,
Чун валвала чекти қўй аро табли асас,
Май ич анга тегруким, етар савти жарас.

55

Ғурбатда ғариб шодмон бўлмас эмиш,
Эл анга шафику меҳрибон бўлмас эмиш.
Олтун қафас ичра гар қизил гул бутса,
Булбулға тикандек ошён бўлмас эмиш.

56

Ул дурри саминки, бор эди кўзума ёш,
Айларда ажал анга жафо расмини фош.

Ғам тирноғидин қилиб қароғимни харош,
Яшурғай эдим ани кўзум уйида кош.

57

Йўқ бодайи васл, оби ҳайвон ул эмиш,
Аҳбоб мулоқоти дема, жон ул эмиш.
Гардун ғаму ранж сувратин нақш этса,
Жон чехраси атрофиға ҳижрон ул эмиш.

58

Йиллар тутубон шайх мақолотиға гўш,
Не кўнглума завқ етти, не жонима жўш.
Жонимға наво солдию кўнглумга хуруш,
Бир журъа била муғбачайи бодафуруш.

59

Шарбат манга хунобу ғизо ғам бўлмиш,
Бистар туфроғу оҳ ҳамдам бўлмиш.
Ҳолимға халойиқ иши мотам бўлмиш,
Сенсиз ўларим саъб эди, ул ҳам бўлмиш.

60

Соқий, мени хорхордин айла халос,
Гул-гул юзунг оч, баҳордин айла халос.
Ё май беру интизордин айла халос,
Ё ўлтурубон хумордин айла халос.

61

Бер жому ол, эй муғбача, жонимни эваз,
Кўш тутқилу, ол икки жаҳонимни эваз.
Ани сумурурда қатрае томса агар,
Сен ҳам тўк анинг ўрнида қонимни эваз.

62

Ким истаса салтанат, саҳодур анга шарт,
Ҳар ваъдаки айласа вафодур анга шарт.
Ким фақр талаб қилса, фанодур анга шарт,
Оллиға неким келса, ризодур анга шарт.

63

Бу даврда йўқ сен кеби хушхон ҳофиз,
Хуффоз аро сарҳалқайи даврон ҳофиз.

Қуръонға сен ўлған кеби яксон ҳофиз,
Бўлсун санга барча ишда Қуръон ҳофиз.

64

Ким айласа соқийи гуландом тамаъ,
Илгидин анинг соғари гулфом тамаъ.
Андин сўнг агар таквою ислом тамаъ,
Айлар эса, гул мардак эрур хомтамаъ.

65

Ул дамки, қуёш айлади мағрибқа ружуъ,
Гар суҳбат ўшул қуёш била топса вуқуъ.
Хуштур қилмоқ жом қуёшиға шуруъ,
Ул дамгачаким, қилур қуёш жоми тулуъ.

66

Муғ дайрида даст берса бир лаҳза фароғ
Ким, муғбача ишқидин қизиг бўлса димоғ.
Ул тутса муғона лаҳн ила ҳар дам аёғ,
Бош олсам оёғидин керак бошима доғ.

67

Бир гул ғамидин дедим қўяй бағрима доғ,
Боргайму дебон атри димоғимға фароғ,
Боргин чу мулаввас айлади бум ила зоғ,
Эмди ани исламакка юз ҳайф димоғ.

68

Бердинг манга дайр аро иқомат, эй муғ,
Туттунг қадаҳи майи маломат, эй муғ.
Бу ишни худ айладинг каромат, эй муғ,
Ё рабки, ҳамиша бўл саломат, эй муғ.

69

Номанг етибон топти кўнгул иззу шараф,
Ҳар лафзи бўлуб мурод дурриға садаф.
Ҳар сатри алам черигининг дафъи учун,
Иқбол сипоҳидин чекибон бир саф.

70

Соқий, баданимни қилди ғам тийғи шикоф,
Қоним бори оқти, тутма ўзунгни маоф.

Туткил бадали моятаҳаллал майи-соф,
То маст қилай ғам чериги бирла масоф.

71

Юз меҳнату ғам кўнглума еткурди фироқ,
Жонимға балову дард ўкин урди фироқ.
Жисмимни фано ўтиға куйдурди фироқ,
Чун куйди, кулини кўкка совурди фироқ.

72

Кўнглумни ғаму дард ила қон айлади ишқ,
Кўз йўлидин ул қонни равон айлади ишқ.
Ҳар қатрани билмадим қаён айлади ишқ,
Бедил эканим буйла аён айлади ишқ.

73

Ул дамки қуёш боттию сарғарди шафак,
Базмингға шафакгун май ила бер равнақ.
Не ҳақни унут, не майни қуйғил мутлақ
Ким, тонгла эрур тенгри кариму барҳақ.

74

Оллимда табиби чорасозим ҳам йўқ,
Ёнимда рафиқи дилнавозим ҳам йўқ.
Теграмда аниси жонгудозим ҳам йўқ,
Бошимда шаҳи банданавозим ҳам йўқ.

75

Ким кўрди экин жаҳонда оё хушлук,
То бир киши айлағай таманно хушлук.
Юз йилда агар бир ўлса пайдо хушлук,
Омодадурур ёнида юз нохушлук.

76

Ҳажрингда менинг сабрима жуз нуксон йўқ,
Кўнглум аро ғайри нолаву афғон йўқ.
Жонимға ҳаёт умиди худ имкон йўқ,
Йўқ-йўқ, йўқ, сабр йўқ, кўнгул йўқ, жон йўқ.

77

Йўқ даҳрда бир бесарусомон мендек,
Ўз ҳолиға саргаштаву ҳайрон мендек.

Ғам кўйида хонумони вайрон мендек,
Яъники, алохону аломон мендек.

78

Бераҳмдурур оламу золим афлок,
Бемехрдурур анжуму даврон бебок.
Қай сарви чаманки, жилва қилди чолок
Ким, ерга тўкулмади нечукким хошок.

79

Зоҳид сенга, ҳур, манга жонона керак,
Жаннат санга бўлсун, манга майхона керак.
Майхона аро сокию паймона керак,
Паймона неча бўлса тўла, ёна керак.

80

Эй жону кўнгул, бир-бирингизга қоришинг,
Ул кўй сари раҳши таманно ёришинг.
Ҳол устида эрканим сўзин ўтқаришинг,
Ҳолимни сўрарға келмаса ёлбаришинг.

81

Ўлсам ясаманг мунда мазоримни менинг,
Юклаб элитинг жисми фигуримни менинг.
Ўтру чиқариб аҳли диёримни менинг,
Кўйида кўюнг тани низоримни менинг.

82

Эй улки, замона аҳлидин айрилдинг,
Ишқ аҳли тариқи ҳўб эканни билдинг.
Хуш қилдинг, алар тавринию қотилдинг,
Раҳмат санга, яхши айладинг, хуш қилдинг.

83

Кўксумни жафо тийғи била ёра қилинг,
Кўнглумни чиқаринг дағи юз пора қилинг.
Ҳар порасини бир сари овора қилинг,
Ишқим ўтиға бу навъ ила чора қилинг.

84

Ғар дилбар эмас малаквашу ҳурхисол,
Андин сўнг улуснинг кўзи кўру тили лол.

Не ҳусниға руъяту не ишқимға мақол,
Биллаҳ мену ошиқлик эрур амри маҳол.

85

Бир сари сариф парлоу мен тутсағ йўл,
Не тоғу, не туз, десанг не ободу, не чўл.
Йиртуқ кепанакдин чиқариб яланг қўл,
Ул қочсаю мен қовсаму, мен қочсаму ул.

86

Турмай мени зору нотагон бирла кўнгул,
Улфат тутмиш ул остон бирла кўнгул.
Ёреки манга жон эди ҳам азм этти,
Мен мундаву хизматингда жон бирла кўнгул.

87

Умринг куёшиға бермасун чарх завол,
Жонинг қамарини қилмасун давр ҳилол.
Тун-кун бўлғил маҳравишу меҳр ҳисол,
Даҳр аҳлиға нурбахшу фархундажамол.

58

Эй жони ҳабибу кўнгли аҳбобқа лол,
Мен ҳам қилдим жону кўнгулни ирсол,
Кўнглумга бер аҳбоб била жоми висол,
Жонимни ҳабиб оёғи туфроғиға сол.

89

Садбарг, бинафша, йўкса наргис, ё гул,
Ичмак бўлмас булар ҳавоси била мул.
То ҳажр елидин ўлди ошуфта димоғ,
Юз нохуна кўз ичраву юз пора кўнгул.

90

Тоғ ичра ажаб шохдур ул шефтаҳол,
Ким топса булоғе суйи андоқки зулол.
Боши уза чатри салтанат ҳар янги тол,
Су ичкали жоми айши бир эски сафол.

91

То даҳрдурур, даҳр уза султон бўлғил,
То олам эрур, олам уза хон бўлғил.

Даврон элининг жисмида ҳам жон бўлғил,
Ҳам жонлариға моййи дармон бўлғил.

92

Муғ дайри сари бугун таманно қилдим,
Ул муғбача ҳуснини тамошо қилдим.
Дин накдини куфри бирла савдо қилдим
Ким, қилди бу ишким, мени расво қилдим?!

93

Ёшунған эмиш қора булутқа моҳим,
Гардунни совурмоғлиқ эрур дилхоҳим.
Кирмиш қора туфрокқа қуёшдек шоҳим,
Невчун қора қилмасун қуёшни оҳим.

94

Жоҳилки, ҳасад бўлғай анинг жаҳлиға зам,
Нур эл кўзидин англаса ўз кўзида кам.
Кўзларни олишмоққа чекиб тийғи ситам,
Эл кўзини ҳам ўйғаю ўз кўзини ҳам.

95

Баҳру кемадин кўнгулда кўптур аламин
Ким, секримайин қадам, югурмай қаламин.
Максуддин онча солди бир дамда йироқ
Ким, юз йил ани тай қила олмас қадамин.

96

Ғурбатқа тушуб заифу бемор ўлдум,
Дарду ғаму меҳнат илгида зор ўлдум.
Сартосар ажал тошидин афгор ўлдум,
Сенсиз не балоларға гирифтор ўлдум.

97

Ишқ аҳлики, манзурдин истарлар ком,
Ул ком керакки, бир назар бўлса тамом.
Гар бўлса наззорасида андишайи хом,
Кўзларга назар доғи ҳаром ўлди ҳаром.

95

Масжидқа неча аҳли риёдек етайин,
Ё ринд кеби азимати дайр этайин.

Мақсуд топилса яхши, йўқса нетайин,
Бошимни олиб қай сари эмди кетайин.

99

Жоним аро ўт лаъли суҳандонинг учун,
Юзум уза кавкаб маҳи тобонинг учун.
Кўксамда алиф сарви хиромонинг учун,
Сўзлаб, юз очиб кел бу тараф жонинг учун.

100

Зулфунг гириҳиға пойбаст ўлмишмен,
Лаълинг майидин бодапараст ўлмишмен,
Ул майни ичиб йўлунгда паст ўлмишмен,
Ҳай-ҳай, не дедим, магарки маст ўлмишмен.

101

Зоғеки чўқуб оқизди қон кўнглумдин,
Тирноғ ила узди нотавон кўнглумдин.
Аъзосида кўр асар даим дудидин,
Минқор ила чангида нишон кўнглумдин.

102

Хуштур бўлсак, иковла ҳамдам сену мен,
Бир-бирга десак, етушса ҳар ғам сену мен.
Бўлсақ бор эсак ҳарамға маҳрам сену мен,
Муғ дайри аро бўлса ватан ҳам сену мен.

103

Эй боди сабо, агар ҳаво айлагасен,
Гулшанға етарни муддао айлагасен.
Сарв оллида ер ўпуб дуо айлагасен,
Гул қошида қуллуғум адо айлагасен.

104

Менменму висол умидидин шод ўлған,
Бир-бир ғаму андуҳдин озод ўлған.
Оз-озғина берган сойи гул атри насим,
Булбулдек ишим нолаву фарёд ўлған.

105

Исён тутуни бермаю чехрамга амон,
Ул навъ қора қилдики, мўрида самон.

Оқ айламагини мен сияхрўйи ёмон,
Айлайолмон афв суйи бирла гумон.

106

Исён аро қолған ибтилониму дейин?
Маъмур эткан нафси вағониму дейин?
Йўқ тоат ила кибру риёниму дейин?
Яхши демак ўзни бу балониму дейин?

107

Дайр ичра тилаб жоми ҳилолий партав,
Сажжода гарав бўлса не тонг, эй раҳрав,
Чун муғбача оллида қилур сажда бирав,
Йўқ айб мусаллоси анинг майға гарав.

108

Жонимға қилур жавру жафо ёр асру
Ким, ёр ичида жавру жафо бор асру.
Бўлдум чекибон жавру жафо зор асру,
Мен жавркашу ёр жафокор асру.

109

Гар қилса киши қилиб гуноҳе, тавба,
Ул журмға бўлса узрхоҳи тавба.
Қилмоқ неча гоҳ журму гоҳе тавба,
Бу журм ила тавбадин илоҳий тавба.

110

Не юзини ғоза айламиш фарсуда,
Не кўзига сурма тортмиш беҳуда.
Не қошини вусма айламиш олуда,
Бу юзу кўзу қошдин эман осуда.

111

Номанг манга руҳдин нишон бўлди яна,
Осойиши жони нотавон бўлди яна.
Ҳар ҳарфи анинг танимда жон бўлди яна,
Ҳар лафзи ҳаёти жовидон бўлди яна.

112

Чун лола тўкулди, лолагун жом ичма,
Гул фасли туганди майи гулфом ичма.

Жавзода чу тутти меҳр ором ичма,
Кўп бўлса зарурат ўлмайин шом ичма.

113

Муғ дайрида бўлса манга бир қошона,
Малжаъ дағи пири дайрдек фарзона.
Май муғбача тутса ҳар замон мастона,
Қофир бўлайин бўлса муродим ёна.

114

Ҳам жисмингга заъф бўлса жоним садқа,
Ҳам жонингга жисми нотавоним садқа.
Сарвингга шикаст ўлса равоним садқа,
Йўқ-йўқки, санга жону жаҳоним садқа.

115

Ё қошифи асрори ниҳон бўлса киши,
Ҳаллоли румузи осмон бўлса киши.
Ё ошиқи зори нотавон бўлса киши,
Девонаву расвойи жаҳон бўлса киши.

116

Сен худ борасен кўнгулни қайтарғил, ахий,
Бедиллиқ ўтидин мени қутқарғил, ахий.
Ё тийғ чекиб тўш-тўшидин ёрғил, ахий,
Бир порасини бизга бериб борғил, ахий!

117

Сен борғали ортмиш кўнгул зорлиғи,
Оҳ ўқларидин ҳар нафас афғорлиғи.
Билман унутулғанму экандур манга ҳажр,
Ё кўпрак эрур бу қатла душворлиғи.

118

Жонимга етиптурур хумор, эй соқий,
Май тутқилу берма интизор, эй соқий.
Аввал ўзинг айла ихтиёр, эй соқий,
Тутқил менга сўнгра зинҳор, эй соқий,

119

Охир дами умр этса шитоб, эй соқий,
Тутқил манга онча майи ноб, эй соқий

Ким, ҳашрда маст ўлай хароб, эй соқий,
То англамай этсалар азоб, эй соқий.

120

Дедим зақанинг тутуб, сақоғингни ўпай,
Кўз қошинга суртубон қабоғингни ўпай.
Гулдек юзунг ислабон дудоғингни ўпай,
Йўқ, йўқ-йўқ, агар десанг, аёғингни ўпай.

121

Ҳар зулф ҳамиға қилма вобаста мени,
Ҳар кўз ҳавасидин этмагил хаста мени.
Ҳар қош тамаиға солма пайваста мени,
Ё раб, борисидин айла вораста мени.

122

Жонимда хумордин азоб, эй соқий,
Кўнглумда ҳам андин изтироб, эй соқий.
Еткур манга жоми майи ноб, эй соқий
Ким, ҳолим эрур асру хароб, эй соқий.

123

Фурқат сахари ғамға йўлиқтурди мени,
Ҳижрон куни юз болоға топшурди мени.
Ғам шоми ўлум ҳолиға еткурди мени,
Тонг отқуча уйқусизлиғ ўлтурди мени.

124

Мунглуғ бошим остидағи тошимниму дей?
Тош устидағи ғариб бошимниму дей?
Ҳасрат суйидин кўзимда ёшимниму дей?
Ўлмақдин саъброқ маошимниму дей?

125

Не дашти махуф эмиш фано сахроси
Ким, анда кирарга йўқ балo яроси.
Ҳаргиз чу ёниб келмади нопадоси,
Кимдин киши айлағай нишон илқоси.

126

Аввал менга васли руҳпарвар не эди,
Сўнгра қилмоқ ҳажр ила музтар не эди.

Десам бўлар, эй шўхи ситамгар, не эди,
Дерким, сенга не, мен билайин ҳар не эди.

127

Кўз бирла қошинг яхши, қабоғинг яхши,
Юз бирла сўзинг яхши, дудоғинг яхши.
Энг бирла менгинг яхши, сақоғинг яхши,
Бир-бир не дейин, бошдин аёғинг яхши.

128

Ё рабки, фано базмида хос айла мени,
Ғақр аҳлиға соҳиб ихтисос айла мени,
Ё дохили зумрайи хавос айла мени,
Ё ранжи авомдин халос айла мени.

129

То дашт баҳор бирла рангин бўлғай,
Гулзор нигорхонайи Чин бўлғай.
Дашт узра сенга салтанат ойин бўлғай,
Гулзор аро тахт устида таскин бўлғай.

130

То чарх висоли кўйидин сурди мени,
Қатл айлагали ҳажрға топшурди мени.
Гар ҳажр ўлум ҳолиға еткурди мени,
Ёр эткани таъна, лек ўлтурди мени.

131

Ҳажринг сипаҳи зеру забар қилди мени,
Ғам кишвари ичра дарбадар қилди мени.
Андинки батар эмас, батар қилди мени,
Жон олғуча не дейки, нелар қилди мени.

132

Номангки, менга муждаи жоне эрди,
Ҳижрон ғамидин хатти амоне эрди.
Зулматқа саводи гар нишоне эрди,
Мазмун анга оби зиндагоний эрди.

133

Тил сўз била то қизитти ҳангомамни,
Бир ҳам тия олмадим бу худкомамни.

Ҳар неча итикрак айладим хомамни,
Ул хома қаророқ айлади номамни.

КЎРСАТКИЧЛАР

ТАРИХИЙ, АДАБИЙ ВА МИФИК ШАХСЛАР НОМИ КЎРСАТКИЧИ

Абобакир — қитъа 39, 1.

Абулғозий Султон Ҳусайн Баҳодирхон— дебоча, 10.

Аёз —ғазал 213, 6; 276, 3.

Алий — ғазал 276, 5; қитъа— 47, 1.

Амир Хусрав Дехлавий — дебоча, 11.

Афридун — ғазал 97, 7; 105, 9; 22, 7.

Ахраман — ғазал 266, 2.

Бахром — ғазал 172, 6.

Билол — ғазал 51, 4.

Билқис —ғазал 223, 9; 253, 7.

Булаҳаб— ғазал 45, 8.

Булъало — ғазал 45, 8.

Вомиқ —ғазал 2, 6; 111, 3; 149, 5; 337, 8; 393, 3; 412, 6; 487, Т; 593, 6.

Довуд — ғазал 225, 6; 287, 5; 538, 4. **Доро** — ғазал 5, 3; 591, 7, дебоча, 9.

Жамшид (Жам)— ғазал 1,3; 16,6; 41,9; 97,7; 105,8,9; 120, 7; 178, 6; 222, 7; 257, 7; 315, 7; 347, 7; 353, 6; 415, 3; 511, 3; 556, 5; 573, 6; 581, 7; 650, 7.

Имрон —328, 4.

Искандар (Скандар) —5, 3; 257, 7; 591, 7.

Исо —ғазал 90, 1; 114, 3; 133, 2; 207, 5; 225, 2; 257, 3; 264, 9; 293, 5; 347, 2; 364, 6; 429, 4; 450, 7; 462, 3; 475, 1; 486, 2; 522,4; 542,2;

мухаммас—1,7 банди

мусаддас — 3 баид.

Кай — ғазал 581, 7.

Каёний — дебоча 19.

Калим — ғазал 51, 6.

Кайхусрав — ғазал 511, 3; 516, 5.

Лайло —ғазал 2,4; 20,4; 45,6; 72,6; 184,5; 198,5; 221,7; 228, 1; 359, 6; 368, 4; 386, 4; 440, 4; 489, 2; 505, 2; 559, 6; мустаод 1, 4.

Лутфий — ғазал 457, 6.

Мавлавий — ғазал 650, 6.

Мажнун —ғазал 2, 4; 20, 4; 35, 4; 45, 6; 60, 3; 68, 5; 72, 6; 105,6; 113,3; 114,6; 126,5; 135,4; 138,5; 149,5; 184,5; 187, 5; 221, 7; 222, 1, 2, 3; 227, 6; 228, 1; 257, 5; 289, 4; 305, 5; 320, 2; 335, 4; 336, 1, 7; 337, 8; 345, 3; 359, 6; 361, 7; 368, 4; 386, 4; 393, 3; 398, 7; 412, 6; 413, 7; 426, 5; 429, 3; 435, 5; 439, 2; 440, 4; 449, 6; 453, 4; 455, 7; 458, 7; 480, 2; 482, 6; 487, 7; 489, 2; 493, 6; 505, 2; 528, 7; 548, 7; 552, 5; 559, 6; 590, 573, 2; 598, 6; 612, 2; 627, 1;

мухаммас —2, 5 банд, 7 банд;

таржиъбанд —7 банд, 1 мисра;

рубой —39, 3.

Малик шох Алп Арслон — дебоча, 11.

Марям —ғазал 146, 5; 364, 6.

Мирак — ғазал 331, 6.

Мирзо Чучук —ғазал 559, 1.

Моний — ғазал 650, 3.

Мухаммад — дебоча 1.

Мухаммад Умар — ғазал 528, 6.

Намруд — ғазал 5, 2.

Низомий — маснавий VII, 5.

Нух — ғазал 102, 5; 196, 7; 334, 7.

Одам — ғазал 6, 1; дебоча 5.

Рустам — таржиъбанд IX, банд 9; маснавий VII, 8.

Расул — ғазал 5, 7; 89, 7.

Рухуллох (Масих, Мусо) — ғазал 18, 3; 23, 6; 49, 5; 57, 5; 59, 1; 65, 2; 73, 4; 89, 2; 101, 3; 120, 6; 139, 4; 146, 6; 150, 5; 156, 5; 164, 4; 165, 3; 219, 5; 226, 3; 231, 5; 285, 2; 287, 5; 289, 2; 293, 5; 311, 4; 328, 4; 351, 4; 353, 4, 7; 374, 3; 384, 3; 388, 2; 462, 1; 463, 2; 465, 4; 471, 6; 483, 1; 486, 1; 488, 1; 501, 9; 508, 6; 558, 4; 600, 3; 605, 3; 639, 4; маснавий VI, 6.

Сайнид Ҳасан — маснавий III, 6.

Санъон — ғазал 565, 3.

Сомирий — ғазал 388, 2.

Сулаймон — ғазал 7, 7; 157, 8; 196, 7; 253, 7; 266, 2.

Сухайб — ғазал 51, 4.

Сухайл — ғазал 21, 4; 291, 1.

Узро (Азро) — ғазал 2, 6.

Фарҳод — ғазал 2, 7; 35, 4; 111, 3; 118, 5; 126, 5; 149, 5; 187, 5; 205, 6; 222, 1, 2, 3; 320, 2; 335, 4; 336, 7; 335, 3; 393, 3; 412, 6; 413, 7; 426, 5; 429, 3; 435, 5; 439, 2; 458, 7; 483, 2; 489, 4; 493, 6; 499, 1; 540, 4; 555, 3; 593, 6; 597, 2; 627, 1.

Фирдавсий — маснавий VII, 8.

Фузайл Бормоқий — ғазал 376, 3.

Халил — ғазал — 2, 8; 389, 7; 472, 5.

Хизр — ғазал 16,6; 24,6; 57,5; 74,1; 101,3; 225,3; 249,6; 278, 1; 334, 5; 359, 3; 370, 6; 384, 5; 387, 6; 403, 5; 488, 8; 512, 2; 529, 1; 542, 7; 577, 4; 629, 6, 8.

Хотам — дебоча 5.

Хусрав — ғазал 156, 9; 282, 7; 355, 3; 540, 4; 650, 7.

Ширин — ғазал 2, 7; 483, 2; 489, 4; 540, 4.

Шуайб — ғазал 51, 6.

Юсуф — ғазал 272, 1; 358, 1; 374, 3; 436, 3; 441, 8; 461, 9; 462, 3; 479, 4; 502, 2; 523, 1; 538, 4; 558, 4; 639, 5; мусаддас 3 банд.

Яъжуж — ғазал 209, 7.

Яъкуб — ғазал 462, 2; 538, 4.

Қорун — ғазал 56,6; 97, 7; 336, 8; 476, 2; 496, 8; 573, 6.

Қубод — ғазал 120, 7; 353, 6.

Хомун — ғазал 336, 4.

Ҳофиз Шерозий — ғазал 287, 7.

ГЕОГРАФИК НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

Адан — ғазал 475, 4.

Ажам — ғазал 199, 9; 309, 7; 317, 7; 430, 7.

Афранж — ғазал 92, 9.

Бадахшон — ғазал 407, 5; рубоий 50, 3.

Батхо — ғазал 6, 7.

Боғи Сафид — ғазал 127, 7.
Боки Зоғон — ғазал 127, 7.
Замзам — ғазал 6, 5.
Зухал — ғазал 223, 9.
Жайхун — ғазал 20, 1; 2; 403, 3; 496, 3.
Имрон — ғазал 328, 4.
Ироқ — ғазал 91, 9; 199, 9; 309, 7; 317, 7; 430, 7; 471, 7.
Канъон — ғазал 144, 2; 462, 2.
Каъба — ғазал 6, 4; 117, 9; 196, 5; 294, 8; 370, 6; 440, 9; 509, 5.
Кашмир — дебоча 12.
Мадина — ғазал 92, 9.
Марв — ғазал 637, 1.
Мозандарон — ғазал 86, 7; 637, 1.
Нерез — ғазал 309, 7.
Рай — мусаддас XI, 2.
Самарқанд — мухаммас XIII, 2.
Сипоҳон — мусаддас XI, 2.
Тус — қитъа 45, 1.
Уммон — ғазал 95, 4; 407, 6; 529, 3.
Хуросон — маснавий X, 3.
Хутан — дебоча 12; ғазал 264, 1; 520, 3; 623, 5.
Коф — ғазал 133, 6; 194, 6; 465, 5; маснавий IX, 3.
Қулзум — ғазал 95, 4.
Чин — ғазал 231, 2; 505, 5; 650, 3; рубоий 129, 2.
Яман — ғазал 21, 4.
Ясриб — ғазал 6, 8.
Ҳиндустон — ғазал 167, 5.
Ҳижоз — ғазал 91, 9; 199, 9; 213, 7; 309, 7; 317, 7; 430, 7.
Ҳирий (Ҳирот) — ғазал 91, 9; маснавий XIII, 2.

ЭТНИК НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

Араб — ғазал 45, 6; 89, 6.
Барлос — ғазал 262, 7.
Габр — ғазал 282, 10.
Жухуд — ғазал 116, 4; 282, 10.
Лўли — ғазал 140, 8; 451, 6; 578, 5.
Тархон — ғазал 262, 7.
Турк — ғазал 213, 5; 441, 6; 481, 5; 499, 5; маснавий VII, 4.
Тарсо — ғазал 282, 10.
Хито — дебоча 12 бет; ғазал 641, 8.
Ўзбак — ғазал 240, 4.
Ҳинду — ғазал 24, 1; 58, 7; 116, 3; 197, 5; 312, 3; 374, 7; 444, 4; 510, 2; 528, 2; 578, 1; 623, 5.